

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Sententiarum libri quattuor

Petrus <Paris, Bischof>

[Basel], 29. Nov. 1489

Incipit liber quartus de sacramentis et signis sacramentalibus

[urn:nbn:de:bsz:31-304163](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-304163)

Et resurget q̄c̄d fuit de substantia ⁊ natu-
ra corpis et si nō in eadē parte corpis.
Et sine omni deformitate resurgent.
Utr̄ reprobor̄ corpa cū deformitatibus
resurgant quas h̄ habuerunt.
Et non consumēt malor̄ corpa que tunc
ardebunt.

Se demones corpa igne cremabunt.
Si aīc sine corpib⁹ sentiūt ignē materialē.
De abortiuis fetibus et monstris.

DI. XLV De diuersis animarum
receptaculis post mortem.
De suffragiis defunctor̄.
De officijs sepulture.

De duobus eque bonis quorū alter post
mortē plura habet auxilia.

Quib⁹ suffragiis iunabunt in fine repti.
Quō sancti et glorificati et angeli audiunt
p̄ces supplicantū et intercedūt p̄ eis.

DI. XLVI Si valde malis prestaf
mitigatio pene.

De occulto iudicio dei.

De iusticia ⁊ misericordia dei.

Quare quedā opa dicunt iusticie quedaz
misericordie vel bonitatis dei.

Quō vniuerse vie dñi dicuntur misericor-
dia et veritas.

DI. XLVII De sententia iudicij.

Et sancti iudicabūt et quomodo.

De ordinibus eor̄ qui erunt iniudicio.

De ordine iudicij ⁊ ministerio angelor̄.

Si post iudicium demones p̄cerūt homi-
nibus ad puniendū.

DI. XLVIII De forma iudicis.

Qualis apparebit forma serui.

Quare scdm formā serui dicit̄ xp̄us susci-
taturus corpa.

De loco iudicij.

De qualitate luminarium et tēporis post
iudicium.

DI. XLIX De differentia mansio-
nū in celo et in inferno.

Si quid ibi cognoscitur ab aliquo qd̄ non
intelligant omnes.

De paritate gaudij.

Si maior sit beatitudo sc̄tor̄ p̄ iudicium

DI. L Si mali in inferno peccabunt.

Quare dicuntur tenebre exteriores.

Si damnator̄ anime noticiā habeant eo-
rum que hic sunt.

De lazaro et diuite.

Si boni et mali inuicem se videant.

De chaos inter bonos et malos.

Utrum visa impiorū pena minuat vel au-
geat gloriam bonor̄.

Incipit liber quartus de sacra-
mentis ⁊ signis sacramentalib⁹.

Amari DI. I

tanus em̄ vulnera
to appropiās cura
tioni ei⁹ sacramen-
torū alligamenta
adhibuit q̄ cōtra
originalis peccati
et actualis vulne-

ra. sacramentorū remedia deus instituit
De quibus quatuor primo p̄sideranda oc-
curūt. Quid sit sacramentū? Quare insti-
tutū. In quibus p̄sistat et p̄ficiat. Et q̄ sit di-
stantia inter sacra veteris et noue legis.

Quid sit sacramentū. b

Sacramentū est

sacre rei signū. Dicitur tñ sacm̄ etiam sa-
crum secretum. sicut sacm̄ diuinitatis. vt
sacm̄ sit sacrum signans. et sacrum signa-
tum. s̄ nunc agit̄ de sacro s̄m q̄ est signū
Item sacm̄ est inuisibilis gratie visibilis
forma. Signū nō est res p̄ter speciem quā
ingerit sensibus aliqd̄ aliud ex se faciens i
cognitionez venire. Signor̄ nō alia sunt
naturalia. vt fumus significans ignez alia
data. Et eorū que data sunt. quedam sunt
sacra quedā nō. Om̄e em̄ sacm̄ est signū
s̄ non ecōuerso. Sacm̄ ei⁹ rei similitudinem
gerit cui⁹ signū est. Si em̄ sacramenta non
haberent similitudinē rez quaz sacramen-
ta sunt: pp̄ie sacramenta nō dicerent̄ Sa-
cramentū em̄ pp̄ie dicit̄ qd̄ ita signū est
gr̄a dei. et inuisibilis gr̄e forma. vt ip̄sus
imaginē gerat et causa existat. Nō ergo si-
gnificandi tñ gratia sacra instituta sunt.
s̄ etiā sanctificādi. Que em̄ significādi gra-
tia tñ instituta sunt solū signa sunt. ⁊ non
sacra. sicut fuerūt sacrificia carnalia. et ob-
suātie ceremoniales. veteris legis. q̄ nunq̄
poterāt iustos /facere offerentes Quia vt
ait ap̄ls. Sanguis hircor̄ et thauror̄ ⁊ ci-
nis vitule aspsus. inq̄natos sacrificabat
ad emūdatiōē carnis. nō anime. Nā inq̄-
natio illa erat p̄tractus mortui. In Aug.
Nihil aliud intelligo inq̄natiōē quaz lex
mūdat nisi p̄tractū mortui hois. que q̄ terti-
gerat immūdus erat septē dieb⁹. sed puri-
ficabat̄ s̄m legē die tertio et septimo et ita
mūdus erat vt iam intraret in tēplū. Alū

Aug. lli. r.
de aut. dei.

Aug. in lib.
de doctrina
xp̄iana. quid
sit signum.

Quod disse-
rant signū ⁊
sacm̄.

Quid pp̄ie
dicit̄ sacm̄.

Quō legalia
melius dicunt̄
tur signa q̄
sacramenta.

De sacramen-
tis vbi quatuor
oc̄ consideran-
da sunt.

*Aug^o. super
epistolam ad
hebreos.*
dabant etiā interdū a corpali lepra illa le-
galia. Sed nunquā ex operib⁹ legis aliquis
iustificatus est. vt ait apostolus. etiam si in
fide et in charitate fierent. Quare? quia im-
ponit ea deus in seruitutem. nō in iustifica-
tionem et vt figura futuri essent. volens si-
bi ipsi potius offerri ea q̄ ydolū. Illa ergo
signa erant. sed tamen sacramenta. licet mi-
nus pprie in scripturis sepe vocant^r. quia
signa erant rei sacre quā vtiq; nō p̄stabāt.
*Quā dicatur
opa legis.* Illa autē ap̄ls opa legis dicit que tñ signi-
ficandi grā vel in onus instituta sunt.

De causa institutōis sacroꝝ. c

Triplīci autem de

Primo cā.
causa sacramēta instituta sunt. ppter hu-
miliationē. eruditionē. exercitationē. Pro-
pter humiliationē quidē vt dū hō in sensi-
bilib⁹ rebus que natura infra ip̄m sunt ex
p̄cepto creatoris se reuerendo subicit. vt
ex hac humilitate et obedientia deo magis
placeat. et vt apud euz mereat cui⁹ impio
salutem querit in inferiorib⁹ se. et si nō ab
illis sed p̄ illa a deo. Propter eruditionē
etiā instituta sunt. vt p̄ id qd̄ foris in specie
visibili cernit ad inuisibile virtutē que in-
tus est agnoscendā mens erudiat. Homo
enī qui an̄ pctm̄ sine medio deū videbat p̄
pctm̄ a deo habuit vt nequaquā diuina ne-
queat capere nisi humanis exercitat^r. Pro-
pter exercitationē s̄lt^r instituta sunt. qz cū
homo otiosus esse nō possit pponit ei vti-
lis et salubris exercitatio in sacramentis q̄
vanā et noxiā declinet occupationē. non
enī facile capit a tēptatore qui bono vacat
exercitio. Unde Hierony. monet. Semp̄
aliquid boni operis facito vt te occupatū
dyabolus inuentat.

De triplīci genere exercitatiois d

Sunt autē exercita-

*In quib⁹ cō-
sistit sacm̄.*
tionū tres species. vna ad edificatōem ani-
me p̄tinet. alia ad corpis fomentū. alia ad
vtriusq; subuersionē. Cum igitur abq; sa-
cramentis quibus nō alligauit potentiam
suam deus homini gratiam donare posset
predictis de causis sacramenta instituit.
Duo autem sunt in quibus sacramentum
cōsistit. scz verba. et res. Verba vt inuoca-
tio trinitatis. res vt aqua oleū et hmōi.

De differentia sacramentoz vete-
rum et nouozum. e

Jam videre restat

differentiā sacramentoz veterū et nouoz
vt sacramenta vocemus q̄ antiquitus res
sacras signabant. vt sacrificia et oblatiōes
et huiusmodi. Eozum autem differentiam
breuiter Aug^o. assignat dicens. qz illa pro-
mittebant tantū et significabant. hec autez
dant salutem.

De circumcissione. f

Fuit tamē inter il-

la sacra sacm̄ quoddā. s. circūcissionis idē
p̄ferens remediū contra pctm̄ qd̄ nunc ba-
ptismus. An̄ Aug. Ex quo instituta ē cir-
cūcissio in populo dei que erat tūc signacu-
lum iusticie fidei. ad purgationez valebat
magnis et puulis originalis veterisq; pec-
cati. sicut baptism⁹ ex illo valere cepit ad i-
nouationē hois. ex quo institutus est. Itē
Beda Idē salutare curationis auxiliū
circūcissio in lege contra originalis peccati
vulnus agebat. qd̄ baptismus agere reue-
late gratie tpe consuevit. excepto q̄ regni
celestis ianuā nōdum intrare poterāt. Ta-
men in sinu abrae post mortē requie beata
consolati supne pacis ingressum spe felici
expectabant. His apte tradit p̄ circūcissio-
nē ex quo instituta fuit. s. remissionem pec-
cati originalis et actualis paruulis et maio-
ribus a deo prestitam. sicut nunc p̄ bap-
tismum datur.

De viris qui fuerūt ante circūcissio-
nē et de feminis que fuerunt an-
te et post. s

Querit etiā de vi-

ris qui fuerunt ante circūcissionē. et de femi-
nis q̄ fuerunt ante et post. qd̄ remediū con-
tra pctm̄ habuerit? Quidā dicit sacrificia
et olationes eis valuisse ad remissionē pcti
S̄ meli⁹ est dicere illos q̄ d̄ abraā p̄dierūt
p̄ circūcissionē iustificatos. mulieres nō p̄
fidē et opationē bonā. v̄ suā si aduete erāt
vel parentum si puule. Eos nō q̄ fuerunt
an̄ circūcissionē puulos in fide parentū. pa-
rentes nō p̄ virtutem sacrificioꝝ. s. quā itel-
ligebant spiritualiter in illis sacrificijs iu-
stificatos. An̄ Greg. Ad aqud nos valet
aqua baptismi. hoc egit apud veteres vel
p̄ puulis sola fides. vel p̄ maiorib⁹ virtus
sacrificij. vel p̄ his q̄ ex abrae stirpe p̄die-
runt mysteriū circūcissionis.

De institutione et causa circum
cisiouis.

Hic dicendum est in

quo instituta fuerit circumcisio. Et quare et
cur mutata p baptismu: Abraam primu ma-
datum circumcisiouis habuit ad pbationez
obedientie. nec ei soli precepta fuit circumci-
sio sed et semini eius. i. oibus hebreis. q si
ebat fm legē octaua die lapideo cultro in-
carne ppuccij. Data aut fuit circumcisio plu-
ribus de causis. s. vt p obedientia manda-
ti abraam placeret deo. cui p puaricatōez
adā displicuerat. Data etiā fuit in signum
magne fidei abrae qui credidit se habiturū
filiū in quo fieret benedictio oim. Deinde
vt hoc signo a ceteris nationibus discerne-
retur populus ille. In carne xpo ppuccij id
iussa est fieri circumcisio. qz in remediū insti-
tuta est originalis peccati quod a parenti-
bus trahimus p concupiscentiā. que in par-
te illa magis dominaf. et qz in pre illa cul-
pam inobedientie primus hō sensit decu-
it vt sibi signū obedientie accipet.

Quar die. viij. z petrio cultro. i

Fiebat aut octaua

die et petri cultro. qz et in resurrectione
comuni octaua die etate futura p petram
xpm omnis ab electis abscondet corruptō
et p xpi resurrectionē octaua die factā cir-
cumcidit. a peccatis anima cuiusqz in euz
credentis. due ergo res sunt illi sacramenti

Quare in baptismu mutata sit
circumcisio.

Ideo autem muta

ta est circumcisio p baptismuz. quia sacra-
mentū baptismi communi est et pfectius
quia pleniori gratia accumulatur. Ibi em
peccata solum dimittebant sed nec gratia
ad bene operandū adiutrix. nec virtutum
possessio vel augmentū ibi prestabatur vt
in baptismo. vbi nō tantū modo abolētur
peccata sed etiaz gratia adiutrix confertur
et virtutes augentur. Unde aqua resectio-
nis vel regenerationis dr. qz aridos secun-
dat. etiā fructificantes ampliori vbertate
donat. qz quāntūqz p fidē et charitate añ
habitā aliquis iust ad baptismū accedit.
vberiorē ibi recipit gratiā. s. nō ita i circū-
cisiōne. An abrae p fidē iam iustificato si-

gnaculum tñ fuit. nihil ei intus obtulit.

De paruulis defunctis ante di-
em octauum.

Si vero queritur

de puulis qui añ diem octauū moriebant
anteqz fiebat circumcisio ex lege. Utrū salua-
rentur vel nō? Idē pōt responderi qd sen-
titur de puulis ante baptismuz defunctis
quos pire constat An Beda. Qui nunc p Beda.
euangelium suum terribiliter et salubriter
clamat. Nisi quis renatus fuerit ex aqua
et spiritu sancto non intrabit in regnū dei.
ipse dudum clamat p suam legem. anima
cuius ppuccij caro circumcisa non fuerit per-
ibit de populo suo. quia pactū meum irri-
tū fecit. Forte tamē sub lege ingruente ne-
cessitate mortis ante octauum diem circū-
cidebant sine peccato filios. sicut modo fit
in ecclesia de baptismo.

In precedentibus libris magister

determinauit de rebus. Die xpo in hoc quarto deter-
minat de signis sacramentalib. Et diuidit iste liber
in duas pres principales. Primo em determinat de
sacramentis. Secdo de resurrectione et de gloria resur-
gentū. et hoc in principio. xliij. disti. que incipit ibi.
Postremo de pditione resurrectionis. Prima ps ad
huc diuidit in duas. In pma determinat de sacris i
generalis. Secundo psequitur de sacramētis in spe-
ciali. et hoc in principio secunde distinctōis. ibi. Iaz
ad facta. In prima igit pre que est prima distinctio
huius quarti libri magister tria facit. Nam primo po-
nit sacramenti diffinitionē. Secundo insinuat sacra-
mentoz causam et necessitatē et eozū integritatem.
Tertio declarat qd circumcisio inter sacramenta ve-
teris legis maiorē inter alia cum sacramentis noue
legis habeat assimilationē. Primum facit a principio
distinctōis vsqz ibi. Triplici aut de causa. Secūduz
ab inde vsqz ibi. fuit nō inter illa. Tertiu vsqz ad fi-
nem distinctōis. In spāli sūta magister stat in tribus
ppositionibus quarū prima est hec. Sacramentum
est gratie inuisibilis forma visibilis cuiusqz similitudi-
nem gerens cuius est signuz causaqz exiens. Hanc
magister pbans pponit primo sub parabola sauci-
ari. q saluator humano generis p incarnationez ap-
propinquans sacramentalem medicinā adhibuit. et
cōtra peccatoz vulnera instituit sacramentoz reme-
dia. Circa que sacramenta quattuor considerare in-
tendit. s. sacramenti diffinitionē institutionē integri-
tatem et distinctōnē. Postea diffinit sacramentū di-
cens. q est sacre rei signū. Quis etiā possit dici sacra-
mentū sacrum secretum vel sacru signans seu signa-
tum. Intendit autem magister de eo nunc scdm qd
est signum. Diffinit etiam aliter dicens. N est inuisi-
bilis gratie visibilis forma. Ad declarationē autem
prime diffinitionis. ostendit qd sit signum. qz est res p-
ter speciē quā sensib⁹ ingerit faciens aliud ex se i co-
gnitionē venire. Ad complementū autē diffinitionis
sacramenti. diuidit signū qz quoddā est naturale na-
turaliter significās. vt fumus respectu ignis. quod-
dā vero est datum ex institutione repñtano. et tale si-
gnū ē sacm. Itē signū datū. quoddāz xpo non gerit

videre dicit
me inter il
Quare data
uit circūcisio.
Quare i car-
e ppuccij.
etia de m

fui signati similitudinē. quoddā hō rei cuius est signum gerit similitudinē. et tale est sacramentū. Item signū gerēs sui signati similitudinē. quoddā ē signū tñ quoddā vero est signū et causa. et tale signū est sacramentū. Ex quibus habet pfecta sacramēti diffinitio. s. inuisibilis gratie visibilis forma. ita vt imaginez gerat et causa existat et ideo sacramenta veteris legis que solum significabāt non sunt nec dicuntur p̄prie sacramēta. Secda. ppositio est hec. Sacramēta triplici de causa p̄mulgata existunt et in rebus et in v̄bis principaliter p̄sistunt. Hanc magister in suuans. pponit q̄ triplex fuit causa seu ratio institutiōis sacramentōis. Prima quidem fuit humiliatio hominis. q̄ p sacramēta rebus corporalib⁹ que natura ipso homine inferiora sunt subditur. Secunda est. eruditio. quia hō de visibilib⁹ p̄ ea excluditur. Tertia hō exercitatio vt ociositas et occupatio noxia vitaretur vbi subdit q̄ quedam exercitandēs ad bonū corpis sunt. quedā ad bonū aie. quedā hō ad vtriusq̄ de trimentū ordinant. Addit etiā q̄ deus sine sacramētis potuit hominē iustificare seu seruare. q̄ eis suaz potentia nō alligauit. Tamē ex dictis causis sacramenta instituit. Postea ponit sacramentū integritatem dicens q̄ sacramēta ex duobus p̄stāt. s. ex reb⁹ et verbis. Ultimo diuidit sacramenta dicens q̄ quedam sunt sacramenta vetera que significāt et p̄mittunt solū. quedā vero sunt noua q̄ significāt et causāt salutē. Tertia ppositio est hec. Inter sacra veteris legis sola circūcisio originalē culpā debebat. et tamē celestis regni ianuā non ap̄iebat. Hanc magister ponens pponit p̄mo q̄ sacm circūcisiois quā sit idē cū sacramentis veteribus. tñ antiquis idē remediū p̄ferebat contra pctm̄ q̄ mō baptisimus. non tamen ap̄iebat ianuā regni celestis qd̄ autoritatib⁹ p̄firmat Postea q̄rit qd̄ remediū habebāt viri p̄tra pctm̄ aū circūcisioē et femie aū et p̄. Et r̄ndet q̄ hi q̄ de stirpe Adē descendēt p̄ circūcisioē iustificabant. qui autē aū circūcisioē fuerūt puuli in fide pentū iustificabant. Parētes hō virtutē sacrificiorū. Mulieres autē aū circūcisioē et p̄ p̄ fidē et opationē bonā. p̄ suaz fuerant adalte. vt p̄ fidē parentū si erāt puule. qd̄ p̄firmat autoritate. b. Hæg. Postea determinat de institutiōe circūcisiois q̄rit ad quattuor. ostēdens cui data sit q̄ abrae et p̄r semini suo. Secdo quare data ē q̄ p̄pter tria. s. in meritū obedientie. i. signū fidei magne. et in distinctionē ppli iudaici a ceteris gentibus Tertio in q̄ pte fiebat. certe i carne p̄pucij. Et dupli cā rōne p̄mo q̄ p̄cupia p̄ quā pctm̄ originale p̄trahitur a pentib⁹ i cui⁹ remediū instituta est circūcisio. in illa pte magis dominat. Secda vt in illa hō signum obedientie acciperet in qua p̄m̄ hō culpā inobediēte p̄mo sensit. Quarto ostēdit quo tpe et quo instrō certo. dicens q̄ octauo die et lapideo cultello. et hoc ad designandū duo. P̄mo resurrectionē carnis cōem in octaua etate finiendā p̄ petrā xpm̄. in quo omnis corruptio ab electis tollēt Secdo octaua die facta est per quā oīa cuiuslibet in ipsum credentis circumciditur a peccatis. Ex quib⁹ cōcludit q̄ sunt due res huius sacramenti. Postea dicit q̄ ideo circūcisio p̄ baptisimū mutata est q̄ sacm̄ baptisimatis est communius et pfectius. in circūcisioe solūmō peccata dimittebant n̄hil tamē p̄ferebat. In baptisimo non solū peccata abolent sed etiā gr̄a ad opantiū bonū et bñ adiuuans et virtutū possessio et argumentū conferunt. Ultimo querit vtram puuli q̄ moriebant sine circūcisioe aū octauū diem saluabant. Et r̄ndet q̄ nō sicut nec mō sine baptisimo. ex quo patet necessitas circūcisiois. Subdit tñ q̄ forte p̄pter necessitates licebat ante octauum diem circumcidi. Agit r̄. Et tñ tam in speciali.

De sacramētis noue legis. a

Am ad sacra

mēta noue legis accedamus que sunt baptisimus cōfirmatio. panis b̄ndictionis. i. eucharistia. penitētia. vinctio extrema. ordo coniugium. Quorum alia remediū contra peccatum p̄bent et gratiam adutricem conferunt. vt baptisimus. alia in remediū tantum sunt. vt coniugium. alia gratia et virtute nos fulciunt vt eucharistia et ordo.

Quare mox post hominis casum nō fuerunt instituta. b

Si vero queritur

quare non fuerit hec sacramenta instituta mox post hominis lapsum. cū in his sit iusticia et salus: Dicim⁹ q̄ nō ante aduentū christi qui gratiam attulit gratie sacramēta fuisse danda. que ex ipsius morte et passione virtutem sortita sunt. Christus autē venire noluit anteq̄ hō de lege naturali et scripta p̄uinceretur. qd̄ neutra iuuare posset.

Qd̄ sacramentū coniugij fuit ante peccatū. c

Fuit tamen coniugium ante pctm̄ institutū. nō vt iugū p̄ remediū. sed ad sacramentū et ad officij. post peccatū vero fuit ad remediū cōtra carnalis p̄cupiscentie corruptelā. de quo suo loco tractabimus.

De baptisimo. d

Nunc vero de baptisimo

facro videam⁹ qd̄ int̄ noue gr̄e sacramēta primū est. Baptisimus xpi Johānes suo baptisimo p̄nunciauit. q̄ p̄m̄ baptisimū se legit. s. in aqua. non in spū. sicut ipse ait. Ego baptizo vos i aqua. i. in p̄niam. So: la em̄ corpa abluebat. a pctis hō nō mundabat. Baptisim⁹ Johis erat in p̄niam nō in remissionem. baptisimus vero xpi in remissionem. Quia Johannes baptizās homines ad penitentiā vocabat. et quos baptizabat penitere docebat. s̄m̄ illud Veniebant ad Johānem in iordanem confitentes peccata sua. Sed in baptisimo Johāni

DI. D

De baptisio Johannis. De officio baptisimū xpi Johannis.

nis nō dabat peccatorū remissio que data est in christi baptismo.

Quid utilitatis habebat baptis- mus Johannis.

Ad quid ergo uti-

lis erat baptis- mus Johannis? Quia homi- nes vsu baptizandi preparabat ad bap- tismum christi. Sed queritur quare dicitur esse bap- tismus Johannis. sicut veritas dicit bap- tismus Johannis unde est? Quia ibi Johannis operatio tm̄ visibilis erat exte- rius lauantis nō inuisibilis gratia dei vir- tutis operantis interius. Sed tamen et il- la Johannis operatio a deo erat: et bap- tismus ille a deo erat nō ab homine s; homi- nis dicitur est. q̄a nihil gerebat quod non ageret homo. Si nō queritur an sacra- mentum fuerit? Satis potest concedi ex eo sensu quo legalia signa dicuntur sacra- menta. Significabat em̄ bap- tismus Johannis esse rem sacramenti s; bap- tismum christi qui non tantū ē penitētie sed et remissionis peccatorum.

De forma baptis- mi Johannis; et de baptizatis ab eo.

Hic considerandū

est si baptizati a Johanne iterum baptiza- ti sunt bap- tismo christi. et qua forma verbo- rum vsu sit Johannes. Illi qui baptiza- ti sunt a Johanne nescientes spiritum sanctū esse ac spem ponentes in illius bap- tismo. postea baptizati sunt bap- tismo christi. Bap- tismus autē Johannis in noie venturi tra- debatur. Unde Hierony. super Jobelez Qui dicit se in christum credere. et non credit in spūm sanctum. nondū habet claros oculos Unde baptizati a Johanne in noie ventu- ri. i. domini Jesu. q; dixerunt. Sed neq; si spūm sanctus est audiui- mus. ite; bap- tizati sunt. imo ve; bap- tisma accipiebant. Illi vero. q; spem nō posuerūt in bap- tismo Jo- hannis. et p̄rem et filiū et spūm sanctus cre- debant. nō baptizati fuerūt. sed ipositione manuū ab apostolis super eos facta spūm sanctū receperūt. Illi nō qui nō ita crede- bant. baptizati sunt bap- tismo christi. ut pre- dictū est. An Hierony. Qui spūm sanctū nesciebant cum bap- tismo a Johanne ac- ceperunt. iterum baptizati sunt bap- tismo christi ut predictū est. ne quis ex iudeis vlt gentibus putaret aquam sine spiritus san-

cto ad salutem posse sufficere. De hoc etiam Ambrosius in. j. li. de spiritus sancto ait Quidam negauerunt se scire spiritus sanctum cum baptizatos se dicerēt bap- tismo Johannis qui aduentantis Jesu nō in suo baptizauit nomine. Isti ergo quia nec in christi noie. nec cum fide spiritus sancti bap- tizati fuerant. non potuerūt accipere bap- tismi sacramentum. Baptizati sunt ergo in nomine christi. nec iteratum est in his bap- tisma sed nouatum.

Ista est distinctio secūda huius

quarta libri. In qua magister postq̄ determinauit sacramentis in cōmuni tā veteris q̄ noue legis. Dic- agit de sacramentis noue legis in speciali. Circa q̄- tria facit. Primo em̄ numerū sacramentorū noue le- gis et eorū efficaciam ostendit. Secūdo q̄m et ad quid iugū- um institutū sit. subdit. Tertio q̄ bap- tismus iohannis p̄nunciabat bap- tismū christi. Primum facit a principio de distinctione vsq; ibi. Fuit tm̄ cōiugium. Secūdo vsq; ibi Nunc nō de bap- tismi sacramento videamus. Ter- tiū vsq; ad finē dist. In spūali snia magistri stat in tri- bus p̄positionib;. quaz prima est hec. Septē sunt no- ue legis sacramenta. quoz aliqua dimittunt pecca- ta. et gratiā adiutricē p̄ferunt. aliqua in remediū tm̄ sunt. aliqua gr̄a et virtute nos fulciunt. Hanc mgr̄ i- sinuans p̄ponit primo septē esse sacramenta noue le- gis et ea enumerat. quozū quedā in remediū dicit fore instituta ut iugium. Aliqua vero in remediū p̄tra peccatū. ut. i. gratiā adiutricē cōferant ut bap- tismus. Aliqua nō ad vtrumq;. Postea dicit q; q; ista facta salutis collatiua nō debuerūt ante ip̄s salutis. i. an ip̄s christi institui. a cuius passione et morte vtu- tem sortita sunt. Subdit autē q; ip̄s venire distulit donec hō de insufficientia legis vere et legis scripte conuinceretur. q; neutra eaz adiuuare posset. Secūda p̄positio est hec. Coniugium ante peccatū fuit insti- tutū ad generationis officium. postea nō fuit datum in remediū. Hanc magister insinuans dicit q; cōiugium fuit ante peccatū institutū in officium et sacm. postea ve- ro in remediū. Tertia p̄positio est hec. Bap- tismus iohannis exterius corpus lauabat. sed interius gr̄a nō p̄ferbat. Hanc mgr̄ insinuans dicit q; bap- tismus iohannis p̄nunciabat bap- tismū christi. a quo tamen differēbat. quia bap- tismus Johannis fuit in aqua solum. et a christi bap- tismū preparans et disponens non autem remissionem peccatorū dabat. Sed bap- tismus christi fuit in aqua et spiritus sancto et in ipso conferebat remissionem peccatorum. Postea p̄ponit hu- ius bap- tismi p̄ditiones. et primo q̄m ad utilitatē Utilitas em̄ fuit p̄paratio ad bap- tismū christi. Secūda q̄m ad nominationē q; dicitur est bap- tismus iohannis eo q; nihil ibi gerebat. q̄d iohes nō fecerit. Ter- tio q̄m ad genus. q; p̄t large dici sacm eo q; rē sa- cramenti. i. christi bap- tismus significabat. Ultimo q̄m utrum bap- tizati a b̄to Johanne iterū sunt baptizandi bap- tismo christi. et subdit qua forma verborū bap- tizati Johes. Et r̄ndet q; illi qui spem ponebant in bap- tismo iohannis et p̄fectā fidē de diuis p̄sonis habebāt nō sunt. i. iterū baptizandi. sed confirmati p̄ aploꝝ manuū impositionē receperunt spūm sanctus. Illi nō qui spem non ponebant in bap- tismo iohannis et p̄fectā fidē diuinaz p̄sonaz non habebant. tales fuerūt ite- rū baptizati bap- tismo christi. Ad scdm̄ r̄ndet q; iohes baptizabat in noie futuri. Et tm̄ in spūali.

Amb. in lib. de spū sancto

quare dicit bap- tismus Johannis.

fuerit sac- tum b; p- ius ille

rony.

non tene magister

ro. in epl de vni- us viro.

Quid sit baptismus. a

Hec videndū est qd sit baptismus et que sit forma .et qm̄ institutus. et causa institutōis

DI. III p

Baptismus dicitur intinctio. i. ablutio corporis exterior facta sub forma verborum prescripta. Si enim ablutio fiet sine verbo. non est ibi sacramentum. Sed accedente verbo ad elementum. fit sacramentum. non utique ipsum elementum fit sacramentum. sed ablutio facta in elemento. Unde Aug. Verbo baptismi consecrat. detrahe verbum: et quid est aqua nisi aqua. accedit verbum ad elementum. et fit sacramentum. Unde est hec tanta virtus aque ut corpus tangat et cor abluat. nisi faciente verbo. non quod dicitur. sed quod creditur. Nam et in ipso verbo aliud est sonus transiens. aliud est virtus intus manens. In duobus ergo consistit sacramentum baptismi. i. in verbo et elemento. ergo et si alia desunt que ad decorum sacramenti instituta sunt. non ideo minus est verum sacramentum et sanctum. si verbum sit ibi et elementum. Nam et in hoc sacramento et in alijs quedam solent fieri ad decorum et honestatem sacramenti. quedam ad substantiam et causam sacramenti pertinentia. De substantia huius sacramenti sunt verbum et elementum. cetera ad solennitatem eius pertinent.

¶ In hoc et in alijs sacramentis quedam fiunt ad decorum. quedam ad necessitatem ad sacramentum et causa sacramenti pertinentia.

De forma baptismi. b

Sed quod est illud

verbum quo accedente ad elementum: fit sacramentum: veritas que docet huius sacramenti formam tradens ait discipulis. Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti. Inuocatio igitur trinitatis verbum dicitur quo baptismi consecratur. et hec est forma verborum sub qua traditur baptismus. Unde bonifacio episcopo zacharias papa ait. Firmissime preceptum est in synodo anglorum: ut quicumque si ne inuocatione trinitatis merus fuisset. quod sacramentum regenerationis non haberet. quod omnino verum est. quod si merus in fonte baptismi quis fuerit sine inuocatione trinitatis perfectus christianus non est. nisi in nomine patris et filij et spiritus sancti fuerit baptizatus.

¶ Apoli in crisi si nomine baptizauerunt.

Legit tamen in actibus apostolorum apostolos baptizasse in nomine christi. sed in hoc nomine ut exponit Ambrosius. tota trinitas intelligitur. Intelligitur enim cum christus dicitur: et pater a quo unctus est. et ipse qui unctus est. et spiritus sanctus per quem unctus est. Unde Nicolaus papa ad consulta bulgarorum. A quodam iudeo multo baptizatos asseritis et quid inde agendum sit consulitis. Ibi profecto si in nomine sancte trinitatis. vel in nomine christi sicut in actibus apostolorum legimus baptizati sunt. unum enim idemque est: ut exponit Ambrosius.

¶ Si in nomine patris tamen vel spiritus sancti possit tradi baptismus. c

Hic queritur an baptismus esset verus si diceretur in nomine patris tantum. vel spiritus sancti tamen. ut cum dicitur in nomine christi: Ambrosius videtur dicere quod si fide mysterium trinitatis teneatur et una persona tantum nominetur. plenum est sacramentum. Et econuerso si tres noietur et non recte de aliquo illorum sentiantur: vacuum fieret mysterium trinitatis. Ait enim sic. Ubi non est plenum baptismi sacramentum. nec principium nec species aliqua baptismi estimatur. Plenum autem est si patrem et filium et spiritum sanctum fatearis. Si unum neges: totum subrues. et si unum in sermone comprehendas. vel patrem vel filium vel spiritum sanctum. fide autem nec patrem nec filium nec spiritum sanctum abneges. plenum est fidei sacramentum. Ita etiam licet patrem et filium et spiritum sanctum dicas. et patris et filij et spiritus sancti minuas potestatem. vacuum est omne mysterium. Cum enim dicitur in nomine christi. per virtutem nominis impletum est mysterium. nec a christi baptismate spiritus separatur. quia christus baptizauit in spiritu.

Questio Ambrosij. d

Nunc consideremus

utrum sicut christi nomine legitur baptismi plenum esse sacramentum. ita etiam spiritu sancto nuncupato. nihil desit ad mysterij plenitudinem? Rationem sequimur: quod unum dixerit. trinitatem significauit. Si christum dicas. et patrem a quo unctus est filius et ipsum qui unctus est. i. filium. et spiritum sanctum quo unctus est designasti. Scriptum est enim hunc esse Iesum a nazareth quem unxit deus spiritu sancto. et si patrem dicas. filium et spiritum sanctum eius pariter indicas: si tamen id etiam corde comprehendas. Et si spiritus sanctus dicas: deum patrem a quo procedit. et filium

Nicolaus papa ad consulta bulgarorum

Ambrosius

Ambrosius

Solutio

Nos vero qui tertio immergimus etiam triduanę sepulture sacramentū signamus. Scđm hoc licet nō mō ter s̄ etiam semel mergere tm̄. Vbi tm̄ dūtatur mergē sel̄ licz. vbi p̄suetudo ecclesie talis existit. Si q̄s v̄o id facere incipiat vbi consuetudo tal̄ non est. vel sel̄ tm̄ mergendū asserat: reprehensibilem se esse constituit. Unde Haymo. In suo se su abundabat Ciprianus cuz semel mergebat in baptismo paruulos qui qđ intelligebat studiose implebat bonis opib⁹ abundando. licet in hoc nescius delinqueret. s̄ qz bonis opib⁹ abundabat postea correctus a deo abundauit altiori sensu. ter illos mergendo. Ecce habemus qz deliquit qui semel meruit. Sed hoc ideo: qz aliter se habebat consuetudo illius ecclesie. v̄ qz vnā tm̄ faciendam mersionem asserbat. De trina mersione Aug⁹. ait. Postq̄ nos crederē p̄missimus. tertio capita in sacro fōte dimersim⁹. qui ordo baptizandi duplici ministerij si gnificatione celebratur. Recte eniz tertio immeri estis. qui accepistis baptismum in nomine trinitatis. Recte tertio immeri: quia accepistis baptismum in nomine christi. qui die tertia resurrexit a mortuis. Illa em̄ tertio repēta immersio typuz dominice exprimit sepulture. Constat ḡ baptizandos tertio debere immergi. et tamen si semel tantū immergant̄ verum baptismum accipiūt. et q̄ semel immergit tm̄ nō peccat: nisi consuetudo ecclesie obstat. vel h̄ mō tantū debere fieri asserat.

Quando circumcisio amisit vim suam. k

Solet etiam queri si circumcisio amisit statim ab institutione baptismi? Ad quod dicimus in christi morte terminata esse legalia omnia. Ex tunc ergo circumcisio perdidit vim suam ita qz postea non profecerit: sed potius obfuit obseruationibus suis. Sed vsqz ad oblationem vere hostie potuit prodesse. Si enim an̄ passionem legalia finem habuissent nō ea imminente vetus pascha cum discipulis māduisset.

De causa institutionis. l

Causa v̄o institutionis baptismi est inuolutio mentis. vt hō qđ peccatū vetus fuerat p̄ grām baptismi

Haymo sup
epistolam ad
Roma.

Aug⁹. Iqua-
dam omel.

renouetur. quod sit depositio vitiorum et collatio virtutum. Sic enim fit quisqz nouus homo cum abolitis peccatis ornatur virtutibus. Abolitio peccatorū peluit fedtatem. Apc̄ sitio virtutum affert decorem. hec est res huius sacramenti. s̄ interior mūdicia.

Querit̄ an baptismus aperuit celum qđ nō aperuit circumcisio. m

Si queritur vtrū baptismus aperuit celum quod non aperuit circumcisio? Dicimus qz nec baptismus: nec circumcisio regni nobis aditum aperuit sed hostia saluatoris: que si tempore circumcisionis oblata fuisset: illius t̄pis hoies in regnū intrassent. Res ergo huius sacramenti iustificatio est.

Ista est distinctio tertia hui⁹ quartū libri. In qua magister postq̄ determinauit in quibuslibet p̄ambulis ad sacramenta. In hac tertia distinctione incipit determinare de sacramentis. Et p̄mo de sacramento baptismi. Circa qz tria facit. P̄mo em̄ quiditatē. formā et institutionē baptismi exprimit. Secdo eius materiam et modum subdit. Tertio eius efficacitā et effectum adijcit. P̄mū vsqz ibi. Celebratur autē hoc sacramentū Scđm v̄o abinde vsqz ibi. Causa v̄o institutionis. Tertiu v̄o vsqz ad finē vsqz. In speciali sententia magistri stat in tribus p̄positionibus quarū prima est hec. Baptism⁹ est exterior ablutio corporis sub debita forma verborū. i. cū expressa inuocatione sanctissime trinitatis. Hanc magister in finibus diffinit baptismū dicens qz baptism⁹ est exterior ablutio corporis cū forma p̄scripta verborū. Accessus em̄ verbi ad clementū facit sacramentū vt ait beatus Aug. Cetera vero ad decorem et honestatē pertinent. Postea dicit qz forma est inuocatio trinitatis. quam formā tradidit x̄ps in euāgelio Mathei cū dixit. Ite docete oēs gentes baptizantes eos in nomine patris et filij et sp̄s sancti. Tamē in actib⁹ ap̄to:um legit quosdam baptizatos in nomine x̄pi tm̄ fuisse. et h̄m fm̄ Ambro. qz in nomine x̄pi qđ est vnctus tota trinitas intelligitur. qz pater vnctus et filius vnctus et spiritus sanctus vnctus. H̄m h̄m̄i occasione querit si vna p̄sona tm̄ noietur et fides trinitatis in corde teneatur sit verus baptism⁹. Respondet fm̄ Aug⁹. qz sic. p̄pter quod scriptura dicit quosdā baptizatos in nomine x̄pi et i spiritus sancto qz tota trinitas in quolibet illoꝝ nominū intelligit̄. Si v̄o fides desit et inētio faciēdi. qđ fact̄ ecclesia irritū est factū. Subdit tm̄ fm̄ Amb. qz tm̄ sit tres p̄sonas noiare dicendo. In nomine patris et filij et sp̄s sancti. Inuocat em̄ tota trinitas vt vbi visibili ter op̄et. Non autē debet dici in nominibus. qz non seruaf debita forma baptismi. et hoc est id. qz vna est inuocatio et p̄fessio triū p̄sonarū. Postea querit quā institutus sit baptismus. Cū ea qđ sancteuarie optinēdes. Quidā em̄ dicunt qz sit institutus cū dñs dixit. Nunc demō. Nisi qđ renat⁹ fuerit ex aqz et sp̄s sancto. Alij dicūt qz p̄ resurrectōꝝ cū dñs dixit. Ite et baptizate oēs gentes. S̄ hoc nō videt̄ verū. qz etiā an̄ resurrectionē baptizauit. Et idē dicit maḡ qz saluator suo baptismo baptismū instituit i quo trinitas innotuit. qz in tertio baptizat. quia p̄ in voce. situs i carne. sp̄s sanctus

etus in specie columbe apparuerit. Tunc em conta-
ctu sue munde carnis xps vim regeneratiua cōtulit
aquis. vt qui postea in ea mergent. inuocato noie
trinitatis a peccato purgerentur. Dicit etiam q̄ apo-
stoli in eadem forma baptisauerūt añ xpi passionem
et post passionē ei q̄ añ passionem pōt intelligi esse
tradita. Quis nō sit scriptum. Scda ppositio ē hec.
Materia baptismatis debet esse aqua pura. et vtile
est puerū mergi sub triplici mensura. Hanc mgt̄ in si-
nuso dicit q̄ aqua est materia huius sacri. qd ostē-
dit factū xpi. qz ipemet in aqua baptizatus est. et x-
p̄m xpi qd dicit. Nisi q̄s renatus fuerit rē. Et pas-
sio xpi. qz de latere ei manauit aq̄ q̄ significauit ba-
ptismum. et sanguis qui significauit eucharistiā. Est
em aqua conueniens materia huius sacri pper sui
copiam et cōmunitatē. qz hoc sacm cōmune est. tan-
etiam ppter conuenientiā signi ad signatū. qz sicut
aq̄ abluat exterius sordes corpis. sic baptismus inte-
rius mūdāt sordes ale. Postea q̄rit an vna vel trina
immersio fieri debeat. Et r̄ndet q̄ pōt fieri vna vel
trina s̄m diuersas locorū p̄suetudines. qz vna im-
mersio vnitate trinitatis. trina x̄o trinitatē p̄sonarū desi-
gnat. et triduaana xpi sepultura expr̄mit. Subdit autē
q̄ nō peccat semel immergens: nisi vel p̄suetudo ec-
clesie obstat. vel sel esse tm mergendū doceat et asse-
rat. et omnia autoritatibus confirmat. Postea querit
an circūcisio amittit vim suā. Et r̄ndet q̄ in morte cri-
sti sicut et tunc omnia legalia terminata sunt et nō añ
Tertia ppositio est hec. Causa institutiōis huius sa-
cramenti est expiatio a macula peccati. Hanc magi-
ster insinuans dicit. qz causa institutiōis baptismi est
innouatio hoīs qui p peccatū vetus fuerat. Et hec
mundatio interior est res sacramenti huius. Ultimo
dicit q̄ nec baptismus nec circūcisio regni celestis ia-
nuam aperuit: sed hostia saluatoris q̄ si oblata fuisset
tpe circūcisiois illius xpi hominis regnū celorū in-
traissent. Et cōcludit q̄ res sacramenti baptismi ē lu-
rificatio a peccatis. Et tm̄ in sp̄ali.

**Qd alij suscipiūt sacm̄ et rē. alij
sacm̄ et non rem. alij rem et non
sacramentū.**

It̄ dicendum

est aliquos suscipe sacramētuz
et rem sacri. aliq̄s sacm̄ et nō rē.
aliq̄s rem et non sacm̄. Sacm̄ et rem simul
suscipiūt omnes paruuli q̄ in baptismo ab
originali mundant peccato. Quāuis qui-
dam diffiteant̄ illis qui perituri sunt par-
uulis in baptismo dimitti peccata. inniten-
tes illi verbo Auḡ. Sacra in solis electis
efficiūt. quod figurant: non intelligētes il-
lud ita esse accipiendum. qz cū in alijs effi-
ciant sacra remissionē. non hoc eis faciūt
ad salutem sed so is electis. Nam q̄ omni-
bus paruulis in baptismo remittat̄ pecca-
tum p baptismū. Auḡ. euidenter dicit. A
paruulo inquit recēter nato vsq̄ ad decre-
pitum senem. sicut nullus phibetur a ba-
ptismo. ita nullus est q̄ nō peccato moriat̄

in baptismo. Sed puuli tm̄ originali. maio-
res x̄o etiam omnibus que male viuēdo ad-
diderunt ad illud: nisi enormitas vite impe-
diat. id est fictio. Adulti x̄o qui cū fide ba-
ptisantur. sacramentum et rem suscipiūt.

De fide accedentibus.

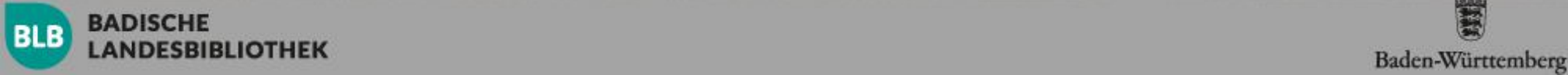
Qui vero sine fide

vel fide accedunt. sacm̄ nō rem suscipiūt.
Unde Hiero. Sunt lauacra gentiliū he-
reticorū: sed non lauant ad salutem. In ec-
clesia etiam qui non plena fide accipiūt ba-
ptisma: non sp̄m sed aquam suscipiūt. ^{Aug. i psal. lxxvij} Au-
gustin⁹ etiā ait. Iudeis omnibus cōmunia
erant sacramenta: sed nō cōmunis omnib⁹
erat gratia que est virtus sacramentorum.
Ita et nunc cōmunis est baptismus omni-
bus baptizatis: sed non virtus baptismi. id
est ipa gr̄a. Item Omnis q̄ iam sue volū-
tatis arbiter constitutus est cuz accedit ad
sacramentū fidelium: nisi peniteat cū vete-
ris vite: nouam non pōt inchoare. Ab hac
penitētia cum baptizant̄ soli paruuli im-
unes sunt. Ihs alijsq̄ testimonijs apte osten-
ditur adultis sine fide et penitētia vera in
baptismo non cōferri gr̄am remissionis. qz
nec paruulis sine fide aliena qui pp̄am ha-
bere nequeunt. dat in baptismo remissio.
Si quis ergo fide accedit nō habēs veraz
cordis contritionem. sacm̄ sine re accipit.
Vides tm̄ Aug⁹. dicere q̄ etiam fide acce-
denti q̄ etiam habet odium fraternum i ip-
so momento quo baptizat̄ omnia cōdonē-
tur. et post baptismū mox redeant. Sz non
hoc asserendo dicit: imo hanc optinonez et
pmissam sententiā conferendo. ait enim sic
Ihs qui fide corde baptizant̄: aut pecca-
ta nullatenus dimittunt. qz sp̄s sanct⁹ di-
scipline effugiet fictum. aut in ipso tempore
puncto p vim sacramenti dimissa. iteruz p
fictionem replicant. vt etiam illud verum
sit. Quotq̄ in christo baptizati estis rē.
Etiam illud. Sp̄s sanctus discipline effu-
giet fictum. vt induat eum x̄p̄m sanctitas
baptismi. exuat eum x̄p̄m p̄nitētes fictiōis.
Nam redire dimissa peccata vbi fraterna
charitas non est. apte dñs docet etiaz in il-
lo seruo a quo domin⁹ dimissum debitū pe-
tijt. qz ille cōseruo dimittere noluit. Sic nō
impeditur baptismi gratia quo minus om-
nia peccata dimittant̄. etiam si fraternum
odium in eius cui dimittant̄ animo pseue-
rat. Solut⁹ enim hesternus dies et quicqd
sup̄est. et soluitur etiam ipa hora momen-
tū

Aug. i psal. lxxvij

Aug. de pe- nitentia

In li. de ba- ptismo



tuncq; añ baptismũ 7 in baptismo. Deinceps aut continuo reus incipit esse non solum consequentiũ: sed etiã pteritorum die rum. horarũ. momentorũ. redeuntib; omi bus que dimissa sunt. Hoc aut vt pdixim; non sub assertioe dixit. quod ostenditur ex eo quod ait in eodem libro sic. Si ad bap tismum fictus accedit dimissa sunt ei peccata aut nõ sunt dimissa. eligant quod voluerit

Aug. i. eodẽ.

Ecce apte cernis si tamen intendis id dixit se Aug. nõ asserendo sed querendo 7 alio rum opinionem referendo. Idem enim ait Tunc valere incipit ad salutem baptismus cum illa fictio veraci confessione recesserit: que corde in malicia pseuerante peccatorũ ablutionem non sinebat fieri. Non ergo sic accedenti peccata dimittunt.

Quõ intelligatur illud quotquot in xpo baptizati estis christuz in dultis.

Querit ergo quo

modo illud accipiat. Quotq; in christo ba ptizati estis xpm induistis: potest dici q; q; in xpo. i. in christi conformitate baptizan tur. s. vt moxianẽ vetustati peccati. sic chi stus vetustati pene. induit xpm quez per gram inhabitantem habent. Potest 7 aliẽ solui. Duobus eni modis xpm induere di cimus. vel assumptioe sacramenti. vel rei p ceptione. Unde Aug. Induunt homines xpm aliquando vsq; ad sacramẽti pceptio nem. aliquando vsq; ad vite sanctificatioẽ atq; illud pmum bonis 7 malis pot esse comune. hoc autem est pprium bonoz 7 pio rum. Omnes ergo qui in christi nomine ba ptizantur christum induit vel fm sacmen ti perceptionem. vel fm vite sanctificatioẽ.

Aug. iii. de baptismo.

De illis qui suscipiunt rem et non sacm.

Sunt et alij vt su

pria posuimus q; suscipiunt rem 7 non sacra menti. Qui enim effundunt sanguinem p noie Jesu. 7 si non sacm: rem tñ accipiunt. Unde Aug. Quicunq; non pcepto rege nerationis lauacro p confessione xpi mo rituntur. tantũ eis valet ad dimittenda pec cata quantum si abluerent sacro fonte ba ptismi. Audistis q; passio p xpi noie susce

Q; passio implet vicez ba ptismi Aug. in lib. xiiij. de ci. dei

pta supplet vicem baptismi. Nec tñ pas sio vicem baptismi implet: sed etiã fides 7 contritio: vbi necessitas ex. ludit sacramẽ tum. sicut aperte docet Augustin; dicens baptismi vicem aliquãdo implere passio nem. De latrone illo cui non baptizato di ctum est. Hodie mecum eris in paradiso. Bea tus Ciprianus in li. iij. de baptismo nõ le ue documentũ assumit. Quod etiã atq; eti am ego considerans inuenio. non tñ passi onem p nomine xpi id quod baptismus de erat posse supere: sed etiã fidem 7 uersio nemq; cordis. si forte ad celebrandũ myste riu; baptismi in angustijs tempoz succur ri non potest. Neq; enim ille latro p nomi ne christi crucifixus est: sed p meritis faci norum suoz. nec quia credidit passus est: sed dum patit credit. Quantũ ergo valeat sine visibilis baptismi sacramento. qd apo stolus ait. Corde creditur ad iusticiã. ore autem confessio fit ad salutem. In illo latro ne declaratum est. sed tunc impletur inuisibiliter cum mysterium baptismi nõ cõtem ptus religionis: sed articulus necessitatis excludit. Et baptizatus quidem potest esse vbi conuersio cordis defuerit. conuersio au tem cordi potest quidem inesse non perce pto baptismi. sed contempto baptismi nõ potest nec vilo modo dicenda est conuersio cordis ad deum cum dei sacramentũ contẽ nitur. Ecce hie habes nõ solum passionem sed etiã fidem 7 contritionem conferre re missionem vbi non contemnit sacramentũ vt in latrone illo ostendit qui non p passio nem: sed p fidem saluatus est sine baptismi Sed dicunt quidam hoc argumentũ retra ctasse Augustinũ. Retractauit quide; ex emplum: sed sententiã non. Ait enim in. iij. libro de baptismo. Cum dicerem vicem ba ptismi posse habere passioẽ. non sat ido neum posui illius latronis exemplum. q; vtrum non fuerit baptizatus incertum est Constat ergo sine baptismi aliquos iustifi cari 7 saluari. Unde Ambro. de Valenti niano. Ventrem meum dolco vt propheti co vtar eloquio. quia quem regeneraturam amisi. verũtamen gratiam ille quam poposcit non amisit.

Que videntur obuiare pdictis. e

His autẽ videtur

obuiare quod dominus dicit. Nisi q; re natus fuerit ex aqua 7 spiritu sancto: non

De non... fides... no... co... hie... Aug. iii. de... Ambro. de... co vtar... Aug. in lib. xiiij. de ci. dei

ermiatto
 pōt intrare in regnū celoz. qđ si generalitē
 v. 2. est: nō videt esse vba supi^o posita. Sz
 illud intelligendū est de ill' q' pnt z cōtem-
 nunt baptizari. vel ita intelligendū est. Nī
 si qđ renatus fuerit ex aqua z spūscō. i. ex
 ea regeneratiōe que fit p aquam z spūscō
 cum non siluabit. Illa autē regeneratio fit
 non tm p baptismū: sed etiam p pniaz z san-
 guinem. Unde auctoritas dicit ideo aplūm
 plur alit' dixisse fundamentū bapismatum.
 qz est bapismus in aqua. in sanguine. i. pe-
 nitentiā. hoc autem nō ideo dicit q' sacm
 bapismi fiat nisi in aqua: sed qz ipius vir-
 tus z sanctificatio dat non tantūmodo per
 aquam: sed p sanguinez z penitentiā. ratio
 em id suadet. Si em non valentibus crede-
 re paruul' sufficit bapismus. mltomag' suf-
 ficat fides adultis volentibus z non valen-
 tibus baptizari. Unde Aug^o. Queris qđ
 sit maius fides an aqua: non dubito qn re-
 spondeam fides. Si ergo quod minus est
 satisficere potest: nonne qđ maius est. id
 est fides. de qua xps ait. Qui crediderit in
 me etiā si mortuus fuerit: viuet. Sz dicit
 aliq' nullū adultum in xpm credere vel cha-
 ritatem habere sine bapismo: nisi sangui-
 nem fundat p dño. subdita introducetes
 testimonia. Aug^o. ait. Ex illo tempe quo
 saluator dixit. Nisi qđ renatus fuerit z c.
 absqz sacramento bapismi pter eos qui in
 ecclesia sanguinem fundunt aliquis vitaz
 eternā accipe non potest. Itē Nullum ca-
 thecum inū quis in bonis opibus defun-
 ctuam vitam eternam habere credim^o. exce-
 pto martyrio vbi tota sacra bapismi com-
 plet. Item. Bapizatis iter tm salutis cē-
 credimus. Sed quod in his minus dixit. i
 alijs capitulis supra positis supleuit. Et
 ideo hec sic intelligenda sunt. vt illi soli ha-
 bentes tempus bapizandi excipiantur. si
 em aliquis habens fidem z charitatem vō
 fuerit bapizari z non valet necessitate pre-
 uentus. suplet omnipotentis dignitas qđ
 sacramento defuerat. Nū em soluere potest
 nisi soluat tenet. sed cum iam non pōt et tm
 vult. non imputat ei deus q' suam poten-
 tiam sacramentis non alligauit. qz nō inui-
 sibilis sanctificatio sine visibili sacro qbus-
 dam in se apte Aug^o. tradit sup Leuit. di.
 Inuisibile sanctificatiōe qbusdam affuit
 se z p fuisse sine visibilibus sacramētis. Et
 visibilem nō sanctificatiōem que fit sacmen-
 to visibili sine inuisibili posse adesse. nō pos-
 se pdesse. nec tamen visibile sacm ideo cō-
 temendum est. qz contemptor eius inuisi-

biliter sanctificari non pōt. hinc Cornel^o
 z qui cum eo erant iam spū sanctificati ba-
 ptizari sunt: nec supflua iudicanda est san-
 ctificatio visibilis. quia inuisibilis pcessit.
 Sine visibili ergo inuisibilis sanctificatio
 esse potest z prodesse. visibilis autē que fit
 sacramento tenus sine inuisibili pdesse nō
 potest. cum illa sit omis illius veritas. Sy-
 moni mago visibili bapismus non profuit
 quia inuisibiliter non affuit. Sed quib^o in-
 uisibilis affuit: pfuit. nec tm valet fides ali-
 ena paruulo qm ppra adulto. Paruu-
 lis em non sufficit fides ecclie sine sacramē-
 to. qui si absqz bapismo fuerit defuncti etiā
 cum deferunt ad bapismū damniabunt. si
 cut multis sanctorū auctoritatibus compro-
 bat. Ad qđ hoc vnum sufficiat Aug^o. ait. Aug^o. ill. de
 Firmissime tene paruulos q' vlt in vter ma-
 fide ad petrū
 trum viuere incipiūt z ibi moriunt. vel de
 matrib^o nati sine sacro bapismi de h' secu-
 lo transeunt. eterno supplicio puniēdos. qz
 z si pprae actionis peccata non habuerūt.
 originale tamen peccatū traxerunt carnali
 zceptione. Et sicut paruuli qui sine bap-
 tismo moriunt infidelium ascribunt numero
 ita qui bapizantur fideles dicunt. Qui a
 fidelium consortio non sepantur. cum orat
 ecclesia p fidelibus defunctis. Fideles er-
 go sunt non ppter xritem: sed fidei sacmē-
 tum Unde Aug^o. Paruulum z si nō dūz
 fides illa que etiam in credentium volunta-
 te consistit. iam tm fidei ipius sacramentuz
 id est bapismus fidelem facit. sicut credere
 respondet. ita etiam fidelis vocat. nō rem-
 ipam mente annuendo: sed ipius rei perci-
 piendo sacramentū.

Quid pfit bapismus his qui cum
 fide accedunt.

Solet etiam queri
 de illis qui iam sanctificati spū cum fide et
 charitate ad bapismū accedūt. quid eis
 conferat bapismus. Nihil em eis videtur
 pfitare. cum p fidem z contritionem tam re-
 missis peccatis iustificati sunt: Ad qđ sane
 dici potest eos qdem p fidem z contritiōz
 iustificatos. i. a macula peccati purgatos.
 z a debito eterne pene absolutos. tamē ad-
 huc teneri satisfactiōe tpali qua penitentes
 ligant in ecclia. Cū aut bapismū p cipiūt:
 z a peccatis si qua interim post zuerfiōne
 contraxerunt mundant. z ab exteriori fati-
 lb 3

Hic.

De exteriori
satisfactio di-
mittitur.

fractione absoluunt & adiutrix gratia om-
nisq; virtus in eo auget. vt vere nouus ho-
tunc dici possit. Fomes quoq; peccati i eo
amplius debilitat. Ideo Hiero. dicit q; si
des que fideles facit in aquis baptismi dat
vel nutrit. q; non habenti aliqñ ibi datur.
& iam habenti vt plenius habeat dat. Sic
& de alijs intelligendum est. Qui ergo mu-
dus accedit ibi fit mundior. & omni haben-
ti ibi amplius dat. Et hoc omnis exteri-
or satisfactio ibi relaxat Ambro. ostendit
sup illum locum. Sine penitētia sunt dona
dei & vocatio dicens. Gratia dei in bap-
tismo non requirit gemitū & planctus. vt ali-
quod opus. & omnia gratis cōdonat. Ad
qdem de exteriori gemitu vel planctu acci-
piendum est. Nam sine interiore nō adul-
tus renouatur: sed exteriores satisfactioes
& afflictiones. s. sordes penitentū ibi dimit-
tuntur. Adultum q; confert baptismus eti-
am iam p fidem iustificato. q; accedens ad
baptismū quasi ramus a colūba portat in
arcam. Ante intus erat iudicio dei: nunc
etiam iudicio ecclesie intus est. Cum hoc in
baptismo peccatū deleat & satisfactio exte-
rior non imputet. querit cur penalitas cui
p peccato addicti sumus non tollat? Hoc
ideo tradunt fieri sancti. q; si a pena homi-
nes p baptismum liberarent ipsam putarēt
baptismi pccium. non eternū regnū. Ideo so-
luto reatu peccati temporalis pena tñ maēt.
vt illa vita studiosius qrat q; erit a penis
oibus aliena. Ideo etiā manet vt sit fidelis
& certandi materia & vincendi occasio. qui
nō vinceret si nō pugnaret. nec pugnaret si
in baptismo fieret immortal.

Cuius rei baptismus qui dat iam
iusto sit sacm.

Si querit cui? rei
baptismus ille sit sacm qui dat iam iusto].
Dicimus sacm esse & rei que pcessit. id est
remissionis añ p fidem date. & remissionis
tpalis pene siue peccati si habet qd interi-
cōmittit. & nouitatis ac ois grē ibi pstitit.
Oms eteni rei signū est cui? causa est. nec
mireris rem aliqñ pcedere sacm. cū aliqñ
etiā longe post sequat. vt in ill q; fiete acce-
dunt. qd cū post penituerit incipiet bap-
tismus pdesse. In qbus fuit baptismus sac-
mentū huius sanctificationis quā penitēdo
habent. Sed si nunq; peniterēt nec a signū
recederēt. cuius rei sacm est baptismus?

ab ill susceptus? Pot dici rei que tibi fieret.
si non eorū enormitas impediret.

Si paruulis dat in bap-
tismo gra-
tia qua possunt in maiori etate pfi-
cere.

Solet etiam queri
si puulis in baptismo dat grā qua cū tpus
habuerint vtēdo libero arbitrio possunt vel
le & currere? De adultis em q; dignerecipi-
unt sacm non ambigit quin grāz opantes
et cooperantem pceperint. que in vacuum
eis cedit si p liberum arbitriū post mortali-
ter delinquerūt. qui merito peccati gratiā
appositam pdunt. Unde dicunt p tumeliā
spū sancto facere & ipm a se fugare. De p-
uulis hoc qui nondū ratiōe vtunt questio
est. an in baptismo receperint grām qua ad
maiozem venientes etatem possint velle &
opari bonum? Vides q; non receperint. q;
grā illa charitas est. & fides q; voluntatē p-
parat & adiuuat. Sed q; dixerit eos acce-
pisse fidē & charitatē? Si hoc grām nō rece-
perint qua bñ opari possint cū fuerit adul-
ti: non q; sufficit eis in h statu grā in bap-
tismo data: nec p illam pnt mō boni esse: nisi
alia addat. que si nō addit: nō est ex eorū
culpa. q; iustificati sunt a peccato. Quidam
putant grām opantem & cooperantē. cun-
ctis puulis i baptismo dari in munere. nō
in vsu. vt cum ad maiore venerint etate ex
munere sortiant vsum: nisi p liberum arbi-
trium vsum munere extinguat peccando.
& ita ex culpa eorū est nō ex defectu grē q;
mali sūt. q; ex dei munere valentes habere
vsuz bonū. p liberū arbitriū renuerit & vsū
pauum elegerunt.

Ista est distinctio quarta huius
quarta libi. In qua mgt postq; superius determina-
uit de baptismo qrtū ad ea que puenit ei fm sequen-
Dic hoc deterrminauit de effectu baptismi qrtum ad
susceptores. Et circa hoc tria facit pncipalit. Prio
em ostendit quō quidam suscipiūt sacramentū & rē.
vel sacramentū & non rem. aut rem & non sacramen-
tum. Secō excludit errorem quorundam dicentium
q; baptismus sanguinis cum fide adultis non profi-
cit absq; baptismo sumis. Tertio adiūgit quō bap-
tismus grām conferat paruul. Prio facit a pncipio
distinctio vsq; ibi. Sūt & alij vt supra. Sedm vsq;
ibi. Solet etiā qrt. Tertio vsq; ad fi. dif. In speciall
sententia mgti stat in trib. ppositionib. quarū pna
est hec. Que sit inter suscipe sacramentū baptismi &
rem sacramenti. vel sacm & non rem. aut econuerso
differentia hic declarat certa euidencia. Vanc mgt
insinuans picit q; quidam suscipiūt rem & sacramen-
tum. qdam aut rem & non sacramentū. quidam aut

facrum et non rem. determinat pnum. rem em et sacra
 mentu recipit aduolri q cum fide baptizant et etiam
 puuli qui in baptismo ab originali mundat. Quibus
 dicunt aliqui q puulis qui non sunt electi et pdestina
 ti in baptismo peccata no dimittant. quod no est ve
 rum. quod autoritate beati Augustini ostendit. Po
 stea dicit q illi qui sine fide fide accedunt ad sacrum.
 sacramentu et non rem sacri recipiunt. quod auto
 ritatibus confirmat. Postea obijit contrariu fm bea
 tum Augustinu q dicere videt q fide accedentes in
 ipso momento quo baptizant remissionem peccatoru
 recipiunt. licet post peccatum ppter fictione remissio
 ipa frustraret et peccata redeant. Et idem videt dice
 re aplos in epistola ad Gal. Quotquot in xpo bap
 tizati estis: christu induistis. Et respondet ad hoc. q
 Augustinus loquit hoc conferendo et inquirendo et
 non determinando nec asserendo. Apostolus loq
 tur de his qui in suo baptismo christo conformantur
 qui. s. moriuntur vetustati peccati. sicut xps vetusta
 ti pene. Ipsi em christum induit p inhabitationis sp
 sius gratiam. Et dicuntur christum omnes induere
 qm ad sacramentu ipsius xpi pceptum. et si no
 qm ad interionem sanctificationem. Postea dicit
 q aliqui recipiunt rem sacramenti et non sacramentu
 sicut illi qui p xpi fide sanguinem fundunt. et sicut il
 li qui cum fide bona et contritione moriunt. et no ha
 bent copiaz recipiendi sacramentu sicut latro in cru
 ce. de quo tamen non asserit beatus Augusti. vtru
 baptizatus fuerit vel non. Et quo concludit q sine
 aqua baptismi aliqui iustificant et saluantur. et post
 obijit p phres autoritates q tales saluari non pnt
 Et respondet q autoritates intelligunt vbi homo ha
 buit oportunitate et copiam recipiendi sacrum. et con
 tempit sacrum recipere. Secda ppositio. Baptismu esse
 si sanguinis valet in casu sine baptismo sumis. Hic
 ppositionem mgt insinuans remouet erroze quoru
 dam dicentiu nullum adultum p fidem et charitatez
 posse iustificari sine baptismo nisi sanguinem p xpo
 fundat. qd piaz autoritibus beati Augustini. Et re
 spondet mgt q autoritates intelligende sunt si asse
 rant et contemptus baptismi. Si autem fides ha
 beat et contritionem et baptizari voluerit non pnt
 morte puenti omnipotentis benignitas supplet qd
 sacramento defuerat. Quia aut inuisibilis sanctificatio
 qbusdam insit sine visibili sacramento ostendit qui
 busdam autoritatibus beati Augustini. Subditu
 q ppter hoc non est visibile sacrum contemendum
 q sacramentu pempto inuisibilu sanctificari no po
 test. De puulis aut quibus fides aliena subuenit di
 cit sec esse q in adultis. no em tm valet fides aliena
 in puulo qm ppa in adulto. paruulis em non suffi
 cit fides ecclesie sine sacramento. Unde si fuerit abs
 q sacramento defuncti etiam cum defuerit ad ba
 ptismu damnant. et numero infidelium ascribunt.
 Si autem baptizant fideles vocant ppter fidei sa
 cramentu que omnia autoritatibus confirmat. Post
 ea querit quid vtilitatis subsequens receptio sacra
 menti pferat pus p fide et charitate sanctitatis. videt
 em esse supflua cum nihil p stare videat. Et respon
 det q non est supflua. Imo eis multu valet. q enim p
 fidem et pitione iustificant. purgant qde a peccati
 macula. et a debito pene eterne absoluunt. tenent tm
 ad satisfactione ad qua penitentes in eccsa obligant.
 p susceptione aut baptismi hec obligatio seu satisfi
 catio remittit et a peccatis. s. que iteru post couersio
 nem attraxerit mundantur et grana et omnis vntas
 in eis augetur. et fomes in eis magis debilitatur et in
 tra ecclesiam numero et iudicio ecclesie collocantur.
 Postea querit. cum in baptismo remittant peccata:
 et reatus pene soluat. quare penalitates ex pto con

secute no tollant. Et respondet q penalitates rema
 nent post baptismum duplici ratione. Primo ne tal
 ablutio penalitatum putaretur pmiuz esse finale ba
 ptismi et non regnum eternum. vt ergo studiose illa
 vita queratur que erit a penis omnibus aliena rema
 nent penalitates. Secda causa est vt detur baptizatis
 materia pugnandi. et p consequens vincendi. Non
 em aliquis vinceret nisi pugnaret. nec pugnaret si l
 baptismo omnes penalitates tollerent. Postea que
 rit cum pus iustificati postea baptizantur. cuius rei
 baptismus ille sit sacramentum et signum. Et respō
 det q iustificationis pus habite sicut et imperfectis e
 signum iustificationis faciente. nisi impedimentum
 adesset. Unde non est inconueniens q res precedat
 qm sacramentu et qm sequit loqe post. vt in fictis
 q postea penitet. Tertia ppositio est hec. No tm p
 det fides aliena puulo qm fides ppa adultis et
 contritis. Hic magister insinuans querit. Et par
 uuli in baptismo recipiunt gratiam. de adultis autē
 q digne recipiunt non est dubium? Et videtur q non.
 quia gratia illa ad pparationem voluntatis datur.
 paruuli actu voluntatis vti non possunt. igit et. In
 contrariu est q non saluarentur nisi recipient gratia
 Et ridet q recipiunt gram in via nature et no in viu.
 vsum aut habent cu pueniunt ad pfectam creatē. nisi
 p liberu arbitriu vsum huius muneris extinguant et
 peccado. Et tm in spall.

et baptismus eque sanctus est a bo
 no et a malo datus bono vel malo.

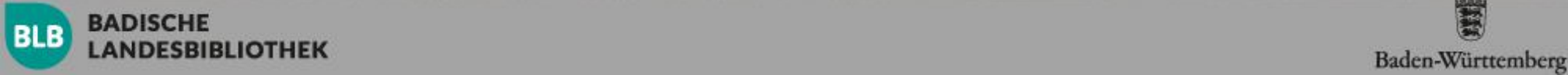
Dist hec scien

dum est sacrum baptismi a bonis
 et a malis ministris dari. sicut a
 bonis et a malis sumitur. nec melior est ba
 ptismus qd meliorem dat. nec min' bon'
 qd minus bonu dat. nec malus qd malū
 datur. nec maius munus dat in baptismo
 dato a bono. nec minus in baptismo dato
 a malo: sed equale. q non est mun' hois: s
 dei. Et totu subditis declarat testimonijs
 Aug. ait. Baptismus tal' est qual' est ille
 in cuius prate dat. non qual' est ille p cui'
 misteriu dat. Itē p'fus fieri pot vt aliqui
 veru habeant baptismu et no habeat verū
 fidem. Itē. Si inl bonos mistros cum sit
 ali' alio melior. no est melior baptism' qd p
 meliore dat. nullo mo mal' e qd etia p malū
 dat. q: idēz baptismus dat. et iō p mistros
 dispares dei mun' est eqle. q: no illozuz: s
 ei' est. Idē. Cū baptizat malus illū qd da
 tum ē. vnu est. no impar. ppl impares mi
 nistros. s par et eqle ppl hoc. Hic ē qd bap
 tizat. Itē. Ego dico et nos dicim' oēs. qd
 iustos oportet eē. p quos baptizat. iustos
 optet eē tanti iudicis mistros. Sint mistri
 iusti si volūt. Si aut uoluerint esse iusti q se
 dent in cathedra Moysi. securuz me facit
 mgt meus. s. xpus. de quo spiritus sanctus

DI. V.

Aug. super
 Iobannem.

Aug. contra
 crescentium
 gramaticum



dicit. Hic est qui baptizat. Item. Quos baptizavit iudas christus baptizavit. Si quis ergo baptizavit ebriosus. homicida adulter. si christi erat baptismus. christus baptizavit. Non timeo adulterum nec ebriosum nec homicidam. quia columbam attendo quam mihi dicitur. Hic est qui baptizat. Item homicida dedit baptismum christi quod sacramentum tam sanctum est ut nec homicida ministrante potest. Item Si in heresi quacunque vel scismate quisquam in nomine patris et filii et spiritus sancti baptismi sacramentum acceperit. integrum sacramentum acceperit. sed salutem que virtus est sacramenti non habebit. si extra ecclesiam catholicam ipsum sacramentum habuerit. Debent ergo ad ecclesiam redire non ut sacramentum baptismi iterum accipiat quod nemo debet in aliquo repetere. sed ut in societate catholica vitam accipiat. Baptismus enim extra ecclesiam nequit prodesse. Ibi enim cuius prodesse potest baptismus ubi potest prodesse. limosina. scilicet in ecclesia. Item Isidorus. Romanus pontifex non hominem iudicat qui baptizat sed spiritum dei subministrare gratiam baptismi licet paganus sit qui baptizat. In his perspicue cernis baptismum verum bonis et malis dari. et a bonis et a malis. et ipsum tamen eque sanctum esse et munus eius equale i bonis siue a bonis siue a malis baptizantur.

De potestate baptismi et ministerio.

Quia ministerium

non habet potestatem baptismi. potestatem enim sibi retinuit. Ad nouit iohannes cum vidit columbam descendente super christum. In Aug. Quid nouerat iohannes baptismum dominum. Quid nouerat potestatem dominici baptismi in nullum hominem a domino transire. sed ministerium plane transire. potestatem a domino in neminem. sed ministerium in bonos et in malos. Non exhorreat columba ministerium malorum. respiciat potestatem domini. Quid faciat tibi minister malus. ubi bonus est dominus. Neque qui plantat neque qui rigat est aliquid. sed qui incrementum dat deus. Si superbus fuerit minister: cum dyabolo computat. sed non contaminat donum christi. Ad per illum fluit purum est. Per lapideum canale transit aqua ad arceum. in canali lapideo nil generat sed ortus fructus pluri mos affert. habent ergo non modo boni sed etiam mali ministerium baptizandi sed neutri po-

testatem baptismi. Ad ministerium enim dedit christus seruis. sed potestatem sibi retinuit. quia si vellet poterat seruis dare. ut seruus daret baptismum suum tanquam vice sua et potestatem suam constituit poterat in aliquo vel in aliquibus seruis suis ut tanta vis esset in baptismo serui quanta est in baptismo domini sed noluit. ne seruus in seruo spem poneret. Baptizat seruus ut minister baptizat dominus tanquam potestatem habens. quam si daret seruis. ut scilicet ipso esset quod dominus erat. tot essent baptismi quot serui. ut sicut dicitur est baptismus iohannis. sic dicitur baptismus petri vel pauli. Ad ne fieret retinuit sibi dominus potestatem baptismi. seruis autem ministerium dedit. Si ergo seruus dicit se baptizare: recte dicit. sed tanquam minister baptizat. et ideo non differt siue bonus siue malus baptiset. Inde etiam nemo dicit baptismus meus cum tamen dicat euangelium meum prudentia mea. licet hoc sit a domino. in quibus differentia est. Alius enim alio melius operatur in euangelizando. et alius alio prudentior est. Alius autem alio magis minister ne baptizatus siue ab inferiori siue a maiori baptizetur dici non potest.

Que fuit potestas baptismi quam potuit christus dare seruis.

Hic queritur que sit

illa potestas baptismi quam christus sibi retinuit et potuit dare seruis. Hec est ut plurimum volunt potestas dimittendi peccata in baptismo si potestas dimittendi peccata que in deo est deus est. Ideo alij dicunt hanc potestatem non potuisse dare alicui seruorum. quia nulli potuit dare ut esset quod ipse est. vel ut haberet eandem quam ipse habet. cuius est esse quod posse. Dicitur et si hanc potestatem alicui dare potuit. potuit ei dare creaturas creare. quia non est maioris potentie quam illud. Ad quod dici potest quod potuit eis dare potentiam dimittendi peccata et non ipsam eandem quam ipse potest esse potentiam creatam qua seruus posset dimittere peccata. non enim ut autor remissiois. sed ut minister nec tamen sine deo autore: ut sicut in ministerio habet exteriorius sanctificare ita in ministerio haberet interiorius mundare. et sicut illud facit deo autore qui cum eo et in eo operatur illud exteriorius. ita interiorius mundaret deo autore qui et verbo velut quodam ministerio uteretur. Ita etiam posset deus per aliquem creare aliqua. non per eum tanquam autorem sed ministerium cum quo et in quo operetur sic in

Aug. li. de
sede ad petrum

77

velut

etiam

etiam

etiam

etiam

etiam

etiam

bonis opibus nostris ipse operatur et nos nec ipse tamen nec nos tamen: sed ipse nobiscum et in nobis. et tamen in illis agendis ministri eius sumus: non auctores. Ita ergo potuit dare suo potestatem dimittendi peccata in baptismo. i. ut in mandato interiori fuus cum domino operetur. non fuus sine domino. nec dominus sine suo: sed dominus cum suo et in seruo sicut in exteriori ministerio dominus operatur cum suo et in seruo. Unde et dominus dicit sanctificare fuus. sed dominus inuisibili gratia. seruus uisibili sacramento. Unde Augustinus. super Leuiticum. Dominus ait. Ego dominus qui sanctifico. Et de Moyse dictum est. et sanctificabis eum. Sed Moyse sanctificat uisibilibus sacramentis per ministerium. dominus autem inuisibili gratia per spiritum ubi est totus fructus uisibilibus sacramentorum. Sine hac sanctificatione uisibilia sacra nil proficiunt. Si quis hoc melius aperire poterit non inuideo.

Ista est distinctio quibus huiusmodi quatuor libris. In qua magister postquam determinauit de baptismo finem se et per compassionem ad suscipientes. Dicet de terminat de eodem per compassionem quo ad ministros conferentes. Et tria circa hoc facit. Determinat est primo de quibus possit dari baptisus. Secundo subdit quod forme efficaciam sacri. cum sacrum suscipit hereticus uel scismaticus. Tertio subiungit que potestas sit collata hominibus. Primum uisus ibi. Item si in heresi fuerit. Secundo uisus ibi. Quia mysterium tamen. Tertius uisus ad sine distinctione. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Quis uerus baptisus a bonis et a malis datur et essentiale munus esse conferat siue a pueris ministro baptizant. Hanc magister insinuans. proponit primo quod baptisus a bonis et a malis ministris dari potest. et eque sanctum est datum ab utroque. Non enim peior baptisus datur a bono quam a malo. nec melior a bono quam a malo. Nec maior nec minus. sed equale datur in baptismo. dato a bono aut a malo. quod non est hominis munus sed est dei. quod pluribus auctoritatibus confirmat. Postea dicit quod huiusmodi causa est quod baptisus non est eorum. sed baptizantium: sed christi. Christi enim in baptismo ministerium habent. potestatem autem sibi ipse retinuit. In non dicitur baptisus Petri uel Pauli: sed Christi. Potuit tamen potestatem baptizandi dare hominibus: sed noluit. ne tot essent baptisus quot hoies. et ne hoc in hominem spem poneret. quod diuersis auctoritatibus confirmat. Secunda propositio est hec. Quis uerus hereticus siue scismaticus recipiat solum sacrum. non tamen accipit virtutem illius et incrementum. Hanc magister insinuans dicit. Si hereticus seu scismaticus baptisus sacrum accipit. integrum sacrum accipit: sed salutem que est uirtus sacri non habebit. si. extra catholicam ecclesiam ipse sacrum habuit. Debet ergo ad ecclesiam redire non ut sacrum baptisus iterum accipiat. quod nemo debet in aliquo repetere: sed ut in societate catholica accipiat uitam. baptisus enim extra ecclesiam potest non potest sicut nec elemosina. Tertia propositio est hec. Iuxta sententiam magistri deus potuit nobis conferre potestatem baptizandi. sicut et creature potentia creandi. Hanc magister insinuans querit que sit illa potestas quas christus potuit dare hominibus et non deest. Et respondet magister

fuit quosdam quod potestas dimittendi peccata. Contra quod obicit sic. quod potestas qua deus dimittit peccata est idem quod deus. ergo non potuit creature dare hanc potestatem. Item si potestas dimittendi potuit et potest communicari creature. ergo et potestas creandi. Et respondet magister ad primum sic. quod potestas dimittendi peccata que creature possit dari esset potestas creata. et esset potestas cuiusdam cooperationis. ut si creatura cooperaret deo in exteriori mandatione per modum ministerij. ita posset cooperari interiori mandatione. Dic magister communiter non tenet a doctoribus. Ad secundum respondet quod potestas creandi potest creature communicari. non ita quod creat per auctoritatem: sed per ministerium. Et tamen in speciali de sententia huiusmodi distinctionis.

Quibus liceat baptizare.

Hinc quibus

licet baptizare addamus. De hoc Isidorus ait. Costat baptisus ministerium. nec ipse diaconis implere officium. solum sacerdotibus esse traditum eiusque officium. licet absentibus uel per presbyterum nisi his presentibus uel in ultima languoris cogitatione. quod etiam laicis fidelibus permittit ex concilio karthaginensi quinto. Item Augustinus dicit sancta baptizare non presumat: nisi necessitate cogente. De illis uero qui ab hereticis baptizant uel uel baptizandi si tamen non solent. Ad quod breuiter dicimus quia quicumque sit qui baptizat si seruatur forma a christo tradita: uerum baptismum dat. et ideo qui illud sumit non debet rebaptizari. Unde Beda. Beda siue hereticus siue scismaticus: siue facinorosus quisque in confessione sancte trinitatis baptizet. non ualeat ille qui baptizatus est a bonis catholicis rebaptizari ne confessio et trinitatis inuocatio uideatur annullari. Item Augustinus. Quis uis unum sit baptismum et hereticorum scilicet eorum qui in nomine patris et filij et spiritus sancti baptizant et ecclesie catholice. tamen qui foris ecclesie baptizantur. non sumunt ad salutem baptismum: sed ad perniciem habentes formam sacramenti. uirtutem autem eius abnegantes. et ideo ecclesia non eos rebaptizat. quod in nomine trinitatis baptizati sunt. et ipsa est forma sacramenti. Item. Rebaptizare hereticum qui hec sancta iouis signa percipit. omnino peccatum est. catholicum pro immanissimum scelus est. Ex his aperte colligitur: quod qui etiam ab hereticis baptizati sunt seruato caractere christi rebaptizandi non sunt. sed tamen impositione manus reconciliandi ut spiritum sanctum accipiant. et in signum detestationis hereticorum

DI. VI

Isid. lib. de offi.

Arum rebaptizandi sunt qui ab hereticis baptizati sunt

Aug. ad questiones Doro

Aug. ad maximianum

Opinio quo-
rundam.

Sunt tñ nonnulli doctorū. vt Ciprianus
7 alij qdam qui dicere vident ab hereticis
non posse tradi baptismum. 7 eos esse reba-
ptizandos cum veniūt ad eccliam qui ab il-
lis di:unt baptizati. Sed hoc de il is vcz
est qui extra formam ecclesie baptizare pre-
sumunt. Ciprianus tñ ibi a veritate deuias
se videt qui ait de heretico quō sanctifica-
re aquam potes cum ipse immundus est. 7
apd quē spūs sanctus nō est: cū dñs dicat
in lege. Quēcūq; tetigerit immūdu imū-
da erunt. quis pōt dare quod ipse nō habz
Hoc ḡ ex ignorantia cum dixisse Augusti.
innuit dicens. Martyrem Ciprianum glo-
riolum qui apud hereticos vel scismaticos
datum baptismū nolebat cognoscere: dum
eos nimis detestaret. tanta eius merita vs-
q; ad triumphū martyrii secuta sunt: vt et
caritatis qua excelebat luce: obumbratio
illa fugaret. sed si quid purgandū erat pas-
sionis falce tolleret. Necnos q baptismi
veritatem 7 hereticorū iniquitatem agnosci-
mus. ideo Cipriano meliores sum⁹. sicut nec
p Petro. q: gētes iudaiizare non cogim⁹.

Aug⁹. d vni-
co baptismo.

Hieronymus super epistolam ad
Romanos.

Hoc etiā sciendum

Nullus in
materno vte-
ro baptisat.

est q licet ter immergat ppter misterium
trinitatis. tamen vnum baptisma reputat
Illud etiā ignorandū nō est q in mater-
no vtero nullus baptizari potest: etiā si m̄
baptizet. Unde Isidorus. Qui in mater-
nis vteris sunt: baptizari non possunt. q̄
q̄ natus adhuc fm Adam non est. fm cri-
stum non potest renasci. neq; regeneratio i
eum dici potest: in quem generatio nō pre-
cessit. Item Aug⁹. Non potest quisq; re-
nasci anteq; natus sit. Si nō opponitur de
Hieremia 7 de Johanne baptista: qui ab
vtero sanctificati legunt. qd̄ etiam de Ja-
cob quidam putant. Dicimus si sanctifica-
tio ibi accipitur interior emūdatio in mira-
culis diuine potentie esse habendū. vt Au-
gusti. ait ambigue sup hoc loquēs. Si vs-
q; adeo inquit in illo puero accelerat⁹ est
vsus rationis 7 voluntatis. vt intra mater-
na viscera tam posset agnoscere 7 credere
qd̄ in alijs paruul⁹ expectat etas vt possint
in miracul⁹ habendum esse diuine potentie
non ad humane trahendū exempluz natu-
re. Nam quando voluit deus etiā iumen-

Augusti. ad
Dardanū de
Iobe bapti.

tum locutum est. Ideo de Hieremia legit.
Prius q̄ exieres de ventre sanctificaui te.
Illa tamen sanctificatio qua efficimur tem-
plum dei non nisi renatorū est. Nisi enim
quis renatus fuerit ex aqua 7 spūs sancto.
non pōt intrare in regnum dei. Nemo autē
renascitur: nisi prius nascatur. Vñ illa san-
ctificatio pōt fm p̄destinationē accipi. Ec-
ce videt dubitanter loqui: qui etiam in co-
dem dicit. Non dictū est qz credidit infans
in vtero: sed exultauit. nec Elizabeth dicit
exultauit in fide: sed exultauit in vtero meo.
Et potuit esse h sanctificatio tante rei a ma-
iori cognoscende iudiciū nō a paruulo co-
gnite absq; assertionē. De hac sanctificati-
one loquit. non diffiniens qualiter intelli-
genda sit illa sanctificatio: an sit signum fu-
ture rei. an veritas iustificationis p̄ spiritū
facte. Sed melius est vt dicamus illos pre-
ter cōmunem legem in vteris iustificatos 7
gratia p̄uentos. dimissis omnibus pecca-
tis. quod etiam multis sanctorum testimo-
nijs edoceat.

Si baptismus sit verbis corrupte
platis.

Queri etiā solet si

corrupte pferant vba illa an baptism⁹ sit:
De h Zacharias Bonifacio scribit. Re-
tulerunt mihi nunciū tui q fuerit sacerdos
in eadem puincia q̄ latinam linguam peni-
tus ignorabat. 7 dum baptizaret nesci⁹ la-
tini eloquiū infringens linguaz diceret. ba-
ptizo te in nomine patriā 7 filia 7 spūs sancta
7 ppter hoc considerasti rebaptizare. Sz
si ille q baptizauit non errore inducēs vel
heresim. sed p sola ignorantia romane locu-
tionis infringendo linguam baptizans di-
xisset. non possumus consentire vt denuo
baptizet.

Leo papa.

Preterea sciendū

est q i li de qb̄ nulla extāt iudicia inf̄ ppi
quos vl̄ domesticos vl̄ vicinos a qb̄ ba-
ptizati fuisse doceant agēdū ē vt renascā-
ne peant. i qb̄ qd̄ nō oñdif gestū. rō nō si-
nit vt videat iteratū. Cōferendū eis videt
qd̄ collatū eē nescit. q: nō temeritas inter-
ueit p̄sumptiois vbi est diligētia pietatis.

De illo qui p ludo immergit.

Solet etiam queri

de illo q iocans sicut minus: cōm mōra

tionem trinitatis immergit vtrum baptizatus sit: hoc autem Aug. no diffinit ita inq: ens. Si totum ludere et mimice. et ioculariter ageretur. vtrum approbandus esset baptizatus qui sic daret. diuinum iudicium p alicuius reuelationis miraculo oratione implorandum esse censeret. Vides in sapientibus no fuisse baptizata. vt cu aliqui in balneis vel in flumen mergunt in nomine trinitatis. non est in baptismus. q: no intentione baptizandi illud gerit. Nam in hoc et in alijs sacris sic forma est seruanda. ita et intentio illud celebrandi est habenda. Illud etiam non te moueat qd qda non ea fide puulos ad baptismum ferunt. vt p spum ad vitam regenerent eternam. sed eos putant hoc remedio temporalem accipere sanitatem. no enim ppter ea illi non regenerant. q: nec ab illis hac intentione offeruntur.

Leo papa.

Signoscendum est etiam in baptizandis electis duo tpa esse seruanda. i. pascha et pentecosten. vt in sabbato pasce vel pentecosten baptismi sacramentus celebretur. Qui vero necessitate mortis vel piculi vrgentur. omni tpe dnt baptizari.

De responsione patrinorum.

Porro cuncti ad baptismum

venientes fide suaz pferri dnt et exponere qd petendum venerint ad ecclesiam. An etiam a baptizando querit. qd venisti ad ecclesiam petere? Qui si adultus est p se respondet fide. i. sacrm fidei et doctrina. Ita etiam p singula interrogat respondet se credere in patrem et filium et spiritum sanctum. Si aut puulus est no valens credere vl loqui. alius p eo rident. Unde Ihi. paruuli alio pfitente baptizant qui adhuc loqui vl credere nesciunt. sicut etiam p egris. mutis vel surdis alius pfitetur du baptizant. sic et d penitentibus agendum est. Si vero p eo qui respondere pot alius rideat. no in idem valet sicut dictum est. Eratez habet p se loquatur

Si vero querit ex quo sensu p puulo dicitur credo et fide peto? Dicim? d sacro fidei id esse intelligendum. qd rident petere cu deserit ad ecclesiam et habere cu baptizat vt sit sensus cu dicit. fide peto. i. sacramentus fidei psto su recipe. credo. i. sacrm fidei sapio. qd est. hic puulus psto est sacrm fidei

dei accipe. En Aug. Nihil est aliud credere qd fide habere. et ideo cu respondetur. credere puulus qd fidei nodu effectum habet respondet fidem habere ppter fidei sacramentum et conuertere se ad deum ppter conuersionis sacramentum. Sed adhuc querit ex quo sensu p puuloru rident credo in deum patrem. et in iesum xpm et in spiritum sanctum. Nunquid de sacro fidei an de fide metis ibi agit? Si de sacramento cur nominatum distinguat psona. Si vero de fidei affectu. quo verum est cu ea puul? careat respondetur. An ille ud facturus puulus spondet cum creuerit. sicut et omnibus pompis diaboli spondetur abrenuntiare. quod si non seruauerit factus adultus tenebitur ipse vl sponsor. Sane etiam dici pot ibi sponderi p puulo. qd ad maiorem etatem si venerit. pompis dyaboli renuntiabit. et sanam fidem tenebit cuius tunc sacramentum recipit. Hac autem sponsione puulus p quo fit tenebit non sponsor: si tamen ut cautio impleatur. qm in se est: operam dedit. quia exigitur a patre vt sit diligens circa eum p qd respondi. sollicitudo. De hoc Augustinus. Certissimam emisistis cautioem q renunciare pompis dyaboli spondistis.

De cathecismo exorcismo.

Illa autem interrogatio

et responsio fidei fit in cathecumino cui additur exorcismus. Ante baptismum enim fit cathecismus et exorcismus. post cathecismum sequit exorcismus. vt ab eo qui iam fide instructus est aduersaria virtus pellatur. Exorcismus de greco dicitur in latinum adiuratio. Cathecismus instructio Cathecizare est instruere. vt de simbolo ac rudimentis fidei. Exorcizare est adiurare. vt eri ab eo spiritus immunde. Symbolum est signum vel collatio. Signum quia eo fideles ab infidelibus discernuntur. Collatio quia ibi totius fidei sufficientia et integritas est collata. Cathecismus et exorcismus neophicorum sunt magisq sacramentalia q sacramenta dici dnt. Neophicus nouitius interpretatur vel rudis et dicit neophicus nup ad fidem conuersus vel in disciplina religiose puerfatis rudis hęc q pcedit baptismum no q sine istis n possit esse baptismus verus. sed vt baptizandus de fide instruat et sciat cui debitor fiat deinceps. et vt dyaboli potestas i eo minuat

Rabanus de
instructōe cle
ricorū
Aug. II. de
symbolo.

Un Rabanus. An baptismū cathecizan-
di deberet in hoie puenire officium vt fidei
cathecuminus accipiat rudimentū ⁊ sciat
cui debitor fuit deinceps. Itē Aug. Par-
uuli exuffant ⁊ exorcizant vt ab eis pella-
tur potestas diaboli ne iam contendat eos
subuertere ne baptismū ⁊ sequant. Non ḡ
ab infantib⁹ creatura dei exuffat vt exo-
cizat. sed diabolus vt recedat ab homie.

Ista est distinctio sexta hui⁹ quar-
tū libri. In qua mgr postq̄ determinauit de baptismo
p compassionem eius ad ministros baptizantes ⁊ etiā
ad baptizatos. Dic ⁊ sequentē determinat de e⁹ vsu
⁊ solemnitate. Et tria facit. Primo em ostendit qd
liceat baptizare. Scdō docet quō p ignorantia con-
grue locutionis possit sacm hoc annihilari. Tertio
docet quō ille cui deest congruū testimoniū sue rege-
neratiōis possit baptizari. Primum vsq̄ ibi. Queri
etiā solet. Scdm vsq̄ ibi. Preterea sciendū est. Tor-
tiū vsq̄ ad finē distū. In spēali snia mgr stat in tri-
bus ppositiōib⁹ quaz pma est hec. Quāuis sol sa-
cerdonibus cōueniat ad extra baptismi sacm mini-
strare. tñ renati ab hereticis in forma ecclē non dnt
baptizari. Hanc mgr insinuans pponit pmo q̄ solis
sacerdotibus non competit nisi necessitate cogente.
In quo casu laicis ⁊ mulieribus etiā pmittit. Sub-
dit etiā q̄ baptizati ab hereticis fm formā ecclē
baptizati sunt ⁊ iterū baptizandi non sunt. qz veruz
receptū sacramentū. licet nō sacramenti effectum
qd confirmat auctoritatibus. Postea obicit mgr in
pstrariū auctoritate Cipriani dicentis q̄ ab hereti-
cis nō possit tradi baptism⁹. ⁊ ab eis baptizatos re-
baptizandos esse. Mgr aut determinat hoc verum
esse de his q̄ pter formam ecclē baptizant ab eis.
Et dicit Ciprianū hoc qd dicit ex ignorantia dixisse.
⁊ nō bñ hoc sensisse. Tñ fm. b. Augu. eius ignoran-
tia fuit martyrio purgata i eo. Et ne ex trina dimer-
sione triplex baptism⁹ videat esse subdit fm beatus
Grego. q̄ trina immersio fit ppter mysteriū trinitatis
Nam vnū tñ baptisma facit. Postea inq̄rit an aliqs
in vtero materno possit baptizari ex hoc q̄ m̄ bapti-
satur? Et rñdet q̄ nō. qz nō pōt aliqs renasci ante q̄
sit natus. Postea obicit in cōtrariū de Iohē bap-
tista ⁊ Hieremia qui fuerunt in vtero sanctificati. Et
respondet q̄ ista sanctificatio pter legem fuit cōmu-
nem. Et inducit. b. Augu. ambigue loquentes qua-
lis fuit sanctificatio Iohannis. ⁊ vtrū in ea accelera-
tus fuit vsus ratiōis vel non. Secūda ppositio est
hec. Sola ignorantia congrue locutiōis nō destruit
sacm pfecte regeneratiōis. Hanc mgr insinuans q̄-
rit. si corrupte ⁊ incongrue pferant verba que sunt
forma baptismi. vtrum sit baptismus? Et respondet
q̄ corruptio pueniens ex ignorantia pferens sacm
non viciat. quod auctoritate sanctorum confirmat.
Tertia ppositio est hec. Cui deest ppinquoz vt de
ricorū pbabile testimoniū cōgruum est vt sibi pferat
tur baptismi sacramentū. Hanc mgr insinuans que-
rit. Vtrū baptizati sunt illi de quibus ignoratur an
sint baptizati? Et determinat q̄ sic. qz nō vidē itera-
tum quod collatū esse nescitur. Postea querit vtruz
sit baptizatus vel non baptizatus qui ioculando im-
mersit in nomine trinitatis? Et respondit q̄ si intē-
tio fuerit ioculandi ⁊ non baptizandi nō est baptiza-
tus. In baptismo enim ⁊ alijs sacramentis sicut de
bita forma est seruanda. ita ⁊ intentio illud celebran-
di est habenda. Postea dicit q̄ paruuli qui ad bap-
tismū defuerunt spe cōmodi temporalis veruz bap-
tismū recipiūt. Postea dicit q̄ in pasca ⁊ pentheco-
sten. i. sabbato vtriusq̄ solemnitate tñ v gente vel per-
iculo oī tpe pōt dari baptismus. Postea dicit q̄ ve-
nientes ad baptismū si sunt adulti dnt p scipos fidē
suam pferri et expmere. paruuli autē qui nesciunt p
se loqui pnt baptizari alijs p ipis loquentib⁹ ⁊ pnt
tibus. Querit autē ex quo sensu dicat p puulo cre-
do vel fidem peto? Et rñdet q̄ rñdet puulū credere
id est fidez habere vel fidē petere. ppter fidei sacm
qd suscipere pfecto est. Querit ex quo sensu p puulo
respondeat. Credo in deum patrem omnipotentem.
Silt quō p ipō spō deat oibus diaboli pompis ab-
renūciare? Et rñdet q̄ in susceptiōe baptismi spō de-
tur p puulo q̄ cū ad maiorē. i. legitimā etatez puen-
rit pompis diaboli renūciabit ⁊ hē sanam tenebit.
Et subdit q̄ hac ppositione tenet paruulus p quo
fit ppositio. nō ipē q̄ spondet si tñ diligenter ⁊ solite
se habuerit circa eum qz a patre nō exigit diligētia
solicitudo. Ultimo dicit q̄ ante baptizandus instruitur
de simbolo ⁊ fidei rudimentis. Exorcismus nō ad-
turatio est p quā adiurat diabolus vt ab eo expellat
Uñ in exorcismo dicit. Ex immūde spūs. Subdit q̄
cathecismus ⁊ exorcismus sunt neophitorū. i. ad fi-
dem nuper conuerforū. Cathecizare est in disciplinis
christiane fidei vel rudimentis religionis christiane
instruere. ⁊ cathecismus ⁊ exorcismus magis debet
dici sacramentalia q̄ sacramenta. ⁊ pcedunt bap-
tismū sed nō de necessitate. qz etiā sine illis eē po-
test. sed ideo sūt vt baptizandus p cathecismū de fi-
de instruat. ⁊ p exorcismū diaboli pās minuat. qd
confirmat auctoritatibus. Et tñ in spēali.

De confirmatione.

Hinc de sacra

Hinc de sacra-
mento confirmatiōis addendus
est decuius virtute queri solet.
Forma em apta est. i. verba que dicit epi-
scopus cum baptizatos in frontibus sacro
signat crismate. Hoc sacm ab alijs perfici
non potest nisi a summis sacerdotibus. nec
tpe aploz ab alijs q̄ ab ipis aplis legis p-
actum: nec ab alijs q̄ ab illi q̄ locū eoz te-
nent pfi pōt aut dz. Nā si alit psumptuz
fuerit irritū habet ⁊ vacuum. nec inter ec-
clesiastica reputabit sacra. licet aut pbyte-
ris baptizatos tangere in pectore: sed non
crismate signare in fronte. Virtus autem
huius sacri est donatio spūs sancti ad robur
qui in baptismo datur ad remissionē. Uñ
Raban⁹. A summo sacerdote p impositio-
nem manus pacytus tradit baptizato vt
roboret p spūs sanctum cū ad p̄dicā dum
alijs illud quod ipē in baptismo consecr-
est. Item. Omnes fideles p manus impo-
sitionem episcopoz post baptismū accipe-
re debent spūs sanctum vt pleni christiani
inueniantur.

Di. 17
a
Etiā. qd
Sicut dicit
in frontibus
sacro signat
crismate
non potest
nisi a sum-
mis sacerdotibus
nec tpe aploz
ab alijs q̄ ab
ipsis aplis legis
pactum: nec
ab alijs q̄ ab
illis q̄ locū eoz
tenent pfi pōt
aut dz. Nā si
aliter psumptuz
fuerit irritū
habet ⁊ vacuum.
nec inter ec-
clesiastica repu-
tabit sacra.
licet aut pbyte-
ris baptizatos
tangere in pec-
tore: sed non
crismate signare
in fronte. Virtus
autem huius
sacri est donatio
spūs sancti ad
robur qui in
baptismo datur
ad remissionē.
Uñ Raban⁹. A
summo sacerdote
p impositionem
manus pacytus
tradit baptizato
vt roboret p
spūs sanctum
cū ad p̄dicā dum
alijs illud quod
ipē in baptismo
consecr-
est. Item. Omnes
fideles p manus
impositionem
episcopoz post
baptismū acci-
pere debent
spūs sanctum
vt pleni christiani
inueniantur.

Abelchades.

b

Scito utrumque esse

magnū sacramentū sed unū maiori veneratione tenendū sicut a maioribus datur. Ecce maius dicit sacm confirmationis sed forte nō ob maiore virtutē et utilitatē quam pferat. s. qz a digniorib? daf. et in digniori pte corpis fit. s. in frōte. vel forte qz maius augmentū virtutuz pstat. licet baptismus plus ad remissionē valeat. Ad videtur in nuere rabanus dicens. in vnctione baptis mi spiritūsanctum descēdere ad habitatio nē deo cōsecrādā. In hac vō eiusdē septi formam grāz cū oi plenitudine sanctitatis et virtutis venire in hoiem. Hoc sacm tm a ieiunis accipi et ieiunis tradi dz sicut et baptismus: nisi aliter cogat necessitas. Nec dz iterari sicut nec baptism? vel ordo Nulli enī sacro faciendā est iniuria. qd fieri putat qm nō iterandū iterat. Sed vtruz aliqua vlnulla iterari possint questio est? Nā de baptismo et ordine qz nō debeāt ite rari apte. Aug. dicit. Utrūqz sacramentū est et quadā psecratione daf. illud qdē cuz baptizat. illud vero cuz ordinat. Ideoqz in ecclesia catholica vtrūqz non licet itera ri qz neutri faciendā est iniuria. qd indubi tantly etiā de confirmatione tenenduz est. De alijs vō vtrum iterari valeant vel de beant postea differemus.

Ista est distinctio septima hui? qz ti libri In qua magister postqz determinavit d sacra mentis intrantū. s. de baptismo. Hic p̄r intēdit de terminare de sacro p̄gredientū in via. s. d sacramē to cōfirmatiōis. Et tria facit p̄mo cū pponit vir tutem et formā cōfirmatiōis. Secō subiungit quō d p̄firmatio vanda sit ad ep̄s. Tertio annēctat quō d ac cipiendā sit a ieiunis. p̄mo facit vsqz ibi. Uñ Ra banus. Scdm vsqz ibi. Hoc sacm a ieiunis. Tertiu vsqz ad finem dis. In speciali snia magistri stat in tri bus p̄positionibus quaz p̄ma est hec. Que sit vir tus et forma cōfirmatiōis declarat ista huius dis. Hanc magister insinuans pponit p̄mo agendum de sacramento cōfirmatiōis. cui? formā apte dicit esse ipsa verba que dicit ep̄s cū baptizatos crismate vn git in frontibus. in quo etiā tangit materiā eius que est crisma cōsecratū. Ista enī ē forma cōsecratiōis signo te signo crucis. cōfirmo te crismate salutis in nomine patris et filij et spiritūsancti. Hec Eusebius et transumit ex canone dis. v. Secda p̄positio est hec Hoc sacm p̄ferē a solis ep̄s. et dicit mag? baptismo veneratione. s. baptismus plus valeat in peccatorū remissione. Hic magister insinuās dicit qz sicut apo stoloꝝ ip̄ibus nō potuit ab alijs nisi ab ep̄s esse per actum. sic nec postea pōt nisi ab illis q locū eorū in ec clesia teneant. s. ab ip̄s conferrī. qd si ab alijs cōse ratur irritū et vacuū habeat Uñ p̄byter quis bap ti zatos vngere vlt tangere in pectore possit. non tamē eos crismate signare in fronte. Postea dicit qz effica

tia huius sacramēti est. qz in eo datur spiritūsanct? ad robur ad nomen xpi publice confitēdum. et vt ip̄i confirmati pleni christiani inueniant vt dicit vrbano papa. Objicit cōtra hoc qz dixerit hoc sacm tantū ab ep̄s posse perfici p gre. scribēs ianuario ep̄o qui tradidit qz p̄byteri baptizatos tangere in fronte de beant vbi ep̄i desunt. sed mag? dicit qz illud estimatur tm̄ semel esse concessum p̄scandalo. Subdit etiam qz hoc sacm videt esse maius baptismo. qz a digni oribus daf. et qz in digniori parte corpis fit. s. in frō te. et qz forte p̄ ip̄m maius virtutū augmentū pstat. Sed baptismus plus valet ad peccōꝝ remissionem. Tertia p̄positio est hec. Cōfirmatio ieiunis et a ieiu nis dcf. nec semel data vltterius iteretur. Hic magi ster insinuans dicit. qz hoc sacm dz ieiuno et a ieiu nis tradi. sicut et baptism? nisi aliter cogat necessitas sēz infirmitas vlt mors. nec dz iterari sicut nec bap tis mus. nec ordo. ne fiat iniuria sacro. qd tunc fit qm sacm nō iterādū iterat Et subdit qz indubitatē te nēdū est qz baptism? p̄firmatio. et facer ordo iterari nō debēt. De alijs sacris vtr? debeant vel possint ite rari dicit infer? eē determinādū. Et tm̄ i sp̄ali.

De sacramento altaris et eucharistie.

Est sacramē

tū baptismi et cōfirmatiōis sequit eucharistie sacramen tum. Per baptismū munda mur. p eucharistiam in bono consumatur. Baptism? estus vicioꝝ extinguit. eucha ristia spiritualiter reficit. Uñ excellēt eu charistia dz. i. bona grā. qz in hoc sacro nō mō est augmētuz virtutis et grē. sed ille to tus sumitur qui est fons et origo toti? grē. Cuius figura p̄cessit qd manna pluit deus patribus in deserto. qz quotidiano celi pa scebant aliemento. Unde panē angelozū manducauit hō. Sed tunc qui panē illum manducauerūt mortui sunt. Iste vero pa nis viuus qz de celo descendit vitā mundo tribuit. Adanna illud de celo. hoc super ce lū. Illud scaturiebat in diem alteruz refer uatum. hoc ab omni corruptione alienum Quicūqz religiose gustauerit corruptiōez nō videbit. Illud datū fuit antiquis post transitum maris rubri. vbi submersis egyptijs liberati sunt hebrei. Ita hoc celeste manna. nō nisi renatis prestari debet. Pa nis ille corpalis p̄lū antiquū ad terraz p missionis p desertum eduxit. Hec esca cele stis fideles hui? seculi desertū transeuntes in celū subuehit. Uñ recte viaticū appella tur. qz in via non reficiens vsqz in patriam deducit. Sic qz in mari rubro figura bap tis mi p̄cessit Ita i māna significatio dñici cor poris. Hec duo sacra demōstrata sunt vbi d laterē xpi sanguis et aqua pfluxerūt. qz p sanguinē redēptiōis et aquā ablutionis

DI. VIII

F

nos redimere venit a diabolo et a peccato sicut israelitas p sanguinez agni pascalis ab exterminatore. 7 per aqua maris rubri ab egyptijs liberavit. huius etia sacramenti ritum mechisedech ostendit ubi panem et vinuz abrae obtulit. Unde vt ait Ambro. intelligi dat anteriora esse sacra christiano rum q̄ iudeozuz.

De institutione sacramenti. b

Hic etia alia cōside randa occurrunt quattuor. s. sacm. institu tio. forma. et res. Sacm dñs instituit qñ post tipicū agnū corpus et sanguinem suū discipulis in cena porrexit. Un Eusebius emisenus. Quia corp⁹ assumptū ablatur⁹ erat ab oculis. et illaturus sideribus. neces se erat vt die cenae sacm neb corpis et san guinis psecraret. Ut coleret iugiter p my sterium qd̄ semel offerebat in p̄cium.

Eusebi⁹ emi senus.

De forma. c

Forma v̄o est quā ip̄e ibidē edidit dicens. hoc est corp⁹ meuz 7 post. hic est sanguis me⁹. Cū em̄ h verba p̄ferunt: p̄uersio fit panis 7 vini in sub stantiā corpis et sanguinis xp̄i. Reliq̄ ad laudes dei dicant. Un Ambro. Sermone xp̄i hoc cōficat sacm. qz sermo xp̄i creaturā mutat. 7 sic ex pane fit corpus xp̄i. et vi nū cū aqua in calicē missum fit sanguis cō s̄secratione verbi celestis. Consecratio quibus fit verbis. Attende que sunt v̄ba. Ac cipite et comedite ex eo oēs: hoc ē corpus meū. 7 iterū. Accipite et bibite ex hoc oēs hic est sanguis meus p̄der reliqua oia q̄ di cum laus deo refer̄. oratio p̄mittit p̄ populo. p̄regibus. Itē Aug. Credenduz est qz in illis verbis xp̄i sacramenta cōficiant̄ reliqua om̄ia nihil aliud sunt q̄ laudes v̄l obsecrationes fidelium 7 petitiones. Ecce q̄ sit institutio 7 forma hui⁹ sacri. Ubi p̄side ratione dignū ē. qre illd̄ sacm post cenā de dit discipulis: Dñs igif̄ ihs ad inuisibilia paterne maiestatis migratur⁹ celebrato cū discipulis typico pasca. q̄ddaz memoriale eis cōmēdare volēs. sub specie panis 7 vi ni. corp⁹ 7 sanguinē suū ita eis tradidit. vt ostenderet legis veteris sacra. inē q̄ p̄cipu um erat agni pascalis sacrificium: in morte sua terminari. ac legis noue sacra substitui in q̄bus excellit mysteriū eucharistie. Itē etia post alia dedit vt b̄ vñū arti⁹ memorie

Ambro. i. li. de sacris.

Quare p̄ ali um cibum de dit corp⁹ 7 sā guinē discipu lis.

discipuloz insigere. et ab ecclia deinceps frequētare. Sz nō exinde disciplinaz san xit i posterum. vt post alios cibos sumat. potius a ieiunis sumi optet. sicut ap̄ls do cet vt singulari reuerentia diiudicet. i. di scernatur ab alijs cibis. Ad dñs ap̄ls dis sponendū reliquit. Un Aug⁹. Apparet cū p̄mo acceper̄ discipuli eucharistiā nō eos accepisse ieiunos. Nō iō tñ calūniandū est vniuerse ecclie qz a ieiunis sumit̄ semper placuit em̄ spiritui facto vt in honore tan ti sacri prius in os xp̄iani dñicū corpus in traret q̄ alij cibi. ideo vbiqz mos iste fua tur. Nō em̄ qz post cibos dedit dñs. ideo pransi vel cenati illud accipere debent vt il li faciebāt q̄s ap̄ls redarguit. Nā saluator q̄ vehementi⁹ cōmēdaret mysterij illi⁹ al titudinē. vltimū hoc voluit insigere cordi bus 7 memorie discipuloz a q̄b⁹ ad passio nem digressurus erat. Quo aut̄ ordine de inceps sumeret. ap̄ls p̄ quos ecclesias di spositurus erat reseruauit docendum.

Aug. i. li. re sponsum ad lauarū.

De sacramento et re. d

Quid ibi sacra

mentū sit 7 quid res videam⁹? Sacramen tum est inuisibilis gratie visibilis forma. Forma ergo panis et vini que ibi videtur est sacm. i. signū sacre rei. qz p̄ter speciem quaz ingerit sensibus aliquid aliud fac̄ in cognitionē venire. Tenēt ergo species vo cabula rez que ante fuerūt. s. panis 7 vini hui⁹ aut̄ sacri gemina est res. vna scz cōtē ta 7 significata. altera significata 7 non cō tenta. Res contenta et significata est caro xp̄i quā d̄ x̄gine traxit 7 sanguis que pro nobis fudit. Res aut̄ significata 7 nō con tenta est vnitas ecclie in predestinatis vo catis. iustificatis 7 glorificatis. Hec est du plex caro christi et sanguis. Unde h̄iero. Dupliciter inquit intelligitur caro christi 7 sanguis. vel illa que crucifixa est 7 sepul ta 7 sanguis q̄ militis lancea effusus ē. vel illa spiritualis ac diuina d̄ qua ip̄e ait. Ca ro mea vere est cibus. et sanguis me⁹ vere est potus. 7 nisi māducaueritis carnē meā 7 biberitis meū sanguinē nō habetis vitā in vobis. Sunt ḡ hic tria distinguēda. Unū qd̄ tñ est sacm. a. teruz qd̄ est sacm 7 res. 7 tertiu qd̄ est res 7 nō sacm Sacra mentū 7 nō res ē sp̄s visibilis panis 7 vi ni. Sacm et res caro xp̄i pp̄ria et sāguis Res et non sacm mystica eius caro. Itē or ro illa species visibilis sacm est gemine rei

Aug. de ciu tate dei.

Aug. in one lia pascali.

h̄iero. de ep̄istolam ad ep̄thios.

De trib⁹ que dic possunt

qz vtriusq; re significat. et vtriusq; rei similitudine gerit expressam Nam sicut panis p ceteris cibis corpus reficit et sustentat. et vni hoiem letificat atq; inebriat. Sic caro xpi interiori hoiem pl' ceteris gratis spiritualiter reficit et saginat. Un calix tu' inebrians q; pclarus est. Habet etia similitudine cu re mystica que est vnitas fidelium. qz sicut ex mult' granis conficit vn' panis. et ex pluribus acinis vinu in vnu cõstituit. sic ex multis fidelium psonis vnitas ecclesiastica constat. Un apls. Unus panis et vnu corpus multi sumus etc. Un Aug. Unus panis et vnu corpus ecclesia dicitur. p eo qz sic vn' panis ex mult' granis et vnu corp' ex multis membris coponit. sic ecclesia ex mult' fidelib' charitate copulante connectit hoc mysteriu pacis et vnitatis nre xps i sua mensa psecrauit. q accipit hoc mysteriu vnitatis et no tenet vinculu pacis. non accipit h' mysteriu p se sed cõtra se. Cui' etia sacramentum est corpus xpi p p'iu de virgine sumptum qz vt corpus xpi ex multis m'bris purissimis et immaculatis cõstat. ita societas ecclesiastica ex multis psonis a criminali macula liberis cõsistit. In cui' rei typo facta est arca dñi de lignis sethim. que sunt impuribilia et albe spine similia.

Aug. 8 sacris fidelis.
Aug. de blas fema spiritus sancti.

ones fidelium. qd autoritatib' cõfirmat. postea reddit eam qre dñs hoc sacm quasi quoddam memoriale sue passiois post cenā instituit celebrato typico cõ di sepulto suis pasca. vt se; oñderet sacra veteris legis inter que p'cipu erat p'iu ad significationē agni pascalis sacrificiū in morte sua terminari. et noue legis sacra substituit iter q excellit eucharistie sacm post alia vero dedit refectionē agni pascalis. sic et hoc sacramentū artius discipulor' memoriē insigret. Et quis hoc sacm a xpo fuit post cenā datū. tñ q'iter d cetero sumendū cēt discipulis reliquit ille a quo institutū fuit. vt se; ppter huc sacramētū reuerētiaz iste cibus p'iu q; alij cibi in os intret. Tertia ppositio ē hec. In isto sacro sunt tria p'siderāda que etiā iter se sunt prudenter distinguenda. Hāc m'gr intendēs oñdit quid i eucharistia sit sacm. et qd res sit dicēs qz sacramentū est species visibillis sub forma panis et vini. Res vō hui' sacramenti est gemina natura contenta et signata. vt corp' xpi veruz qd de virgine traxit et sanguis quē p nobis fudit. Alia vō signata et nō p'tenta. vt corp' xpi mysticū qd est vnitas ecclesie. Et quibus vltimus concludit qz in hoc sacramento sunt tria distinguenda. vnuz qd est tñ sacm vt species visibillis et vinum et panis. Ali ad est qd ē sacramentū et res. vt caro christi vera et sanguis verus. Tertiu vō est quod est res et non sacramentuz vt corpus xpi mysticū. Primū est sacramentū gemine rei. s. corp'is xpi veri et mysticū. qz vtriusq; re significat et vtriusq; rei expressam similitudine gerit. sicut magister oñdit: vt patet in l'ra. Scdm vō se; corpus xpi verū est res gemini sacramenti. s. speciei panis et vini et corp'is xpi veri. sicut patet in l'ra. Tertium vero est res vnius sacramenti et sacm vni' rei. Et tñ in special.

De duob' modis māducādi. a

Sicut due

sunt res illius sacri. ita etiam duo modi māducandi. Un' sacramentalis. s. quo boni et mali edunt. Alter spiritualis quo soli boni manducant. Unde Aug. Quid est christū māducare? Nō est hoc solū in sacramēto corpus eius accipere. multi enī indigne accipiūt. sed i ipso manere et habere ipsum in se manentes. Spūaliter enī manducat q i vnitate christi et ecclesie quā sacramentū significat manet. Hāz qui discordat a christo: nec carnē christi māducet. nec sanguinē bibit. et si tante rei sacm ad iudiciuz sui quotidie accipiat Spūalem māducatiōez Aug. distinguēs a sacramētalī ait. Ut qd paras ventrē et dentes. crede et māducasti. Credere enim in eum hoc est comedere panem et vinū. Qui credit in eū māducateū. Itē. Quō māducāduz est christus? Quō ipse dic. Qui māducet carnē meaz et bibit sanguinem meuz in me manet et ego in eo. Si in me manet et ego i eo: tūc bibit. q vō Si in me manet nec ego in illo: et si accipit sacramentū: acquirit magnū tormē tū. Jē

DI. IX
Aug. de verbis euāgeli.
Aug. in li. s. iaz p'pt.
Aug. illi. d re medio pnie.
Aug. de sacramētis.

Ista est distinctio octaua hui' q' r' libri. In qua magister postq' determinauit d sacris baptismi et pfirmatiōis. Incipit h' determinare d sacramēto eucharistie. Et tria facit. Primo enī determinat quōd sumētes ipm sacm reficit. Secdo qñ xps ipm litauit. Tertio qd in eucharistia sit sacm. et qd res distinguit. Primum vsq; ibi. Hic etiā an alia. Secudū vsq; ibi. Tūc qd ibi sacm sit. Tertiu vsq; ad finem dñi. In spe. sen. etc. Sicut baptism' vicia extinguit ita eucharistia spiritualit' reficit. Hanc m'gr insinuans pponit pmo q post sacm baptismi et confirmatiōis: agendū est de sacro eucharistie. p qd spūaliter reficimur et in ipso pfirmamur. In ipso enī nō solū cõferunt' gratie et virtutis augmenta. sed etiā ille totus sumit q est totius grē fons et origo. Fuit autē hoc sacm figuratū tpe legis p manna. sed et sacm baptismi in mari rubro tpe aut xpi p sanguinē qui d latere eius fluxit: sicut baptismus p aquā q etiā inde manauit. Ante legē vō p oblationez panis et vini factā a melchisedech. Magister etiā ponit alias conueniētiās hui' sacri ad māna. Et oñdit m'gr quo illo ē excellentior: sicut p'z in l'ra. Scda ppositio est hec. Sacm eucharistie xps instituit qñ suū corp' et sanguinē suis discipulis i cena porrexit. Hāc m'gr insinans dicit. q hoc sacm institutū est a xpo i cena post esum agni pascalis tpe quo xps p'sentiā corporalem erat discipulis subtraxit. Postea dicit q forma huius sacramenti talis est quam ipse xps met edidit: se; hoc est corpus meū et hic ē sanguis meū. Itē q cum hec verba pferunt' sit puerio panis et vini i substantiā corp'is et sanguinis xpi. Cetera vero qm in missa dicūt ad laudē dei dicunt. et p ea fit ofo. p p'plo et p'ncipib'. Cū nō sunt nisi laudes. obsecratiōes et petit

Nulli ambigendū est tunc quēq; corporis et sanguinis dñi p̄cipem fieri qñ xpi mēbrū efficitur. nec alienari ab illi⁹ panis calicis p̄sortio. etiam si anteq; illū panē edat et calicē bibat de hoc seculo in vnitāte corporis p̄stitit⁹ abscedat. q; illius sacramenti bñficio non p̄iuatur. qñ ille in hoc qd̄ illud sacramentū signat inuenit. In illo em̄ sacramēto corpus et sanguinem suū nobis commendauit quod et fecit nos ipsos. Naz et nos corpus ipsius facti sumus. Itē Qui discordat a xpo nō manducat carne eius nec sanguine. et si tante rei sacm̄ ad iudicium sibi quotidie accipit.

De errore quorūdā q̄ dicunt a bonis tñ corpus xpi sumi.

Hec verba et alia

hmoī vbi de spūali manducatione agitur quidā obtuso corde legētes erroris caligine inuoluti sunt adeo vt p̄sumpserint dicere corpus et sanguinē xpi: a bonis tñ sumi et nō a malis. Sed indubitāter tenēdū est a bonis sumi. nō mō sacramentaliter. sed et spiritualiter. A malis vero tñ sacramentaliter. i. sub sacramento scz sub specie visibili carnem xpi de virgine sumptā et sanguinem p̄ nobis fufum sumi. sed nō mysticam que tñ bonorū est. Quod subditis p̄bat testimonijs. Grego. Est q̄dem i peccatoribus et indigne fumentib⁹ vera xpi caro et verus sanguis. s̄ essentia. non salubri efficiētia Itē Aug. Multi indigne accipiunt corp⁹ dñi de qb⁹ ap̄ls ait. Qui māducat et bibit calicē dñi indigne iudiciū sibi māducat et bibit. p̄ qd̄ docemur q̄ sit cauēdū male accipere bonū. Ecce em̄ factū ē malū. dū male accipit bonū. s̄ ecōtra ap̄lo factū ē bonū. cū bñ accipit malū. s̄ dū stimulus sathane patiēter portat. q̄ et mala p̄sūt bonis. s̄c angelus sathane paulo. et sancta obsūt malis. bonis sūt ad salutē. malis ad iudiciū. An q̄ māducat et bibit indigne iudiciū sibi manducat et bibit. non q; res illa mala est. sed q; malus male accipit qd̄ bonum est. Idem. Indigne quis sumens corpus xpi non efficit. vt q; malus est: malus fit qd̄ accipit. vel q; non ad salutē accipit nil accipiat. Corpus em̄ et sanguis dñi nihilominus erat in illis quibus ait apostolus. qui manducat indigne et ē. hīs alijsq; pluribus apte ostēditur: q; etiam a malis verum corpus christi et sanguis sumit. sed sacramentaliter nō spūaliter.

Grego. in li. dialogo. liij.

Aug. de verbis euāgelij

De intelligentia quorūdā verborum.

Scdm hos duos

modos sumendi intelligētia quorūdā verborū ambiguitate dictorū distingnenda est. Ait em̄ Aug. Bonus accipit sacramentū et rem sacramenti. malus vero sacm̄ et non rem. Sacm̄ hic dicit corpus xpi p̄prium de virgine natū. Rem xpo spūalem xpi carnem. Bon⁹ ergo vtrāq; xpi carnē accipit. Mal⁹ xpo tñ sacm̄. i. corp⁹ xpi sub sacro et nō rem spūalem. Itē. Nō māducās māducat et māducans nō māducat. q; nō māducās sacramentaliter aliqñ māducat spiritaliter et ecōverso. Et qui māducant spiritaliter veritatem carnis et sanguinis dicunt sumere. q; ip̄am efficiētia habent. i. remissionē peccatorū p̄ qua videtur orari cum dicit. p̄ferant in nobis dñe quesumus tua sacramenta qd̄ cōtinent. vt quod nūc specie gerimus rerū veritate capiam⁹. Rerū veritate dicit ip̄am efficiētia quasi p̄ hec sacramenta p̄sta. vt sicut sacramentaliter carnem xpi sumus. ita spiritualiter sumamus. Vel petit sacerdos vt xps qui nūc sub specie panis et vini sumitur manifesta visione sicut in essentia diuinitatis ē qñq; capiat. Cōstat q̄ a bonis et malis sumi corpus christi. sed a bonis ad salutē. a malis ad perniciem.

Ista est distinctio nona huius q̄r. in lib. In q̄ m̄ post q̄ egit de esse hui⁹ sacri fm̄ se. Hic xpo determinat de eo q̄ tñ ad vsum et⁹. Et tria facit. Primo suū intē. p̄ponit Scdo quosdā errores excludit. Tertio q̄sdāz autoritates dubias exponit. Primū vsq; ibi. Hec vba et alia. Scdm vsq; ibi. fm̄ hos duos modos. Tertū vsq; ad finēz dicit. In spūali s̄na m̄ri stat in hac pp̄de. Corp⁹ xpi qd̄ māducat sacramentalit. qd̄ spūaliter. qd̄ vtroq; mō realiter. Hāc m̄r insinuat. p̄ponit p̄mo q; fm̄ duas res hui⁹ sacri duo sūt modi māducādi. vn⁹ sacramentalis q; cōsistit i susceptione ip̄i sub visibili sacro. s̄. sub sp̄e panis et vini. Ali⁹ spūalis q; cōsistit i vnione ad xpm in sacro cōcētū. An ille sp̄alr māducat q; in vnitāte xpi et ecclie que sacm̄ significat manet. et ideo soli boni māducāt spūaliter. Sacramentaliter māducare p̄t tā boni q; mali. tñ mali ad suū iudiciū sumunt. qd̄ autoritatib⁹ p̄firmat. Postea dicit q; rōne quarūdā autoritatū qd̄ posuerūt q; a malis corp⁹ xpi nō sumit. qd̄ ostēdit ec̄ fallū multis autoritatib⁹. q; dicūt hoc sacramentū sumi et a bonis et a malis. s̄ a bonis sacramentaliter et spiritaliter. sed a malis tantū sacramentaliter. Ultimo dat intellectū p̄trariū q̄rūdā autoritatū. q; sūt dubie vbi ostēdit. q; nō sp̄e panis et vini. s̄ etiā ip̄m corp⁹ xpi verū p̄t dīca verū sacm̄. et ex hoc p̄cedit ad expositionē illaz duarū autoritatum in fine cōcludens intē. s̄. q; hoc sacm̄ tñ a bonis et a malis sumit. Et tñ in speciali.

DLX

Dago super p̄l. liij.

Dago super p̄l. liij.

De heresi aliorum qui dicunt corpus christi non esse in altari nisi in signo.

¶ Antitez alij

precedentiū infaniā transcen- dentes qui dei virtutē iuxta modū naturalium rerum meti-

entes audacius ac piculosius veritati con- tradicunt. asserentes in altari non esse cor- pus xpi. vel sanguinē. nec substantiā panis vel vini in sbam carnis et sanguinis cōuer- ti. s. ita xpm dixisse: Hec est corpus meum. sicut ap'ls dicit: petra aut erat xps. Dicunt enim ibi esse corpus xpi tm̄ in sacro. i. in signo et tm̄ in signo manducari a nobis. qui erran- di occasionem sumunt a verbis veritatis.

Unde prima heresis facta est i discipulis xpi. Cum em̄ diceret. Nisi quis manduca- uerit carnē meā et biberit sanguinē meum non habebit vitā eternā. Illi nō intelligen- tes dixerūt. durus est hic sermo. quis pōt eū audire. et abierunt retro. Illis disceden- tibus instruxit duodecim qui remanserūt. Spiritus est inqt̄ q̄ uiuificat. caro nihil p̄dest. verba que locutus sum vobis spiritus et vita sūt. Intellexisti spiritualiter spiritus et vita sunt. Intellexisti carnaliter. etiā sic spiritus et vita sunt sed tibi non sunt. Spi- ritualiter intellige que locutus sum. Non hoc corpus qd̄ videris manducaturū estis et bibiturū illū sanguinē quē fufuri sūt qui me crucifigent. Sacramentū aliquod vo- bis cōmendauī. spiritualiter intellectus vi- uificabit vos. caro autē non p̄dest quicq̄. Sunt etiam et alia illorum infanie fomitez ministrātia. Sit em̄ Augustin⁹. Donec se- culum finiatur sursum est domin⁹. s. tamen etiā hic nobiscū est veritas dñi. Corp⁹ em̄ in quo resurrexit in vno loco esse oportet. veritas autē ei⁹ vbiq̄ diffusa est. Itē. Una psona de⁹ et hō: vbiq̄ p̄ id qd̄ est deus. in celo p̄ id quod hō est. Christus etiā dicit. Paupes sp̄ habebitis vobiscū. me autem nō semp̄ habebitis. His alijsq̄ vtunt̄ p̄fa- ti heretici in assertionē sui erroris.

De terminatio p̄missorū. b

¶ Que ex eadē ratio

nenoia accipienda sunt. non em̄ his negat̄ verū corp⁹ xpi a fidelibus sumi vel in alta- ri esse. sed his veritas ap'los et in eis nos in- struxit. q̄ ipius corp⁹ nō in ptes direptū

vt putauerūt illi discipuli qui retroierunt sed integrū. nec visibiliter in forma huma- na. sed inuisibiliter sub forma panis et vini corpus et sanguinē nobis traderet. Quem sensum Aug⁹ p̄firmat dicens. Ip̄m q̄dem et nō ip̄m corpus qd̄ videbatur māducaf ip̄m inuisibilē. nō ip̄m visibilē. Itē. Et si necesse est illud visibiliter celebrari necesse est tm̄ inuisibiliter intelligi Ita etiā intelli- gendū est corpus xpi esse in vno loco. i. vi- sibiliter in forma humana. veritas tm̄ eius id ē. diuinitas vbiq̄ est. veritas etiā eius id est. ver⁹ corpus in oī altari est vbiq̄q̄ celebrat̄. Sic etiā illud intelligēduz ē. pau- peres semp̄ habebitis vobiscū. me autē nō sp̄ habebitis scdm̄ corpalem p̄sentiā. scz q̄ cū eis p̄uersabat̄. Similiter p̄ id quod ho- mo est in celo ē visibiliter. inuisibiliter autē est in altari. qz non in forma humana appa- ret sed forma panis et vini opif. Unde et inuisibilis caro eius dicit̄ que vere ē in al- tari. Sed qz in specie sua non apparet: inuis-ibilis dicit̄. Sit em̄ Aug. hoc est qd̄ dicim⁹: quod modis omnibus approbare cōtendi- mus sacrificiū ecclesie duob⁹ cōfici. duob⁹ constare: visibili elementorū sp̄. et inuisibi- li dñi nostri ihu xpi carne et sanguine. sacra- mēto et resacramēti. i. corpe xpi: sicut chri- sti psona p̄statet cōfici ex deo et homine. Cum christus sit verus deus et hō. qz om- nis res illaz rerum naturā et veritatē in se cōtinet ex quibus p̄ficitur. Confici autē sacrificium ecclesie duob⁹. sacro et resacra- menti. i. corpe xpi. Est ergo sacm̄ et res sa- cramenti idem corpus xpi. Ecce inuisibi- lē dixit carnē xpi. qz forma panis opta su- mitur et tractat̄. Idemq̄ corpus xpi dixit esse sacm̄ et rem. ex quo p̄firmat̄ qd̄ supra diximus. Deinde addit qd̄ magis mouet lectorem. Caro inquit eius est. quā sub for- ma panis optā in sacro accipimus. et san- guis eius quem sub vini sp̄ ac sapore po- tamus. caro vitz carnis. et sanguis sacm̄ est sanguinis. carne et sanguine vtroq̄ in- uisibili. intelligibili et spirituali significat̄ corp⁹ xpi visibile et palpabile. plenuz gra- tia et diuina maiestate.

Que sit intelligētia p̄missorū. c

¶ Attendite his dili-

genter qz t̄c po quodā vti h̄ Augu. quo solent res significātes rerū sortiri vocabu- la quas significāt. Hic enim visibilis sp̄s panis vocat̄ noie carnis. et visibilis sp̄s

DI.X

Augu. super psal. liiij.

Augu. super psal. liiij.

Augu. in li. in laz p̄gi.

Idē in eodez

vini noie sanguinis. Inuisibilis x̄o et tel-
ligibilis d̄: caro x̄pi. q̄: fm̄ illā sp̄m nō vi-
des caro s̄ intelligit̄. ita et sanguis. Caro
ḡ inuisibilis d̄: esse sac̄m̄ carnis visibilis.
q̄: sp̄s panis fm̄ quaz illa nō videt̄ caro:
ē sac̄m̄ carnis visibilis. q̄: carne inuisibili
id ē. sp̄s fm̄ quā caro x̄pi nō videt̄ caro: si
gnificat̄ corpus x̄pi qd̄ est visibile et palpa-
bile vbi i sua forma apparet. Ita et desan-
guine accipi d̄z. Quē sensū p̄firmat Aug.
apiens qualiter p̄dicta intelligēda sint. qz
obscure dixerat cōsequenter dicens ita pa-
nē vocari corpus x̄pi cū vere sit sacramen-
tum corp̄is x̄pi qd̄ in cruce positū ē. sicut
ip̄a imolatio que fit manib⁹ sacerdotis vo-
catur x̄pi passio non rei veritate sed signifi-
candi mysterio. et sicut sac̄m̄ fidei d̄: fides
Satis respōsum ē hereticis et obiectiōib⁹
eorū q̄ negāt verū corp⁹ x̄pi in altari esse et
panē in corp⁹ vel vinū in sanguinē mysti-
ca p̄secratione cōverti dicentes. Quis au-
deat māducare d̄m̄ suū: Quis etiā au-
deat dicere quotidie formari corp⁹ x̄pi d̄ ma-
teria vel s̄ba q̄ nō fuit caro x̄guis.

Ita est intelli-
gendum alijs
verbis Aug.
p̄firmat.

Autoritatibus probat verum cor-
pus christi esse in altari et in id pa-
nem conuerti.

Hec et his similia

obiciūt illi i diuino mysterio legē nature se-
ctantes. quoz p̄fidiā subdita p̄uincunt te-
stimonia. Sit em̄ veritas Accipite hoc est
corpus meū. Itēz Amb. Si tm̄ valuit ser-
mo helye vt ignē d̄ celo deponeret. non va-
lebit tm̄ sermo x̄pi vt s̄bas mutet. De toti⁹
mūdi opib⁹ legit̄. qz ip̄e dixit et facta sunt
et c. Sermo igit̄. i. filius q̄ potuit ex nihilo
facē qd̄ nō erat. nō p̄t ea q̄ sunt i id mutare
qd̄ nō erāt. Nō em̄ min⁹ ē causare q̄ muta-
renouas naturas reb⁹. Itē Si ordinē q̄ri-
mus viro mixta femia generare p̄sueuerat
liquet ḡ qz p̄ter nature ordinē x̄go genera-
uit. et h̄ qd̄ p̄ficiunt corp⁹ ex x̄gine ē. Quid
ḡ h̄ q̄ris nature ordinē i x̄pi corpe. cū p̄ter
naturā sit ip̄e part⁹ ex x̄gine. Itē. An b̄n-
dictionē alia sp̄s noiat. post p̄secrationē
corp⁹ significat̄. An p̄secrationē aliud d̄z.
post p̄secrationē sanguis nūcupat̄. Tu di-
cis amen. i. verū ē. qd̄ fmo sonat affect⁹ sen-
tiat. Itē Aug. In sp̄e panis et vini quā vi-
demus. res inuisibiles. i. carnē et sanguinē
honoram⁹. nec s̄l̄t pendim⁹ has duas spe-
cies sicut an̄ p̄secrationē pendebam⁹. cum
fideliter fateamur an̄ p̄secrationē panē esse

Aug. in li. de
sacramentis.

Ambrosi⁹

Augus. in li.
s̄n̄iaz p̄spe.

et vinū. qd̄ natura formauit. Post p̄secra-
tionem x̄o carnē x̄pi et sanguinē qd̄ bene-
dictio p̄secrauit. Itē Amb. Panis est i al-
tari vsitat⁹ an̄ verba sac̄ra. vbi accessit p̄se-
cratio. de pane fit x̄pi caro. Quō autē pōt
qd̄ panis est esse corp⁹ x̄pi? Cōsecratioē q̄
fit sermone x̄pi. Itē. Si tanta vis est in ser-
mone d̄m̄ vt incipiant esse q̄ nō erant. q̄to
magis opatorius est. vt sint que erant et in
aliud cōmutē. Et sic qd̄ erat panis an̄ cō-
secrationē. iā corp⁹ x̄pi ē post p̄secrationē
qz sermo x̄pi creaturaz mutat et sic ex pane
fit corp⁹ x̄pi et vinū cū aquā calice missum
fit sanguis p̄secratione vbi celestis. Item
Aug⁹. Sicut per spiritū sanctū x̄a x̄pi ca-
ro sine coitu creat̄. ita p̄ eūdē ex substantia
panis et vini idē corp⁹ x̄pi et sanguis cōse-
cratur. Corpus christi et veritas est et figu-
ra. Veritas dū corpus x̄pi et sanguis vir-
tute spiritus est panis viniqz s̄ba efficitur.
Figura x̄o est id qd̄ exteri⁹ sentit̄. Itē Lu-
sebius emisenus. Inuisibilis sacerdos vi-
sibiles creaturas in s̄bam corp̄is et sangui-
nis sui verbo suo secreta p̄tate commutat.
Ex his alijsqz plurib⁹ p̄stat verū corp⁹ x̄pi
et sanguinē in altari esse. imo integrū x̄pm
ibi sub vtraqz specie et substantiā panis in
corp⁹. viniqz s̄bam in sanguinē p̄verti.

Ambro. I. li.
de sac̄ris.

Aug. in s̄mo
ne quodam s̄
vbius can.

Eucl. in
sc̄nis.

Ista est distinctio decima hui⁹ q̄r-
ti libri. In qua magister postq̄ egit de sac̄ro in se et
de vsu eius quātū ad suscipiēte. Dic aut̄ determinat
de esse et q̄ritū ad speciem in altari p̄tentam. Et tria
facit. Primo erroz quozdā p̄ponit. Secūdo quozdā
dam autoritatū solutionē subdit. Tertio quozdā
autoritatū explanationem annexit. p̄tes patet in-
tenti textū huius dif. In speciali sn̄ia magistri stat in
ista p̄positione. Et fide cōstat verum corpus esse in
altari imo integrū x̄pm sub vtraqz specie p̄tineri. Hic
magister p̄tendens p̄ponit quosdam intantū erras-
se. qz dicerent verū corp⁹ x̄pi non esse in altari. s̄z so-
lum sic ibi esse sicut signatū in signo. et hoc dicunt do-
minū notasse in euangelio Joh. cum dicit sumptōez
huius non corp̄aliter sed sp̄ualiter esse intelligendāz
vbi de hoc loquēs ait. Verba que ego loquor vobis
sp̄s et vita sunt. hoc idē confirmat autoritate beati
Aug. Et vterius p̄ idē qd̄ d̄m̄ dicit i mattheo. pau-
peres sp̄s habebitis vobiscū. me aut̄ nō sp̄s habebitis
sp̄ em̄ ip̄m habereamus si esset sp̄ in altari. Postea re-
spōdet qz d̄m̄ p̄ illa verba non intēdit negare corpo-
ris sui veritatē esse in sac̄ro. sed significare qz nō visi-
biliter in forma h̄mana. sed inuisibiliter sub forma pa-
nis et vini corpus suū traderet sumēdū. et ita nō sub
specie corp̄oali sed sub specie sacramentali. Et hanc
opinionē magister sanctorū autoritatibus confirmat.
Postea dicit qz Aug. dicit in quadā autoritate qz su-
matur corpus x̄pi visibile. qd̄ sic intelligendū ē. i. su-
matur corpus qd̄ de sui natura ē visibile. Ultimo po-
nit multas autoritates i quibus habetur qz panis et
vinū p̄ virtutem verbi d̄m̄ci transubstantiatur in ve-
rū corpus x̄pi et sanguinē qz totus x̄ps integer sub
vtraqz specie existit. Et tm̄ in speciali.

De modo conversionis.

a

Jautez que-

ritur qualis sit illa conversio an formalis an substantialis vlt alteri generi. Diffinire no sufficio. Formales tm non esse cognosco. qz species rez que ante fuerat remanent 7 sa- por 7 pondus. Quibusdam esse videt sub- stantialis dicentib' sic sbam querti in sbam vt becessencialit fiat illa Cui sensui premis se autoritates sentire vident.

Oppositio.

b

Bed huic sentētie

sic opponit ab alijs. Si sba panis inquisit vel vini quertit substantialiter i corp' vlt sa- guinem christi quotidie fit aliqua substan- cia corpus vel sanguis christi que an non erat. 7 hodie est aliquid corp' xpi qd heri no erat. 7 quotidie auget corpus xpi atqz format de materia. de q in ceptioe no fu- it factu. Quibus hoc modo respoderi pot qz non ea rone d' corp' xpi cofici verbo ce- lesti q ipm corp' in ceptu virginis forma- tu deinceps forme. sed qz sba panis vlt vi- ni q an no fuerat corp' xpi vlt sanguis xpo- celesti fit corp' 7 sanguis. Et ideo sacerdo- tes dicunt pficere corpus xpi 7 sanguine: qz eo' ministerio sba panis fit caro. 7 sub- stantia vini fit sanguis xpi. nec tm aliqd ad- ditur corp' vel sanguini nec auget corpus xpi vel sanguis.

Augustinus in libro sententia- rum prosperi.

c

Si vo queris mo-

dum quo id fieri possit: breuiter respodeo. Mysteriu fidei credi salubriter potest. in- uestigari salubriter non pot. Ergo corp' xpi panis mutatione in id no augmentat nec sanguis ex vini couersione: ei' voluta- ti et potentie ascribat q idē corpus de vir- gine eduxit. fit ergo substantia illa ista sine ei' augmento. Nec tm concedunt quidam q substantia panis aliqui fit caro xpi. 7 si fiat caro xpi: sicut farina facta ē panis 7 aqua facta est vinu. nec tm d' farina est panis et aqua ē vinu. Alij vo pcedunt illud qd erat panis vel vinu. post consecrationē esse cor- pus 7 sanguinem. non tm sequitur panis ē caro xpi vel vinu est sanguis. qz substantia

panis vel vini postq facta est caro xpi vt sanguis. non est substantia panis vel vini sed caro et sanguis. Ideo distinguēdū vi- det. cum dicis substantia panis. vel id qd erat panis mo est corpus xpi. Quidē enim panis no est corpus xpi. s' mutata. i. id qd facta est. est corpus xpi. Nec dicimus sub- stantia panis vel vini materiaz esse corpus vel sanguis. qz no de ea vt de materia for- matur corpus. sed ipa format in illud 7 ef- ficat illud. An Aug. Corpus xpi dicimus illud quod ex fructibus terre acceptum et prece mistica consecratum sumimus i me- moriam dnice passionis. Qd cū p manus hominis ad illā visibile specie pducat. no sanctificat vt sit tam dignuz sacramentum nisi opante inuisibiliter spiritu dei.

Augu. in li. trinitate.

Asserunt dictum panem transi- re in corpus christi.

d

Quidam vo sic di-

cunt conuersionem illā esse intelligendam vt sub illis accidentibus sub quib' erat p- us substantia panis 7 vini: post cosecrati- onē fit substantia corpus 7 sanguinis. sic tm vt no eis officiat. 7 sic asserunt dictū panē trāsire in corp' xpi. qz vbi erat panis nūc est corp' christi. Quod si est. quid ergo fit de substantia panis et vini? Illi dicunt vel in piacentem materia resolui vel in nihilū redigi. Alij vo putauerunt ibi substan- tiam panis et vini remanere. 7 ibidem cor- pus xpi esse et sanguinē. et hac ratioe dici illā substantiā fieri istam. qz vbi est hec. est et illa. Quod mirum est 7 ipsam substanti- am panis vel vini dicunt esse sacm. Sed q no sit ibi substantia nisi corp' xpi et san- guis. ex predictis et subditis aperte osten- ditur. Sit enim Ambro. Panem istū que sumimus in mysterio: illuz intelligo vtiqz qui manu sancti spiritus formatus ē in vte- ro virginis. et igne passionis decoctus in ara crucis. Panis enim angeloz factus est cibus hoiz. Un' vitas ait. Ego sū pa- nis viuus qui de celo descendi. et iterum. Panis que ego dabo caro mea est p mun- di vita. Ex his nanqz duabus sententijs aperte datur itelligi. quia panis ille et iste. non duo sed vnus panis. et vna caro. pro- culdubio vnum efficitur corpus. Illud ve- re. illud sane. quod sumptum est de virgi- ne. quod resurrexit. et in celū ascēdit. Itē Greg'. Quis fidelium habere dubiū pos- sit in ipsa imolationis hora ad sacerdotis

Ambro. i li. de sacris.

Grego. iome

vocem celos apiri in illo xpi mysterio angelorum choros adesse: summa et ima sociari unum quod ex invisibilibus atque visibilibus fieri. Idem. Eodem momento et in celum rapit ministerio angelorum consociandum corpori christi et ante oculos sacerdotis in altari videt. Sicut diuinitas ubi totum inplet mundum. ita multis locis illud corpus consecrat. Nec sunt tamen multa corpora christi. sed unum corpus et unus sanguis. Ideoque siue plus siue minus quis inde percipiat. omnes equaliter corpus christi integerrime sumunt. Post consecrationem ergo non est ibi substantia panis vel vini licet species remaneant. Est enim ibi species panis et vini sicut et sapor. Unde aliud videt. aliud intelligitur.

Quare sub alia specie. e

Sub alia autem specie

cie tribus de causis carne et sanguinem tradidit christus. et deinceps sumendum instituit: ut fides. scilicet haberet meritum que est de his que non videt. quia fides non habet meritum ubi humana ratio prebet experimentum. Et ideo etiam ne abhorreret animus quod cerneret oculus quod non habemus in usu carne crudam et sanguinem comedere. Quia ergo christum vorari dentibus fas non est. in mysterio carnem et sanguinem nobis commendavit. Et etiam ideo ne ab incredulis religioni christiane insultaretur. Unde Aug. Nihil rationabilius quam ut sanguinis similitudinem sumamus. ut ita et veritas non desit. et ridiculum nullum fiat a paganis. quia cruorem occisi hominis bibamus. Neque hoc fieret et ne veluti quidam horroz esset cruoris in similitudinem accipimus sacramentum. Ex premissis iam liquet quare sub alia specie et quare sub ista hoc sacramentum dominus celebraverit et celebrari a nobis instituerit.

Quare sub duplici specie. f

Sed quare sub duplici specie sumitur cum sub alterutra totus sit christus?

Ut ostenderet totam humanam naturam assumpsisse: ut totam redimeret. Panis enim ad carnem refertur. vinum ad animam. quia vinum operatur sanguinem in quo sedes anime a philosophis esse dicitur. Ideo ergo in duabus speciebus celebratur. ut anime et carnis susceptio in christo et utriusque liberatio in nobis significetur. Valet enim ut Ambrosius ait ad tuitionem corporis et anime quod percipimus: quia caro christi profusa

Ambrosius. super epistolam ad Romanos.

lute corporis. sanguis vero panis nostra offertur. sicut figuravit moyses. caro inquit pro corpore vestro offertur. sanguis pro anima. Et tamen sub utraque specie sumitur quod ad utramque valet. quia sub utraque sumitur ipse totus christus. Sed si in altera tantum sumere tur. ad alterius tantum. id est anime vel corporis non utriusque propter tuitionem valere significaret. Sub utraque specie tantum totus sumitur christus. Nec plus sub utraque. nec minus sub altera tantum sumitur. Eadem enim ratio est ut ait Hieronymus: in corpore christi que in manna percipitur. De quo dicit. Qui plus collegit non habuit amplius. nec qui minus parauerat habuit minus. Et sub utraque specie sumatur totus christus. tamen non fit conversio panis nisi in carnem. nec vini nisi in sanguinem. Nec debet dici duo sacramenta sed unum quia sub utraque specie eodem sumitur. Neque debet iterari sacramentum. quia benedictio non repetitur super specie eandem. Neque alie substantie in sacrificium veritatis offerri debent quia de alijs non potest consecrari corpus christi vel sanguis.

Hieronymus.

Quare aqua admisceatur. g

Aqua vero admiscenda est vino.

quia aqua populum signat qui pro christi passione redemptus est. Calix ergo dominicus iuxta canonum preceptum aqua et vino mixtus debet offerri. quia videmus in aqua populum inter ligi. in vino ostendi sanguinem christi. Cum ergo in calice vino aqua miscetur: christus populo adiuuatur. et creditum plebs et in quem credit copulatur. que copulatio aqua et vini sic miscetur in calice christi ut mixtio illa non possit separari. Nam si vinum quod tantum offerat. sanguis christi incipit esse sine nobis.

Julius papa. b

Si vero queritur an

irritum sit quod geritur si aqua permittatur. Audi quod sequitur in eodem canone. Non potest inquit calix domini esse aqua sola aut vinum solum nisi utrumque misceatur. Item Cyrillus Cyprianus. Calix domini non est aqua sola aut vinum solum nisi utrumque misceatur. sicut nec corpus domini potest esse farina sola nec aqua sola nisi utrumque fuerit adunatum. et panis unius copage solidatum. Si quis tamen non intendens introducere heresim oblivione vel ignorantia aquam permiserit. non videtur esse irritum sacramentum. sed ille graviter est cor-

Determinatio
fandit.

Julius papa
Cyprianus

ripiendus. Nam et grecorum ecclesia non ap-
ponere aqua dicitur. Quod etiam ex dicitur
Lipziani videtur posse colligi. ait enim. Si
quis de antecessoribus nostris vel ignoran-
ter vel simpliciter non hoc seruauerit quod
nos dominus facere et exemplo et magisterio do-
cuit. potest simplicitati eius indulgentia do-
mini venia concedi. Nobis vero non po-
test ignosci. qui nunc a domino instructi su-
mus ut calicem domini cum vino mixtum
secundum quod dominus obtulit offeramus.
Ex hoc videtur quod si quis simpliciter vlti-
mioriter vinum offerat sine aqua: sacramen-
tum conficiat. Aqua vero nullatenus sine
vino potest offerri in sacrificiis. nec panis
nisi de frumento. nec granum frumenti nisi
reductum fuerit in panem. quia christus et
panem se dicit et grano frumenti se compa-
rat. Quod ergo supra dictum est non pos-
se vinum solum offerri. determinari oportet.
recipit enim exceptionem. Non potest
nisi simpliciter vel ignoranter fiat. vel non
potest. id est. non debet. Quibusdam tamen
videtur hoc generaliter verum. Colligitur
etiam ex predictis quod christus vinum aqua
mixtum dedit discipulis. Corpus vero ta-
le dedit quale tunc habuit. id est. mortale et
passibile. Nunc vero sumitur a nobis im-
mortale et impassibile. nec tamen maiorem
habet efficientiam. Eucharistia quoque
intincta non debet dari populo pro sum-
mento communionis. quia non legitur chri-
stus alicui discipulorum prebuisse panem
intinctum nisi iude. Tunc vero non accepit
iudas corpus christi sed tantum panem. cor-
pus vero et sanguinem christi ante cum alijs
discipulis perceperat.

Ista est distinctio. xi. huiusmodi quatuor
in libro. In qua magister postquam egit de sacramento eu-
charistie quantum ad suum esse. hic vero determinat
de eo quantum ad eius fieri. Et tria facit. Primo enim
ostendit quomodo substantia panis et vini in verum
corpus christi transubstantiatur. Secundo quomo-
do ipsum sub aliena specie occultatum fidelibus sub
vtraque specie ministratur. Tertio quomodo discipu-
lis in cena christi corpus passibile et mortale dabatur.
Primum versus ibi. Sub alia autem specie. Secundum
versus ibi. Corpus vero tale dedit. Tertium versus ad fi-
nem distinctionis. In speciali sententia magistri stat
in tribus propositionibus quarum prima est hec. Con-
uersio panis in corpus christi non est formalis sed quod
busdam videtur esse substantialis. Hanc magister insi-
nuans querit. Quis sit ista conuersio panis et vini cor-
pus christi. vtrum scilicet sit conuersio substantialis vel
formalis vel alterius modi. Et dicit quod non est formalis
eo quod species que prius erant permanent scilicet sapor. po-
dus. figura albedo. Dicit autem postea quod quibusdam vi-
detur quod sit conuersio secundum substantiam vel substantialis
eo quod substantia panis et vini essentialiter sit substan-

tia corporis et sanguinis christi. Postea ponit circa
hoc quorundam obiectionem. si enim sic intelligatur conuer-
sio tunc quotidie aliqua substantia fit corpus christi et
sanguis que ante non fuerat et sic quotidie corpus christi
augetur. et de materia aliqua formatur. de qua in pro-
positione non fuerit factum. Et dicit magister sic ad hoc
rideri posse quod conuersio corporis christi non sit secundum nouam
corpus formationem aut per ipsum corpus formati augmen-
tationem. sed per quandam transubstantiationem virtute divi-
na factam sine noua formatione aut augmento. Postea
dicit quod secundum opinionem istam conceditur quod panis sit corpus
christi sicut farina fit panis. et si panis fiat caro christi sic
farina facta est panis. et aqua facta est vinum. nec ta-
men dicitur farina est panis et aqua est vinum. Alij vero
concedunt illud quod erat panis vel vinum post consecratio-
nem esse corpus et sanguinem. non tamen manens panis scilicet
mutatus. Subdit autem quod panis non habet se ut materia
respectu corporis christi. Postea dicit quod aliorum opinio est
hanc conuersionem sic esse intelligendam. quod sub acciden-
tibus sub quibus prius erat substantia panis et vini post
consecrationem est substantia corporis et sanguinis christi.
non tamen ut illis efficiatur. Substantiam autem panis et vi-
ni dicunt vel in preteritum materia resolui. aut in nihilum
reduci. Dicit etiam magister quod alij dicunt. scilicet quod sub-
stantia panis et vini remaneant cum substantia. scilicet cor-
poris et sanguinis christi. quia substantia panis et vini de-
cunt esse sacramentum. et ex hac ratione hec substantia dicitur
fieri illa. quia ubi est hec est et illa. Contra quod obij-
cit per auctoritates quibus dicitur nihil ibi aliud esse quam sub-
stantiam corporis et sanguinis. et species panis et vini
Secunda propositio est. Sub aliena specie corpus christi
tribus de causis traditur. sed sub vtraque specie christus
sumitur. Hanc magister ponens assignat triplicem
rationem quare corpus christi sub aliena specie occul-
tatur. scilicet sumitur. Prima est ad augendum fidei me-
ritum que est de his que non videntur. Secunda ad
vitandum horrorem. quia non habemus in commu-
ni visu carnem crudam et sanguinem manducare. Ter-
tia ne detur infidelibus irridendi occasio. Postea di-
cit quod illud sacramentum sumitur sub duplici specie. id est
ut anime et carnis susceptio in christo et vtriusque libe-
ratio in nobis significaretur. ordinatur enim hoc sacramen-
tum ad salutem corporis et anime. Addit etiam quod sub
vtraque specie totus christus sumitur. nec tamen pa-
nis conuertitur nisi in corpus. et vinum nisi in sangui-
nem. Subdit etiam quod in hoc duplex species unitatem
sacramenti non tollit. quia sub eadem specie idem su-
mitur. nec benedictio super eandem speciem debet
iterari. nec de alijs substantijs que de substantia panis
et vini confici et consecrari debet corpus christi et san-
guis. Postea dicit quod aqua vino admiscenda est. ad si-
gnificandam unionem populi cum capite christo que nullo
modo scilicet deest. quia dominus eam apposuit. Si quis
autem ex obliuione vel ignorantia omittat offerens
vinum sine aqua conficit quidem sacramentum. quia etiam secundum con-
suetudinem aliquarum ecclesiarum dimittit aqua. tamen
grauiter corripendus est. Subdit autem quod aqua sine
vino nullatenus offerri potest in sacro. nec panis nisi de
frumento. nec granum frumenti nisi reductum fuerit in
panem. quia ipse christus et grano frumenti se comparat et pa-
nem se dicit. Tertia propositio est hec. Quomodo christus in
cena dedit corpus passibile et mortale. tamen nunc sumitur
impassibile et immortale. Hanc magister insinuat dicens
quod christus dedit discipulis suis tale corpus quod nunc ha-
buit. scilicet passibile et mortale. Addit etiam quod eucharistia
intincta non debet populo dari in supplementum com-
munionis. nam christus panem intinctum non dedit nisi iu-
de. qui non accepit corpus christi tunc sed tantum panem.
Ante tamen cum ceteris discipulis perceperat corpus et san-
guinem christi. Et tamen in speciali.

Ubi illa accidentia fundentur. a

DI. XII

I autē queri

tur de accidentibus que remanent. id est. de speciebus et sapore et pondere in quo subiecto fundentur: potius mihi videtur fatendum existere sine subiecto quod esse in subiecto quod ibi non est substantia nisi corporis et sanguinis dominici que non afficitur illis accidentibus. Non enim corpus christi tale habet in se formam sed qualis in iudicio apparebit. Remanent ergo illa accidentia per se subsistentia ad mysterii ritum. ad gustus fidei quod suffragium: quibus corpus christi habens formam et naturam suam regitur.

De fractione et partibus. b

Solet etiam queri de

fractione et partibus que ibi videtur fieri utrum vera sit. et si vera fractio est: cui rei sit vel in qua fiat. Cuius non sit ibi alia substantia quam christi. Si in aliqua substantia est illa fractio: in corpore christi videtur esse. Sed contra cum ipsum corpus incorruptibile sit. quod in mortale et in passibile. in ipso non posse esse videtur. Nam et christus radarguit carnalem sensum discipulorum qui putabant carnes christi sicut aliam in partes diuidendam et moribus dilacerandam. Ideo quibusdam placet quod non sit ibi fractio sicut videtur. sed dicitur frangi quod videtur frangi. Quibus obicitur quod ait Ambrosius. Nihil falsi putandum est in sacrificio veritatis. vel sicut fit in magorum prestigijs ubi delusione quadam falluntur oculi. ut videant esse quod non est. Ad illi dicunt. Non fallit nos visus nec fallit quod esset si crederetur ita frangi ut videtur. Nec illusio est. quod ad utilitatem fidei. non ad deceptionem ita fit. sicut et christus se ostendit duobus discipulis in via in specie peregrini. nec in eo tamen talis forma erat. sed oculi eorum tenebantur ne eum agnoscerent.

Opinio quorundam.

Aliorum opinio. c

Alij vero dicunt quod si

cui ibi species panis est et non est ibi res cuius vel in qua sit illa species. ita est ibi fractio que non fit in aliqua re. quia nihil ibi frangitur. quod mirabiliter dei potentia fieri dicunt. ut fiat fractio ubi nihil frangitur.

Aliorum opinio. d

Alij tradunt corpus

christi essentialiter frangi et diuidi. et tamen integrum et incorruptibile existere. Ad se colligere asserunt ex professione berengarii quod professus est coram Nicolao papa et pluribus episcopis: panem et vinum que in altari ponuntur post consecrationem non solum sacramentum sed etiam corpus et sanguinem christi esse. et sensuali: et non solum sacramento. sed in veritate manibus sacerdotum tractari et frangi. et fidelium dentibus atteri.

Confessio berengarii.

Sententia probabilior. e

Sed quod corpus christi

est incorruptibile est. sane dici potest fractio illa et participatio non in substantia corporis. sed in ipsa forma panis sacramentalis fieri. ut vera fractio et participatio sit ibi que fit non in substantia corporis sed in sacramento. id est. in specie. Ne autem mireris vel insultes si accidentia videantur frangi cum ibi sint sine subiecto. sed quidam asserant ea fundari in aere. Est ibi vera fractio et participatio que fit in pane. id est. in forma panis. Unde apostolus ait. Panis quem frangimus. quod forma panis ibi frangitur et partes diuiditur. christus vero integer manet et totus est in singulis. Unde Augustinus. Quis christus manducat vitam manducat. sed quis audeat manducare dominum suum: et tamen veritas inuitas nos ad manducandum ait. Qui manducat me uiuet propter me. Nec occidit christus ut manducet. sed mortuos uiuificat quem manducat. reficit. non deficit. uiuit manducatus quod surrexit occisus. nec quem manducamus partes de illo facimus et quod de in sacro sic fit. Item. Moritur fideles quod manducet carnem christi unumquodque accipit partem suam. Unde et ipsa gratia partes vocantur. per partes manducat in sacro et manet integer totus in celo. manet integer totus in corde tuo. Ideo ista dicunt sacra quod in eis aliud videtur et aliud intelligitur. videtur panis et calix quod et oculi renunciant. quod autem fides in struenda postulat panis est corpus christi. calix est sanguis. Et his datur intelligi quod fractio et partes que ibi videtur fieri in sacro sunt. id est. in specie visibili. Ideo quod illa berengarii uerba ita distinguenda sunt ut sensu aliter non modo sacro. sed in ueritate dicatur corpus christi tractari manibus sacerdotum. frangi vero et atteri dentibus. Ne quod de hoc in sacro tamen. Vera ergo est ibi attritio et participatio. sed in singulis partibus totus est christus. Unde Hieronymus. Singuli accipiunt christum dominum in singulis portionibus totus est: nec per singulos minuitur. sed integrum se prebet singulis. Item Iohanna. Ubi pars est corporis: ibi est et totum.

Aug. in fine de ueritate euangelij.

Dicere. id est. non quod.

Quid ille ptes significent. f

Quid autē partes

ille significent. Sergi papa tradit in dens. Triforme est corp' xpi. ps oblate in calice missa. corp' xpi qd ia surrexit monstrat. ps comesta abulās ad huc sup terrā. ps i alta ri vsq; ad finē misse remanēs : corp' iacēs i sepulcro significat. qz vsq; i finē seclī corpa scōz i sepulcris erūt. Et sic ptes ille mystri cam tenēt significatiōez ita etiam 7 fractio passiōis xpi 7 mortē ē representatio. Un ipse ait hoc facite i meā cōmemoratiōez. i. i me moriā passiōis 7 mortē mee. Nā vt ait Am bro. Quia i morte xpi liberati sum'. hui' i edēdo 7 bibēdo carnē 7 sanguinem memo res eē debem'. Sz caueat qsq; ne idigne picipiat. qz iudiciū māducat. Nō ē enī iste pās q' vadit i corp' s' panis vite e'ne q' aie nre sbam fulcit Sic g' viue vt q' tidie merea ris accipe. nec accedas indign'. Indign' est q' aliter celebrat mysteriūz q' xps tradi dit. vel q' hūis mortale pctm accedit. Ergo 7 si sint pctā quondiana vel nō sint morti fera. anq' accedas dimitte debitorib' tuis Si dimitti: dimitti tibi: 7 sic secur' accede Panis enī salutaris est nō venenū. Si ita accedis: spūalit māducas. Spūal' enī mā dacat: q' innocentia ad altare portat.

Si illud sit sacrificium et si sepius imoletur xps.

Post hec queritur

si qd gerit sacerdos pprie dicat sacrificiūz vel imolatio ei si xps q' tidie imolet vel sel tū imolat' sit: Ad h' breuiter dici pōt: illd qd offerit 7 psecraf a sacerdotē vocari sacri ficiū 7 oblatōez. qz memoria ē 7 repñtatio veri sacrificij. 7 sancte imolationis facte in ara crucis. Et semel xps mortu' i cruce est ibiq; imolat' est i semetipō. q' tidie aut imo laf i sacro: qz in sacro recordatio sit illi' qd factū est semel. Un Aug. Tertū habemus qz xps resurgēs ex mortuis iā nō moritur 7c. tñ ne obliuiscamur qd semel factū est in memoria nra oi anno fit. s. q' tiens pasca ce lebraf. Nūqd toties xps occidit: s' tñ an nūersaria recordatio repñtat qd olim fa ctū ē. 7 sic nos facit moueri tanq' videam' dñm i cruce. Itē Semel imolat' ē xps i se metipō 7 tñ q' tidie imolat' in sacro. Qu sic itelligēdū ē. qz i manifestatiōe corpis 7 di stinctiōe mēbroz semel tñ i cruce pepēdit

offerēs se deo p'ri hostiā redēptionis effica cem. corz. s. q's pdestinauit. Itē Amb. In xpo em oblata ē hostia ad salutē potēf. qd g' nos: Nōne p' singlos dies offerim' Et si q' tidie offeram'. ad recordatiōez ei' mortis fit. 7 vna ē hostia. nō mlte. Quō vna 7 nō mlte: qz semel imolat' ē xps. hoc aut sacri ficiū exemplū ē illi'. idipm sp ad ipm offer tur. p inde hoc est sacrificiū. alioqn qm in multis locis offerē multi sunt xpi. non: sed vnus vbiq; est xps. et hic plen' existēs. et illic plenus. sicut q' vbiq; offerē vnum est corp' ita et vnū sacrificiū. Xps hostiā ob tulit. ipam offerim' 7 nunc. sed qd nos agi mus recordatio est sacrificij. Nec cā sue in firmittatis repetit. qz pscit hoiez. s' nostre qz q' tidie peccam'. Ex his colligitur eē sacrificiū et dici qd agit in altari. 7 xpm se mel oblatū. 7 quotidie offerri. s' aliter tunc aliter nūc. Et etiā que sit virtus huius sa cramenti ostendit. remissio. s. peccatoz ve nialiū. 7 pfectio vtutis.

Ambro. sup epistolam ad hebreos.

De virtute sa cramenti.

De causa institutionis. b

Institutū est enim

h' sacm duab' de causis. In augmētū vir tutis. s. charitatis. 7 in medicinā q' tidiane infirmitat'. Un Amb. Si q' tiens effundit sanguis xpi. i remissionem pctōz. effundit debeo sp accipe. q' sp pecco. debeo sp h'fe medicinā. Itē Aug. Iteraf q' tidie hec ob latio lz xps semel sit passus. qz q' tidie pec cam' pctis sine qb' mortalis infirmitas vi uere non pōt. Et qz quotidie labimur. q' ti die xps mistice imolat' p nob. Dedit enī nobis h' sacm salutis. vt qz nos quotidie peccam' 7 ille iā mori nō pōt. p h' sacm re missionē pscimur. Quotidie cōedif ipse et bibif i veritate s' integer 7 viu' manet Item Adisteriū fidei dē. qz credē debes q' ibi sa lus nra p'sistit. Si aut q' raf vtz q' tidie cō municādū sit: Audi qd inde tradit Aug' Quotidie inqt eucharistiā accipe nec lau do nec vitupo. oib' tñ dñicis dieb' cōican dū hortoz. Si tñ mēs i affectu peccādi est. g'uari magis dico eucharistie pceptiōe q' purificari. Et lz q's pctō mordacaf: si peccā di tñ d' cetero nō habeat volūtate 7 satisfi ciat lachrymis 7 orōnib'. accedat secur'. s' h' d' illo dico que mortalia pctā nō g'uant

Ambrosi'

Augu. ad sa nuarium.

Etrum quot die sit mandu candū.

fabian' papa

Si nō frequētius saltē ter i anno hoies cōicēt. nisi forte q's criminalib' impediāf i pasca. s. pēthecoste. 7 i natali. Qēs g' cōi cēt q' noluerint carere ecel. asticis lūminib'

Ambrosi'

Si quis indi gnus sumat.

Augu. super psal. xx.

Augu. in sen tētijs p'sp.

Ista est distinctio. xi. huius q̄r-
ti libri. In qua magister postq̄ egit de consecrāde hu-
ius sacramenti. Dic̄ d̄o agit de consequentibus con-
secratione. Et tria facit. Primo cū inquit modum
essendi accidentiū in hoc sacramento. Secundo que-
rit an ibi sit ut apparet fractio. Tertio agit de h̄mōi
sacramenti effectu. Prīmū facit vsq̄ ibi. Solet etiā
queri. Secundū vsq̄ ibi. De causa institutiōis. Ter-
tiū vsq̄ ad finem distinctionis. In speciali sn̄a magi-
stri stat in tribus p̄positionibus q̄rum prima ē hec.
In hoc celesti sacramento species seu accidentia re-
manent sine subiecto. Hanc magister insinuans p̄-
ponit primo inquirendo q̄ in hoc sacramēto accidē-
tia remaneant actu sine subiecto. quia ibi nō est nisi
substantia corporis et sanguinis domini que talibus
accidentibus affici non potest. remanent tamen acci-
dentia ad mysterij ritū et ad fidei suffragiū. et etiam
p̄pter gustum. Secunda p̄positio est hec. Spectes
visibilis in hoc sacramento frangitur sine ch̄isti
nocumento. Hanc magister ponens querit vtrum i
hoc sacramento sit vera fractio. Et dicit q̄ nō. quia
corpus ch̄isti frangi non potest et alia substantia sul-
non est. Et respondet magister q̄ quibusdam vide-
tur q̄ ibi nō sit vera fractio sicut videtur. sed dicitur
frangi quia videtur frangi nec tamen ibi est illusio.
quia non ostenditur ibi fractio ad illusionem sed po-
tius ad fidei vtilitatem. Alij d̄o dicunt q̄ vere fran-
gitur corpus ch̄isti et non integrū manet. et hoc cō-
firmat per confessionem Berengarij qui confessus ē
coram Nicolao papa et pluribus alijs episcopis pa-
nem et vinum que in altari ponuntur post consecra-
tionem nō solum sacramentum sed etiam verū cor-
pus et sanguinem ch̄isti esse. que omnia approbata
sunt sicut habetur d̄ consecratione distincti. ij. Alij
vero dicunt q̄ sicut ibi est species panis et non est ibi
res in qua sit species. Ita est ibi fractio que non est
in aliq̄ re q̄ nihil ibi frangitur. quod mirabiliter d̄ po-
tentia dei fieri dicunt. Quarta opinio circa hoc est
magistri q̄ fractio illa vera est et in ipso speciebus sa-
cramentalibus est. vbi etiam subdit s̄m beatum Die-
rony. q̄ sub singulis partib⁹ fractiōis ē totus x̄p̄s. Et
etiam dicit Hylari. vbi est pars corporis ch̄isti ibi ē
totus. Postea dicit q̄ partium fractionis vna signifi-
cat corpus ch̄isti iacens in sepulcro. Alia vero signi-
ficat corpus ch̄isti viuens in mūdo. Tertia vero cor-
pus ch̄isti post resurrectionem que significatio p̄t
etiam corpori ch̄isti mistico adaptari. Preterea que-
rit vtrum corpus quotidie imolatur. et vtrum illud
quod facit sacerdos in hoc sacramento possit p̄prie
dici sacrificium vel imolatio. Et respondet ad vtrū-
q̄ sic. non tamen in re sed in similitudine q̄ enim
quotidie geritur signum est memoriale et figura imo-
lationis semel facte. et sic forma visibilis que in alta-
ri sacrificium dicitur et est. Similiter vero solum se-
mel imolatus fuit sed quotidie offerē. sed aliter tunc
et aliter nunc. quod autōritatibus p̄bat. Tertia p̄-
positio est hec. Hoc sacramentum datur in augmen-
tum virtutis et charitatis. et i remedium quotidiane
infirmittatis. Hanc magister insinuans dicit q̄ hoc sa-
cramentū duabus de causis est institutum scilz in au-
gmentū charitatis. et in medicinam nostre infirmita-
tis. quia cū quotidie labimur et cadimus. quotidie
x̄p̄s pro nobis mistice imolatur. Unde x̄tus sacra-
menti ē remissio venialū. Ultimo inquit de modo
vendi hoc sacramento. s. quōd hoc sacm̄ sit frequen-
tandū. Et dicit q̄ supra hoc inueniūt diuersa ecclie
statuta. q̄ q̄dam in diebus d̄stis. q̄dam his i anno
cōmunicandū esse dicūt. nisi d̄taxat aliquib⁹ crimi-
nibus sit grauatus. Et tū i sp̄ali de sn̄a hui⁹ d̄st.

Si heretici et excommunicati hoc
sacramentū cōficiant.

Olet etiā q̄ DI. XIII

Iri vtrum prauī sacerdotes h̄
sacramentū p̄ficere queāt. Ad
quōd dicit potest q̄ aliq̄ licz sint
prauī p̄secrāt de. s. q̄ itus sūt noie et sacro
et si nō vita. q̄ nō in merito p̄secrantis. si
x̄bo efficit creatoris. Un̄ Aug⁹. Intra ca-
tholicā eccliam i mysterio corporis et sangui-
nis d̄ni nihil a bono mai⁹. nihil a malo mi-
nus p̄ficiat sacerdote. q̄ nō i merito p̄secrā-
tis s̄ in x̄bo p̄ficiat creatoris et x̄tute spiri-
tus sancti. Credendū est etiā q̄ in x̄bis ch̄i-
sti sacra p̄ficiant. Sicut ip̄e q̄ baptizat. ita
ip̄e ē q̄ p̄ spiritū sanctū suā efficit carnē et s̄
guinē. Itē Greg. p̄putat q̄dā cōmunionē
corporis min⁹ esse sanctificatā. si illoz fiat of-
ficio quoz vita eoz oculis videt ignobilē.
Iheū in q̄ magnū laqueū incidunt. vt diui-
na et occulta mysteria pl⁹ ab alijs sanctifica-
ta posse fieri credāt. cū vn⁹ idemq̄ spiritus
sanctus in tota ecclia inuisibilis ea myste-
ria et opando sanctificet. et sanctificādo be-
nedicat. Mysteriū ideo d̄ q̄ secretā et
reconditā habeat disp̄sationē. Sacrificiū
x̄o q̄si sacm̄ factū. q̄ p̄ce mystica consecra-
tur p̄ nob in memoriā d̄nice passiōis. Sa-
cramentū est in aliqua celebratiōe cū re-
sita sit vt aliquid significat rei accipiam⁹.
Sacramēta sunt baptisima. ch̄isima. corp⁹
q̄ idō sacra dicunt q̄ sub tegimento visibi-
lium rerū: diuina x̄tus secreti salutē corū
dem sacramentoz opatur. Un̄ a secretis
virtutibus vel sacris sacra dicuntur. p̄da-
nis et calicis sacm̄. grece eucharistia dicit
latine bona gr̄a interpretat. et quid melius
corpe et sanguine x̄pi? Siue ergo p̄ bonos
siue p̄ malos ministros intra eccliaz disp̄-
setur: sacrum tamen est. q̄ spiritus sanctus
viuificat. Nec bonoz disp̄satoz meritis
ampliatur. nec maloz attenuatur. hoc
de corpore domini. hoc et de baptisinate et
crismate sciendum est et tenendū. quia vir-
tus diuina secretius operatur i eis. et diui-
na solummodo ē hec virtus siue potestas.
nō humane efficacit. Illi vero qui excom-
municati sunt vel de heresi manifeste nota-
ti non videntur hoc sacramentū posse con-
ficere. licet sacerdotes sint. q̄ nemo dicit i
ipsa consecratione. offero. sed offerimus.
quasi ex persona ecclie. et ideo cuz alia sa-
cramenta extra eccliam possint celebrari

Aug. an li. de
coupe d̄ni.

Gregor⁹

Aug. i fmo de corp xpi.

Unde dicitur missa.

Grego. male dicitur bndictio... dicitur bndictio... dicitur bndictio...

Dicronym. naledicaz bndictio... dicitur bndictio... dicitur bndictio...

Grego. super zech. Qui rpositioe sa... dicitur bndictio... dicitur bndictio...

A brutis animalibus eucharistia non sumitur.

de hoc non videtur. Ad etiam Aug. tradere ut detur dicens. Recolite nomen et aduertite veritate. Missa enim dicitur quod celestis missa ad consecrandum viuificantum corpus adueniat iuxta dictum sacerdotis dicens Omnipotens deus iube hec perferri per manus acti angeli tui in sublime altare tuum etc. Idcirco nisi angelus uenerit: missa nequaquam iure vocari potest. Nunquid enim si ministerium hereticus ausus fuerit usurpare. angelum de celis mittit de oblatione eius consecrare. maxime cum eiusdem prophetarum cominatio sit dicens. maledicta benedictionibus vestris. Quod si benedictionibus eorum se asserit maledicturam veritas. Quid erit de hostia? dicemus illam posse benedicere ab illo quem scimus a deo fore maledictum cum sua benedictione. Si enim deus maledixerit benedictionibus hereticorum et symoniacorum benedixerit: quod eorum sualebit. Numquid benedictio maledicti ad nihilum poterit redigere? verba verissima cominatio dei. Ex his colligitur quod hereticus a catholica fide dei sus nequit si facrum consecrare. quod sancti angeli qui huius mysterii celebrationi assistunt. tunc non assumunt quod hereticus et simoniacus si mysterium temerarie presumit. Non enim dubitari sibi vobis corporis dicitur et sanguinis mysteria geruntur in signum civitatis adesse putatur. In huius autem mysterii expletione sicut formam suam: ita oratione huius. s. ut sit sacerdos. et intentione adhiberi oportet ut illud facere intendat. Si si non credit de illo mysterio sic veritas huius non potest intendere illud perficere: et si non intendit. non potest perficere. Alii dicunt etiam non recte de illo mysterio sentiunt: posse intendere. non quod illud perficere. quod iam esse recte credere. si id agere quod gerit ab alijs dum perficit. et sic adhibet intentionem. et si intentio dicitur deesse perficendi illud mysterium. tunc ex quo intendit ea dicere et agere quod ab alijs geruntur. implet mysterium. Illud etiam sane dici potest. quod a brutis animalibus corpus christi non sumitur. et si videatur. Quid ergo sumitur. vel quod maleducatur? De hoc autem de heretico mysterio aliquid perstrinximus a catholicis fideliter tenenda. Qui enim his tradidit: hereticus iudicatur.

Quid facit hereticus et quid sit hereticus.

De autem ignores

quod faciat hereticum. vel quod sit hereticus. audi breuiter quod inde sancti doctores tradant. Hylarius ait. Exiterunt plures qui celestium verborum simplicitate non veritatis ipsius absolutionem susceperunt. alii interpretantes quod dictorum...

postularet. De intelligentia enim heresis non descriptura est. et sensus non primo sit crimen. Idem in viij. Intelligentie sensus i crimine est. Hieronymus dicit. quod ex verbis inordinate platis incurrat heresis. Aug. diffinites quod sit hereticus ait. hereticus est qui per alicuius temporalis commo di et maxime glorie principatusque sui gratia. falsas ac nouas opiniones gignit vel sequitur.

Ista est distinctio. xiiij. huius quatuor libri. In qua magister postquam egit super de sacro eucharistie quod ad esse et fieri. Dic agit de eius ministro. et tria facit. Primum enim inquit an malus sacerdos possit consecrare. Secundo hereticum seu schismaticum non posse perficere nisi determinare. Tertio ostendit aialia bruta nullatenus posse maleducare. Primum a principio usque ubi illi duo qui excommunicati sunt. Secundo usque ubi. Illud vero sane dicitur. Tertium usque ad finem dicit. In spiritu sancto in re a malo sacerdote uel facrum consecrare. quod non in merito ipsius. sed in verbo creatoris efficit. Hanc magister insinuatans querit primo utrum hoc facrum malus sacerdos potest consecrare. Et respondet quod bonitas vel malicia sacerdotis nihil facit ad consecrationem. quod consecratio non in merito consecrantis in verbo efficit creatoris. In hoc enim sacro sub tegumeto reus visibilium diuina uirtus secretus opus salutis. quod autotantibus confirmat. Secunda propositio est hec. Schismaticum et hereticum non posse consecrare per magistrum asserit et intentio in ipso consecrante necessario exigit. Hanc magister ponens dicit quod ab ecclesia dei per excommunicationem uel heresim peracti non uident hoc facrum posse perficere quous sunt sacerdotes. tunc quod oblatio huius hostie sit ex persona totius ecclesie. ipsi autem extra ecclesiam sunt. Tunc quod huiusmodi sacri celebratione nucleus celestis mittit ad benedicendum. Non est autem presumendum quod de benedicta benedictionibus perficitur ab ecclesia. Postea dicit quod ad sacrum huius perfectionem duo requiruntur. scilicet ordo ministrum. scilicet sit sacerdos et intentio. Subdit quod ille qui non credit etiam potest intentionem habere et persequens consecrare dum non intendit agere et facere quod facit ecclesia. Tertia propositio est hec. Magister uidet dogmatizare bruta aialia nullatenus christi corpus maleducare. Hanc magister insinuatans dicit quod bruta aialia corpus christi non sumunt. quod autem sumunt dum hostiam maleducant dicit quod de nonit. Postea epilogando dicit se de hoc mysterio breuiter dixisse a fidelibus catholicis fideliter tenenda. quibus si quis contradicit hereticus uidetur. Ultimo quasi incidentaliter dicit quod hereticum facit intelligentia praua secundum be. Aug. de uilitate credendi. aut hereticus est qui cum commo di et glorie uel falsum uel nouas opiniones gignit aut sequitur. Et tunc in speciali.

De penitentia.

Utrum hec de penitentia agendum est.

penitentia agendum est. penitentia longe positus a deo necessaria est ut appropiet. Est enim ut ait Hieronymus. secunda tabula post naufragium. quod si quis uel in nocentie in baptismo perceptam peccata corrupta per penitentiam remedio reparare potest. Prima tabula est baptismus ubi deponitur uetus homo et induitur nouus. Secunda penitentia: qua post lapsam resurgimus. dum uetustas reuersa repellitur. et nouitas perditam resumitur. Post baptismum lapsi per penitentiam renouari ualent. s.

Hyla. in li. de trinitate. Hierony. sup. dicit. Aug. de uilitate credenda.

DI. XIII Hierony. sup. Daniel.

nō p baptisimū. licet hōi sepi⁹ penitere sed nō baptisati. Baptisimus tm̄ est sac̄m sed p̄nia dicit̄ ⁊ sac̄m et virtus mētis. Est em̄ p̄nia interior. et est p̄nia exterior. Exterior sac̄m est. interior virtus mentis est. et vtraq; cā salutis est ⁊ iustificacionis. Vtr̄ vero ois exterior p̄nia sit sac̄m: vel si non omnis: que hoc noie censenda sit cōsequēter inuestigabimus. A p̄nia cepit iobis p̄dicatio dicentis. Penitentiā agite appropinquabit em̄ regnū celoz. Qd̄ aut̄ precodocuit. illud post veritas p̄dicauit exordium sumens s̄monis a p̄nia. P̄nia d̄: a puniendo. q̄ q̄s punit illicita q̄ cōmisit. Penitētie x̄i timore ꝑcipit. Cū Esa. A timore tuo d̄nc concepim⁹ et ꝑepim⁹ sp̄m salutis. Est autē p̄nia vt ait Amb. Mala p̄terita plangere. ⁊ plangenda itez nō cōmittere. Itē Greg. Penitere ē anteacta p̄ctā deflere. ⁊ flēda nō cōmittere. Nā qui sic alia deploret vt alia tm̄ committat. adhuc p̄niam agere. aut ignorat aut dissimulat. Quid em̄ prodest si p̄ctā luxurie q̄s defleat et adhuc auaricie estib⁹ anhelat. His verbis qui dam vehementius inherentes ꝑtendūt vere penitētie vltra nō posse peccare damnabiliter. et si grauit̄ peccauerit: verā nō ꝑcepisse p̄niam. Qd̄ etiā alijs muniūt testimonijs. Aut em̄ Isi. Irrisor est ⁊ nō penitens qui adhuc agit qd̄ penitet. Nec videt̄ deū poscere subditus sed subannare superbus. Lanis ruerfus ad vomitum et penitens ad p̄ctm̄. Multi lachrymas indefinenter fundunt. ⁊ peccare nō desinunt. quosdam accipere lachrymas ad p̄niam cerno. ⁊ affectum p̄nie nō h̄re. q̄ inconstantia mentis nunc recordatione peccati lachrymas fundunt. nūc reuiuiscēte vsu ea que fleuerūt iterādo cōmittit. Esa. de peccatorib⁹ dicit Lauamini mundi estote. Lauaf ⁊ mūdus est q̄ p̄terita plangit ⁊ flēda iterum nō cōmittit. Lauaf ⁊ nō est mūdus q̄ plangit q̄ gessit nec deserit et post lachrymas ea que defleuerat repetit. Item Aug. Inanis est p̄nia quā sequēs culpa coinquinat. Nihil ꝑ sunt lamenta si replicant̄ p̄ctā. Nihil valet veniā a malis poscere ⁊ mala denuo iterare. Item Greg. Qui cōmissa plāgit nec tamen deserit: pene grauiori se subijcit. Item Ambro. Repiunt qui sepius agendaꝑ penitentiam putant qui luxuriant̄ in christo. Nā si vere p̄niam in x̄po agerēt: iterandam postea nō putarēt. q̄ sicut vnuz baptisina ita est vna p̄nia. His alijsq; plurib⁹ vtūtur in assertionē sue opinionis. Sed Am-

brosius dicit. Hec vera penitentiā est cessare a peccato. Et itē Ambro. p̄fect⁹ est renūciasse erroi. imbutos em̄ vicijs animos exuere atq; emēdare virtutis est p̄fecte et celestis gr̄e. ⁊ ideo sane ita diffiniri p̄t. Penitentiā est vtus q̄ cōmissa mala cuz emendationis ꝑposito plangimus ⁊ odimus ⁊ plangenda vlreri cōmittere nolum⁹: quia p̄nia vera ē in animo dolere ⁊ odire vicia. Cū illa verba p̄missa. penitere est anteacta deflere ⁊ flēda non cōmittere. recte sic accipi p̄nt vt non ad diuersa tpa. sed ad idem referunt. vt seꝑ tpe quo deflet cōmissa mala nō cōmittat volūate vel ope flēda. qd̄ innuit ex verbis cōsequētib⁹. Nā qui sic alia deploret ⁊c. Hinc Aug. ait. Lauēduz est ne quis existimet neꝑanda illa crimina qualia qui agunt regnū dei nō possidebunt quotidie ꝑpetranda. et elemosynis q̄ tidie redimenda. In melius est enim vita mutanda. ⁊ ꝑ elemosynas de peccatis preteritis ꝑpicandus est deus. nō ad h̄ emēdus quodāmodo vt ea semp liceat impune cōmittere. Remini em̄ dedit laxamētuz peccandi. ⁊ si miserādo debeat cōmissa peccata. si nō satisfactio cōgrua negligat. Itē Idius papa. Nihil ꝑdest homini ieiunare et orare et alia religionis opa agere nisi mens ab iniquitate reuocetur. Qui ergo a malis sic mentem reuocat vt commissa plāgat ⁊ plangenda committere non velit nec satisfacere negligit: vere penitet. Nec ideo non est vera p̄nia. q̄ forte nō de ꝑposito ꝑ casu vel infirmitate peccabit. Ille autēz irrisor est ⁊ non penitens qui sic cōmissa plāgit vt plangenda voluntate vel ope cōmittere non desinat. Ille etiā qui post lachrymas repetit que fleuit lauaf ad tempus. ꝑ mūdus nō est. i. illa mūdicia non est ei sufficiens ad salutē. q̄ est momētanea nō ꝑserans. Itē illud. Inanis est p̄nia quā sequēs culpa coinquinat. sic intelligēdū est. Inanis est. s. carēs fructu illius p̄nie quā sequēs culpa non inquinat. Illi enim fruct⁹ est vitatio gehenne et adeptio glorie. mortificaf em̄ illa p̄nia et alia anteacta bona sequens p̄ctm̄. vt nō fortianē merecedē quā meruerūt cū fierēt. et quā haberēt si p̄ctm̄ nō succederet. Sed ⁊ si de p̄ctō succedenti p̄nia agatur ⁊ p̄nia que ꝑcessit. et alia añ acta bona reuiuiscunt. sed illa tm̄ q̄ ex charitate ꝑdierunt. Illa em̄ sola viua sūt que ex charitate fiunt. Ideoq; si ꝑ sequētia p̄ctā mortificant̄. ꝑ subsequentez p̄niam reuiuiscere possunt. Que vero sine charitate sūt

Cū d: p̄nia

Ambro. i. sermone q̄dra. gestinali.

Isid. in li. de sumo bono.

Aug. in li. fo. liloquioꝝ.

Gregori⁹

Ambro. in li. d̄ vnica p̄nia.

Ambro. sup. epistolam ad corinth. Augu. super octonarium rrij. Quid sit penitentiā. Determinatio p̄missoz d̄rum.

Aug. i. amb.

Pius papa

Aug. i. amb.

Pius papa

motua et inania generantur. et ideo p pe-
nitentiam reuiscere nō valent. Simi-
liter intelligēdum est illud. Nihil p sunt la-
menta rē. Et illud. Nihil valet rē. Si enī
replicantur peccata nihil valet ad salutem
vel ad veniam in fine pcedens lamentum:
qz nihil relinquitur de vite mūdicia. quia
aut peccata dimissa redeunt vt quibusdam
placet cum replicant. vl si nō redeunt. eis
tū deletis ppter ingratitudinem ita reus r
immundus constituitur. cum adhuc inex-
piandis implicat. vt si iam deleta redirent
De hoc tū scz an peccata redeant post ple-
nius agemus. Similiter nihil valet ad
salutē obtinendaz. vel ad mundiciam vite
habendā. veniam de malefactis pscere. et
malefacta denuo iterare. Ita etiaz intel-
ligendum est illud quod idem Augus. ali-
bi ait. Penitentia est quedam dolētis vin-
dicta semp puniens in se qd dolet cōmissis-
se. r infra. Quotidie dolendum est de pec-
cato qd declarat ipsa dilectiois virtus. Pe-
nitere enī est penaz tenere. vt semp puniat
in se vliscendo quod cōmissit peccādo. Il-
le penaz tenet. qui semp vindicat qd cōmi-
sisse dolet. Penitentia ergo est vindicta sp
punies in se quod dolet commississe. Quid
restat nobis nisi dolere in vita. vbi enī do-
lor finitur: deficit et pnia. Si nō penitētia
finif. quid relinquetur de venia: Tandiu
gaudeat et speret de gratia. qd diu sustenta-
tur a penitentia. Dicit enim dominus. Va-
de et amplius noli peccare. non dixit: Ne
pecces. sed ne voluntas peccandi in te ori-
atur. Quod quomō seruabit nisi dolor in
penitentia continue custodiatur. sed sem-
per doleat. r de dolore gaudeat r nō sit fa-
tis qd doleat. sed ex fide doleat. r non semp
doluisse doleat.

**Determinatio intelligentie di-
ctorum.**

De penitentia per
fectoz. vel ad salutē sufficienti intelligēduz
est. qd supra dixit scz Penitentia est vindi-
cta semp puniens qd cōmissit. r alia hmōi.
Illud nō. Si penitētia finif nihil d venia
relinquit: dupliciter accipi pōt. Si enī iu-
sta quorundā intelligētia pctā dimissa re-
deunt. facile est intelligere nihil d venia re-
linqui. qz pctā dimissa iterum replicantur.
Sicut enī ille qui ex seruitute in libertatez
manumittit. interim vereliber est. r tū p-
pter offensam in seruitutez postea reuocat

Sic et penitēti peccata vere dimittunt. et
tū ppter offensam que replicat iterū rede-
unt. Si nō redire dicant: sane pōt dici
etiā sic nihil de venia relinqui. nō quod di-
missa pctā iteruz imputent. sed qz ppter in-
gratitudinem ita reus et immundus consti-
tuitur. ac si illa redirent.

De solēni r vnica penitētia.

Illud autez quod

Ambro. ait. Repiūf rē. r Sicut vnuz ba-
ptisma ita r vna pnia. non fm generalem
sed fm specialem morem ecclesie de solēni
pnia dictū intelligitur. que apud quosdaz
semel celebrata nō iterat. Item illud aliud
Ambrosi. Penitentia semel vsurpata nec
vera celebrata. et fructum prioris aufert et
vsum sequentis amittit. de solēni intelli-
tur. Solēni ergo penitētia vt Ambro. i co-
dem ait: est que fit extra ecclesiam in mani-
festo in cinere r cilicio. que p grauioribus
horrendisq; ac manifestis delictis tū im-
ponitur. r illa non est iteranda p reueren-
tia sacramenti. r ne vilescat et cōtemptibi-
lis fiat hoibus. Unde Aug. Quis caute
et salubriter psum sit. vt locus illius hu-
milime pnie semel in ecclesia concedat: ne
medicina vilis minus vtilis esset egrotis.
que tanto mag salubris est: quāto min cō-
temptibilis fuerit. Quis tamē audeat deo
dicere. Quare huic homini qui post peni-
tētiā primam rursus se laqueis iniquita-
tis abstringit adhuc iteruz parcis? Dige-
nes quoq; de hac solēni pnia que pro gra-
uiozibus criminibus iniungit ait. Si nos
aliqua culpa mortalis inuenerit que non i
crimine mortali. vel in blasphemia fidei. s
in sermonis vel in morum vicio consistat.
hec culpa semper repari potest. Nec iter-
dicitur aliquando de huiusmodi peniten-
tiam agere. Sz nō ita d grauioribus crimi-
nibus. In grauioribus enim criminib⁹ se-
mel tū penitentie conceditur locus. Com-
munia que frequenter incurrimus semper
penitentiam recipiunt et semper redimun-
tur. Communia dicit venialia peccata et
forte mortalia quedaz alijs minus graua.
Que sicut sepe committuntur. ita frequen-
ter per penitentiā redimuntur. Sed d gra-
uiozibus criminibus semel tantum agitur
penitentia scilicet solēnis. Nam et de illis
si iterentur iteratur penitentia sed non solē-
nis. quod tamen i quibusdam ecclesijs nō
seruatur.

Aug. ad ma-
cedoniā.

Origenes sta-
per leuiticū.

Autoritatis pbat q non semel
tñ sed frequenter pctā dimittant
p penitentiam.

¶ Vero penitētia

non semel tñ agat. sed frequenter iteretur.
7 p cā frequenter iterum venia p̄stet pluri
bus sanctorū testimonijs probatur. Ait ei
Aug. scribens contra quosdā hereticos q̄
peccantibus post baptismū semel tñ dice-
bant vtilē esse penitentiaz. ita. Adhuc in-
stant p̄fidi qui sapiunt plus q̄ optet. nō so-
bri; sed excedentes mensuram: dicunt. 7 si
semel peccantibus post baptismum valeat
penitentia. nō tñ sepe peccantibus p̄derit
iterata. alioquin remissio ad peccandū es-
set incitatio. Dicunt enī. Quis non sp̄ pec-
caret si semp̄ redire posset. Dicūt enī dñm
incitatorē mali si semp̄ peccantibus sub-
uenit. 7 ei peccata placere quibus semper
p̄sto est gratia. Errant autē. Constat enī ei
peccata displicere. qui semp̄ p̄sto ē ea de-
struere. si ea amaret: nō semp̄ ea destrueret
Idem ad macedoniū. Intantū hōiūz ini-
quitas aliqñ p̄greditur. vt etiaz post per-
actam penitentiam: post altaris reconcilia-
tionem: vel similia vel grauiora cōmittant
et tñ deus facit etiā sup̄ tales oriri solē suūz
nec minus tribuit q̄ antetribuerat largis-
sima munera vite et salutis. et quīs eis in
ecclesia locus ille penitentiē nō concedat.
deus tñ sup̄ eos sue patientie non obliuisci-
tur. Ex quoz numero si quis nobis dicat
dicite mihi vtrū aliqd̄ p̄sit ad vitā futurā
si in ista vita illecebrōsissime voluptatū blā-
dimenta contempsero. si me penitendo ve-
hementis q̄ prius ex cruciauerō. si yberi-
fleuero. si melius vixero. si paupes largi-
sustentaueo. si c̄aritate ardentius flagra-
uero. quis vestz ita desipit. vt huic homi-
ni dicat. nihil tibi ista in posteruz p̄deunt.
Vade saltem huius vite suauitate frue.
Auertat deus tam immanē sacrilegamq̄
dementiā. Item Jobes christo de repa-
tione lapsi. Talis mihi crede: talis est erga
hoies pietas dei. Nunq̄ spernit p̄niam si
ei sincere 7 simpliciter offerat etiaz si ad sū-
mū q̄s pueniat malozum 7 inde tñ velit re-
uertī. ad virtutis viā suscipit libent̄ 7 am-
plectitur. 7 facit oia quatin⁹ ad p̄orē reuo-
cet statū. Quodq̄ est adhuc p̄stantius et
eminētī⁹ etiā si nō potuerit q̄s explere om-
nem satisfaciendī ordinē. quātūlūcunq̄ ta-
men 7 quālibet breui tpe gestā non respuit

Aug. in li. 8
penitentia.

Aug. ad ma-
cedoniū.

Jo. chris.

p̄niaz. suscipit etiam ip̄am nec patit̄ quis
exigūe cōuersionis p̄dere mercedē. Ex-
emplis etiam hoc idē astrui p̄t. Dauid enī
p̄ p̄niam adulterij simul 7 homicidij veni-
am impetrauit. grauius tñ postea delicti
p̄li enumeratione. q̄s populi multitudo p̄-
strata ostēdit. Illud autē mirabile est q̄ an-
gelo ferienti plebē. se obtulit dicens. Rex
iste q̄d fecit. fiat man⁹ tua in me 7 in domū
patris mei. Quo facto statim sacrificio di-
gnus iudicaf. qui absolutiōe estimabatur
indignus. Nec mirū si tali sua oblatiōe p̄-
p̄lo. peccati sui adeptus est veniā. cū moy-
ses offerendo se p̄ plebis errore. pctā dilue-
rit. His alijsq̄ testimonijs pluribus cui
denter ostendit p̄ p̄niam non semel tñ s̄ se-
pius nos a peccatis surgere. 7 verā p̄niaz
sepi⁹ agi. Voluntarie enī peccantibus no-
bis: vt ait apls p̄ pctis nō reliquit hostia
sc̄da. s. q̄ semel tñ xp̄m oportuit pati: nec
relinquit sc̄ds baptismus. Relinquitur vō
sc̄da p̄nīa 7 tertia 7 deinceps vt Job. chris.
sostō. sup̄ hūc locū ait. Sciendūz inq̄t q̄ h
quidā exurgunt horū verborū occasiōe pe-
nitentiam auferentes. quasi p̄ p̄niam non
valeat pctōz post lapsum resurgere sc̄do et
tertio deinceps. Vex etiam in hoc p̄niam
nō excludit nec p̄piciationez que sepe fit p̄
p̄niaz s̄ fm̄ baptismū 7 hostiam.

Ista est distinctio. xiiij. huius q̄r-
tū libri. In qua maḡ postq̄ determinauit d̄ sacramē-
tis. s. cōfirmatione et eucharistia que sunt sacra p̄o-
gredientiū ordinata ad p̄fectionē in bono. Nec deter-
minat de p̄nīa que ordinat ad amonitōē mali. Et vi-
uidit tractatus iste in quattuor p̄tes. In p̄ma deter-
minat de p̄nīa in se. Sc̄do d̄ p̄nīa p̄nīe Tertio de in-
strumētis. Quarto d̄ tpe. Sc̄da ps incipit i. xvj. di.
Tertia in distinctiōe. xvij. Quarta i distinctiōe. xvij.
Prima ps diuidit̄ adhuc in duas p̄tes. In p̄ma p̄te
determinat quid dicitur p̄nīe. 7 excludit quēdā erro-
rem. Sc̄do determinat de integritate. sc̄ly in dis. xv
In p̄nti autē dis. facit tria. Primo enī determinat q̄
sit p̄nīe distinctio. Sc̄do quō bona opa p̄ cōsequens
p̄ctū mortificata p̄ p̄niam reuiuiscunt. Tertio quo-
modo publica p̄nīa p̄ eodem peccato nō sit reiteran-
da. Primo facit a principio distū. vsq̄ ibi. Itē illud
inantis est penitentia. Sc̄dm vsq̄ ibi. Illud autē q̄s
Ambrosius Tertū vsq̄ ad finem distū. In speciali
sua maḡistri stat in trib⁹ p̄positionibus. quarū p̄-
ma est hec. Penitentia est virtus qua nostra peccata
voluntarie deplangimus. et ea vltra cōmittere non
p̄ponimus. Hanc maḡister insinuans p̄ponit p̄mo
p̄nīaz necessariā esse. Est enī fm̄ Hierony. sc̄da ta-
bula post naufragiū ex eo q̄ qui vestem innocentie i
baptismo p̄ceptam peccando destruxit. Potest eam
penitentie remedio reparare. Baptismus autē dicit̄
p̄ma tabula. vnde p̄nīa sepe reiterari p̄t baptism⁹
aut nō. Postea volens p̄niam diffinire p̄mittit quat-
tuor. Primo enī p̄mittit eius genus q̄ est sac̄m et
virtus mentis. sed baptismus est sac̄m tñ. Est enī
duplex p̄nīa. interior. s. 7 exterior. Interior ē habi-

Ambrosius
apologia 20
uid.

Jo. chris.

cus. exterior est factum. Secundo eius dicitur propter quod
 utilitatem. quia tunc ipse et iohannes baptista predicationem
 suam a penitentia incepterunt dicentes. Penitentiam agite ap-
 propinquabit vobis regnum celorum. Tertio est actum
 dicitur enim penitentia a puniendo. quia per penitentiam illicita puniuntur
 Quarto est origo. quia penitentia virtus timore concipitur
 Quibus similibus diffinitur penitentiam secundum beatum Ambrosium. dicens
 quod penitentia est mala preterita deplangere et deplangenda
 iterum non committere. Postea dicitur quod ex hac diffinitione
 aliqui moti fuerunt dicere quod non sit vera penitentia que pec-
 cato sequenti maculat. vere enim penitentem dicunt. ul-
 tra mortaliter non peccare quod etiam affirmant auctori-
 tate beati ysidori qui dicit tale penitentiam esse irritam. et au-
 toritate. b. Augustini. qui dicit eam esse inanem. et b. Hieronymi.
 qui dicit eam esse grauioris pene. Quarto Ambrosij
 qui dicit vera penitentiam iterandam non esse. Auctoritates
 omnes patent in scriptura. Postea magister determinando verita-
 tem excludit dictum errorem. dicens quod cessatio a peccatis
 preteritis et dolor de eis cum proposito cauendi futura
 ad vera penitentiam sufficit. Et ex hoc soluit penitentiam diffinitio-
 nem supra dictam in qua dicitur quod ad penitentiam pagendam
 pertinet peccata iterum non committere dicens. Sufficit pro
 vera penitentia quod penitens plangenda iterum non committat
 proposito voluntatis. Et ex hoc etiam soluit auctori-
 tatem ysidori dicens. ille irritus est qui cum proposito committit
 de penitentia. Secunda propositio est hec. Clitoris bona opera
 que per peccatum deficiunt per vera penitentiam iterum reuiuiscunt
 Hanc magister insinuans soluit auctoritates quasdam predictas
 et primo Augustini. dicens quod penitentia quam sequens committat
 culpa. dicitur enim inanitas. quia hinc penitentia caret que est vitatio ge-
 benne. et adeptio glorie. Caret autem fructu penitentia. quia per
 peccatum iterum illa penitentia et etiam alia acta bona mortificantur
 ut. s. non sortiantur mercedem quam meruerunt cum fierent. si
 tamen de peccato succedente agatur penitentia bona que precesserunt non
 reuiuiscunt nisi dicitur illa que ex charitate predicantur quod
 que vicia non fuerunt reuiuiscere non possunt que autem fuerunt
 vicia reuiuiscere possunt. Ad autem Augustini. dicit. nihil profuerit
 lamenta si replicantur peccata sic intelligendum est. vel quod
 peccata redeunt quodammodo quidam dicitur quod nihil relinquitur
 tur de vite mundicia eo quod post peccatum iterum peccat. vel
 si non redeunt saltem propter ingratitude ita reus et inu-
 dus constituitur ac si peccata dimissa redirent. Ad autem etiam
 duo dicta ab Augustino. que videntur facere in confirmationem
 erroris. vnum est. quia Augustinus. dicit quod penitentia spiritus
 penitentiam tenere ita tamen quod dolere gaudeat. Soluendo istud
 dicitur. quod intelligitur de penitentia perfectorum qui peniten-
 tiam usque in finem vite sue continuant. Aliud est quod Augustinus.
 dicit quod nihil de venia relinquitur quod homo post peniten-
 tiam in peccatum relabit. Respondendo dicitur verum esse
 quod ad reditum peccatorum simpliciter vel quod tamen ad ingratu-
 tudinem ut dicitur est. Tertia propositio est. Quamuis
 publica penitentia pro grauioribus inflata non est pro eodem
 reiteranda communis tamen confessio et penitentia est nobis fre-
 quentius pro agenda. Hanc magister insinuans soluit
 auctoritate beati Ambrosii. qua dicit penitentiam non esse ite-
 randam propter reuerentiam sacramenti. Respondendo
 dicitur hanc esse intelligendam de penitentia solenni que pro
 grauioribus criminibus inflatur que non iteratur ne vi-
 lis reputetur quod auctoritatibus confirmat ultimo quod quod
 dicitur dixerunt quod penitentia non deberent iterari quia facilitas
 penitentiae esset incitatio ad peccandum. Ideo probat
 per plures auctoritates quod penitentia semper iterari debet et po-
 test. quod confirmat exemplo David qui bis veniam im-
 petrauit. semel de commissione adulterij et homici-
 dij. et postea de numeratione populi ex quo patet ve-
 ram penitentiam sepius agi posse. Et quod predicti qui
 sic errauerunt circa penitentiam inuitentantur qui-
 busdam verbis apostoli in epistola ad hebraeos. Ideo
 dicit magister quod apostolus ibi non negat illam peniten-
 tiam. Et tamen in scriptura.

Quod pluribus irretitus peccatis
 non potest penitere de vno vere nisi de
 omnibus peniteat.

Sicut predicti DI. XV

ctis auctoritatibus. illorum error
 conuincitur. qui penitentiam sepe a-
 gendam et per eam a lapsu pec-
 cantes frequenter surgere dissentent. ita eis
 dem illorum opinio eliditur qui pluribus irre-
 titum peccatis asserunt de vno vere peni-
 tere eiusdemque veniam a domino consequi pos-
 se sine alterius penitentia. Quod in aucto-
 ritatibus astruere conantur. Sit enim propheta.
 Non iudicabit deus bis in idipsum. vel ut a-
 lii transtulerunt. Non consurget duplex tri-
 bulatio. Si ergo inquit illi. aliquid sacer-
 doti fuerit confessus vnus de duobus vel
 pluribus peccatis. et de illo iniunctam sibi
 penitentiam a sacerdote satisfactionem ex-
 pleuerit. ceteris tacitis. non pro illo peccato
 amplius iudicandus est. de quo satisfecit
 ad arbitrium sacerdotis. qui vicem christi
 in ecclesia gerit. Ideoque si de eo iterum iu-
 dicetur. bis in idipsum iudicat deus et con-
 surget duplex tribulatio. Sed de his
 oportet illud tamen intelligi quod precedentibus
 supplicij commutantur in bonum et sic perse-
 uerant. super quos non consurget duplex
 tribulatio. qui vero inter flagella duriores
 et deteriores fiunt ut pharao. presentibus
 eterna connectunt. ut temporale supplicium
 sit eis eterne penitentium. Unde Augustinus. In
 nis succensus est et cetera. vindicta hic incipit
 et ardebit usque ad extremam damnationem
 hoc contra illos notandum est qui dicunt. al-
 lud. s. non iudicabit deus bis in idipsum. ad
 omnia pertinere flagella. quia quidam huius
 flagellis emendantur. alij huius et in eternum puniuntur.
 Quinque enim modis flagella contin-
 gunt. vel ut iustis per patientiam merita au-
 geant. ut iob. vel ad custodiam virtutum
 ne superbia temptet ut paulo. vel ad corrigenda
 peccata ut marie lepra. vel ad gloriam
 dei ut de ceco nato. vel ad initium pene ut
 herodi. quatinus hic videatur quid in in-
 ferno sequatur secundum illud. Duplici correctio-
 ne conterere eos dominus. Illa ergo auctoritas nauis
 non cogit nos sentire omnia que tempora-
 liter puniuntur non ulterius a deo puniende.
 Nam et si super eundem locum hieronymus
 dicat egyptios et israelitas a deo tem-
 poraliter punitos ne in eternum punirentur.
 non est tamen de omnibus generaliter intell-

DI. XV

Naum. j.

Determinatio precedentium.

Aug. super cantum Deut.

Beda quot modis contingunt flagella.

Hierony. de egyptijs et israelitis et so domitis.

TK

figendū. Sit em̄ sic. Q̄ gen^o humanū dilu-
uio. sodomitas igne. egyptios mari. 7 isra-
elitas in heremo pdidit. scitote ideo t̄pali-
ter p peccatis punisse. ne in eternū punirz
qz nō iudicabit deus bis in idipm. Qui ̄
puniti sunt postea nō punient. alioq̄n mē-
titur scriptura: q̄d nephas est dicere.

Que sit intelligentia premissio-
rum. b

Attende lector his

verbis et caue ne de omnibus generaliter
intelligas. sed de his tm̄ q̄ inter ipsa flagel-
la penitentiā egerunt. credentes in deū he-
breoz. quā et si breuē et momentaneam ta-
men nō respuit deus. Q̄ aut̄ qui p tempo-
rale flagelluz non corrigunt post eternalit̄
puniant. ibidē ostendit a gens de fideli de-
prehensio in adulterio q̄ decollat̄ vbi ostē-
dit leuia peccata breui et temporali suppli-
tio purgari. magna 7o diuturnis eternis
qz supplicijs referuari ita inq̄ens. Querat
hic aliquis si fidelis deprehensus in adul-
terio decollat̄. q̄d de eo postea fiat? Aut ei
punitur et falsum est q̄d d̄: non iudicabit
deus bis in idipm. aut nō puniet. 7 optan-
dum est adulteris vt hic breui pena puni-
antur vt frustrēt̄ ibi cruciatus eternos.

Ad q̄d respondemus deū vt omnū re-
rum ita supplicioz quoqz scire mensuras.
7 nō preueniri sniam iudicis. nec illi in pec-
catorē exercende de hinc pene auferri po-
testatē. et magnū peccatū magnis diutur-
nisqz luci cruciatibus. Si quis vero puni-
tus sit t̄pali vt ille q̄ israelite maledixerat
et qui in sabbato ligna colegerat. tales po-
stea nō puniri. qz culpa leuis p̄nti suplitō
p̄pensat̄. leuis em̄ culpa leui supplicio cō-
pensat̄. His satis innuit hierony. graua
peccata et hic puniri graui supplicio. et i fu-
turo punienda eternaliter. de quibus pe-
nitentia nō agit̄ inter flagella. Leuia vero
que hic puniūt̄. leui pena cōpensatiōem
recipe. q̄d in bonis fieri nō ambigimus. et
in malis forte etiaz fit ita. Satis iā apparet
q̄d illi de p̄phetia induxerūt non facere p
eis qui dicunt ei q̄ crimen sibi referuat. de
alio veniā prestari p penitentiā. Alias
quoqz auctoritates inducūt. Sit em̄ Greg.
Pluit dñs sup vnā ciuitatē et sup alteraz
nō pluit. et eandē ciuitatē ex pte cōpluit. 7
ex pte aridā relinquit. Cū ille qui p̄imum
odit ab alijs vicijs se corrigit: vna eadēqz
ciuitas ex pte cōpluitur 7 ex pte arida re-

Greg. super
Ezechielem

manet. qz sunt quidā cū quedā vicia rese-
cent: in alijs graui p̄durant. Idez Amb. Amb. super
octonarias
fv.
Prima cōsolatio est qz nō obliuiscit̄ mise-
reri de^o. Secda p̄ punitionē. vbi et si fides
desit. pena satisfacit et releuat. Ratōne ̄
vtunt̄ dicentes. Si quis vnū peccatū con-
fiteret̄ altero tacito: satisfactiōe a sacerdo-
te inunctā expleuerit. nūquid si 7 peccatū
tacitū cōuersus fuerit confessus p vtroqz
ei penitentiā imponet? Longe hoc videt̄
a ratione et ecclesie consuetudine que pro
eodē p̄ctō nō reitert̄ nulli bis penitentiā
imponit. Fuit ergo illa peccati cōdigna sa-
tisfactio vn̄ 7 p̄ctm̄ deletū videtur.

Quo accipienda sunt p̄missa. c

His responderi po-

test sic. Illud Grego. pluit dñs 7c. Nō ad
crimins veniā. 7 ad opis peccati desertio-
nem referendū est. vt ideo ps ciuitatis di-
catur cōplui. qz ab actu et delectatiōe pec-
cati cui ante seruiebat mō cessat. nō q̄ eius
veniā habeat. Vocaturqz pluuia illa talis
continentia qua ab ope peccati reuocatur.
qz ex fonte gratie dei id cordi istillat vt vt
sic paulatim ad p̄niam veniat. vel eo min^o
a deo puniat̄ q̄ diuturniori delectatiōe et
actu peccati maius sibi accumulet tormen-
tū. Si 7o ad indulgentiā reatus pluuia re-
feratur: euangelice sententie p̄traire vide-
bit̄. Si em̄ p̄pter misericordiaz qua quis
p̄ximo suo nō miseret̄ etiam que dimissa
sunt replicant̄ ad penā. multo magis que
nondū sunt dimissa p̄p̄ odiū fratrum ad
penaz referuari p̄bant̄. Et si ille q̄ arbiter
sue voluntatis p̄stitur^o est. nō p̄t̄ inchoare
nouā vitā vt ait Aug^o. nisi peniteat cū ve-
teris vite: quō ad nouitatē indulgentie p-
ueniet q̄ odiū vetustatē nō deposuit. Illi
lud etiā q̄d Amb. ait. et si fides desit pena
satisfacit 7c. Nō de fide intelligit̄ q̄ credit̄
in deū. sed de p̄scia delicti. Desit em̄ fides
cū p̄scia p̄cti non subest. Nā cū delicta
omnia nemo intelligat. est aliq̄n in homie
peccatū cui nō habet p̄scientiā. Cū apol-
stolus. Nihil mihi cōscius sum sed non in
hoc iustificatus suz. Cum ergo q̄s flagella-
latur p peccato cuius nō est conscius. si pa-
tienter fert penā et humiliter amplectitur.
cogitans se forte p̄ctm̄ hebere q̄d nō intel-
ligit p̄ eo puniri a deo. pena illa satisfacit 7
reuelat grauatiū. Ad hoc aut̄ q̄d obijci-
tur de satisfactiōe illa: si satisfactio non fu-
it itez imponenda est. Si vero itez impo-

nenda nō est. satisfactio fuit. et si satisfactō
 fuit. veniam impetrauit? Responderi pōt
 satisfactioez ideo nō fuisse. qz ille dignos
 fructus pnie nō fecit. Est em̄ satisfactio pe
 nitentie vt ait aug. peccatoz cās excinde
 re nec suggestionib⁹ earum aditū indulge
 re. Item Sane qui scelerate viuūt nec cur
 rant talem vitaz moresqz corrigere et inter
 ipsa facinora sua elemosinas frequētare nō
 cessant. frustra ideo sibi blandiūt quia
 dñs est. Date elemosinam. ⁊ ecce oia mōda
 sūt vob. Hoc em̄ q̄ late pateat nō intelligūt.
 Multa em̄ sunt genera elemosinaz. q̄ cuz
 facimus adiuuamur. nō solū qui dat esuri
 enti cibum sitiēti potum ⁊ hmōi. sed etiaz
 qui dat ventā petenti. elemosinaz dat. et q̄
 emendat verbere in quē potestas dat. vel
 cohercet aliq̄ disciplina. vel orat vt ei pec
 catum dimittat. elemosinaz dat. qz mise
 ricordia p̄stat. Multa em̄ bona p̄stan/
 tur inuitis. qñ eoz p̄sultur vtilitati et nō
 volūtati. sed eo maior est qua ex corde di
 mittim⁹ qd̄ in nobis quisqz peccauit. Abi
 nus em̄ magnum est erga eum esse beniuo
 lū q̄ tibi nihil mali fecit. Illud multo grā
 dius vt tuū etiā inimicuz diligas. et ei qui
 tibi maluz vult et si pōt facit. semp bonum
 velis faciasqz quod possis. Ad ergo domi
 nus ait date ele. ⁊. o. m. f. v. ita ne intellectu
 ri sum⁹ vt nō credentib⁹ in christū munda
 sunt oia si elemosinas istas dederint. Qui
 vult ordinate elemosinam dare a se debet
 primū incipe et eam p̄mu⁹ sibi dare. Est
 enim elemosina opus misericordie. verissi
 me q̄ dictū est. Misere anime tue pla
 ces deo. Nō ergo se fallant qui p elemosi
 nas largissimas fructuū suoz vel pecunie
 impunitatē se emere estimant in peccatis p
 manentes que ita diligunt vt in eis opte
 rit versari. Qui vero diligit iniquitatem o
 dit animam suam et qui odit aiām suaz nō
 est misericors ei ⁊ crudelis Diligēdo quip
 pe eam s̄m seculū. odit eam s̄m deum. Si
 ergo vult ei dare elemosinā suā per quam
 fit munda. odiat eam s̄m seculuz. ⁊ diligit
 s̄m deū. hac elemosia quā sibi homo primū
 tus debet: mundanē interiora. Ad qd̄ hor
 tans christus ait. Abūdate que intus sūt
 immundis em̄ nihil est mūdus. sed polluta
 sunt eoz mēs et cōscientia vt ait apls. Im
 mundi vero sunt oēs quos non mūdāt si
 des. qua credis in christū de qua scriptuz
 est. Abūdans fide corda eozū. S; ne istas
 elemosinas que fiunt de fructibus terre re
 spucere christus videre. hęc inq̄t optuit

facere. s. iudiciū et charitatē dei. et illa nōt
 omittre. id est elemosinas fructuuz terre/
 noz. Ex his dat̄ itelligi qz in peccato mor
 tali pmanentes et si elemosinas largas fa
 ciāt. nō tñ p eas satisfaciunt. qz inordinate
 agunt dū a se non incipiūt. nec pprie dici
 tur elemosina tale op⁹. dū sibiipsis crude
 les existūt. nō placentes deo. Non ergo di
 cenda est illa peccati satisfactio. quā quis
 agit p vno peccato. dū pdurat in altero.
 qz nihil pdest ieiunare et orare. et alia bo
 na agere nisi mens reuocet a peccato ⁊ si a
 liqñ conuersus tacitū peccatum sacerdoti
 fuerit confessus. de vtroqz imponēda ē ef
 satisfactio. qz de pmo cōdigne nō satisfecit

Scdm quosdā fuit satisfactio

Quibusdam tamē

videtur fuisse satisfactio sed ifructuosa dū
 in pctō altero persistit. p̄cipiet tñ fructus
 eius. incipietqz p̄ficere cum pcti alteri⁹ pe
 nituerit. Tunc em̄ vtrūqz dimittit pctū et
 satisfactio p̄cedens viuificat q̄ fuerat mor
 tua. sicut baptisimus illi q̄ fecte accedit. tūc
 primitus valet cuz fictio a mente recedit p
 p̄niam. Et in hui⁹ opinionis munimentuz
 autozitates inducunt. Ait em̄ Aug⁹. P̄mū
 est credere et nostra fides ex postulat vt cū
 gratia christi in hoie destruxerit mala p̄i
 oza. etiā remuneret bona. et cū destruxerit
 qd̄ suū nō inuenit. diligit bonū qd̄ in peccā
 te plantauit. Itē Hiero. Si qñ videris in
 ter multa pctā quemqz facere aliqua iusta
 opa. nō est tā iniustus deus vt ppter mul
 ta mala obliuiscat paucoz bonoz. s; faci
 et ea metere et in horrea cōgregare q̄ bona
 in terra seminauit. Sed hec dicta intelli
 mus de illo qui in charitate quodā tpe bo
 na facit et bonus est. alio tpe malus est
 et multa pctā facit. Nō ergo intelligendū
 est cū inter multa pctā iusta opa fecisse. qñ
 simul eodemqz tpe pctā fecerit et iusta ope
 ra. sed diuersis tpebus vtraqz fecisse. Nisi
 em̄ bonus foret qñ bona fecit. nō seminat
 se dicere in terra bona. Destructis q̄ ma
 lis post opera bona cōmissis. p̄ioza bona
 in charitate. s. facta q̄ sequentia mala mor
 tificauerant. penitentia de illis malis ha
 bita viuificant et remunerant. An apls
 facientes fundamentū penitentie ab ope
 ribus mortuis. opera mortua nominās p/
 oza bona signat. que p sequens peccatum
 erant mortua. qz hi peccando p̄ioza bona
 irrita fecerunt. hęc sic peccādo irrita sūt

Aug⁹. in lib.
 de penitentia
 autozitates i
 ducunt.

Hierony.

Apl's in epl.
 sola ad heb

ita p penitentiā reuiuiscunt et ad merituz
 eternitatis pdesse incipiūt. Similiter et il-
 lud Bonū amat deus qđ plantauit in pec-
 cante. in illo. s. qui post illud bonuz pecca-
 uit. non simul peccans et bonū opans exti-
 tit. qz talis hominis opus nō diligeret de-
 us ad remunerationē. **P**otest etiā acci-
 pi de opibus bonis que ab aliquo sūt dū
 malus est. et in pctō mortali p̄sistit vl' ad tē-
 pus vel vsq; in finem. Que dicuntur a deo
 remunerari et nō dari obliuioni. non quia
 p̄ficiant ad vitam eternam obtinendā. sed
 ad tolerabilius extremi iudicij simplicium
 sentiendum. sicut de fide et ceteris que sine
 charitate habētur. Augustinus ait. Si q̄s
 non habens charitatem que p̄tinet ad vni-
 tatem spiritus et vinculum pacis quo ec-
 clesia connectitur in aliquo scismate consti-
 tutus. nec christum neget patitur tribula-
 tiones. famē. p̄secutionē. vel flammās vel
 bestias. vel ipam crucez. timore gehenne.
 nullo mō ista culpāda sunt. imo et hec lau-
 dāda est patientia. Nō em̄ dicere poterim?
 melius ei fuisse. vt christuz negando nihil
 horum pateretur que passus est confiten-
 do. sed estimandum est fortasse tolerabili?
 ei esse futuz iudicium q̄ si xpm negando
 nihil horum pateretur. vt illud quod ait a
 postolus. Si tradidero corpus meū ita vt
 ardeā. charitatē autē si habuero nihil mihi
 p̄dest. Nihil p̄desse itelligat ad regnū ob-
 tinendū. nō ad extremi iudicij tolerabilis
 subeundū supplicij. ⁊ ifra. Hec p̄pter cha-
 ritatem dicta sunt. sine qua in nobis nō po-
 test esse vera penitentiā. qm̄ in bonis cha-
 ritas dei est que tolerat omnia.

Perstringit dictorum summam
 vt alia addat

Ex his ostēdit bo-

na que sine charitate fiunt pdesse q̄dem ad
 tolerabiliozem penā sentiendā. sed non ad
 vitā obtinendā. Illa etiā que in charitate
 q̄s facit. si postea p̄lapsus fuerit nec exur-
 rexerit. nō esse in memoria dei Ezechiel di-
 cit. Si auerterit se iust? a iusticia et fecerit
 iniquitatē nunq̄d viuet? omnes iusticie ei?
 quas fecerat non recordabunt. in peccato
 suo morietur. et non erunt in memoria iu-
 sticie quas fecit. In cuius loci expositione
 Gregori? Grego. ait. Hic nobis maxime considerā-
 dum est quia cum mala committimus sine
 causa ad memoriā transacta bona reuo-

De operibus
 bonis.

Aug. in lib.
 de p̄nia.

camus. quoniam in perpetratiōe maloz
 nulla debet esse fiducia bonoz p̄terito-
 rum. Intelligendum est hoc ad viam p̄ci-
 piendam bona p̄terita non dare fiduciam.
 et si ad mitiorem penā. alioquin p̄misse
 autoritati augustini obuiaret. Et bona er-
 go sine charitate facta et bona in charitate
 facta q̄ concomitant mortalis culpa. quaz
 non delet sequēs penitentiā. ad sensum mi-
 tioris pene p̄ficiunt nō ad vite fructū.

Autoritates alias inducit contra
 eos qui dicūt d̄ vno peccato peni-
 tentiā agi altero tacito.

Satis arbitror il-

lis esse responsum qui asserunt de vno cri-
 mine penitentiā agi et veniam p̄stari. alio
 in delectatione retento vel per confessiōē
 nō exposito qui non modo p̄missis auto-
 ritatibus confutantur. sed etiam subditis.
Ait enim Aug?. Sunt plures quos peni-
 tet peccasse. s̄ tñ oīno reseruantes sibi que-
 dam in quibus delectētur. nō animadu-
 tētes dominū simul mutū et surdum a de-
 monio liberaffe. p̄ hoc docet nos nunq̄ nī
 si de omnib? sanari. Si em̄ veller peccata
 ex parte reseruari. habentē septem demo-
 nia p̄ficere potuit sex expulsis. expulit au-
 tem septē vt omnia crimina simul eiciens
 da doceret. Legionē p̄o demonū ab alio
 eiciens nullum reliquit de omnibus qui li-
 beratum possideret. ostendens qz si etiam
 peccata sint mille. oportet de omnibus pe-
 nitere. Nunq̄ aliquē sanauit domin? que
 non omnino liberauit. Totum em̄ homi-
 nē sanauit in sabbato. qz et corpus ab om-
 ni infirmitate. et animam ab omni contagi-
 one. indicās penitentem optere simul dol-
 lere de omni crimine. Scio em̄ dominum
 inimicū omni criminoso. Quō ergo q̄ cri-
 men reseruatur. de alio recipet veniam: sine
 amore dei consequeret veniā. sine quo ne-
 mo vnq̄ inuenit gratiam. Hostis em̄ dei ē
 dum offendit p̄seueranter. Quedā em̄ im-
 pietas infidelitatis est. ab illo qui iustus ⁊
 iusticia est dimidiā sperare veniā. Jaz em̄
 sine vera p̄nia inueniret gratiā. Peniten-
 tia enim vera ad baptismi puritatez cona-
 tur ducere. Recte em̄ penitens quicquid
 sordis post purificationē baptismi contra-
 xit. optet vt abluat saltem lachrymis men-
 tis. Sed satis du rus est cuius mentis do-
 lorem oculi non declarant. sed sciat se cul-

pabiliter durum qui deslet damna tempo-
 ris vel mortem amici. et dolorem peccati
 non ostendit in lachrimis. Quem ergo pe-
 nitet. omnino peniteat. Idē. Penitentes
 si vere estis penitentes et non estis irridē-
 tes mutare vitā. reconciliamini deo. Pe-
 nitentiam agis. genua figis et rides. sub/
 fannas dei patientiam. Si patientiam a-
 gis penitet. si non penitet. nō es penitens
 Si ergo penitet. cur facis que male fecisti
 Si fecisse penitet. noli facere. si adhuc fa-
 cis. certe non es penitens. Item Innocen-
 tius secundus. Animonemus fratres no-
 stros ne falsis penitentis laicorū animas
 decipi et in infernum pertrahi patiantur.
 falsam autem penitentiam esse cōstat. cum
 spretis pluribus de vno solo penitentia a-
 gitur. vel cum si agitur de vno. vt non di-
 scedatur ab alio.

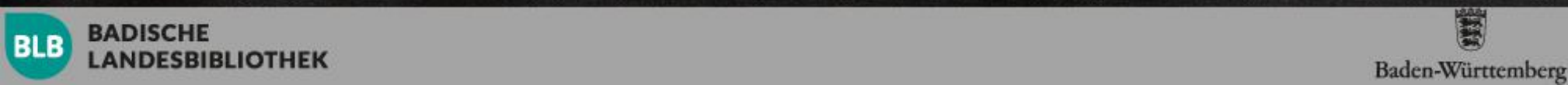
Repetit de vera penitentia vt
 addat.

Expmissis perspi-

cua sit noticia penitentie vel satisfactiois
 Illa em vera est penitentia que pctm abo-
 let. qd̄ illa sola facit que scel̄ corrigit. Il-
 la vero scelus corripit que odium commissi
 criminis et committendi cum desiderio sa-
 tisfaciendi affert. Judas enim penituisse
 legitur sine assentione venie. qz tali peni-
 tentia nō correxit crimen. Cū Hiero. Ni-
 hil iude pfuit egisse penitentiam p̄ quā sce-
 lus cor̄. igere non potuit Sic quando fra-
 peccat in fratrem vt emendare non valeat
 quod peccauit. potest ei dimitti. sin autem
 permanēt opera: frustra voce assumit pe-
 nitentia. hoc est qd̄ de eo dicit. r̄ oratō ei
 fiat in peccatum. vt nō solum emēdare ne-
 quiuerit pd̄ditionis nephas. sed pp̄rij ho-
 micidij scelus addiderit. Laue qualiter in-
 telligas silud: vt emendare non valeat qd̄
 peccauit r̄c. Non enim emendatio hic in-
 telligenda est rei dempte recompensatio.
 sed delicti exprobratio et abhominatio cū
 satisfactiois desiderio. Demit enim iniu-
 ste quis alicui quod restituere nō valet. vt
 oculus vel vitā et hmōi. r̄ tñ si penituerit
 peccati cum amore condigne satisfactiois
 veniā habet. Nec ideo quisqz putet q̄ rem
 alienam iniuste abstulerit quā reddere po-
 test. de illo pctō penitere ac veniā p̄seq̄ni-
 si restituat ablatuz. Quādiu em̄ res p̄pter
 quā pctm̄ est nō reddif. si reddi pōt. non a-
 gitur penitentia sed fingitur.

Ista est distinctio .xv. huius quat-

ti libri. In qua magister postq̄ determinauit de pe-
 nitentia q̄tum ad sui quiditatem. Hic determinat b̄
 ea q̄tū ad eius integritatē. Et tria facit. Primo est
 tangit quosdā errores et eos soluit. Secdo quid ele-
 mosine in peccato facere valeant subiungit Tertio pe-
 nitentiam factā de vno peccato et nō de oibus nō va-
 lere ad iungit Primū facit a principio distinctiois vsqz
 ibi. Ad hoc aut qd̄ obijciunt. Scdm̄ vsqz ibi. Satis
 arbitror illa esse responsum. Tertū vsqz ad finē 3 di-
 stinctionis. In speciali sūta magis r̄ stat in tribus p̄-
 positionib⁹ quarū prima est hec. Quinqz modis istū
 gunt flagella et tribulationes et liberant a pena pa-
 tienter sustinentes seu punctiones tolerantes. Hanc
 magister inuoluens p̄ponit primo q̄ sicut erroneum
 est dicere p̄niam non posse iterari vt supra p̄ auto-
 ritates p̄batū est. ita erroneū est dicere q̄ de vno pec-
 cato sine alijs pōt p̄niam agi. quod quidā dixerūt cō-
 firmātes errorem suū per p̄pham Nauz. c. j. qui dicit
 Non iudicabit deus bis in idipm̄. Ex qua autorita-
 te arguunt sic. Si quis vnū peccatum sacerdoti cōfi-
 teatur tacitis alijs. et p̄niam sibi iniunctā. p̄ illo p̄se-
 rat nō debet. p̄ illo viterius satisfacere nec p̄niam a-
 gere. Alioquin deus bis in idipsum iudicaret dum
 sacerdos qui vicē xp̄i in ecclesia gerit bis p̄ eodem
 peccato p̄niam imponeret ergo de vno peccato solo
 sine alio pōt p̄niam agi. Postea soluit r̄ dicit q̄ hec au-
 toritas nō cogit. intelligitur em̄ de illis solū qui p̄ fla-
 gella p̄sentia corrigunt et cōmutant r̄ p̄seuerant i bo-
 no. Tales em̄ iterū nō iudicant. Secus aut̄ est de il-
 lis qui p̄ flagella non corrigunt. vt p̄baro. Exo. vij.
 Talibus em̄ videt iudiciū incipi in p̄senti et termina-
 ri in futuro fm̄ b. Aug⁹. Unde incidentaliter adiun-
 git magister quandā vtilē distinctionem dicens q̄
 flagella infligunt vel ad augmenta m̄ritoꝝ sicut fa-
 ctum est in Job vel ad custodia virtutis vt p̄t̄ i pau-
 lo cui datus est stimulus carnis ad Corinth. xij. vel
 ad corrigenda peccata. vt Marie Numeri. xj. infli-
 cta est lepra. vel ad gloriā dei vt patet in ceco nato
 vel ad incitium p̄ne future vt patet in herode qui sca-
 turauit vermicibus vt patet Actuum. xv. Postea ex-
 ponit quosdam autoritates hieronimi supra dicto b̄
 bo Naum. qui dicit genus humanū diluio b̄n. vij.
 yodomitas igne. b̄n. xx. Egiptios mari. Exodi.
 xij. et israelitas in heremo tcm̄; aliter punitos ne i
 eternum penitent. vt habet de p̄niam dif. iij. quia nō
 punit deus bis in idipm̄. non est generaliter intelli-
 gendū. sed de illis tñ qui inter flagella penituerunt
 qui em̄ p̄ flagella tp̄alia puniantur r̄ nō corriguntur
 cum hoc postea eternaliter puniunt. quod cōfirmat
 autoritate b. Job. qui dicit leuia peccata leui et tem-
 porali supplicio puniri. p̄ leuib⁹ em̄ non punif qd̄
 eternaliter. Si autē vero et hic purgari graui suppli-
 cio et in futuro eternaliter punienda illa. s. de quib⁹
 p̄niam int̄ flagella nō egerūt. Et subdit q̄ illd̄ fieri i
 bonis n̄ dubiū qz. s. leuia leui remunerant b̄ bona
 Dic maiorā et hic i futuro remunerabunt. In malis
 q̄dem idē fit. s. id q̄ boni p̄ leuib⁹ culpis leui pu-
 niunt vel hic vel in purgatorio. Mali hō. p̄ leui cul-
 pa etiā leui puniunt eternaliter p̄ accidens ratione
 pcti mortalis annexi. Ex quo p̄cludit q̄ dicta auto-
 ritas nihil p̄ dicta opinione facit. Postea itro ducit au-
 toritates sanctorū p̄ confirmatione p̄dicti erroris. r̄
 p̄mo ponit autoritatem Grego. q̄ dicit vnā ciuitatez
 cōplui et aliā nō. sicut dicit Amos. iij. et est qñ hō d̄
 vno pctō p̄niam agit et de alio non Postea ponit au-
 toritatē Amb. q̄ dicit q̄ si tid̄ s̄ desit pena satisficit
 vt possit de aliquo pctō satisfacere. Postea ponit ad
 idē rationē ip̄oz q̄ talis est. Aliquis qui de vno pec-
 cato satisficit et penitet alijs pctis tacitis de quibus



postea si confessus fuerit non videtur rationabile quod de primo iterato satisfaciatur. Nec rationabile videtur. Item ecclesie consuetudinem pro eodem peccato nisi peccatum iteretur vltima penam bis imponi. ergo sibi illa satisfactio quae de vno peccato satisfaciatur est sufficiens. Postea respondet ad ista. Et primo ad autoritatem Gregorii. est enim intelligendum quod Gregorius dicit vnam penam civitatis compleri. et aliam non. non quod ad criminis veniam. sed quod ad operis et peccati desertionem. et sic potest haberi ab actu vni peccati cessare et non alterius. si tamen de vno sine alio veniam obtinebit sicut in exemplis declarat. Postea soluit autoritatem Ambrosii. cum enim dicit quod pena satisfaciatur vbi fides deest. accipit ibi fidem non pro habitu fidei. sed pro scientia peccati. Aliquod enim peccatum est cuius conscientiam homo non habet. quod quod non recolat per penam flagelli purgatur dum tamen patienter habet flagella acceptet. Postea soluit rationem. cum enim obijcit de isto quod satisfaciatur vtrum sit et satisfactio imponenda. Dicit magister quod sic. quod potest satisfactio non fuit digna et vera satisfactio. quod secundum b. Augustinum satisfactio est peccati causas excidere et eorum suggestionibus additum non indulgere que duo non facit qui in alijs peccatis remanet. Secunda propositio est hec. Elemosyne quas faciunt in mortali peccato existeres nec sunt meritorie nec deo placentes. Hanc magister insinuans proponit autoritatem beati Augustini. qui dicit quod quidam in peccato permanentes putant per elemosinas quas faciunt mereri aliquam purgationem peccati. propter quod dominus dicit. date elemosinam et ecce omnia munda sunt vobis. quia non bene intelligunt. Sunt enim multa genera elemosynarum. Elemosinam enim facit qui necessaria ministrat. quod peccati in se indulget. qui subditis sibi corripit. qui pro primo orat ut peccatum sibi remittatur. et subdit quod hec et multa alia bona presant inuitis quibus salutarum corporum salutem et non voluntati. Inter omnes autem elemosynas maior est dilectio inimici. sed est preter has maior elemosyna quam quis sibi facere debet. Quis qui vult per aliquam peccatorum elemosynarum peccata sua mundare prius debet sibi ipsi elemosinam facere. et anime sue misereri. quod non faciunt qui in peccatis permanentes et si multas elemosynas faciunt. qui enim diligit iniquitatem odit animam suam. sed qui sibi ipsi mundationem facit sibi ipsi elemosynam exhibet et ille ordinare dat elemosinam qui a seipso incipit. et sic intelligendum est verbum domini dicentis. oportet facere illa. scilicet bona. scilicet elemosynas interioris: et illa non omittit. id est elemosinas exterioris. Et quo concludit quod illi qui de vno peccato satisfaciunt sine alijs est iterum satisfactio imponenda. Postea enarrat aliorum opinionem dicentium. scilicet quod illa satisfactio de vno sine alijs insufficientis fuit. scilicet. tempore illo quo fiebat sed quod hic postea de alijs peccatis penitet. sicut baptisimus sic accedenti non potest. sed recedente fictione affectum habet. Confirmant autem ista sua opinionem. Primo per autoritatem Augustini dicentis quod deus gratiam suam alicui confert etiam remunerat pro bona facta ante statum gratie. et quod deus diligit bonum quod in peccante plantavit et ita satisfactionem approbat in statu peccati. Secundo inducit ad hoc istam autoritatem b. Hieronymi. dicentis quod deus bona facta in statu peccati remunerat et facit peccatorem eameteri quod seminavit. Postea ostendit magister quod predictae autoritates intelligunt de bonis factis in statu gratie que per peccatum mortificant. et postea per penam reuiviscunt. illa enim deus diligit et remunerat et illa metere facit. non autem de illis quod fuerunt facta in statu peccati. Postea rident aliter dicens quod predictae autoritates potest intelligi etiam de bonis factis in statu peccati que deus remunerat non tamen remuneratione glorie eterne sed aliqua remuneratione temporalis. vel etiam remunerat diminutione eterni supplicii. Et hoc confirmat autoritate b.

Augustini. dicentis tribulationes sine peccatis premissas valere. non tamen ad gloriam sed ad supplicii diminutionem. Et sicut dicere videtur quod sine charitate vera penam esse non potest. Et quo concludit quod bona que cum charitate facta sunt et per peccata mortificata nec per penam reuiviscunt ad eternam remunerationem non valent. sed valent ad diminutionem supplicii quod confirmat autoritate Gregorii. Postea concludit quasi probatum quod de vno peccato sine alijs non potest penam agi. Improbatur etiam error supra dictum huic veritati contrarium autoritate b. Augustini. dicentis quod dominus nunquam aliquem sanauit quem totaliter non sanauit. in quo nos docuit quod de vno peccato sine alijs non potest fieri penam alias sequeretur quod criminioso cui inimicus esset daret veniam et quod peccator sine timore dei veniam sequeretur et quod a deo dimidia consequeretur veniam vel etiam integra absque vera penam. que omnia sunt inconuenientia. Et predictis infero tertiam propositioem que est hec. Non valet penam nisi de omnibus agatur et res male acquisita quanto citius restituatur. patet ex premissis. Addit etiam que sit vera penam. scilicet. illa que ad baptismi puritatem ducit et que vere vite mutationem facit quod peccatus abhorret et scelus corrigit propter quod permanens in opere peccati veram penitentiam habere non potest. Addit etiam in fine quod vera penam agi potest absque restitutione quam non ad est facultas emendandi vel restituendi. Si autem adest facultas nullo modo potest penam vere agi nisi si ablatam restituatur. Et tamen in speciali.

De tribus que in penitentia consideranda sunt.

In perfectione

DI. XVII

aut penitentia tria obseruanda sunt scilicet concunctio cordis. confessio oris. satisfactio operis. In Job.

Job. orat. cum.

habet os aureum. Perfecta penitentia cogit peccatorem oia libenter ferre. in corde et proteritio. in ore confessio. in opere tota humilitas. hec est fructifera penitentia: ut sic tribus modis deum offendimus. scilicet corde. ore. et opere. ita tribus modis satisfaciamus. Sunt enim tres peccati die. ut ait Augustinus. et in corde et in opere et in consuetudine vel pro tanquam tres mortes. Una quod in domo scilicet cum in corde sentit libidinis. altera quod per lata iam extra portam cum in factum procedit libidinis assensio. tertia cum male consuetudinis tanquam mole premitur animam. vel noxie defensionis de peo armata. quasi in sepulcro iam fetens. hec sunt tria genera mortuorum quod de legibus suscitasse. huic quod triplici morti. triplici remedio occurrat. proteritio. confessio. satisfactio. Concunctio nobis commendat ibi. Scindite corda vestra et non vestimenta vestra. confessio ibi. Iustus in principio sermonis accusator: est sicut vere ei proterit quod se accusat. quod execranda malum sibi imputat. Et ibi effundite coram illo corda vestra. Et iterum. Confitemini alterutrum peccata vestra. Satisfactio a iohanne proterit vbi ait Facite dignos fructus penitentiae. scilicet. ut secundum qualitatem et quantitatem culpe. sit qualitas et quantitas penitentiae. Non enim par de esse fructus boni operis eius quod

Aug. de sermone habito in monte.

Cane est...

nihil vel min⁹ peccauit. et est q⁹ g⁹uis cecidit. **3o** discretio penitenti valde necessaria est. vt illa gerat q⁹ tradit Aug. dicens. Consideret qualitate criminis i loco i tpe. i pseuerantia. i varietate psonae. et q⁹li h⁹ fecerit tep⁹ratione et i ipsius vicij multiplici executioe. Optet em⁹ penitere fornicante scdm excellentiā sui stat⁹ vel officij. vel fm modū meretricis. et i modū opis sui. et qualit⁹ turpitudinē egerit. si in loco sacro. si i tpe orationi pstituto. vt sunt festiuitates et tpa ieiunij. Consideret q⁹tu pseuerauerit. et desinat q⁹ pseuerant⁹ peccauerit. et q⁹ta vict⁹ fuerit ipugnatioe. Sūt em⁹ q⁹ nō solū nō vincunt s⁹ vltro se pctō offerūt. nec expectant tēptatioez s⁹ pueniūt voluptatē. et ptractet secū q⁹ multiplici actōne vicij delectabilē peccauit. Dis ista varietas p⁹tenda est et deslenda vt cū cognouerit qd pctm ē. cito inueniat deū p⁹iciū. In cognoscēdo augmentū pcti. inueniat etiā cui⁹ etatis fuerit cui⁹ sapie et ordis Immoret in singul⁹ istis et sentiat modū criminis. purgās lacrimis oēs qualitatē vicij. Desleat vtutē q⁹ iterim caruit: Volendū ē em⁹ nō solū qd peccauit sed q⁹ se vtute p⁹iuauit. Desleat etiaz qm⁹ offendēs i vno fact⁹ est oim re⁹. Ingratus em⁹ extitit q⁹ plenus vtutib⁹ deū oino nō timuit. In hoc em⁹ q⁹ pctō sit culpabilior q⁹ est deo acceptior. **3o** em⁹ adā plus peccauit. q⁹ oi bono abūdauit. Alio etiā mō offendens in vno fact⁹ est oim re⁹. q⁹ ois vt⁹ patitur detrimētū ab vno vicio. P⁹onat se oino i iudicio et ptate sacerdotis. nihil sui seruans sibi vt oia eo iubēte parus sit face re p⁹recipiēda vita aie q⁹ faceret p⁹ euitanda corpis morte. et h⁹ cū desiderio. q⁹ vitā recuperat infinitā. Cū gaudio em⁹ facere d⁹ immortalis futur⁹. q⁹ faceret p⁹ differenda morte moritur⁹. sp⁹ de p⁹ce deū. offerat dōmentē et cordis p⁹tritionē. deinde et qd pōt det de possessiōe. et tūc qd offerat. securus offerat. Respexit d⁹ns ab abel et ad munera eius. P⁹rius dicit ab abel. q⁹ ad munera eius. In iudicio g⁹ cordis p⁹ferenda est elemosina tribuētis. Nec p⁹siderādū est q⁹tu sed q⁹ mente. q⁹ affectiōe dat qd pōt. Qui g⁹ sua peccata redimere vult tpalsū oblatiōe p⁹us offerat mentē. Laueat ne duc⁹ ve recundia diuidat apud se p⁹sessionē. vt diuersa diuersis velit sacerdotib⁹ manifesta re. Quidā ei vni celāt qd alteri manifesta da p⁹seruāt. qd est se laudare et ad hypocritim tēdere. et sp⁹ venia carere ad quā p⁹ frustra putat puenire. Laueat etiā ne p⁹ ad

dñicū corpus accedat. q⁹ cōfortet se bona p⁹scia et doleat q⁹ nōdū audeat sumere quē multū desiderat cibuz salutarē. Lohibeat etiaz se a ludis a spectaculis secl⁹. q⁹ p⁹fectā vult p⁹sequi remissiōis grām. Isti sunt digni fruct⁹ p⁹nie aiam captiuā elaqueantes et in libertate fuātes. et infra. Querat aia dignos fructus. et si nō dignos p⁹nie Sunt em⁹ digni fructus virtutū. qui nō sufficiūt penitentib⁹. P⁹nia em⁹ grauiorē postulat vt dolore et gemitib⁹ mortu⁹ ipetret vitā. Ex his oñd⁹ q⁹ sint digni fructus p⁹nie q⁹ bus vera satisfactio explet. et q⁹ nō oēs digni fruct⁹ sunt digni fruct⁹ p⁹nie. Qd de illa p⁹nia intelligit que maior est criminum. Nō em⁹ sufficiunt grauiorē delinquentibus q⁹ sufficiūt minus vel parū peccantibus.

Que sit falsa satisfactio. b

Et sicut sunt digni

fruct⁹ p⁹nie ac vera satisfactio. ita et idigni fructus et falsa satisfactio. i. falsa p⁹nia. **Grego.** Falsas p⁹niās dicim⁹ q⁹ nō fm autoritates sanctorū p⁹ qualitate criminū imponunt. Ideo q⁹ miles vel negociator vel alicui officio deditus: qd sine pctō exerce ri non possit. si culpis grauiorib⁹ irretitus ad p⁹niām venerit vel qui bona alterius iniuste detinet vel q⁹ odiū in corde gerit. recognoscat se verā p⁹niām nō posse pagere. nisi si negociū relinquat. vel officiū deserat. et odiū ex corde dimittat et bona que iniuste abstulit restituat. Ne tñ desp⁹et. interim q⁹ qd boni facere pōt hortamur vt faciat vt deus cor illius illustret ad p⁹niām. cū sit penitētia interior et exterior. De vtraq⁹ p⁹missa satis appet q⁹ sit vera et q⁹ sit falsa.

De trib⁹ actiōib⁹ penitentie. c

Predictis vō adij

ciendū est. q⁹ tribus modis agit penitētia ante baptismuz. s. de prioribus pctis. post baptismū de grauiorib⁹ que post committunt. Est etiam p⁹nia venialiū quotidiana que etiā humilium est et p⁹fectorum. **Aug.** Tres sunt actiōes p⁹nie quas mecu⁹ eruditio vestra recognoscit. Una est que nouū hoīem parturit. donec p⁹ baptismuz oim p⁹teritorum oblutio fiat peccatoruz. q⁹ nullus sue voluntatis arbiter. nisi peniteat eum veteris vite. nouā in choare potest a qua paruuli sunt immunes cū baptisane

Grego.

Aug. ad Felicianum.

¶ 4

quod nondum possunt uti libero arbitrio. quibus tamen ad remissionem originalis peccati predestinatio eorum fides a quibus offeruntur. Altera est actio penitentiae post baptismum que fit pro illis peccatis que legis decalogus continet. Argunt ergo homines penitentiam ante baptismum de peccatis prioribus. ita tamen ut etiam baptiscentur. sicut dicit Petrus apostolus. Agite penitentiam et baptiscentur unusquisque vestrum in nomine domini et cetera. Argunt etiam penitentiam si post baptismum ita peccauerint ut excommunicari et recedantur mereantur. Et etiam penitentiam bonorum et humilium fidelium penitentiam quotidiana in qua pectora tundimus diligentes. Dimitte nobis debita nostra et cetera. Neque ea nobis dimitti volumus. que dimissa nobis in baptismo non dubitamus. Sed illa que humane fragilitati quantumvis pura tamen crebra surrepunt. que si collecta contra nos fuerint ita nos grauabunt et opprimunt sicut unum aliquod grande peccatum. Quid enim inter est ad naufragium. an vno grandi fluctu nauis operiat et obruat. an paulatim surrepens aqua in sentina per negligentium culpam impleat nauem et submergat. Ideo ieiunium et elemosinam et orationes inuigilant. In quibus cum dicimus dimitte nobis debita nostra et cetera. manifestamus nos habere quantum nobis dimittat. et in his rebus humiliter animas nostras quotidianam agere penitentiam non cessamus.

De satisfactione venialium. D

Que autem pro venialibus sit satisfactio sufficiens Aug. insinuat ita inquit in enchiridion. De quotidianis et breuius leuiusque peccatis sine quibus hec vita non ducit quotidiana oratione fidelium satisfactio. Eorum enim est dicere. pater noster que es in celis et cetera. Delet omnino hec oratio minima et quotidiana peccata. Delet et illa a quibus vita fidelium etiam scelerate gesta. sed penitendo in melius commutata discedit. sic dicitur dicitur. dimitte nobis debita nostra. ita et acriter dicat. sicut et nos dimittimus debito rebus nostris. id est sic fiat quod dicitur. quod et ipsa elemosina est veniam petentibus omnino ignoscere. Ex his aliisque premissis iam facile est intelligere que pro venialibus sit exhibenda satisfactio. Sufficit enim dominica oratio cum ieiunio aliquo et elemosinis. sic tamen ut preceat contritio aliquantula et addat confessio si assit facultas de qua confessione post tractabitur. Pro grauioribus vero peccatis hec etiam in satisfactione adhibenda sunt. sed mul-

In actibus a postolor.

Ex multitudine venialium ita aggrauant sicut unum grande peccatum

Aug.

to vehementius atque districtius quia ut ait Aug. ad agendum penitentiam non sufficit mores in melius commutare et a malis factis recedere. si de his que facta sunt satisfaciatur domino pro penitentia dolore. pro humilitate gemitu. pro tristi cordis sacrificio coopantibus elemosinis.

Ista est distinctio. xvj. huius quar-

tilibus. In qua magister postquam determinauit de penitentia generaliter. hic determinat de partibus eius specialiter. Et tria facit. Primo enim ostendit quomodo penitentia et tribus partibus integratur. Secundo quanta penitentia pro quolibet peccato digne iniungatur. Tertio quomodo veniale peccatum elemosina et oratione dominica expiatur. Primo a principio dist. vsq. ibi. Et sicut sunt digni fructus penitentiae. Secundo ab inde vsq. ibi. Que autem pro venialibus. Tertio vsq. ad finem dist. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. In tribus consistit perfectio penitentiae. scilicet cordis contritione oris confessione et operis satisfactione. Hanc magister ponens dicit que perfecta penitentia requiritur in corde contritionem. in ore confessionem. in opere satisfactionem. Nam bis. scilicet corde ore et opere perfecta operatio consistit in fructu peccati et specialiter moritur. in cuius rei signum ebullitus tres mortuos suscitauit unum in domo. Alium extra portam. Tertium iam fetidum in sepulchro. Postea enumeratas has tres partes penitentiae declarat que patent in littera. Postea dat modum vere penitentiae et primo quomodo ad compunctionem cordis dicens compunctionem in penitentia esse necessariam ut scilicet qui vult perfecte peccata delere consideret peccata circumstantias quas tangit secundum Aug. ut prolixius que sunt damna que per peccatum incurrit. et bona que pro peccato amittit. et de omnibus contrahat et deus pro peccato deprecetur. et patet ad arbitrium sacerdotis satisfacere. Postea dat modum satisfaciendi. scilicet ne confessio diu durat. Deinde ponit modum penitendi quo ad satisfactionem operis. debet enim attendere penitens ne ad sancterum altare accedat antequam conscientia sit in bono confirmata. Secunda propositio est hec. Vere et condigne penitentiae dicuntur que sunt auititates sanctorum pro qualitate et quantitate criminum imponunt. Hanc magister insinuans dicit que qui vult facere dignos fructus penitentiae restringit se a ludis et spectaculis seculi. que vera penitentia impediunt. et vera satisfactionem faciendo dignos fructus penitentiae expleat ut videtur secundum qualitatem et quantitatem culpe sit qualitas et quantitas pene. Hec enim est vere penitentiae modus. Postea etiam dicit que ille facit indignos fructus penitentiae vel falsam penitentiam vel falsam satisfactionem qui existens in statu officio vel negotio in quo non potest permanere sine peccato ad penitentiam accedit. et statum officii vel negotii non dimittit. Expediunt tamen illi aliqua bona opera facere si statum non dimittit ut deus cor eius ad penitentiam illustret. Postea dist. gunt triplicem modum penitentiae. Est enim quedam penitentia que agit ante baptismum. Adhuc enim qui baptisatur optet veteris vite penitere antequam nouam inchoat baptismum. Alia est penitentia que agit post baptismum. Et hec est duplex. Una que agit pro peccatis mortalibus que sunt contra precepta decalogi. Alia vero que agit pro venialibus que ex infirmitate humana proueniunt. que et si leuia videantur tamen multiplicata grauam et opprimunt sicut aqua paulatim intrans submergit nauem. Tertia propositio est hec. Que sit peccati venialis penitentia declaratur hic lucida sententia. Hanc magister ponens dicit que ad delectionem bonorum peccatorum venialium et leuius sufficiunt oratio dominica et elemo-

CL. XVII

Lectione per in libro penite peccati venialis

syna cũ aliqua cōtritione. addita confessione sic affit facultas. que etiam omnia p grauioribus peccatis in satisfactione inbibenda sunt multo fortius et vehe mētius. nō em̄ illi qui graua peccata cōmiserit sufficiat a malo recedere et bonū facere nisi etiam studeat fm̄ modū peccatorū suorū deo per pñiam satisfacere Et tantum in speciali.

Tria proponuntur querenda. p̄imum an sine p̄fessione dimittatur peccatum.

Icorit que

ritō multiplex p̄mo em̄ q̄ ritō vtrū absq̄ satisfactōe r̄ oris p̄fessione p̄ solā cordis

p̄tritione p̄ctm̄ alicui dimittat? Sc̄do an aliqui sufficiat cōfiteri deo sine sacerdote? Tertio an laico fideli facta valeat cōfessio In his em̄ etiā docti diuisa sentire inueniuntur. q̄ sup̄ his varia ac pene diuersa tradidisse vident̄ doctores. Dicunt em̄ quidam sine p̄fessione oris r̄ satisfactōe opis neminez a pctō mūdari. si t̄ps̄ illa faciēdi habuerit. Alij x̄o dicūt añ oris p̄fessionē r̄ satisfactōnez in cordis p̄tritione p̄ctm̄ dimitti a deo. si t̄m̄ votū cōfiteri habeat. vñ propheta Dixi p̄fitebor adūsuz me. iu. m. do. et tu re. im. r̄c. Ad̄ exponēs Cassiodo. ait Dixi. i. deliberaui apud me q̄ cōfitebor. r̄ tu remisisti. Magna pietas dei. q̄ ad solā p̄missionē p̄ctm̄ dimiserit. votū em̄ p̄ operatione iudicat. Item Aug. Nōdū pnunciat. promittit se pnunciaturū. et deus dimittit. q̄ hoc ip̄m̄ dicere. quoddā pnūcia/re est corde. Nōdū est vox in ore vt homo audiat confessionem. et deus audit. Item sacrificiū deo spūs p̄tri. cor. cō. r̄c. alibi etiā legitur. Quacūq̄ hora peccator conuersus fuerit et igemuerit vita viuet r̄ nō morietur. Nō de ore p̄fessus fuerit sed conuersus ingemuerit. Vñ dat̄ intelligi q̄ etiā ore tacente veniā interdū cōsequimur h̄inc etiā leprosi illi quibus dñs p̄cepit vt ostēderent se sacerdotib⁹. in itinere anteq̄ ad sacerdotes venirent. mūdati sunt. Ex quo insinuat̄ q̄ anteq̄ ora n̄ra sacerdotibus ap̄iamus. i. peccata consisteamur a lepra peccati mundamur. Lazarus etiāz nō prius de monumento est eductus r̄ post a dño suscitatus. sed intus suscitatus p̄sist foras viuus. vt ostēderet̄ suscitatio anie precedere confessionem. Nemo em̄ potest cōfiteri nisi suscitatus. quia a mortuo velur qui nō est. perit confessio. Nullus ergo cōfiteatur nisi resuscitatus. nemo ante su-

scitā nisi qui a peccato soluitur. q̄ peccatum mors anime est. que vt est vita corporis ita eius vita de⁹ est. h̄is alijsq̄ pluribus autoritatibus probat̄ ante confessionem vel satisfactionē sola cōpunctōe peccatum dimitti. Quod qui negant: eas determinare laborant. Nec nō in huius sententie depressionē r̄ ad sue opinionis assertionē autorum testimonia inducunt. At em̄ dominus p̄ Esaiā. Dic tu iniquitates tuas vt iustificeris. Itē Ambro. Non potest quisq̄ iustificari a peccato nisi peccatū ipsum antea fuerit confessus. Idem dicit Confessio a morte animaz liberat. Confessio aperit paradysum. confessio spem salutis tribuit. quia nō meretur iustificari qui in vita sua non vult peccatum cōfiteri. Illa confessio nos liberat que fit cum penitentia. Penitentia vero est dolor cordis et amaritudo anime pro malis que quisq̄ cōmiserit. Item Job. Nō potest quisq̄ gratiam dei accipere nisi purgatus fuerit ab omni peccato per pñie p̄fessionem r̄ p̄ baptismū Item Aug⁹. Agite penitentiā qualis agitur i ecclesia. Nemo dicat sibi. occulte ago apud deuz ago. nouit deus qui mihi ignoscit. quia in corde ago. Ergo sine causa dictum est. que solueris super terram soluta erunt in celis: Ergo sine causa clauēs dante sunt: Frustramus verbū christi Job dicit. Si erubui in conspectu populi peccata mea cōfiteri. Item Ambro. Venialis est culpa quam sequitur p̄fessio delictorū Itē Aug⁹. super illum locum ps̄. Nō absorbeat me pfundum nec vigeat super me puteus os suum. Puteus est profunditas iniquitatis. in quā si cecideris non claudet super te os suum. si tu non claudis os tuum Cōfiteri ergo et dic: De pfundis clamaui ad te domine r̄c. et euades. Claudis super illum qui in profundum contemnit. a quo mortuo velut q̄ non sit perit confessio. Itē Nullus debite grauiorū pene accipit veniā. nisi qualem cūq̄ r̄ si longe minores q̄ debeat soluerit penam. Ita em̄ impartitur a deo largitas misericordie. vt nō relinquatur iusticie disciplina. Itē Hierony. Qui peccator ē plāgat delicta propria vel populi. et ingrediatur ecclesiam. de qua p̄pter peccata fuerat egressus. r̄ dormiat i sacco et p̄teritas delicias p̄ quas deus offenderat. vite austeritate cōpenset. h̄is alijsq̄ autoritatibus nitunt̄ asserere. sine cōfessione vocis et aliqua absolutione pene. neminem a peccato mundari.

Itē autoritas eōtra p̄bat sine cōfessione nō dimitti p̄ctm̄.

Amb. in lib. de paradiso. Idē in sermone x̄pi.

Job. os aurum.

Aug. s̄ p̄nta

Job.

Ambros.

Augusti.

Hieron. sup malachiam.

DI. XVII

Confitearis bar in sola ritōe peccatū dimitti.

Eui sententia potius cōsentien-
dum sit. b

Quid ergo sup his

sentendū quid tenendū. Sane dici potest
q sine p̄fessione oris. et solutione pene ex-
terioris peccata delent p̄ p̄tritionem et hu-
militatē cordis. Ex quo em̄ p̄ponit mente
cōpuncta se p̄fessurū deus dimittit. quia
ibi est confessio cordis et si nō oris. p̄ quaz
anima interiori mundat̄ a macula et conta-
gio peccati cōmissi. et debitū eterne mortis
relaxat. Illa ergo que superius dicta sūt
de p̄fessioe et p̄nia. vel ad p̄fessionē cordis
vel ad interiorē penā referenda sunt. Sic
illud Aug. Q̄ nullus d̄z veniā p̄sequi nisi
p̄ri^o quantulamcūq; peccati soluerit penā
vel de exteriori pena accipienda sunt et ad
cōtemnentes vel negligentes referenda si-
cut illud. Nemo dicat occulte etc. Nō nul-
li em̄ in vita peccata cōfiteri negligunt vel
erubescunt. et ideo non merent̄ iustificari.
Sic em̄ p̄cepta est nobis interior: p̄nia. ita
oris confessio et exterior: satisfactio si assit
facultas. Un̄ nec vere penitens est. q̄ con-
fessionis votū nō habet. et sicut peccati re-
missio munus dei est. ita p̄nia et cōfessio p̄
quā p̄ctm̄ deletur nō potest esse nisi adeo.
vt Augusti. ait. Jam inquit donū spiritus
sancti habet qui p̄fiteat̄ et penitet. qz nō po-
test esse cōfessio peccati et cōpunctio in ho-
mine ex seipso. Cum em̄ irascit̄ sibi quisq;
et displicet. sine dono spiritus sancti nō est
Ōpter q̄ penitentē p̄fiteri si t̄ps habeat. et
t̄n̄ anteq; sit p̄fessio in ore. si votū sit in cor-
de p̄fessat̄ ei remissio.

Aug. super
psal. l.

Si sufficit soli deo p̄fiteri. c

Jam secundū que

stionis articulū inspiciamus. scz vtrū suffi-
ciat p̄ctā p̄fiteri soli deo. an oporteat p̄fite-
ri sacerdoti? Quibusdā visus est sufficere
si soli deo fiat p̄fessio sine iudicio sacerdo-
tali et p̄fessione ecclesie. qz dauid dixit. Di-
xi cōfitebor d̄no et tu re. etc. nō ait sacerdo-
ti. et t̄n̄ remissum sibi p̄ctm̄ dicit. Itē Am-
bro. Ideo fleuit petrus qz culpa obrepit
ei. nō inuenio qd̄ dixerit: inuenio q̄ fleuerit
Lacrimas eius lego. satisfactionez non le-
go. Sed quod defendi nō potest abluī po-
test. lauant lacrimae delictum quod voce
pudor est p̄fiteri et venie fletus p̄sulit et ve-
recundie. Hoc idē etiā maximus dicit ep̄s
Itē Job Chriſt. Nō tibi dico vt te p̄das

Autozitatib^o
pbat q̄ suffi-
ciat.

Ambro. sup
lucan.

Job. chryſo.
sup eplaz ad
hebricos.

In publicū neq; apud alios accuses. s̄ obet
dire te volo p̄p̄be dicēti. Reuela viā tuāz
ante d̄nm. Ergo tua p̄fiteri p̄ctā apud vel
rū iudicē. cū oratione delicta tua p̄nūcia
nō lingua. sed p̄scientie tue memoria. et tūc
demū sperare te misericōdiā posse p̄sed. Si ha-
bueris p̄ctā tua in mēte p̄tinue nūq; malū
aduersus primū in corde tuo teneb. Idez
p̄ctā tua dicito. vt deleas illa. S; si p̄fun-
deris alicui dicere. dicito ea q̄tidie in ania
tua. nō dico vt p̄fitearis ea p̄seruo tuo. vt
tibi exprobrat. dicito dō q̄ curat ea. Necei
si nō dixeris ignorat ea. cū faciebas ea p̄e-
sto erat. cū admitteres ea. p̄gnouerat. Nū
qd̄ ea vult te cognoscere? Peccare nō eru-
buiſti. et p̄fiteri erubescis. Dicito in hac vi-
ta: vt in alia requiē habeas. dicito ingemi-
scens et lacrymas. In codice sc̄pta sūt pec-
cata tua Sp̄ōgia p̄ctōz tuoz lacryme tue
sint. Itē sper. Illa quoz p̄ctā humanaz
noticiā latent nō ab ip̄is p̄fessa. nec ab ali-
is publicata. si ea p̄fiteri v̄l em̄dare nolu-
erint. deū que h̄nt testē. ip̄m et hituri sunt
vltorē. Q̄ si ip̄i sui iudices h̄nt et veluti sue
iniqtates vltorē. h̄ in se volūtariā penā se
uerissime aduersionis exerceāt t̄p̄alibus
penis mutabūt eterna supplicia. et lachry-
mis ex vera cordis p̄tritione fluctibus rel-
stringūt eterne ignis incēdia. et ifra. Facili-
us sibi deū placabūt illi q̄ aut p̄p̄is p̄fesi-
onib^o crimē p̄dunt. aut nescientib^o alijs
ip̄i si se volūtariē excoicātōis ferūt senten-
tiā. et ab altari cui ministrabāt. nō aīo s̄ of-
ficio sepati: vitā suā quasi mortuā plāgant
Certi q̄ reconciliati sibi efficacis p̄nie fru-
ctib^o. a dō nō solū amissa recipiāt. sc̄pta etiā
am sup̄ne ciuitati gaudia recipiāt. h̄is aut
tozitaribus innitunt̄. q̄ sufficere p̄tendunt
deo p̄fiteri p̄ctā sine sacerdote. Dicunt em̄
q̄ si quis timēs detegit culpā suā apud ho-
mines ne inde opprobrio habeatur vel alij
suo exemplo ad peccandum accingant̄. et
ideo tacet homini et reuelat deo. cōsequi-
tur veniam.

Qd̄ nō sufficit soli deo confiteri si
t̄n̄ homini possit. d

Sed qd̄ sacerdoti-

bus cōfiteri oporteat. non solum illa auto-
ritate Jacobi. Cōfitemini alterutrū pecca-
ta vestra etc. sed etiā alioz plurib^o testimo-
nijs comprobāt. Sit cū Aug. Iudicet se
ip̄sum homo voluntarie dum potest. et mo-
res conuertat in melius. Ne cum iam non

Aug. I onc
lia de p̄nia.

poterit. pter voluntatem a dño iudicē. & cū in se ptulerit seuerissime medicine. s̄ tamen vtilissime sententiā: veniat ad antistites p quos illi elaves ministrant ecclesie. Tanq̄ bonus iā incipiēs esse filius. mater nozum membroꝝ ordine custodito. a p̄posito sacramentoꝝ accipiat satisfactōis sue modū in offerendo sacrificio p̄triti cordis deuotus et suplex. Id tñ agat q̄ nō soluz sibi p̄sit ad salutē. sed etiā ad exemplū ceteris. vt si peccatū eius nō modo in graui eius malo. sed etiā in tanto scandalo alioꝝ est. atq̄ hoc expedire vtilitati ecclesie videtur antistiti. in noticiā multoꝝ vel totiꝝ plebis agere p̄niam non recuset. Ne letali plage p pudorē addat tumorē. cū tanta est plaga pcti et ipetus morbi. vt medicamenta corpis & sanguis dñi differenda sunt a toritate antistitis. debet se remouere ab altari ad agendā p̄niam. et eadem reconciliari. Itē Leo papa. Multiplex misericordia dei. ita lapsibus subuenit humanis vt nō modo p baptismum sed etiā p penitentiam spes vite reparatur. sic diuine voluntatis p̄sidijs ordinatis vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotū nequeant obtinere. Christus em̄ hanc p̄positis ecclesie tradidit potestātē. vt confitentibꝝ penitentie satisfactionem darent. et eosdeꝝ salubri satisfactione purgatos. ad cōmunionem sacramentoꝝ per ianuā reconciliatiōis admitterent. Itē Aug. Quē penitet omnino peniteat. et dolorem lacrymis ostendat. representet vitā suā deo p sacerdotē pueniat iudicium dei p̄ confessionē. Precepit em̄ dñs mundandis vt ostenderent ora sacerdotibus. docens copali p̄sentia confitenda peccata. nō per scripta manifestāda Dixit em̄ ora monstrate et omnes. nō vnꝝ p omnibus. nō aliū statuatis nuncuz q̄ p vobis offerat munus a moyse statutuz. s̄ qui p vos peccastis. per vos erubescatis. Erubescencia em̄ ipsa ptem habet remissionis. Ex misericordia enim hoc p̄cepit dominus. vt nemo penitet in occulto. In h̄ em̄ q̄ p seipm̄ dicit sacerdoti. et erubescenciam vincit. timore offensi fit venia criminis. Fit enim veniale p confessionē. quod criminale erat in operatione. et si non statim purgatur. fit tamen veniale quod commiserat mortale. Multū em̄ satisfactōis obtulit qui erubescencie dominans nihil eorum que cōmisit nuncio dei negauit. Deꝝ em̄ qui misericors et iustus est sicut seruat misericordiam in iusticia. ita et iusticia in

misericordia. Opꝝ em̄ misericordie ē peccanti peccata dimittere. sed optet vt iustꝝ misereatur iuste. Considerat em̄ si dignꝝ est nō dico iusticia sed et misericordia. Iusticia em̄ sola damnat. sed dignus est misericordia qui spiritali labore querit gratiaꝝ Laborat em̄ mens patiendo erubescencia Et qm̄ verecundia magna est pena. q̄ erubescit pro xp̄o. fit dignus misericordia.

Un patet qz q̄to pluribus cōfitebit in tpe venie turpitudinē criminis tanto facilius consequitur gratiā remissionis. Ipsi em̄ sacerdotes plus possunt p̄ficere. plus p̄sentibus parcere. Itē leo papa. Quis plenitudo fidei videatur esse laudabilis q̄ propter dei timorem apud homines erubescere nō veref. tamen qz nō omniū sunt huiuscemodi peccata vt ea qui penitentiā am poscunt non timeant publicari. Remoueat̄ improbabilis consuetudo. ne multi a p̄nie remedijs arceantur. dū aut erubescunt aut timent inimicis sua facta referare. quibus possunt legum p̄celli cōstitutio ne. Sufficit em̄ p̄fessio que p̄mū deo offertur. et tūc etiā sacerdoti qui p̄ delicti penitentiā p̄cator accedit. Tūc em̄ plures ad penitentiā poterunt p̄uocari. si populi auribus nō publice p̄sentia p̄sentis. Ex his alijsq̄ pluribus indubitanter ostenditur. oportere deo p̄mū et deinde sacerdoti offerri cōfessionem. nec aliter posse p̄uenire ad ingressuz paradisi. si assit facultas

Quanto plū ribus q̄a cons fitef tanto fa cilius ei igno scitur.

De tertio articulo. s̄. an sufficiat confiteri laico.

Nunc priusquā p̄missis autoritatibus que his contradicere videntur respondeamꝝ. tertiā questionem intueamur. Quod em̄ sc̄da questio continebat. s̄. an sine cōfessione et iudicio sacerdotis soli deo p̄fiteri sufficeret. expeditum est et certificatū p̄missis testimonijs q̄ nō sufficit confiteri deo sine sacerdote. nec est vere humilis et penitens si nō desiderat & requirit sacerdotis iudiciū. Sed nunquid equialet alicui confiteri socio vel primo suo saltē cū deest sacerdos? Sane ad h̄ p̄t dici q̄ sacerdotis examen requirenduz est studiose. qz sacerdotibus cōcessit deus potestātē ligandi atq̄ soluendi. Et ideo quibus ipsi dimittūt et deus dimittit. si tñ defuerit sacerdos primo vel socio est facienda confessio. Sed curet quisq̄ sacerdotem querere qui sciat ligare et soluere. Tale enim esse oportet quia aliorum crimi-

Solutio.

Qualē debꝝ querere sacerdotem.

co pa. the. 1020 foroli. em̄ ep̄o.

in lib p̄nia.

crimina sit veniale.

Aug. in lib
de pnia.

na diiudicat. Un. Aug. Qui vult p̄fiteri peccata vt inueniat gratiam: querat sacerdotem qui sciat ligare et soluere. ne cū negligens circa se extiterit: negligatur ab eo q̄ cum misericorditer monet et petit. ne ambo in foueam cadant. quaz stultus cuitare noluit. Tanta itaq; vis confessionis est. vt si deest sacerdos confiteatur pximo. Sepe enī contingit q̄ penitens non p̄t verecundari corā sacerdote. quē desiderāti nec tēpus nec locus offert: et si ille cui confitebitur potestate nō habeat soluendi. fit tamen dignus vnta sacerdotis desiderio qui crimē confitetur socio. Abundati enī sunt leprosi dum ibant ora vel se ostendere sacerdotibus anteq̄ ad eos puenirent. Unde patet deū ad cor inspicere. dum ex necessitate prohibent ad sacerdotes puenire. Sepe quidem querūt eos sani et leti. sed dum q̄runt anteq̄ pueniāt moriunt. Sed misericōdia dei vbiq; est. q̄ et iustis p̄cere nouit et si nō tam cito sicut soluere n̄ a sacerdote. Qui ergo omnino confitetur. sacerdoti meliori q̄ p̄t confiteat. et si p̄ctm̄ occultū est: sufficiat referre in noticiam sacerdotis. Naz in resurrectione puelle pauci interfuerunt q̄ viderent. Nondū enī erat sepulta. nōdū extra portam delata. nōdū extra domū in noticiam portata. Intus resuscitauit quā intus inuenit. Relictis solis Petro et iacobo et Iohanne et patre et matre puelle. in quibus figuraliter p̄tinent sacerdotes ecclie. Quos autē extra inuenit. aduertendū est quomodo suscitauit. Flebat enī turba p̄ filium vidue. fleuit martha et maria suplicantes p̄ fratre. flebat et turba mariam secuta. In quo docemur publice peccantib; nō pprium sed ecclie sufficere meritum. Laboret ergo penitēs in ecclia esse et ad ecclie vnitatē tendere. Nisi enim vnitatis ecclie succurrat: nisi quod deest peccatori sua oratione compleat. de manibus inimici non eripietur anima mortui. Credendum est enim q̄ omnes orationes et elemosyne ecclie. et opa iusticie et misericordie succurrant recognoscenti mortē suā ad conuersionem. Ideoq; nemo digne penitere potest. quem non sustineat vnitatis ecclie. Ideoq; non petāt sacerdotes p̄ aliquā culpā ab vnitatis ecclie diuisos. Ex his factis apitur et absoluit p̄misse questionis articulus. Querendus est enī sacerdos sapiens et discretus. q̄ cum p̄tate simul habeat iudiciū. q̄ si forte defuerit. p̄fiteri debet socio. Veda nō inter p̄fessionem ventralium

et mortalium distinguit sup̄ illū locū. Confitemini alterutrū pctā vestra. At ei. Coequalibus quotidiana et leuia. grauiora vero sacerdoti pandamus. et quanto iusserit tpe purgare curem? q̄ sine p̄fessione emendationis peccata nequeunt dimitti. Sed et grauiora coequalib; pandenda sunt cū deest sacerdos et viget periculū. Venialia nō etiā sacerdotū ablata copia licet confiteri coequali. et sufficit vt quibusdāz placeat. si tñ ex cōtemptu non p̄mittat sacerdos. Tutius est tñ et p̄fectius vtriusq; generis peccata sacerdotibus pandere et consilium medicine ab eis querere. quibus cōcessa est potestas ligandi et soluendi.

Hic aperit qualiter supradicte auctoritates intelligende sunt.

Lū ergo ex his ali-

isq; pluribus testimonijs p̄spicuum fiat et indubitabiliter constat peccata primū deo inde sacerdoti esse p̄fenda. et si ipse defuerit etiam socio. Illud Iobis chrisostomi superi; positū. nō est ita intelligendum. vt liceat alicui si temp; habeat sacerdotem non confiteri. sed q̄ sufficit vbi crimen occultū est soli deo per sacerdotem dicere et semel. Nec oportet publicari corā multis quod occultum est. Quod notauit dicens. nō tibi dico vt te p̄das in publicum. Sicut enī publica noxa publico eget remedio. ita occulta: secreta confessione et occulta satisfactione purgat. Nec necesse est vt qd̄ sacerdoti semel p̄fessi sumus. iterū confiteamur sed lingua cordis nō carnis apud verū iudicem id iugiter confiteri debemus. Unde idem Iobes ait. Nūc autem si recorderis peccatorū tuorū et frequēter ea in cōspectu dei p̄nuncies et p̄ eis depreceris. citius illa delebis. Si nō obliuiscaris. tunc eorum recordaberis nolens. qm̄ publicabunt et i cōspectu omnium amicum et inimicorum sanctorumq; angelorū p̄ferent. Ita etiā illud Ambrosij. Lachryme lauant delictum qd̄ voce pudor est p̄fiteri. ad publicā penitentiam referendum est. Vbi enī virtute lacrimarū et p̄fessionis ostendens. significare voluit q̄ lachryme occulte et confessio secreta sicut que fit soli sacerdoti. lauant delictum qd̄ pudet aliquem publice confiteri. Et nō dicit se lacrymas petri legisse. nō satisfactio nem et confessionē. p̄ hoc non excludit illa. Multa enī facta sunt que scripta nō sunt et forte nōdū facta erat institutio cōfessio

nis que modo est. Similiter et illud p[ro]spe-
ri. Si sui iudices fiant: mutabunt eterna su-
p[er]bia. et illud. Facilius deum placabit si-
bi. qui aut p[ro]p[ri]is c[on]fessionib[us] crimen pro-
dunt. aut nescientibus alijs nisi sententia ex
c[on]municationis ferunt. ad publicam confes-
sionem et satisfactionem referri oportet. Non
enim solis sacerdotibus ius ligandi atq[ue] sol-
uendi datur est. si cuiq[ue] suo arbitrio se pena
vel excommunicationis sententia ligare et
absq[ue] sacerdotali iudicio seip[s]m deo et alte-
ri reconciliari. Quod ecclesiastice institu-
tioni et c[on]suetudini penit[ent]e repugnat. Poti-
us ergo si publice peccasti. publice confite-
re te reum et emenda. Si vero occulte deli-
quisti. etiam sic non taceas. nec t[ame]n dico vt pu-
blice Taciturnitas enim peccati: ex sup[er]bia
nascit[ur] cordis. Ideo enim peccatu[m] suu[m] q[ui]s ce-
lat. ne repute[re] foris quale se iam diuino co[n]-
spectui exhibuit. q[uo]d ex fonte sup[er]bie nasci-
tur. Species enim sup[er]bie est se velle iustum
videri qui peccator est. atq[ue] hypocrita qui in-
cis: qui ad instar primoru[m] parentu[m] vel ter-
giuersitatis verboru[m] peccata sua leuigare
pretendit. vel sicut Cayn peccata sua retice[n]-
do sup[er]primere querit. Ubi ergo sup[er]bia re-
gnat et hypocrisis. humilitas locu[m] non habet
Sine humilitate non alicui venia[m] sperare
non licet. ubi est ergo taciturnitas c[on]fessio-
nis. non est speranda venia criminis. Jam
certissime liquet q[uo]d sit detestabile peccati si-
lentium. et econuerso q[uo]d sit necessaria con-
fessio. Est enim c[on]fessio testimoniu[m] p[ro]scientie
deum timentis. Qui enim timet iudiciu[m] dei
peccatu[m] non erubescit c[on]fiteri. Perfectus
timor soluit omnem pudorem. p[ro]fessio pecca-
ti pudorem habet. et ipsa erubescencia est gra-
uis pena Ideoq[ue] iubemur c[on]fiteri pecca-
ta vt erubescencia[m] patiamur p[ro] pena. Max-
ime hoc ipsum pars est diuini iudicij. Si er-
go queris ad quid p[ro]fessio sit necessaria. cur
in contritione iam delictu[m] sit peccatu[m]. Di-
cimus q[uo]d quedam punitio peccati est sicut sa-
tisfactio operis. p[ro]fessionem etiam i-
telligit sacerdos qualiter debeat iudicare
de crimine. p[ro]fessionem quoq[ue] peccator sit hu-
milior et cautior.

Ista est distinctio. xvij. huius quar-
ti libri. In qua magister postquam determinauit de par-
tibus p[ro]fessionis dicit circa determinanda mouet tres questi-
ones incidentes quas finem ordinem soluit Primo enim
querit an ad remissionem peccati sit necessarium p[ro]fessio oris
et satisfactio operis. vel sola contritio sine his sufficiat.
Secundo vtum sufficit c[on]fiteri soli deo sine sacerdote
Tertio vtum possit fieri c[on]fessio laico Dum v[er]o vsq[ue] ibi
Iam scdm questionis. Scdm ab inde vsq[ue] ibi. Nunc prius

q[uo]d p[ro]missis autoritatibus. Tertiu[m] vsq[ue] ad finem dicit. In
speciali sententia magistri stat in tribus p[ro]positionib[us] q[ui]bus
prima est hec In cordis vera p[ro]fessione peccati a deo di-
mittit si votu[m] c[on]fite[n]di et satisfaciendi firmiter con-
cipit. Hanc magister insinuans. p[ro]ponit tres q[ue]stiones
quar[um] prima est. Vtrum ad remissionem peccati necessaria
sit c[on]fessio oris et satisfactio operis. vel sola contritio si-
ne his sufficiat. Et tangit circa eam tres opiniones.
Quidam enim dixerunt c[on]fessionem sine confessione suffice-
re. Ad q[uo]d confirmanduz adducunt plures autorita-
tes p[er] quas nitunt ostendere q[uo]d solum p[ro]positu[m] p[ro]fite[n]di et
interior cordis gemit[us] sufficiunt ad deletionem peccati.
Alii et leprosi mundati sunt q[ui] ostenderunt se sacerdoti-
bus. et lazarus pus suscitatur intus q[uo]d foras prodijt.
Alij vero dicunt necessariam fore c[on]fessionem. nec sine ipsa
peccati dimitti. si t[em]p[or]e illaz faciendi assit. q[uo]d dicitur auto-
ritates soluit et alias p[ro] sua opinione adducunt. que
dicere vident q[uo]d sola p[ro]fessio iustificat et a morte libe-
rat ho[mo]m et ip[s]m facit a peccati p[ro]fundo non absorbi
et dicit q[uo]d si sine p[ro]fessione et pene solutione deleantur
peccata. clauis ecclesie frustra instituta videret. Indu-
cunt etiam quasdam autoritates p[er] quas videt p[ro]bari q[uo]d
fiat remissio sine alicuius pene solutione. Postea de-
terminat hanc questionem d. q[uo]d sine exteriori p[ro]fessione et
pene solutione deleant peccata p[er] contritionem et humilitatem
cordis et c[on]fite[n]di p[ro]positu[m]. hoc enim est c[on]fessio cor-
dis et non oris. Dum ostendit p[ro]fite[n]di exterioris est
satisfaciendi non assit sufficiunt contritio et humilitas
cordis. ubi assit facultas adest necessaria est c[on]fessio
et satisfactio. Autoritates autem supradicte ad cordis
p[ro]fessionem et interiorum p[ro]fessionem referende sunt. Adde[n]-
tia q[uo]d sicut peccati remissio donu[m] dei est. ita p[ro]fessio et con-
fessio p[er] qua peccati delet a deo est. In hoc ergo conclu-
dit tota determinatio q[uo]d anteq[uam] fuerit c[on]fessio in ore
si votu[m] confessionis sit in corde sequit remissio peccati
rum. oportet t[ame]n penitentem c[on]fiteri si t[em]p[or]e habeat. Secun-
da p[ro]positio est hec. Quomodo in contritione vere pec-
cati sit deletu[m]. in absolutio est danda per sacerdotem
discretu[m]. Hanc mag[ist]er insinuans. p[ro]ponit scdm questio-
nem. Vtrum sufficiat c[on]fiteri soli deo et non sacer-
doti vel an etiam necessarium sit p[ro]fiteri sacerdoti Ad q[uo]d
quasdam autoritates quidam adducit in quibus vide-
tur dici q[uo]d soli lachryme interiores lauant delictu[m]. Le-
gitur enim q[uo]d petrus fleuit et non c[on]fessus fuit. q[uo]d non
est necessarium q[uo]d peccator peccati sui p[ro]dat et q[uo]d sufficit
q[uo]d peccator peccati sui in se punit lachrymis. p[ro]p[ri]is.
Postea ostendit oppositu[m] videlicet q[uo]d p[ro]fessionem deo
facta[m] oportet c[on]fessionem facere sacerdoti si facultas as-
sit. Et hoc patet p[er] multas autoritates que dicunt q[uo]d
satisfactionis modus et reconciliatio peccatoru[m] ad mi-
nistros ecclesie p[ro]tinent. que non p[oss]unt sine p[ro]fessione fi-
eri. et erubescencia que est in c[on]fessione peccatorum
et pena ad remissionem operis peccatoru[m]. Alii et leprosis
dicitu[m] est vt ora sua ostenderent. p[ro]pter q[uo]d ip[s]o quis
pluribus c[on]fite[n]t in spe venite turpitudines criminis
tanto facillius consequit remissionem peccatoru[m]. Sub-
dit aut[em] q[uo]d non est necessarium vt peccator alij qua[m] sacer-
doti c[on]fiteat[ur] crim[en] suu[m]. q[uo]d ex hoc sequi possit scan-
dalu[m] p[ro]fite[n]t[ur] et retar datio a p[ro]fessione. Tertia p[ro]-
positio est hec Et si in periculo mortis copia sacerdo-
tis nullatenus possit haberi. tunc licitu[m] est ad caute-
lam laico c[on]fiteri. Hanc magister insinuans. p[ro]ponit
tertia[m] questionem que est. Vtrum c[on]fessio possit vel de-
beat fieri laico. Et determinat q[uo]d faciend[a] est discre-
to sacerdoti. q[uo]d sciat solvere et ligare vel simul cur po-
testate absoluendi habeat iudiciu[m] et discretionem. si t[ame]n
sacerdos defuerit faciend[a] est confessio primo vel so-
cio. Ip[s]m t[ame]n bonu[m] p[ro]positu[m] et desideriu[m] et humilitas
conscientis valent ei ad remissionem peccatoru[m]. et spe-
cialiter facta ad ministeriu[m] ecclesie. q[uo]d o[mn]ia autorita-
tibus

bus confirmat. Subdit etiā q̄ extra ecclesiam non fit remissio. Beda tñ videtur dicere q̄ leuia pctā r̄ quotidiana licet socijs coniteri etiā si assit copia sacerdotis. et sufficit si tñ non p̄mittatur sacerdos ex contemptu. grauiora autē sacerdoti p̄stenda. si tñ sacerdotū copia nō assit. grauiora etiā sunt socijs confitēda Magister tñ dicit q̄ tutius r̄ p̄fecti⁹ ē simul leuia r̄ graua sacerdotibus cōiteri. quibus cōcessa ē potestas ligandi et soluendi. Postea etiā ex determinatione premissorū dat intelligentiā quarundā autoritatum que supra inducebant contra veritatem scēdē opinionis. Quē em̄ Chryso. dicit q̄ pet̄r̄ nō d̄ se in publicū p̄dere. hoc intelligendum est. nō q̄ nō optet corā multis hoībus publicare pctā. s̄ sufficit sacerdoti dicere. Quā autē bea. Ambro. dicit lachrymas laua re delictū intelligendū ē p̄fessio saltem soli sacerdoti facta sit. et si non fiat confessio publica criminis. q̄ autē ait idē se petri lachrymas legisse nō p̄fessiones. dicēdum q̄dem est q̄ p̄pter hoc non excludit confessio. multa em̄ facta sunt que tñ nō sunt scripta vel forte nondū erat confessio instituta. Quō autē prosper dicit q̄ sufficit q̄ aliqui seipos puniunt. intelligendum est q̄ sufficit sine confessione publica. nō excludit confessionem priuatam que fieri debet sacerdoti Addit etiā q̄ sine cōfessione pctā nō remittitur si facultas assit. ultimo etiā querit si in contritione pctā deletur ad quid tunc necessaria est confessio. Et respondet q̄ necessaria est p̄fessio. Primo q̄ est p̄ p̄nie p̄p̄ erubescētis confitentis. Secūdo q̄ p̄ confessionem sacerdos intelligit qualiter d̄ pctō debeat iudicare. Tertio q̄ p̄ confessionē peccator reddat humilio: et cauto: Et tñ in speciali.

De remissione sacerdotis. a

OL. XVIII

Ic̄ q̄ri solet si
 peccatum omnino dimissum est a deo p̄ cordis p̄tritionem ex quo penitens vomiz habuit p̄stendi. q̄d postea dimittat ei a sacerdote? Elideo em̄ q̄ vinculo euz ligat. s̄. tpalis pene. sed nō a quo eū absoluat. Et idō querō. Ante penitudinē quippe cordis aīa rei maculā h̄z. r̄ fetorez pcti. atq̄ eterne vltionis vinculo ligata existit. Si x̄o ad confessionem p̄ cordis contritionem deus p̄ seip̄ sū sine ministerio sacerdotis r̄ debitū oīno relaxat. r̄ aīam interius purgat a contagione r̄ fetore peccati: quid ergo mundat? q̄d dimittit sacerdos? vbi sūt clauēs ille quas dñs tradidit petro et successorib⁹ eius dicens. tibi dabo clauēs regni celorum. et q̄cumq̄ ligaueris super terram erūt ligata et in celo. r̄ quecūq̄ solueris sup̄ terrā erunt soluta r̄c. Et autē p̄missa questio plen⁹ explicari valeat. quasi altius ducto rethede his clauibus r̄ vsu eaz differamus.

De clauibus. b

Clauēs iste sūt nō
 corpales sed spirituales. s̄. discernēdi scien-

tia et potētia iudicandi. i. ligandi et soluendi. qua dignos recipere. indignos debet excludere a regno ecclesiasticus iudex. Qui sicut habet ius ligandi. ita et soluendi. vñ Amb. Dñs par ius et soluendi esse voluit r̄ ligandi. q̄ vtrūq̄ pari cōditiōne p̄misit. Ergo qui soluendi ius nō habet. nec ligandi habet. et infra. Tertū est q̄ ecclie vtrūq̄ licet. heresis vtrūq̄ non habet. Ius enim hoc solis p̄missum est sacerdotibus Recte ergo ecclesia hoc sibi vendicat. que veros sacerdotes habet. heresis vendicare nō p̄t que veros sacerdotes non habet.

De vsu clauium. c

Vsu vero haruz
 clauium multiplex est: discernere scilicet ligandos et soluēdos ac deinde ligare v̄soluere. Qui enim indignos ligat vel soluit p̄ pria potestate se priuat. id est. dignum priuatione se facit.

Si sacerdos potest dimittere vel retinere peccata. d

Sed querit vtruz

a pctō solūē valeat sacerdos. id ē. a culpa: vt culpe maculā abstergat vel debitū eterne mortis soluere valeat. Quidaz arbitri: ^{quodammodo} tū sunt. euz pctō: dupliciter ligatus teneat vt p̄dictum est. s̄. mentis contagione ac cecitate. et debito future pene. alteruz curari p̄ deū. alterū solui p̄ sacerdotē. Patet em̄ p̄ pctā quasdam tenebras interiores r̄ maculas a quibus nisi liberet. p̄ficiet in tenebras exteriores. Cum autē liberat ab his: suscitāt a morte peccati. Tñ ap̄tus Surge qui dormis r̄ illuminabit te christ⁹. Solus em̄ christus nō sacerdos aīaz resuscitat. ac pulsus tenebris interioribus r̄ maculis eū illuminat r̄ mundat q̄ anime faciem lauat. Debitū x̄o eterne pene soluere concessit sacerdotib⁹. Quod in resurrectione lazari signatū asserūt. quem x̄ps prius p̄ se interi⁹ viuificauit. deinde foras exire iussit cumq̄ adhu ligatū soluere ap̄tis p̄cepit. quia vt aiunt ip̄e interi⁹ animaz a caligine maculaq̄ pcti emundat. sacerdotibus x̄o dedit vinculu: eterne mortis soluere. Alij x̄o dicunt solū deū nō sacerdotē debitū eterne mortis dimittere sicut r̄ aīaz interi⁹ p̄ se viuificat. nec tñ diffidēt sacerdotibus traditā p̄tatem pctā dimitte: r̄ retinēdi quibus dictū est. quozū remiseritis peccata

ta rē. Sicut em̄ x̄ps retinuit sibi p̄tāte ba-
ptismi. ita et p̄nic. Et ideo sicut interi⁹ gr̄a
sua aiam illuminat. ita r̄ simul debitū eter-
ne mortis relaxat. Ipse em̄ p̄ seipm̄ pecca-
ta penitentū tegit. r̄ nūc tegit qm̄ ad penā
nō resuat. Tūc ḡ tegit qm̄ debitū pene sol-
uit. Ex aut̄ ip̄e tegat apte dicit Aug. expo-
nens illū locū psalmi. Quorū tecta sūt pec-
cata. i. coopta r̄ abolita. Si em̄ terit deus
peccata: noluit adūtere. Si noluit aduertē
noluit animaduertere. i. punire. s̄ ignosce-
re. Ita ergo dicit a deo tecta vt deus non
videat. i. eternalit̄ puniat. Videre em̄ dei
peccata ē ad penā imputare. Auertere aut̄
faciem peccatis. hoc est ea ad penam non
reseruare. Itē Hierony. Quibus deus di-
mittit peccata tegit ne in iudicio reuelētur
mittit peccata. Quibus graua habent pec-
cata. alijs deus imputat. alijs p̄ misericor-
diam non imputat. Ex his aperte ostendit̄
tur q̄ deus ip̄e penitentem soluit a debito
pene. r̄ tunc soluit qm̄ intus illuminat inspi-
rando veram cordis cōtritionē. Cui sen-
tentie ratio suffragat̄ r̄ autoritates attestā-
tur. Nemo em̄ vere compūgitur de pecca-
to. habens cor cōtritū et humiliatū. nisi in
charitate. Qui autez charitatem habet: vi-
ta dignus est. Nemo autē simul vita r̄ mor-
te dignus est. Non est ergo tunc ligat⁹ de-
bito eterne mortis. Fili⁹ enim ire esse desijt
ex quo diligere et penitere cepit. Et tūc er-
go solutus est ab ira que non manet super
illum qui credit in christum sed super illuz
qui non credit. Non ergo postmodum per
sacerdotem cui confiteretur ab ira eterna li-
beratur. a qua iam liberatus est per domi-
num ex quo dixit. confitebor. Solus ergo
deus hominūz interius mundat a peccati
macula: et a debito eterne pene soluit qui
per p̄phetam ait. Ego solus deleo iniqui-
tates et peccata populi. Item Amb. Ver-
bum dei dimittit peccata. sacerdos et iu-
det. Sacerdos quidem officium suum ex-
hibet. sed nullius potestatis iura exercet.
Idem. Ille solus peccata dimittit. qui so-
lus p̄ peccatis nostris mortuus est. Item
Augul. Nemo tollit peccata nisi solus de-
us. qui est agnus tollens peccata mundi.
Tollit autē et dimittendo que facta sunt et
adiuuando ne fiant. r̄ p̄ducendo ad vitam.
vbi omnino fieri nō possunt. His alijsq̄
pluribus testimonijs docetur dominū so-
lum p̄ se peccata dimittere. r̄ sicut dimittit
quibusdam ita r̄ aliorum quorumdāz pec-
cata retinet.

Quod sacerdotes etiā dimitunt pec-
cata r̄ tenent pctā suo modo. e

Decideo tamē ne-

gamus sacerdotib⁹ cōcessam p̄tātez dimit-
tendi r̄ retinendi peccata. cū hoc veritas i
eu angelio apte doceat. Hinc Aug. ait. Ec-
clesie charitas que p̄ spiritū sanctuz diffun-
ditur i cordib⁹ eoz qui p̄cipies sui sūt pec-
cata dimittit. eoz q̄ nō sunt tenet. Idē Sa-
cerdotes p̄sit p̄sentib⁹ p̄cere. q̄bus em̄ re-
mittunt remittit deus. Lazarū enim d̄ mo-
numento suscitātū obtulit discipulis soluē-
dum. p̄ hoc ostēdens p̄tātem soluendi con-
cessam sacerdotibus. Dixit em̄. Quodcum-
q̄ sol. super ter. erit sol. et in celo rē. hoc est
Ego deus. r̄ omnes celestis curie ordines
r̄ omnes sancti in gloria mea laudant vobi-
scum r̄ confirmant quos ligatis r̄ soluitis
Non dixit quos putatis ligare et soluere.
sed in quos exercetis opus iusticie et mise-
ricordie. Aliter autē vel alia opa vestra in
peccatores non cognosco. Idem. Cum ve-
raciter ad deum cōuerso peccata dimittūf
ab eis dimittunt quibus ipse veraci p̄uer-
sione cōiungit. Spiritus sanctus ea dimit-
tit qui datus est omnib⁹ sanctis sibi cha-
ritate coherentibus. siue se nouerint corpo-
raliter siuenō. Similiter cum alicui tenen-
tur peccata. ab eis tenent a q̄b⁹ ille cordis
p̄auitate disingitur siue notis corp̄aliter
siue ignotis. Omnes mali sp̄ualiter a bonis
seuicti sunt. Ecce h̄ dicit pctā dimitti et
teneri a sc̄tis viris. r̄ tū sp̄m̄ sc̄m̄ ea dimit-
tere dicit. r̄ qd̄ maiori p̄sideratiōe dignū est
idem etiā dicit. q̄ deus p̄ se vel p̄ sc̄tos suos
tū dimittit pctā. Alit em̄ sic. Sac̄m̄ gratie
dat deus etiam per malos. ip̄am vero gra-
tiam non nisi per seipsum. vel per sanctos
suos. Et ideo remissionem peccatorū vel p̄
seipsum facit vel p̄ ipsius colūbe membra
quibus ait. Si cui dimiseritis. dimittent̄.
Ecce q̄ varia a doctoribus tradunt su-
per his. r̄ in hac tāta varietate qd̄ tenēdū
hoc sane dicere ac sentire possumus. q̄ so-
lus de⁹ dimittit peccata et retinet. et tamē
ecclesie cōtulit potestatem ligandi r̄ soluē-
di. sed aliter ip̄e soluit r̄ ligat. aliter ecc̄lia.
Ip̄e em̄ p̄ se tū ita dimittit peccatum. qz et
animā mundat ab interiori macula. et a de-
bito eterne mortis soluit.

Quomodo sacerdotes ligant r̄
soluunt a peccatis. f

Non autem hoc sa

cerdotibus concessit. quibus tñ tribuit pote-
statē soluendi ⁊ ligandi. i. ostēdendi homi-
nes ligatos vel solutos. Cū dñs leprosum
sanitati pri⁹ p se restituit. deinde ad sacer-
dotes misit quoz iudicio ostenderet mun-
datus. Ita etiā Lazarū iam uiuificatū. ob-
tulit discipulis soluendum. qz et si aliquis
apud deū sit solutus. nō tñ in facie ecclesie
solutus habetur. nisi p iudicium sacerdotū.
In soluendis ergo culpis vel retinendis.
ita opatur sacerdos euāgelicus ⁊ iudicat.
sicut olim legalis i illis qui p̄taminati erāt
lepra que peccatuz signat. Cū Hiero. sup
Mattheū. vbi dñs ait Petro. Tibi dabo
claves regni celoz. ⁊ quodcūq; ligaueris
sup terrā erit ligatū ⁊ in celis. ⁊ quodcū-
q; solueris sup terrā erit solutū et in celis.
Hunc inquit locū quidam nō intelligētes
aliqd sumunt de supcilio phariseozum. vt
dānare innocios. vel soluere se putent no-
xios. cum apud deū nō snia sacerdotū. s. re-
ozum vita querat. In leuitico se ostēdere
sacerdotibus iubent leprosi. quos illi non
faciunt leprosoz v. mūdōz. sed discernunt
q̄ mundi vel immūdi sunt. Ita et hic apte
ostendit q̄ nō sequit deus ecclesie iudiciū
que p surreptionē et ignorantiam interdū
iudicat. Deus autē semp iudicat sm verita-
tem. Et in remittendis vel in retinēdis cul-
pis id iuris et officij habent ecclesiastici sa-
cerdotes. qd̄ olim habebant sub lege lega-
les in curandis leprosis. Ibi ergo peccata
dimittunt vel retinent. dum dimissa a deo
vel retenta iudicant et ostendunt. Ponunt
em̄ sacerdotes dñi sup filios israel
sed ip̄e benedicit vt dicit in numeris. hūc
modum ligandi et soluendi Hieronym⁹ su-
pra notauit.

Ali⁹ modus ligandi ⁊ soluendi. g

Ligant quoq; sa-

cerdotes dum satisfactionē p̄nitentib⁹
imponūt. Soluūt cū de ea aliqd dimittūt
vel p eā purgatos ad sacramentoz cōmu-
nionē admittunt. Quomodo sup Leo
papa notauit. Scdm hunc modū dicūt
etia sacerdotes dimittere peccata vel reti-
nere. Cū superius Aug. dixit. Quibus re-
mittit remittit deus ⁊c. Opus enim iusti-
cie exercent i peccatores cum eos iusta. pe-
na ligant. opus misericordie. dum de ea ali-

quid relaxant vel sacramentoz cōmunio-
ni conciliāt. alia opera in peccatores exer-
cere nequeunt. Et notandū est quia quos
satisfactione penitentie ligant. eo ip̄o a pec-
catis solutos ostēdunt. qz non imponitur
alicui satisfactio penitētiālis. nisi quem sa-
cerdos vere penitēte arbitratur. Alij nō
imponit. ⁊ eo ip̄o peccatū retineri a deo iu-
dicat. Et autē hoc ad clauē ptineat. Aug⁹ ^{Hugo. II. de}
ostendit dicens. Frustra clauē ecclesie q̄ ^{penitētia.}
sine arbitrio sacerdotis p̄nitentiā agit. si sine
oris confessione criminis indulgētia impe-
tratur. Est ⁊ alius modus ligandi ⁊ sol-
uendi qui per excomunicacionē gerit duz
aliquis sm canonicā disciplināz tertio vo-
catus ad emendacionēz manifesti delicti et
satisfacere v̄lipendens. sententia ecclesie a
loco orationis ⁊ sacramentoz cōmunio-
ne: fideiuz cōsortio p̄cedit vt erubescat
et pudore sceleris cōuersus peniteat. vt sic
spiritus eius saluus sit. Et si penitentiāz p̄-
fitens resipuerit. negatē cōmunioni admit-
titur. ⁊ ecclesie reconciliat. Hec est autē eccle-
sie anathematizatio. hanc penam illis qui
digne pcellunt infligit. qz gratia dei et pro-
tectio illis amplius subtrahitur. ac sibi ip̄-
sis relinquūt. vt sit eis liberū ruere in inte-
ritū peccati. In quos etiā maior diabolo
scuendi dat ptās. Orationes quoq; eccle-
sie ⁊ benedictionū ac meritoz suffragia eis
nequaq; suffragari putant.

Quomodo sm hos modos in-
telligendum sit illud. Quodcūq;
solue. ⁊c.

Scd̄z hos ligandi

et soluendi modos quō verum est qd̄ dicit.
Quodcūq; solueris sup terrā erit solutus et
in celis. ⁊ quodcūq; ligaueris sup terram
erit ligatū ⁊ in celis ⁊c. Aliquē em̄ ostēdūt
solutos vel ligatos qui non sūt epud deuz
et pena satisfactionis et excomunicacionis
interdū indignos ligant vel soluūt. ⁊ indi-
gnos sacramētis admittunt. ⁊ dignos ad-
mitti arcent. Sz intelligēdū est hoc in illis
quoz merita solui vel ligari postulāt. Tūc
em̄ snia sacerdotis iudicio dei et totius ce-
lestis curie approbat et confirmatur. cū ita
ex discretione pdit vt reozū merita nō con-
tradican. Quoscūq; ergo soluunt vel li-
gant adhibentes clauē discretionis reoz-
rum meritis: soluunt vel ligant in celis. i.
apud deum. quia diuino iudicio sacerdo-
tis sentētia sic p̄gressa approbat ⁊ p̄firmat.

Hierony.

Quos ergo s'm merita sententia ecclesie per cellit. ledit. et illi foris sunt apud deū. Qui autē nō meruit. sententia ecclesie nō leditur nisi contemnat. In Origenes. Exist q's a veritate a fide. a charitate. p hoc exit de castris ecclesie. etiam si epi voce non abiciat sicut ecōtra aliquis nō recto iudicio foras mittit. Sed si nō egit vt meret exire. nihil ledit. Interduz em̄ qui foras mittit intus est. et qui foras est. intus videtur retineri.

Ecce qualis et q'tus est vsus apostolicarum clauium. Jam ostensum est ex parte qualiter sacerdotes dimittūt peccata vel tenent. et tñ retinuit sibi deus q'tam singularem potestatem dimittendi vel retinendi. q' ipse solus p se debuitz eterne mortis soluit et animā interius purgat.

Que sint interiores tenebre et interior macula.

Hic querit que sit

illa macula et q' sint ille tenebre interiores. a quibus deus interius animā purgat. cum verā pñiam immittit. De tenebris et interiori caligine satis facile est et intelligere et respōdere. Cum em̄ quis mortaliter delinquit et gr̄a virtutis p'iuatur si qua p'cessit. et naturaliu bonorum elisionē patit. vñ et intellectus obtundit et totus hō interior ob tenebras. et ita quasi caligine quadaz mēs obuoluif. que caligo peccati pena ē. Itāc nō deus pellit cum pñiaz immittit p quaz p'dita bona restituit. et vitata reparat. In ppheta. Nebulam sicut cinerem spargit. Sed que est macula peccati a qua animaz lauat. Ecce em̄ quis voluit facere homicidium et patrauit. quo patrato desinit tam velle q' facere. nōdum tñ vere et humiliter penitet. nec confiteri pponit. Que g' remāsit in anima illius macula? Quāla voluntas quidem fuit macula illius anime. si illa transit. Quācula etiā est si penitere cōtemnit sed hoc est peccatum aliud a precedenti. Que ergo macula remāsit a q' ipse i penitentia purgatur? Polluta quidem est anima quousq' peniteat. sicut erat dum in ea praua erat voluntas. Sicut em̄ qui tangit morticinū vel aliud immūdum. ita pollut' est post tactum quousq' lauatur. sicut fuit dū tangeret. ita post actuz peccati ita polluta remanet anima sicut fuit in ipso actu peccati. quia ita est longe a deo per dissimilitudinem qui est vita et mundicia mentis. sicut fuit dum peccatum ageret. Ipa ergo dissi-

mitudo que inest anime ex peccato. et est a deo elongatio. anime macula intelligitur a qua purgatur in penitentia. Hoc autem solus deus facit. qui solus suscitatur animaz et illuminat. quod sacerdotes nequeunt q' tamen medici sunt animarum. Unde propheta. Nunquid medici suscitabunt et cōfitebuntur tibi. quod exponens Aug. ait. Boni doctores recte medici dicūt. qui viuentes curare ministerio possunt. sed non mortuos suscitare. Sola em̄ dei gratia reuiuiscunt.

Ista ē distinctio. xviii. hui' quartilibi. In qua magister postq' determinauit d penitentia q'tū ad eius pres. Dic autē cōsequenter determinat de potestate ministrorū hoc sacramentuz dispensantū. Et circa hoc tria facit. Primo em̄ numerum clauium. et in quo eorū vsus cōstat p'ponit. Secūdo quō solus deus peccata dimittat subdit. Tertio etiā modum quo sacerdotes ligant et soluant adiungit. Primum q'dem facit a principio distit. vsq' ibi. Sed queritur vtrū a pctis. Scdm vsq' ibi. Nō autē hoc sacerdotibus. Tertiu nō ab inde vsq' ad finē dist. In speciali snia magistri stat in tribus p'positionib' quarū prima est hec. Claves he sacerdotibus concessę sunt scia discernendi. et spiritualis potētia iudicandi. Hęc em̄ p'positionē magister insinuans querit. Cuz in sola contritione cum p'posito confitendi dimittat peccatū q'tum ad maculam et reatum pene añ p'fessionē sacerdoti factaz. quid ergo dimittit sacerdos in sua absolutione. et quid etiam virtus clauis operetur. Postea autē magister determinat quid sit virtus clauis et dicit. q' ille claves nō cōspaliter sed spiritualiter intelligendę sunt. et nihil aliud sunt q' scientia discernendi. et potētia iudicandi. q' index ecclesiasticus habent dignos recipere. et indignos excludere a regno dei. ab ecclesia vel sacramentoz p'ceptiōe. vbi etiā subdit q' vis ligandi sicut et vis soluēdi sacerdotibus ecclesie cōpetit et non hereticis. Postea etiam dicit q' vsus clauium in duobus p'fistit. scilicet in discernēdo ligandos et soluēdos. et etiā in ligādo ligādos humiliter et in dissoluēdo ligatos. Secūda p'positio est hec. Solus deus maculā culpe abstergit et a debito mortis eterne absoluit. Hanc em̄ p'positionē magister insinuans querit quid opet sacerdos in absolūdo a peccato. vrp scz culpā vel etiā penāz tollere possit. Tangit autē magister circa hoc duas opiniones. Quibusdaz videt. q' deus animā suscitatur a morte et sacerdos remittit reatū pene. In et dñs Lazarū prius suscitauit et viuificauit. et postea ap'us soluēduz reliquit Alijs nō videtur q' solus deus sicut animā viuificat interius tollēdo culpā sic et reatū pene eterne relaxat. Tamen sacerdotibus tradita ē potestas dimittendi pctā et retinendi. sicut em̄ deus solam potestatem baptisimi sibi retinuit ita et pñie. Et hanc sententiam approbat magister tanq' rationabilē. scilicet em̄ cū culpa pena dimittit. et nemo vere p'terit nisi hō q' est in charitate. qui autē charitatē hz dignus est vita eterna. et non pena eterna vel morte. et ideo de' q' dimittit culpā etiā dimittit penā. Quod autoritatibus sanctorū confirmat. Postea dicit q' nō obstante q' solus deus dimittit pctā. verū est q' etiā sacerdos hz potestatem dimittendi et retinendi peccata aliquid opatur p istā potestatem. q' pctā dimittit et retinet. q' pluribus autoritatibus cōfirmat. Postea dat vñ modū quo sacerdotes dicunt ligare et soluere dicēs. q' de'

p se dimittit culpā mundando aīam a macula culpe. et soluendo debitū pene eterne. Sacerdotes hō dimittunt et solvunt omissionē factā vel nō factā manifestando et ostēdēdo. Hī dñs prius et p se leprosis sanitate restituit. Deinde ad sacerdotes misit quorum iudicio ostenderent mūdātū. Unde et si aliq̄s ap̄s detum est absolutus. nō tñ in facie ecclēie absolut⁹ habetur nisi p iudiciū sacerdotis. Hī sicut sacerdos legalis lepram nō mundavit. sed inter mundos et imundos discernēbat. ita sacerdos euāgelij pctā si dimittit. sed vtz dimissa sint iudicat et ostēdit. Tertia ppositio ē hec. Sacerdotes ligant cū satisfactionē imponunt p̄nē. Tūc hō soluit cū de ea aliqd dimittit et purgatus ad sacroꝝ cōmunionē admittit. Hāc magister insinuās p̄tinuat p̄dicta. s. ponēdo scōꝝ modū quo sacerdotes dicunt ligare inq̄tū penā satisfactoriā penitentib⁹ imponūt. Soluere hō dicunt qñ aliqd de satisfactione debita releuant et purgatos ad sacramentorū cōmunionē admittūt et sic ecclēie recōciliant. In primo exercent opus iudicis. In secūdo opus misericōdie. eo q̄ ligant ad satisfactoriā penā et peccatoꝝ soluti ostēdunt qz nulli penā satisfactoriā imponitur nisi ei quē sacerdos vere penitentē arbitrat. Q̄ aut penā imponere ad clauē p̄tineat ostēdit p̄ beatū August. qui dicit qz p̄nā sine arbitrio sacerdotis frustrat. et contempnibiles clauē ecclēie facit. et qz sine vocali cōfessione supposita mentali indulgentia haberi nō pōt. Postea ponit tertiu modū quo sacerdotes soluit et ligant p̄ excommunicationē. Tunc em̄ quis hoc mō ligat dū tertio vocatus ad emendationē manifestū delicti et satisfactionē vilipendēs per fūiam ecclēie a loco orōnis et sanctorū cōmunionē et a p̄sortio fideliū p̄scindit et erubescat et pudore sceleris cōuersus peniteat. Tūc hō soluit qñ p̄nā p̄tēs cōmunioni admittit et ecclēie recōciliat. p̄ hāc aut excommunicationē hec infligit pena. et grā diuina et p̄tēctio homini subtrahit angelica. vt derelict⁹ liberius i peccatū cadat. diabolo etiā potestas in talē hoīem datur. orationes ecclēie illi non p̄desse putant. Postea querit quō fm̄ hos modos tres ligandi et soluedi verū sit et dominus dicit illa in cellis est soluta et ligata que in terris sacerdotes ligauerunt et soluerūt cum tamē ipi quandoq̄ ligatos et solutos ostendant qui non sunt absoluti coram deo etiam p̄dictorū modorum trium. ipi etiam interdum indignos ligant et solvunt. Et respondet qz intelligendum est qz tūc solutio et ligatio sacerdotis diuino iudicio approbatur quando clauis discretionis adhibita sit fm̄ exigentiam meritorum. Quando autem sacerdos in iudicādo errat tunc qui ligatur apud deum iudicem ligat⁹ non habetur nisi ecclēie sententiā cōtemnat. Et similiter dicendum est de solutione. Unde fm̄ Orige. Interdum qui foras mittitur intus est. et qui foras est interiorius retineri videt. Ultimo occasione hui⁹ querit que sit illa macula et que sint ille interiores tenebre. a quibus deus animā purgat cum penitentiam immitit. Et respondet q̄tum ad maculas que remanent in anima. qz illa non sit mala voluntas. quia illa transfuit. nec p̄nē contemptus. qz ille est nouū peccatum sed dissimilitudo et elongatio a deo que tanq̄ macula inest anime a qua purgat p̄ penitentia. q̄tuz vero ad tenebras interiores respondendo dicit. qz hominis mortaliter peccātis intellectus obtenebrat et naturalia vicant et gratia dei p̄uasi p̄uatio ergo gratie dei et deterioratio bonorū naturalium est interior mentis caligo a quib⁹ oībus curat p̄ p̄niam. Addit etiaz qz sacerdotes sunt sicut medici aīarū. medici autem p̄t viuentes curare. sed non p̄t mortuos suscitare. sic sacerdotes in ministerio curant. sola autem gratia dei viuificat. Et tñ in speciali.

Quando hec clauē dantur et quibus. **De qua ostē** ^a ^{DLXIX}
 sum est que sint clauē aplice et quis earuz vsus. sup̄est inuestigare qñ iste clauē dentur quibus. Dant he clauē p̄ ministerium ep̄i alicui in p̄motione sacerdotij. Luz em̄ recipit ordinem sacerdotales. simul et has clauē recipit. Sed nō videt qz omnes vel soli sacerdotes has clauē habeant. qz pleriqz aī sacra ordinationē sciētā discernendi habent. Plures post p̄secutionē ea caperent. Sane dici pōt. qz alterā clauē istarū id est sciētiaz discernendi nō habent omnes sacerdotes. vnde dolēdū est atqz lugēdū. Multi enim lz indiscreti atqz scientie quā eminere debent exortes. sacerdotij graduz recipe p̄sumunt: vita et scia eo indigni. qui nec aī sacerdotij nec post sciētā habēt discernendi. qui ligandi sint vel soluendi. Hō qz illaz clauē in consecratione non recipiunt. qz semp̄ scientia carent. Qui hō aī sacerdotium sciētā discernendi p̄diti sunt. lz habeāt discretionē. non tñ in eis est clauis qz nō valent ea claudere vel aperire. Ideo qz cū pmouet in sacerdotem. clauē discretionis recte d̄ accipe. qz et ante habita discretio auget. et fit in eo clauis vt ea iā valeat vt ad claudendū vel aperendū.

Si alteram clauē omnes habeant scilicet potentiam ligandi et soluendi. ^b

Quā iam constat
 nō omnes sacerdotes illas duas clauē habere. qz scientia discernendi pleriqz carent. de altera. i. potentia ligandi et soluendi q̄ritur. vtrū omnes sacerdotes eam habeant? Quidam enim hanc potestatem putāt illis solis esse cōcessam: qui doctrinam simul ac vitam apostoꝝ seruauit. Illas enim clauē promisit dominus p̄ Petro et imitatoribus eius tantū. vt aiunt. Qui etiam autoritatibus vtuntur in munimentum sue opinionis. Hoc enim dicūt Augustinū sensisse vbi sup̄ius ait. Remissionem peccatorū vel p̄ seipm̄ facit deus vel p̄ columbe mentis. Dicit etiam idē peccata dimitti vel teneri a sanctis. Idem sup̄ exodum vbi d̄ lamina aurea legitur. Erat autem lamina aurea semper in fronte sacerdotis. Hec inquit

Ego. h. m. on. mang. 14.

De nō oīs sacerdos alterā clauē by. l. d. entiam vlt. nendi.

Et em̄ erit. beat. p. gadi. c. de. p̄n.

Et em̄ erit. beat. p. gadi. c. de. p̄n. Aug. ad. de. baptis.

significat fiduciam bone vite. quaz qui ve
re pfecteq; nō significatiōe sed veritate sa-
cerdos habet. solus potest auferre peccata
Item Greg^o. Illi soli habent in hac carne
positi potestate ligandi et soluendi. sicut san-
cti apostoli. qui illorum exempla simul cū
doctrina tenent. Itē ex dictis Orige. hęc
potestas soli Petro concessa est et imitato-
ribus Petri. Nam quicumq; vestigia pe-
tri imitant. habent recte ligandi et soluendi
potestatem. hīs alijsq; testimonijs inni-
tunt qui asserunt potestates ligandi ac sol-
uendi illis solis concessam sacerdotibus q̄
vita et doctrina polent sicut apostoli.

Aliorū sententiā verior.

Alijs aut videtur

quod et mihi placere fateor. cunctis sacer-
dotibus hanc clauem dari. s. ligandi et sol-
uendi. sed nō eā recte ac digne habent. nisi
qui vitā et doctrinam apostolicam seruāt.
Nec pmissis auctoritates malos sacerdotes
hanc potestatem negant habere. sed illos
solos digne ac recte hac potestate vti signi-
ficant. qui pediti sunt vita et doctrina apo-
stolica. qz soli ipsorum apostolorū imitato-
res digne recteq; possunt ligare et soluere.
Et per dominū trīn vel p sanctos i quibus
habitat spiritus sanctus digne et recte fit re-
missio vel retētiō peccatorum. Fit tamē et
p illos qui sancti nō sunt. sed nō digne vel
recte. Dat enī deus benedictionem digne
poscenti etiam p indignū ministrū. Qz ve-
ro hanc potestatem habeant omnes sacer-
dotes. hīero. testatur sup illum locū euan-
gelij. vbi dñs dixit Petro. Tibi dabo cla-
ues regni celorum etc. Habent inquit ean-
dem iudiciariam potestatem alij apostoli.
Habet et omnis ecclesia in episcopis et pre-
sbyteris. Sed ideo petrus eam specialiter
accepit. vt omnes intelligant qz quicumq;
ab vnitāte fidei et societate ecclē se separa-
rauerit. nec a peccatis solui nec celū potest
ingredi. Item qz sacerdos etiam si malus
sit gratiam tamen transfundit p sue digni-
tatis officio. Aug. ostendit dicens. Dictū
est a domio in numeris ad moysen et aaron
sacerdotes. vos ponite nomen meuz super
filios israel. Ego dominus benedicam eos
vbi gratiaz traditio per ministerium ordi-
nati transfundat hominibus. nec volūtas
sacerdotum obesse vel prodesse possit. sed
meritum benedictionem poscentis. Quan-
ta autem sit dignitas sacerdotalis officij et

ordinis hinc aduertamus. Dictum est de
nequissimo Caypha inter cetera. Hoc aus-
tem a semetipso non dixit. sed cum esset pon-
tifer anni illi^o prophetauit. per quod ostē-
ditur spiritū gratiarum non psonam sequi
digni vel indigni. sed ordinem traditionis
vt quis aliquis boni meriti sit. non tamen
possit benedicere nisi fuerit ordinatus. vt
officij mysteriū exhibeat. dei autem est effe-
ctum tribuere benedictionis. hinc euidē-
ter ostenditur ordo non priuari potestate
tribuendi gratiaz ob ministri indignitatē.

huic tamen Augustini sententię videt^r
obuiare quod ait Elitius. Sacerdotes in
quit nō ppria virtute benedicūt. sed quia
figuram christi gerunt. et ppter eum qui in
ipsis est plenitudinem benedictionis tribu-
unt. nec solum is qui sacerdotium sortitus
est. sed quicumq; christum in seipso habet et
eius figuram gerit. per cōuersionem bonā
sicut Moyses. idoneus est vt benedictio-
nem prester. Ecce hic habes qz non solū sa-
cerdos sed omnis in quo chr. stus habitat
benedictionez prester. Sed alia est benedi-
ctio que solis sacerdotibus congruit. Alia
que ab omnibus bonis communiter exhibe-
tur. Deniq; illi sacerdotes in quib^o chrī-
stus habitat benedictionis plenitudinem
tribuere dicuntur. nō quia soli illi transun-
dāt gratiam. sed quia illi soli licite et digne
id agunt. nec subditos mala vita sacerdo-
tis ledit si bona faciunt que ille dicit. Un-
de Greg. Multi dum plus vitam sacerdo-
tum q̄ suam discutiunt. in erroris foueam
dilabūtur. minus considerantes qz nō eos
vita sacerdotuz lederet. si humiliter bonis
sacerdotum ammonitionibus aurem acco-
modarent.

De hoc quod scriptum est in mala-
chia **Maledicam benedictionib^o**
vestris.

Premissis vō sentē

tie qua dicitur etiam per mali sacerdoti mi-
nisterium transfundi gratiam benedictio-
nis videtur obuiare quod dominus p ma-
lachiam pphetam malis sacerdotib^o com-
minatur. **Maledicam benedictionib^o** ve-
stris. Et alibi. **Ue his qui viuificant ani-
mas que non viuunt. et mortificant ani-
mas que non moriuntur.** Si enim maledi-
cit dominus benedictiōibus eorū et si ani-
me quas viuificāt non viuūt. quomodo p

Elit^o sup le-
uiticum.

Grego. in tra-
ctatu euange-
liorū.

Et omnes sa-
cerdotes ha-
bent potestē
ligandi et sol-
uendi.

Et etiā per i-
dignos trans-
fundit grā di-
gnis.

Aug. in li. q̄.
sionū nouit et
ve. testa.

eos gratia benedictionis transfundit? Sz illud capitulum. maledicaz ꝛc. quidam referunt ad hereticos. qui ab ecclesia prescisi sunt. et ad excommunicatos quorum benedictiones fiunt maledictiones. his qui eorum sequuntur errores. Illud vero alterum. i. viuificant ꝛc. super omnes illos sacerdotes exponunt. qui absq; clauis scientie ꝛ forma bone vite presumunt ligare vel soluere. Sed nullus officio sacerdotis vti debet nisi iunior sit ab alijs que in alijs iudicat. alioquin seipm condemnat.

Qualis debet esse iudex ecclesiasticus.

Qualem aut oportet esse qui aliorum iudex constituitur.

Augus. in li. de pnia.

Aug^o describit ita dicens. Sacerdos cui omnis offertur peccator ante quem statuitur omnis languor. in nullo eorum sit iudicandus que in alio iudicare est pemptus. Iudicās em̄ alium qui est iudicandus. cōdemnat se ipm. Cognoscat ergo se et purget i se quod alios videt sibi offerre. caueat vt a se proiecerit quicquid in alio damnosum reperit. Animaduertat. q; qui sine peccato est. prius in illam lapidez mittat. Ideo em̄ liberauit peccatricem. q; non erat qui iuste pūceret lapidē. Quomodo lapidaret qui ē lapidandum cognosceret? Nullus em̄ erat sine peccato. in quo intelligitur omnes fuisse reos. Nam venialia remittebantur per cerimonias Si qd̄ ḡ in eis pctm̄ erat criminale erat In hoc ergo p̄tentissimū est crimen sacerdotum ꝛ detestabile. qui non prius se iudicant ꝛ alios alligant. Caueat spiritalis iudex sicut non cōmisit crimen neq; ita non careat munere scientie. Oportet vt sciat cognoscere quicquid debet iudicare Iudiciaria em̄ potestas hoc postulat vt quod debet iudicare discernat Diligēs ergo inuestigato: sapiēter interroget a peccatore quod forsitan ignorat vt verecūdia velit occultare. Cognito vero crimine. varietates eius non dubitet inuestigare. ꝛ locum ꝛ tempus ꝛ cetera que supradiximus quibus cognitio assit beniuolus. paratus erigere ꝛ secuz onus portare. thabeat dulcedinem in affectione. discretionem in varietate. doceat p̄seuerantiā. Caueat ne corruat. ne iuste perdat iudiciariam potestatem

Nota. naz venialia h̄ dicit et criminalia fm̄ legem. vt venialia putabant que p̄ cerimonialia dimittebant sine morte vel mutilatiōe. criminalia q̄ mortē vel mutilatiōem inferebant.

Et si enim penitētia possit ei acquirere gratiam. non tamē mox restituat in potestatem primā. Et si petrus post lapsum restitutus fuerit et sepe lapsis sacerdotib^o reddita sit dignitatis potestas. non tamen est necesse vt omnibus cōcedatur quasi ex autoritate. Inuenitur autoritas que cōcedit ꝛ quasi imperat. Inuenit autoritas alia que nō concedit: sed verat que scripture non repugnant sed cōcordant. Cum enim tot sunt q; labuntur vt pristinam dignitatem ex autoritate defendant. et quasi vsu peccandi sibi faciant. recidenda est spes ista. Si vero locus est vbi ista non concurrant. restitui possunt qui peccant. Ex his satis ppenditur qualis debeat esse sacerdos qui alios ligat et soluit. discretus scilicet ꝛ iustus. alioquin mortificat sepe animas que non moriuntur. et viuificant que non viuunt. et ita incidit in maledictionis iudicium. Illud autem malachie scz maledicam benedictionibus vestris. siue super hereticos tantuz et excommunicatos. siue super omnes sacerdotes qui vita et scientia carentes benedicere presumunt: dictum accipiatur. sic itelligi potest. maledicam benedictionibus vestris. id est. his que eis benedictionib^o possideris. quia faciam ea cedere vobis in maledictionem. non in benedictionē. quia et si benedicunt sanctis. non hoc faciunt ex vero corde. ꝛ ideo eorum benedictio eis vertitur in maledictionem Vel maledicam benedictionibus vestris. id ē. quod a vobis benedicunt. a me erit maledictum. quia benedicunt iniue agentib^o adulantur q; peccantibus. dummodo diuites sint.

Ista est distinctio. xix. hui^o quartū libri. In qua magister postq; ostendit potestatem clauium fm̄ se. Dic consequenter determinat quomodo sit habere clauis. Et circa hoc tria facit. Primo em̄ ostendit quibus ꝛ quando clauis dantur Secundo quomodo habentes clauis se virtutibus ornare tenentur. Tertio quorum benedictiones suscipientib^o plus suffragentur. Primum quidem facit a principio distinctionis vsq; ibi. Alijs autem videtur. Secundum ab inde vsq; ibi scz ad quintum capitulum. qd̄ incipit. Vero hanc potestatem. Tertius vsq; ad finem distm̄. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Quāuis non magister tamen omnes doctores dicunt. q; vtranz clauem omnes sacerdotes in consecratione recipiant. Hanc magister inuincens proponit pmo q; post predicta considerandum est quando et quib^o dantur clauis. Et subdit q; clauis dantur p̄ ministerium episcopi in promotione sacerdotij. simul em̄ cū quis recipit ordinē sacerdotij recipit et clauis. Postea obijcit in contrarium quantum ad clauem scientie

quam nec solum sacerdotes habere videtur. plures enim non sacerdotes scientiam discernendi habent et multi sacerdotes ea carent. Et respondet quod hanc clauem scilicet que est scientia discernendi non omnes sacerdotes habent. Unde qui scientiam non habent in consecratione hanc clauem non recipiunt. sacerdotes vero quibus scientiam discernendi habere possunt. non tamen dicuntur habere clauem. quia non possunt ea claudere vel aperire. sed quando tales ad sacerdotium promouentur dicuntur clauem discretionis recipere. quia ante etiam habita scientia habentur et sic fit in eo clauis ad claudendum vel aperendum. et sic soli sacerdotes habent clauem. Postea querit de clauis potentie. utrum omnes sacerdotes eam habent. Et ponit opinionem quorundam dicentium quod non omnes eam habent. sed solum imitatores doctrine simul et vite apostolice. quod auctoritatibus confirmat. Secunda propositio est hec. Qui vult alios soluere vel ligare debet se virtutibus prius adornare. Hanc magister ponens narrat secundam opinionem de clauis potentie quam magister approbat. que est quod omnes sacerdotes eam habent et non habent eam recte bene et digne. nisi qui doctrinam et vitam apostolicam seruant. propter quod auctoritates quas prima opinio pro se inducit non negat malos sacerdotes habere clauem potentie. sed dicunt solum digne uti posse eis qui predicti sunt doctrina et vita apostolica. Postea approbat hanc opinionem pluribus auctoritatibus sanctorum. Tertia propositio est hec. Alia est benedictio que solum conuenit sacerdotibus et alia que si iustus exhibetur hominibus. Hanc enim propositio nem magister insinuans obijcit contra predicta quaedam auctoritate qua dicere videtur quod omnes sancti viri benedicere habent. et non solum sacerdotes. cuius oppositum predictum est in quadam auctoritate. Et respondet quod alia est benedictio que fit ex merito sanctitatis. que quidem benedictio omnibus hominibus congruit. et alia est benedictio que fit ex auctoritate ordinis que solum competit sacerdotibus. quam si omnes sacerdotes habeant. soli tamen boni sacerdotes dicuntur eam habere qui ea recte utuntur. Subdit autem quod mala vita sacerdotum subditos non ledit. si bona faciunt que ipse dicit. Unde etiam non debent subditi vitam sacerdotis multum discutere. Postea enim aliter obijcit contra dicta. quia enim dominus per prophetam comminatur malos sacerdotes quod maledicturus sit benedictionibus eorum. et specialiter illis sacerdotibus qui viuificant animas que non viuunt et mortificant animas que non moriunt. Postea quidem soluit et dicit ad hoc finem quosdam. quod illa intelliguntur de sacerdotibus prescitis ab ecclesia vel etiam de illis sacerdotibus qui sine scientia bona vita presumunt soluere et ligare. Debet enim sacerdos immunis esse ab omnibus his que in alio indicat. Postea etiam occasione huius inducit quasdam auctoritates quibus ostenditur qualis debet esse sacerdos qui soluit et ligat. Debet enim sacerdos ille esse iustus in vita et similiter discretus in scientia. Ultimo quidem ponit expositionem illius Malachie. Maledicam benedictionibus vestris secundum beatum Gregorium duplicem. Prima quidem est quod benedictio malorum sacerdotum eis conuertatur in maledictionem. Secunda quidem est quod multis inique agentibus benedicunt mali sacerdotis adulando illis quos deus non benedicit. Et tunc in speciali.

Behis qui in fine penitent.

a

Liendus est DI. XX

etiam quod tempus penitentiae est usque in extremum articulum vite. Cuius Leo papa. Nemo est desperatus. Leo papa
 dus dum in hoc corpore constitutus est. quod non nisi quod diffidentia etatis differat. consilio maturiore perficit Augustinus. tunc de penitentia differenti- Augusti.
 bus ita scribit. Si quis postquam in ultima necessitate voluerit accipere penitentiam et accipit. et mox reconciliatur et hinc vadit. fateor vobis non illi negamus quod petit. sed non presumimus. quod bene hinc erit. Si securus hic exierit ego nescio. Penitentiam dare possumus. securitate non. Numquid dico danabitur? si nec dico liberabitur. Vis ergo a dubio liberari. age penitentiam dum sanus es. Si sic agi dico tibi quod securus es. quod penitentiam egisti eo tempore quo peccare potuisti. Si vis agere penitentiam quam iam peccare non potes. peccata te dimiserunt. non tu illa. Item. Duces sunt. aut ignoscis tibi. aut non ignoscis. quod horum tibi sit futurum nescio. Ergo tene certum. dimitte incertum. Sed quare hoc dixit Augustinus. cum penitentia que in fine agit in psalmo appelletur sacrificium vespertinum. quod erat acceptabilius in lege et iniqua cumque die inuocet deus assistit. et quacumque hora ingemuerit et conuersus fuerit peccator vita viuere et non moritur. Sed illa dixit Augustinus. propter illos qui penitentiam usque in finem vite protrahunt. et tunc non ex dei amore videntur penitere. sed timore mortis quasi ex necessitate. Unde idem quod si aperies quare superiora dixerit ait. Nihil expectet quando peccare non potest. Arbitri enim libertatem querit deus. ut deleri possint commissa. non necessitatem sed charitatem. non tantum timorem. quod non in solo timore viuere homo. Quem ergo sero penitet. oportet non solum timere iudicem. sed diligere quia sine charitate nemo saluus esse potest. Non ergo tantum timeat penitentiam qui penitet. sed anxietur pro gloria. Que conuersio si contigerit alicui etiam in fine. desperandum non est de eius remissione. Sed quoniam vix vel raro est tam iusta conuersio. timendum est de penitente sero. maxime cum filij quos illicite dilexit sint presentes. vix et mundus ad se vocet. multos solet serotina penitentia decipere. Sed quoniam deus semper potens est. semper etiam in morte iuuare valet quibus placet. Cum ergo opus sit non hominis sed dei fructifera penitentia. inspirare eam potest quacumque vult sua misericordia. et remunerare ex misericordia.

August. in li. de penia.

L5

dia. quos damnare potest ex iusticia. Sed quoniam multa sunt que impediunt et languentem retrahunt. periculosus est et inuitui vicinum ad mortem. prahere penitentie remedium. Sed magnū est cui de tunc inspirat (si quis est) verā penitentiā. Sed si etiam sic conuersus vita viuat et non moriatur. non promittimus q̄ euadat omnes penam. Nam pri^o purgāndus est igne purgationis. qui in aliud seculum distulit fructum cōuersionis. Hic autē ignis et si eternus non sit miro modo grauis est. excellit enim omnem penam quā vnq̄ passus sit aliquis in hac vita. Nunq̄ in carne tanta inuenta est pena licet mirabilia martyres passi sunt tomēta et multi nequiter quāta sepe sustinuerūt supplicia. Ex his sat ostenditur quam periculosum sit differre penitentiā vsq̄ in finē vite. Si tū etiam tunc vera habeatur penitentiā. hominē liberat. et vitam mortuo impetrat. non sic tamen. vt nullam sentiat penā. nisi forte tanta sit vehementia gemitus et contritionis. que sufficiat ad delicti punitionem. Licet ergo sit difficile vt tunc sit vera penitētia. que tamen sera venit quādo cruciatus membra ligat et dolor sensum opprimit vt vix homo aliquid cogitare valeat. melior est tamen sera quam nulla penitētia enim si in extremo vite hyatu aduenit. sanat et liberat. Absultum sera fuit latronis penitētia. sed nō fuit sera indulgentia. Sed licet latro veniam meruisset in fine de omni crimine. nō tamē dedit baptisatis peccandi et perseuerandi auctoritatem.

De his qui hic penitentiā non complent.

Si vero queritur

de illis q̄ in hac vita penitētiā nō cōplent. vtrū transitori sint p̄ ignē. vt ibi quasi cōpleant q̄ hic minus fecerunt? Idem dicimus et de istis esse sentiendū et de his qui in extremis penitent. Si enim tanta fuerit cordis cōtritio et delicti exprobatio. vt sufficiat ad puniendū peccatū. liberi ab alijs penis transiunt ad vitā. et si inexplēta fuerit penitentiā. quia p̄fecte penituerūt et in genuerūt corde. Qui vero non adeo cōterūtur corde et ingemiscunt p̄ peccato: si ante expletionem penitentie discesserint. ignem purgatorij sentient: et grauius punientur q̄ si hic implessent penitentiā. Horrendū est enim incidere in manus dei viuētis De

us enim cum sit misericors et iust^{us}. Ex misericordia penitenti ignoscit non referuans peccatum ad penam eternam. Ex iusticia vero impunitū nō dimittit delictū. aut enī punit homo. aut deus. homo autem punit penitendo. Deus autē penā exigēdo Et est p̄nā interior et exterior. Si q̄ interior penitudo fuerit tāta vt sit sufficiens vltio peccati. de q̄ hoc nouit: ab illo q̄ taliter penitet. vlti^o penā non exigit. Si vero interior penitudo nō sufficit in vindictam peccati nec exterior penitentiā impletur. deus qui modos et mensuras peccatorum et penarum nouit. addit penam sufficientem. Studeat ergo q̄sq̄ sic delicta corrigere vt post mortem non oporteat penam tolerare. Quaedam enim peccata mortalia in penitentiā sunt venialia. non tamen mori sanantur. Sepe infirmus moreretur si non medicaretur non tamen statim medicat^{us} sanat^{us}. Laquet victurus qui prius erat moritur^{us}. Qui autem impenitens moritur omnino moritur et eternaliter cruciatur. Si enim semper viueret semper peccaret.

De illo cui sacerdos indiscretus iungit parua p̄nā.

Si vero de illo queritur

qui satisfactionem iniunctam impleuerit. que ignorantia vel negligentia sacerdotis. peccato condigna non fuit. vtrūq̄ vita migrans ab omni pena liber sit? Idem respondeo quod supra de illo qui penitentiā non compleuit. dixi q̄ si tū est lamentum interioris doloris vt sufficiat in vindictam peccati. omnino liberatus est. Si vero non sufficiat dolor interior simul cu^m pena iniuncta. addet deus penam. Quia autem interdum sufficiat dolor interior ad vindictam peccati. certum documentum habemus in illo latrone. qui sola mentis contritione et confessione statim vt conuersus fuit. paradysum ingredi meruit Sed q̄ dispensatores ecclesie contritionis q̄ntitatē non pendunt quibus non est datum intelligere occulta cordiū. oibū eges penitentiā cōstituant tā magis q̄ minus de peccato dolētibus. Quorū studiū ad hec seipue tendere debet. vt cordis dolorem quantū fas est cognoscant. et fm̄ ipsius modum satisfactionem iniungat. Unde Augus. In actione p̄nie vbi tale commissum est vt is qui commisit a christi etiam corpore separet. nō tā

consideranda est mensura temporis quod doloris
 Cor enim contritum et humiliatum deus non
 despicit. Verum quia plerumque dolor alteri
 us cordis occultus est alteri. nec in aliorum
 noticiam nisi per verba vel alia quecumque si-
 gna procedit. cum sit coram illo cui dicitur. Se-
 mitus meus a te non est absconditus. recte
 constituuntur ab his qui ecclesiis presunt
 tempora penitentiae. ut satisfaciat etiam ecclesie
 in qua peccata ipsa remittuntur. extra eam quod
 penon remittuntur. Ipsa enim spiritus sanctus
 pignus accepit. sine quo non remittuntur
 vlla peccata. Item Hiero. Absensura tem-
 poris in agenda penitentia ideo non satis
 aperte prefigunt canones per vnoquoque cri-
 mine. ut de singulis dicat qualiter vnum-
 quodque emendandum sit. sed magis in arbi-
 trio sacerdotis intelligentis relinquendum
 statuerunt. quia apud deum non tantum
 valet mensura temporis quantum doloris.
 Nec abstinentia tantum ciborum quantum morti-
 ficatio viciorum. Ideoque tempora penite-
 ntie per fide et conuersatione fidelium peniten-
 tiam abbrevianda precipiunt. et per negligē-
 tia protelanda. per quibusdam tamen culpis
 modi penitentiae sunt impositi.

Quod morientibus non sit imponē-
 da satisfactio sed innotescenda.

Solet etiam queri

utrum satisfactiois lex morituris sit impo-
 nenda. De quo theodorus caturienf episcopus in penitentiali suo sic ait. Ab in-
 firmis in periculo mortis positus. pura in-
 quenda est confessio peccatorum. non tamen
 est illis imponenda quantitas penitentiae sed
 innotescenda. et cum amicorum orationibus
 et elemosinarum largitionibus pondus pe-
 nitentiae subleuandum. si forte migraverint
 Si vero conualuerint penitentiae modum
 a sacerdote impositum diligenter obseruet
 Aliis vero pro qualitate peccati. peniten-
 tia decernenda est presidentium arbitrio.
 Unde Leo papa. Tempora penitentiae
 habita moderatōe constituenda sunt tuo
 iudicio. prout conuersorum animos spes-
 xeris esse deuotos. Pariter etiam habere
 debes etiam senilis intuitum. et respicere pe-
 riculorum quorumcumque vel egritudinum
 necessitates.

In necessitate non est neganda pe-
 nitentia vel reconciliatio.

Sciendum etiam quod tē

poris necessitatis non est neganda penitentia vel re-
 conciliatio penitentibus. Unde Leo papa. In his Leo papa
 quod tē necessitate et periculi urgentis instantis
 periculum penitentiae et moris reconciliatiois implorat
 nec satisfactio interdicenda est. nec reconci-
 liatio deneganda. quia misericordie dei nec mensu-
 ras possumus ponere. nec tempora diffinire. Quod
 si ita aliqua egritudine aggrauati sunt. ut
 quod paulo ante poscebatur: sub penitentia significare
 non valeant. testimonia eis fidelium circumsta-
 ntium preesse debent. simulque penitentiae et reconciliatio-
 nis consequantur beneficium. Item Iulius papa. Iulius pa.
 Si presbyter penitentiam abnegauerit moriē-
 tibus. reus erit animarum. quia dominus ait. cum
 conuersus fuerit tu saluus eris. Vera enim
 confessio ultimo tempore potest esse. quia non
 modo temporis sed etiam cordis deus in-
 spector: est sicut latro perbat.

Quod presbyter non reconciliet incon-
 sulto episcopo nisi in necessitate.

Non debet tamen

presbyter penitentem reconciliare inconsul-
 to episcopo. nisi vltima necessitas cogat.
 Unde in cartaginensi concilio. Presbyter in I concilio car-
 taginensi.
 nisi absente episcopo si vltima necessitas co-
 gat. Cuiuscumque penitentis publicum cri-
 men est quod vniuersam commouerit urbem
 ante absidam. scilicet introitum ecclesie manus ei
 imponatur. Item Aurelius episcopus di- Aurelius eps.
 xit. Si quis in periculo constitutus fuerit et
 se conciliari diuinis altaribus petierit. Si
 episcopus absens fuerit. debet presbyter con-
 sulere episcopum. et sic periclitantem eius
 precepto reconciliare. Inconsulte vero epi-
 scopo non potest excommunicatos vel pu-
 blice penitentes presbyter reconciliare. Unde
 in cartaginensi concilio secundo. statutum
 est ut crisma vel reconciliatio penitentium
 et puellarum consecratio a presbyteris non
 fiat. Item Reconciliare quecumque in publica mis-
 sa presbytero non liceat puellarum tamen
 consecratio consulto episcopo per presby-
 terum fieri valeat. Unde in cartaginensi
 concilio secundo. Presbyter inconsulto epi-
 scopo virgines non consecret. crisma vero
 nunquam conficiat. Sicut precepto episcopi
 potest presbyter consecrare virgines. sic et re-
 conciliare penitentes.

An oblatio eius sit recipienda qui
currens ad penitentiam preuenit
morte.

Si autem queritur de
illo qui ad penitentiam festinans sacerdo-
tem inuenire non potuit et ita decessit. utrum
oblatio eius sit recipienda? Dicimus quia
est. Unde in apanensi concilio. Si aliquis
fuerit mortuus qui non sit confessus. et te-
stimonium habet bonum et non poterat ve-
nire ad sacerdotem sed preoccupauit eum
mors in domo vel in via. faciant pro ea pa-
rentes eius oblationem ad altare. et dent re-
demptionem pro captiuis.

Ista est distinctio. xx. huius quar-
ti libri. In qua magister postquam egit de penitentia et
potestate ministroz hoc sacramentum dispensantium
Hic agit de quibusdam consequentibus. Et tria fa-
cit. Primo enim ostendit tempus penitentie durare in
extremum vite. Secundo querit quomodo agendum sit
cum illis qui penitentiam differunt usque in finem vite sue. Ter-
tio asserit simplicem sacerdotem crimine publicum episcopo
scopo inconsulto in extrema necessitate reconciliare
Primum facit usque ibi. Solet etiam queri utrum satisfactio-
nis. Secundo usque ibi. Non debet tamen presbyter. Ter-
tium usque ad finem dist. In speciali sententia magistri stat
in tribus propositionibus quarum prima est hec. Si se-
rotina penitentia mortuo ualet vitam impetrare pe-
riculosum est tamen penitentiam usque in finem vite differre et pro-
tractare. Hanc magister insinuans. proponit primo
quod tempus penitentie durat usque in finem vite Augu-
sti. tamen dicere uidetur quod illi qui solum in finem vi-
te penitent in securo statu non transeunt de hac vita
sed quod penitentia serotina est satis factura et sacrificium ve-
spertinum et ideo deo accepta. et ideo promissa Aug. in
telligenda sunt de illis qui non ex amore dei sed ex ti-
more mortis penitentiam faciunt. vel pro tanto securita-
tem non dat beatus Aug. quia difficile est quod in tali
statu penitentiam agant veram. propter filios. vixem
mundum et dolorem mortis que in illo statu retrahunt ho-
minem a uersione ad deum. tamen qui in fine vite sue pe-
nitent bene possunt digne penitere. sed in purgatorio sol-
uunt penam quam in presenti non soluit. nisi forte tunc tam
vehemens esset contritio ut sufficeret ad delicti puni-
tionem. Ostendit etiam postea quod illi qui penitentiam in-
iunctam in hac vita non implauerunt. et etiam qui pe-
nitentiam eis iniunctam fecerunt. que si tamen non fu-
it condigna pro peccato commisso pro his punientur in pur-
gatorio. nisi forte haberent tam vehementem contritio-
nem que sufficienter in eis peccata puniret. sed quia
contritio non constat ideo penitentiam imponit. que ut ibidem
beatus Aug. dicit secundum ipsum contritionis modum diuer-
simode imponenda est. Secunda propositio est hec. Ab
infirmis in periculo mortis inquirenda est confessio pec-
catorum et penitentia pondus subleuandum est elemosinis et
orationibus amicorum. Hanc magister insinuans ostendit
dit qualiter agendum sit cum illis qui in fine vite sue pe-
nitent. et dicit quod morientibus non est pena satisfacto-
ria imponenda. nec postquam ualerunt sed in motu esse
da. Alijs vero secundum arbitrium sacerdotis iniungenda est
Dicit etiam quod morientibus nunquam reconciliatio deneganda
est. quod sacerdos denegans reus est animarum illarum. ad
quarum reconciliacionem sufficit quod ea penitentiam petierint etiam

si tunc petere non possint propter infirmitatem. Tertia pro-
positio est hec. Presbyteri inconsulto episcopo publicum cri-
men vel excoicationem non absoluant nisi ad hoc ultimo ne-
cessitas cogat. Hanc magister insinuans dicit quod illi
cuius est crimine publicum puta quod uniuersam commouit ut
beatus possit sacerdos simplex in casu mortis inconsulto
episcopo si sit absens reconciliare. alias tamen non debet facere
episcopo inconsulto. sicut nec uirgines consecrare. Adde
etiam insuper quod si mortuus sacerdotem habere non possit
dum tamen bonum testimonium habeat quod sacerdotem petiuit
non est illa que offertur oblatione respicienda sed recipi-
enda. Et tamen in speciali.

De peccatis que post hanc vitam
dimittuntur.

Delet etiam quod

utrum post hanc vitam aliqua
peccata remittantur? Quod aliqua
post hanc vitam remittantur christi-
anus ostendit in euangelio ubi ait Qui pecca-
uerit in spiritu sancto non remittet ei neque
in hoc seculo neque in futuro. Ex quo datur in-
telligi sicut sancti doctores tradunt. quod quedam
peccata in futuro dimittentur. Quaedam enim culpe
in hoc seculo relaxantur. quedam vero parue etiam
in futuro. que quidem post mortem grauantur et di-
mittuntur si digni sunt. si bonis actibus in hac
uita meruerint ut dimittantur eis. De illis etiam
am que edificat lignum. fenem. stipulam. dicit
Aug. quod igne tribulationis transitorie inueni-
ent cremabilia edificia que secum portauerunt
cremarentur. Sit enim sic. Post istum sane corporis
mortem donec de igne purgatorio ueniat
ad dicitur damnationis et remunerationis.
si hoc tempore interuallo spiritus defuitorum
quod edificauerunt. lignum. fenem. stipulam. huius-
modi igne dicantur propter peccata. que alij non senti-
unt qui huiusmodi edificia portauerunt. ut iue-
niant igne transitorie tribulationis uenia-
lia cremantem. non redarguo quod forsitan
uerum est. Sed quod dicitur saluus erit quasi
pro igne. cotemnit ille ignis. Grauior tamen
erit ignis ille que quicquid potest homo pati in hac vi-
ta. hic apte insinuat quod illi qui edificant li-
gnum. fenem. stipulam. quedam cremabilia edi-
ficia. id est uenialia peccata secum portant. que in ig-
ne emendatorio cremantur. Tamen constat quedam
uenialia peccata post hanc vitam deleri.

Quod alij citius alij tardius purgantur
in igne.

In illo autem igne pur-
gatorio alij tardi? alij citi? purgantur secundum quod
ista peccata magis uel minus amauerunt. unde Aug. in 1. libro
De hac uita incredibile non est. non illos fideles

DI. XXI

Aug. in 1. libro
de ciuitate deo.Aug. in 1. libro
de ciuitate deo.

Aug. in 1. libro

per ignem quendam purgatorium. quāto magis minusve bona peccata dilexerunt tāto tardius citiusq; saluari. Unde non frustra illa tria distingit apostolus. lignum fennum. stipulā. que illi edificant. qui et si aliana nō rapiunt. rebus tamē infirmitati concessis aliqua dilectione inherant. Qui fm suos amandi modos vel diutius vt lignū vel minus vt fenū. vel minimū vt stipulā ignem sustinebunt. Qui vero sup edificant aurum. argentum lapidem p̄ciosuz. v̄ vtroq; igne securi sunt. nō soluz de illo eterno q̄ cruciaturus est impios in eternū. sed etiam de illo emendatorio quo purgabitur quidam saluandi.

Oppositio.

Hic obijci pōt. Si

p lignū. fenū. stipulā venialia intelligunt peccata. et nullus adeo p̄fectus est q̄ venialiter nō peccet. Ergo qui edificant aurum argentum lapidē p̄ciosum. edificant etiam lignū. fenū. stipulam. ergo p̄ ignem transibunt. Ad quod dicimus quia nō omnis q̄ venialiter peccat. lignū. fenū. stipulā edificat. sicut econuerso nō omnis qui cōtēplatur deū et diligit primū et opa bona facit edificat aurū argentū lapidē p̄ciosum. et tñ in auro intelligit cōtemplatio dei. in argento dilectio pximi. in lapide p̄cioso bona opera. Sed illi qui edificant lignum. fennum. stipulā deū cōtemplant et pximum diligunt et opera bona faciūt. nec tamē edificant aurū. argentū lapidē p̄ciosuz. Hec enī edificat qui sic illa tria facit. vt cogitet que sunt dei. et quō placeat deo. nō mūdo. Lignū v̄o et fenū. et stipulā accipi possunt seculariū rerū q̄uis licite cōcessarum tales cupiditates vt amitti sine animi dolore nō possint. Hec ergo edificatis qui cogitat q̄ mundi sunt. quō placeat mundo. qui circa diuitias suas quodammodo carnali affectu tenetur. et tñ ex eis multa beneficia facit nec p̄ eis aliquid fraudis vel rapine molitur. Ex his ergo patet q̄ nō idem hō simul hec et illa edificat. Illa enī edificatio p̄fectoz tñ est. qui nō cogitant placere mūdo sed tñ deo. qui et si venialit̄ aliqñ peccant. feruore charitatis ita assumit in eis peccatum sicut gutta aq̄ in camiuo ignis. et ideo nunq̄ secū portat cremabilia. Hec aut̄ inferior edificatio minor̄ ē. q̄ nō tñ deo s̄ etiā mūdo placere cogitat. deū tñ p̄ponit. Si v̄o mūdu p̄poneret. nō sup edificaret. s̄ de

struerēt fundamētū Affectiōes q̄ carnales q̄b̄ dediti sunt domib̄ contugib̄. possiōibus: ita vt nihil p̄ponant christo: illis tribus significantur que in mentes p̄fectoz non cadunt. et si alia venialia admittant. In cordibus v̄o minorū interdū durant vsq; in finem. q̄ cuz talibus edificis transeunt. sed dissoluentur in igne. Ipsi vero merito fundamētū salui erunt. grauisimam tamen penam sentiat. Ex quo apparet q̄ tam hic misericordiam exhibet deus et quantū ibi exerceat seueritatem cum p̄ eodē peccato multo grauius ibi puniat q̄ hic.

Opinio quorundam cum obiectione.

Sed forte dices il-

lud esse accipiendum de pena peccati. non de ipso peccato. quod Gregorius dicit. q̄dam leuia in futuro dimittenda. Si enim veram penitentiaz habuerit quis peccata omnia dimissa sunt ei. sed p̄na forte remansit. Ideoq; si vere penitens obiit. sine peccato transit. Si autem vero penitens non est in obitu. maculam portat que nunq̄ delibitur. Qui vero edificat lignum. fenū stipulam vere penitet. quia bonus est et charitatem habet. et in charitate de hac vita trāsit. ergo sine peccato transit. non sequitur. Verū quidem est qui bonus est et charitatem habet et vere penitet. et tamen cuz veniali peccato transit quod nō deluit penitentia. Penitentia enī non delet nisi peccatum illud quod deserit homo. Tale aut̄ peccatum sepe in hac vita non delinquitur ab homine. et tamen vere penitens est. et si non d̄ omnibus venialibus peniteat p̄dōt enim quis de omni mortali et de omni veniali penitere. excepto vno vel plurib̄ venialibus quidem. Sicut habet quis charitatem et vnum vel plura venialia. Quod d̄ criminalibus nullatenus esse potest. Est enim aliquis bonus charitatem habens: s̄ adhuc quodam cupiditatis affectu amās hec secularia. Talis existens subita morte opprimit. In illo terreno affectu mortuus est. et tamē saluabit. a quo nō se h̄ absoluit. ergo post hāc vitā ab illo purgabit. Constat ergo q̄dā peccata s̄ leuia post hanc vitam dimitti. Si v̄o de pena peccati illud intelligi voluissent auctores. cur magis cōmemorassent leuia q̄ graua. cū etiā grauium pena hic inexplata post hanc vitā restet.

Q. aliq̄s v̄e penitet et si n̄ de oī venialib̄.

Quid sit edificare li. fe. li.

ugu. super al. cxcij.

Soluit.

Quid sit edificare a. a. et p̄e.

De generali confessioe quid p^re
sit.

Post hec considerã-
dum est quid p^resit cōfessio illa ubi singula
peccata que quisq^{ue} fecit non exprimuntur?
Sane dici pōt. q^{od} omnia criminalia semel
saltem optet in p^ressioe exprimi nisi aliqua
a mente exciderint. S^{ed} quia nemo delicta
intelligit omnia. generalit^{er} saltē ea cōficere
quorū memoriā non habes. 7 sic nihil ce-
lesti d^{omi} sceleribus tuis. Venialia vero quia
innumerabilia sunt sufficit generaliter con-
fiteri. nisi aliqua sint frequēter iterata. p^re-
ctius est tamen etiā illa exprimere si valet.
Ideoq^{ue} quotidie generaliter fit confessio i
ecclesia p^r venialibus scz peccatis que quo-
tidie admittimus. et p^r illis mortiferis q^uā
noticiā nō habem^{us}. **U**n^{de} Aug. Veritatem
dicit deo penitens q^uā nihil illi de commis-
sis sceleribus celat: nisi q^uod et si volūate ce-
lauerit. deus ignoret. sed veritatem sibi di-
ci vult ab eo vt veniā p^rsequat^{ur}. Si nō mē-
te aliqua exciderint. p^rstetur veritates deo
cū generaliter dixerit. Deus q^uos occul-
ta cordis et opa mea et delicta a tenō sunt
abscondita. q^uo veniā largiaris p^rcor. et h^{oc}
est veritas cōfidentis quaz diligit de^{us}. **U**n^{de}
Ecce est veritatē dilexisti. h^{ic} insinuatur
q^uod generalis cōfessio etiā mortalia deiet. q^u
rum intelligentia non habetur.

Aug. in q^uā-
ta rōsione cō-
tra pellagio-
nos.

Nemo confiteatur peccata que
non fecit.

Sicut autem peni-
tens celare nō debet peccatū suū q^uo super-
bia ē. ita nec humilitatis causa fateri se reū
illius q^uod senō cōmississe noscit. q^uo incauta ē
talis hūilitas 7 peccatores p^rstituit. **U**n^{de}
Aug. Cum humilitatis causa mentiris. si
nō eras peccator ante q^uā mentieris mentiē-
do efficieris q^uo vitaras. Veritas in te non
est nisi ita te dixeris peccatores vt etiā esse
cognoscas. Veritas autē ipsa ē vt quod es
dicas. Nam quomodo est veritas ubi re-
gnat falsitas.

Aug. de ver-
bis apli.

De penis sacerdotis qui pecca-
tum publicat cōfidentis.

Lauetat autē sacer-
dos ne peccata p^rstentius alij p^rdat alioq^uā
deponat. **U**n^{de} Greg. Sacerdos an omnia

Gregori^{us}

caueat ne de his que ei p^rstent^{ur} peccata ali-
cui recitet. nō p^rpinquis. nō extraneis. nec
q^uod absit p^r aliquo scandalo. **N**ā si hoc fece-
rit deponat et oibus diebus vite sue igno-
miniosus p^regrinando p^rgat. **Q**uod nō di-
ctum est vt penitens eligat sacerdotē scien-
tem ligare 7 solvere. videtur contrariuz ei
q^uod in canonibus reperitur. vt nemo scz alte-
rias parrochianū iudicare p^rsumat. S^{ed} ali-
ud est fauore vel odio p^rrium sacerdotem
cōtemnere q^uod canones p^rhibent. aliud ce-
cum vitare. quod Urbanus facere monet
ne si cecus cecū ducat ambo in foueam ca-
dant. **A**it enī Urbanus scōs. **P**lacuit vt
nulli sacerdotum deinceps liceat quēlibet
cōmissum alteri sacerdoti ad penitentiam
suscipere. sine eius consensu cui se prius cō-
missus est. **Q**ui vero contra hoc facere tem-
ptauerit. gradus sui periculo subiacebit.

Ista est distinctio. xxi. hui^{us} quar-
ti libri. In q^uā magister post q^uod egit de t^{em}p^{or}e penitētie.
Dic^{it} monet quasda^m questiones circa determinata 7
soluit. Et circa hoc duo facit. **P**rimo enim querit an
etiā aliqua peccata dimittant^{ur} post h^{anc} vitā. **S**ecū-
do ostendit quōd mortale remittat^{ur} cū nō habe-
tur. **P**rimū facit vsq^{ue} ibi. **P**ost hec considerandū est
Scōm vsq^{ue} ad finē d^{omi}. In speciali s^ua magistri s^unt
in tribus p^rpositionib^{us} quarū prima est hec. **M**agi-
ster hoc attestat q^uod p^rctis veniale etiā post h^{anc} vitā re-
mittatur. **H**anc magister insinuans q^uerit. **U**truz post
hanc vitā etiā aliqua peccata dimittant^{ur}. **E**t rōndet q^u
sic p^r autoritate d^{omi} dicentis aliqua peccata nec hic
nec in futuro remitti. **E**t p^r autoritatē Gregorij dicē-
tis quasda^m culpas in futuro remitti q^uosda^m si tamē
hec meruerint in hac vita. **E**t p^r autoritatē Aug^{ustini}.
dicentis eos qui edificat lignū fenū et stipulā. 7 q^uo ve-
nialia peccata secū portant. p^r ignē purgatorij salua-
ri quo ista peccata cremabunt^{ur}. **P**ostea dicit q^uod ille ig-
nis purgatorij quosda^m tard^{ius} quosda^m citius purgat.
S^{ed} q^uo aliqui magis vel minus bona corporalia iⁿ hac
vita dilexerunt. vñ gradus dilectionis notant^{ur} p^r hec
tria. s^{ci} lignū fenū 7 stipulā. **I**lli t^{em} qui sup^{er}edificat au-
rū argētū 7 lapides p^rciosos. tam ab igne eterno q^u
purgatorij securi sunt. **P**ostea obijcit p^rtra predicta
hoc mō. **S**i p^r lignū fenū et stipulā intelligunt^{ur} venia-
lia. cū nullus sit sine venialibus. ergo nullus est qui
ista nō edificet. 7 ita etiā vtri p^rfecti q^uo edificant aurū
argētū 7 lapides p^rciosos. edificabūt lignū fenū et
stipulā. **E**t q^uo alij sunt qui edificant lignū fenū et sti-
pulā sicut im^{per}fecti. qui q^uis deus contemplant^{ur} 7
p^rimū diligant 7 bona opa faciūt t^{em} nō dicunt^{ur} sup^{er}
edificare aurū argētū et lapides p^rciosos p^r q^uo p^redi-
cra tria intelligunt^{ur}. q^uo nō habent hec tria excellent^{er}
sed cū aliquo inordinato amore rerum tp^{or}aliū. **A**lij
nō sunt qui edificant aurū argētū 7 lapides p^rci-
osos. sicut p^rfecti q^uo q^udem intenti sunt cōtemplationi
dei q^uo intelligit^{ur} per aurū. 7 dilectioni p^rimi que itelli-
gitur per argētum. et ceteris bonis operibus que
intelliguntur per lapides p^rciosos **I**sti edificare di-
cuntur non lignum fenū et stipulam. sed imperfe-
cti qui simul cum deo cogitant que sunt mundi edifi-
cat lignū fenū 7 stipulā. et cū talib^{us} edificijs trāsēit

et tremabuntur igne purgatorij. Licet transitorie ta-
men grauitur puniant. Dic enim misericordia exhibe-
tur. illic iusticia exercebitur. Secunda oppositio est hec.
Sicut p generalē confessionē et veraz contritionē ve-
niale delect sic etiam mortale cuius nō habetur noti-
cia etiam si non recitet. Hanc magister insinuat que-
rit. si confessio pfit si in ea singula peccata exprima-
tur. Et respondet q singula peccata mortalia quo-
rum quis memoriā habet debet singulatim simul in
pessione exprimere. sed quoz memoriā nō hz opoz
tet saltem generaliter confiteri. venialia autē quia
innumerabilia sunt oportet et sufficit ea generaliter
confiteri. Cū subdit q confessio generalis fit in eccle-
sia per quam remittunt peccata venialia et etiā mor-
talia quoz memoriā non habemus. Addit etiā
am q sicut penitens non debet peccata celare que se-
cit quozum scz habet memoriā. ita debet attendere
vt peccatū non constiteat quod non fecit. quia sic mē-
tietur et peccaret. Ultimo dicit q sacerdos debet oī-
bus modis peccata confitentū celare. quod si nō fe-
cerit deponendus est. addit etiā q penitens nūq̄ dz
pprium sacerdotem dimittere nec sacerdos quicum-
q̄ aliquem alteri sacerdoti commissum ad penitenti-
am suscipere debet. tñ ppter ignorantiaz ppriū sacer-
dotis potest penitens querere discretū sacerdotem.
Et tñ in speciali.

Si peccata dimissa redeant. a

Unqz mul-

tis autoritatibus supra sit as-
sertū in vera cordis contritio-
ne pctā dimitti an pessionem

vel satisfactionē ei etiā q aliqui in crimē re-
lapsurus est: q̄rif. Si post cordis cōtriti-
onem cōfiteri p̄tēperit. vel in pctm̄ idēz vel
sile ceciderit. an peccata dimissa redeant?
Lui? questionis solutio obscura est et per-
plexā. alijs asserētib? alijs ecōtra negātib?
pctā se dimissa vltē replicari ad penam.
Qui x̄o dicit pctā dimissa redire. subdit
semuniunt testimonijs. Amb. ait. Donate
inuicem si alter in alterū peccat. alioq̄n de-
us repetit dimissa. Si em̄ in his p̄temptus
fuerit sine dubio reuocabit sniam p quam
misericordiā dederat. sic in euāgelio de ser-
uo nequā legif. qui in p̄seruū suūz impius
deprehēsus est. Item Raba. Nequā suū
tradidit deus tortoribus quoadusq̄z red-
deret vniuersum debitum. qz nō soluz pec-
cata que post baptismū homo egit reputa-
buntur ei ad penā. sed etiā originalia que
in baptismo sunt ei dimissa. Item Grego.

Ex dictis euangelicis constat. qz si ex cor-
de nō dimittimus. quod in nos delinquit
et hoc rursum exigit qd iam nobis p peni-
tentiā dimissum fuisse gaudebamus. Item
Aug? Dicit deus. dimitte et dimitte tibi
s ego prius dimisi. dimitte vel postea. Nā
si non dimiseris reuocabo te. et quicqd di-

miseram replicabo tibi. Item. Qui diuini
beneficij oblitus suas vult vindicare iniu-
rias. non solū de futuris peccatis veniam
non merebitur. sed etiaz p̄terita que iam si
bi dimissa credebat. ad vindictā rei replica-
bunt. Itē Beda. Reuertar in domū meā
tē. Timendus est ille versiculus nō expo-
nendus. ne culpa quā in nobis extinctam
credebamus. p incautelā nos vacātes op-
primat. Itē. Quicumq̄ em̄ post baptisma
sue prauitas heretica seu cupiditas mun-
dana arripuerit. mox oīm p̄sternet in ima-
vitiōz. Item Aug. Redire dimissa pctā.
vbi fraterna charitas nō est: aptissime do-
minus in euāgelio docet. in illo suo a quo
dimissum dñs debitū petijt. eo q ille cōser-
uo suo debitum nollet dimittere s̄dis auto-
ritatib? innitunt q dicunt pctā dimissa si re-
plicānt redire simplr. Quibus opponitur

Beda sup Lu-
cam.

Oppositio cō-
tra eos.

Aug. in li. de
baptismo.

Si q̄s p pctō de quo penituit et indulgen-
tiam accepit iterū puniē. nō videt iustum.
Si puniatur p eo qd peccauit et nō emēda-
uit: iusticia est apra Si vero req̄rif qd fue-
rat condonatum: vel iusticia nō est. vel iu-
sticia est occulta. Videtur etiā deus bis in
idipsum iudicare. et duplex tribulatio con-
surgere. quod scriptura negat Sed ad hoc
potest dici. q neq duplex tribulatio p̄sur-
git. neq iudicat deus bis in idipsum. hoc
em̄ fieret si post condignam satisfactionem
et sufficientem penam iterum puniret. sed
non satisfecit digne et sufficienter. qui nō p
seuerauerit. Debuit em̄ iugem peccati ha-
bere memoriā. non ad faciendum. sed ad
cauendum. debuit nō obliuisci omnes tribu-
lationes dei. que tot sunt q̄t sūt peccatoruz
remissiones. Tot q̄ debuit cogitare dona
dei. quot mala sua. ac pillis vsq̄ in finem
gras agere. Sed qz ingratus ad vomitum
sicut canis redijt. antea bona mortifica-
uit. et peccatuz dimissum reuocauit. vt cui
hūiliato an̄ deus peccatū dimiserat. eidez
postea elato et ingrato imputet.

Aliorum sententia. b

Sed quia absōnū

videt vt pctā dimissa iterū imputent. pla-
cet quibusdam neminem p peccatis semel
dimissis iterum a deo puniri. Sed ideo di-
cunt dimissa redire et imputari. quia pp̄
ingratiudinē ita reus et peccator cōstitui-
tur. vt ante fuerat. Si em̄ quod dimissum
fuerat dicit exigi. quia remissionis p̄cepte
ingratus. ita reus fit. vt ante fuerat. Utri-

.XXII

toz statib?
uit pecca-
redire.

reg. in ome
quadā.

q̄ p̄ti questionis probati fauent doctores
Ideoq̄ alicui p̄ti non p̄iudicans studio
so lectori iudicium relinquo. addens mihi
tutū fore. ac saluti p̄p̄inquo. sub mensa do
minorum micas edere.

Quid sit hic sac̄m̄ ⁊ res. c

Post p̄dicta restat

inuestigare q̄d i actiōe p̄nie sit sac̄m̄ ⁊ res
Sac̄m̄ em̄ signū est sac̄re rei. Quid ḡ hic
signū ē. ⁊ q̄ ē res sac̄ra hui⁹ signi? Quidaz
dicūt sac̄m̄ h̄ esse q̄d exteri⁹ tñ gerit. s. ex
terior: p̄nia que est signū interioris p̄nie. s.
p̄ritiōnis cordis ⁊ humiliatiōis. Ad h̄ ē:
nō omne sac̄m̄ eu āgelicū id efficit q̄d figu
rat. Exterior: em̄ p̄nia nō efficit interiorē
potius interior: causa est exterioris. Sz
ad hoc inquit illi hoc esse intelligendū
d̄ illis sacramentis que in nouo testō insti
tuta sunt. vt est sac̄m̄ baptisimi. p̄firmatio
nis ⁊ corpus x̄pi. Sacramentū h̄o p̄nie sic
et coniugii ante t̄ps gratie etiam a primor
dio humani generis fuit. Utrūq̄ em̄ insti
tutū fuit in primis parētibz. Itē Si exte
rior: p̄nia sac̄m̄ est. et iterior: res sac̄m̄
ti. sepius p̄cedit res sac̄m̄ q̄ sac̄m̄ rē. Sz
nec hoc in cōueniēs est. Nā ⁊ in alijs sac̄ra
mentis que efficiunt q̄d figurant. hoc sepe
p̄tingit. Quidā autē dicunt exteriorēz peni
tentiam ⁊ iteriorē esse sac̄m̄ nec duo sac̄ra
m̄ta. sed vnū. vt species panis et vini. nō
duo sunt sacramenta sed vnū. Et sicut in
sac̄o corpis. ita etiā in hoc sac̄o dicūt ali
ud esse tñ sac̄m̄. scz exteriorē p̄niam. ali
ud sac̄m̄ ⁊ rē. s. interiorē p̄niam. aliud rē et
nō sac̄m̄. scz remissionē peccatorū. Interio
r: em̄ p̄nia ⁊ res ē sac̄i. i. exterioris penitē
tie. ⁊ sac̄m̄ remissionis peccati. quam et si
gnat ⁊ facit. Exterior: quoq̄ p̄nia ⁊ interio
ris signū est. ⁊ remissionis peccatorū.

Alloz snia.

Ista est distinctio. xxij. hui⁹ quar
tū libri. In qua magister post q̄ egit de t̄pe p̄nie. Die
determinat quedā que p̄tinent ad effectūz e⁹ que est
remissio peccatorū. Et tria circa hoc facit Primo em̄
inquit vtrū peccata in cōtritiōe dimissa cōfessione
sequenti om̄issa vel cōtempta redeant. Sec̄do quid i
hoc sac̄o sit res ⁊ q̄d sac̄m̄ fm̄ quosdā manifestat.
Tertio quō p̄nia exterior ⁊ interior vnū sit sac̄amē
tū fm̄ alios insinuat. Primū facit a principio dif. vt
q̄ ibi. Post p̄dicta. Sc̄m̄ vsq̄ ibi. Quidam autē
dicūt. Tertū vsq̄ ad finē distinctionis. In sp̄ali sen
tentia magistri stat in tribus p̄positionibus quarū
prima est hec. Quidaz dicunt peccata semel dimissa
p̄ gratie p̄ditiōē iterū ad penam replicari. sed alijs
placet h̄m̄di p̄ctū iterū a deo non imputari. Nāc ma
gister insinuans. p̄ponit p̄mo vtrū dimissis peccatis

in cōtritiōe si h̄o postmodū p̄terit cōtemptat vel in
p̄stina p̄ctā vel in cōsimilia p̄ctā incidat. an p̄ctā p̄us
dimissa redeat. Postea t̄git circa hoc diuersas opi
niones. Quidā em̄ dicūt ea redire ⁊ adducunt para
bolam de seruo nequā a quo videtur vn̄uersūz debi
tū etiā p̄tū dimissum exactū esse. tangunt etiā in li
tera plures autoritates que faciūt ad p̄positū. Sed
p̄tra hoc opponit. nō em̄ videt iustum vt p̄ peccato
quo q̄s semel iudicat. ⁊ itez iudicet. Et respondet
q̄ p̄pter hoc nō bis sup eodē p̄ctō iudicat. q̄ nō p̄fe
cte penituit cū nō indigne p̄soluit ⁊ ingratus fuerit.
Alloz opinio est q̄ p̄ctā dimissa an nō redeat iterūz
nisi p̄pter ingratitudinē. p̄tē ingratitudinē em̄ q̄s re
uo constituit sicut an fuerat ac si peccata rediret p̄i
stina. Postea magister a determinatiōe hui⁹ questio
nis cessat ⁊ se excusat relinquens studiū eius studio
se lectori. eo q̄ vtraz opinionūz doctores fauentes
habet. Sc̄do p̄positio est hec. In sac̄o penitentię
penitentię exterior est sac̄m̄. interior autē res sac̄ra
menti. Nāc magister insinuans querit cū sac̄ramen
tum sit sac̄re rei signum. quid in p̄nia sit sacramentū
et quid res. Postea soluit fm̄ opinionē aliquoz dice
tium exteriorē esse sacramentū interiorē em̄ rē
sac̄ramenti. Contra q̄d statim opponit q̄ sac̄ramēta
noue legis efficiūt q̄d figurāt. exterior autē p̄nia nō
efficit interiorē ergo non est sac̄m̄. Et fm̄ opinionē
eorum r̄idet dicens q̄ verū sit de illis sacramentis q̄
i noua lege instituta sunt. vt baptisimus p̄firmatio et
corpus x̄pi. p̄nia autē non est talis q̄ in primis paren
tibus fuit. et temporibus eozū instituta sicut ⁊ matri
monium. Obijcit etiā alio modo q̄ sacramentūz de
bet p̄cedere rē. p̄nia autē exterior: non p̄cedit interi
orē vt sepius. Et respondet q̄ etiā in alijs sac̄ramen
tis sepe p̄cedit res sacramentū sicut econuerso vt in
adultis contritis gratia ante baptisimūz cōferit. Ter
tia p̄positio est hec. Alij dicunt t̄ exteriorē penitē
tiam esse sac̄m̄ q̄ interiorē. tñ non eē duo sacramen
ta. sed vnū completū Nāc em̄ p̄positionem p̄po
nens soluit questionē p̄missam fm̄ aliozū opinionem
qui dicunt t̄ exteriorē q̄ interiorē vnū eē sac̄ramē
tū sicut species panis et vini non duo sunt sac̄ra sed
vnū. Exterior autē p̄nia est tñ sac̄m̄. Interior autē
est res ⁊ sac̄m̄ remissio autē peccatorū est tñ res. ⁊ sic
tria sunt in hoc sac̄o sicut sunt in alijs sacramentis.
Et tñ in speciali.

De sac̄o vinctiōis extreme. a

Alter p̄mis

sa est etiā aliud sacramentum
scz vinctio infirmozū que fit i
extremis oleo p̄ p̄ctū cōsecra
to. Et sunt tria genera vinctiōis. Est enim
vinctio que fit crismate. que d̄: principalis
vinctio. q̄ in eā principaliter paraclet⁹ da
tur. Unde et p̄pter abundantiam gr̄e du
os liquores mixtos habet. oleū scz ⁊ balsa
mum. oleum conscientie. balsamum fame.
Crisma vero grece vinctio latine d̄. Nec ta
mē omne oleū ad vinctiōem sanctificatum
crisma vocatur. sed illud solum q̄d miscef
cum balsamo. quo capita regum et pontifi
cum vngunt. quo etiā baptizatos sacer
dos vngit in vertice. et pontifex p̄ imposi

DI. XII

De tribz
neribz
mis.

tionem manus confirmandos vngit i frō/te. Est et alia vntio qua cathecumini et neophici vnguntur in pectore et inter scapulas. in perceptione baptismi. Tertia vero vntio est que dicitur oleum infirmorum. de qua nunc agitur.

De quibus institutum sit hoc sacramentum.

Hoc sacramentum vntionis infirmorum ab apostolis institutum legitur. ait enim Iacobus. Infirmatur aliquis i vobis inducat presbyteros ecclesie. et orent super eum vngentes eum oleo in nomine domini et alleuiabit eum dominus et si i peccatis fuerit. dimittentur ei. In quo ostenditur duplici ex causa sacramentum institutum. scilicet ad peccatorum remissionem. et ad corporalis infirmitatis alleuiationem. Unde constat eum qui hanc vntionem desiderat deuoteque percipit. et in corpore et in anima alleuiari. si tamen expedit vt in vtroque alleuietur. et si forte corporis validitudo illi habere non expedit. illam que est anime sanitatem in hoc sacramento acquirit. Et sicut in alijs sacramentis ita et in isto. aliud est sacramentum. aliud res sacre. Sacramentum est ipsa vntio exterior. res sacramenti vntio interior que peccatorum remissione et virtutum ampliatione perficitur. Et si ex contemptu vel negligentia sacramentum hoc pretermittitur periculosum est et damnabile.

De iteratione huius sacramenti.

Querunt aliqui si

hoc sacramentum iterari possit. cum baptismus et alia quedam sacramenta semel suscepta non iterentur. Augustinus dicit. sacramentum non iterandum et sacramento non faciendam esse iniuriam. sed hoc dicit vbi ait de sacramento baptismi et ordinationis. Non videtur illud generaliter accipiendum. sed de sacramento baptismi et confirmationis et ordinationis. que nullatenus sunt repetenda. quia semel tantum et non sepius datur baptismus et confirmatio et ordinatio. Sacramentum vero altaris et penitentiae et coniugii sepe iterari videtur. quia sepe sacramentum corporis percipitur. frequenter penitentia agit coniugium sepe contrahitur. Quare ergo vntio similiter non potest iterari? Si morbus non reuertitur. medicina non iteretur. Si vero morbus non potest cohiberi. quare

medicina debet prohiberi. Sicut oratio iterari potest ita et vntio iterari posse videtur vtrique enim illic commemorat. Iacobus. et vtrique illic cooperatur ad ferendam alleuiationem corporis et anime. Cur ergo negatur vntionem super infirmum posse iterari ad impetrandam sepius sanitatem mentis et corporis. cum propter idem sepe iteranda sit oratio? Quidam autem de omni sacramento intelligi volunt quod non sit iterandum. scilicet in totum illud quod pertinet ad sacramentum. dicentes quedam sacramenta sepius posse suscipi. quedam vero non. Nec tamen que sepius sumuntur. totaliter iterantur vt sacramentum altaris et vntionis. que licet sumantur sepius. tamen quia non iterum benedicuntur eadem hostia vel idem oleum. non iteratur sacramentum cum iniuria. Sed dicit quis sic et baptismus non iteratur. et si aliquis frequenter baptizetur dum eadem a qua non iterum benedicatur? Sed aliud est inquit illi de benedictione aque qua fit baptismus. aliud de benedictione panis et olei. Potest enim baptismus celebrari in aqua etiam non benedicta. quia illa benedictio per reuerentiam tantum fit et decore. non virtute sacramenti. Sed corpus christi non potest confici nisi de pane consecrato nec vntio illa fieri potest nisi de oleo ab episcopo consecrato. Ideoque illa sanctificatio ad virtutem sacramenti pertinere videtur. In coniugio quoque semel tantum benedicuntur quisque non sepius. Benedicuntur enim. vt ait Ambrosius. cum prima et non secunda vxore. Si ergo cum dicitur sacramentum non esse iterandum. nec iniuria ei esse faciendam. rationem dicti referas ad satisfactionem rei qua sacramentum expletur. de omni sacramento generaliter id verum est. Si vero ad susceptionem sacramenti. de quibusdam verum est quod non iterantur crebra susceptione. de alijs vero quibusdam non quia frequenter sumuntur. vt hoc vntionis sacramentum quod in omni pene ecclesia sepe repetitur.

Ista est distinctio. xxiij. huiusmodi quatuor libris. In qua magister postquam determinauit de baptismi quod est sacramentum intratum. et de confirmatione. eucharistia et penitentia que sunt sacramenta per gradum. Hic vero terminat de extrema vntione que est sacramentum ex euntium. Et tria circa hoc facit. Primo enim quod sit hoc sacramentum. manifestat. Secundo ostendit quod efficiatur. Tertio suadet ne quis ipsum ex contemptu et negligentia pretermittat. Primum facit a principio distinctio. vsque ibi. Hoc sacramentum vntionis. Secundo vsque ibi. Querunt aliqui si hoc sacramentum. Tertium vsque ad finem dist. In spali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Extreme vntionis infirmorum que fit in oleo consecrato per manus episcopi

AB

sunt tria genera iuxta dicta magistroꝝ. Hancm̄ insinuans dicit p̄mo q̄ sac̄m̄ extreme vnctiōis sit oleo p̄ eōm̄ p̄secrato. Et tangit triplex genus vnctionis. Est em̄ quedam vnctio principalis que sit ch̄ismate et oleo. s. mixto balsamo. et tali vnctione vnct̄ reges et pontifices in capite. p̄firmādi aut̄ in frōte. baptizandi aut̄ in vertice. Alia est vnctio qua vnct̄ur cathecumini iter scapulas. Tertia est vnctio qua vnct̄ur infirmi. et de hac ad p̄is agitur. et de due sunt simplici oleo b̄ndictio. Postea dicit hoc sac̄m̄ institutū fuisse ab ap̄lis vt dicit. b. Jacob⁹ in canonica sua. c. ij. Sc̄da p̄p̄o est hec. Hoc sac̄m̄ duplici d̄ cā ab ap̄lis est institutū. s. ad pctōꝝ remissionē et ad corporalis infirmitatis alleuationē. Hanc m̄ḡ insinuans dicit hoc sac̄m̄ institutū fuisse ad duplicem effectū. ad sanitatē aīe et corpis. q̄ tñ nō expedit hōi vt sp̄ alleuet̄ corporaliter. ideo nō sp̄ hoc sac̄m̄ sanitatē acquirit. q̄ hoc sac̄m̄ deuote et fideliter recipit. Postea ponit hui⁹ sac̄m̄ p̄firmatē ad alia. Nā in hoc sacramento est aliquid q̄ est sac̄m̄ tñ. vt est extrema vnctio. et aliqd̄ q̄ res sac̄e. vt interior vnctio. i. peccatoꝝ remissio. et virtutū appositio. et ideo hoc sac̄mentū cōtemnere vel negligere p̄iculosum est. Tertia p̄positio est hec. Hoc sacramentū ex cōtemptu et negligētia nō p̄mittat̄ nec ip̄m̄ reiterat̄ nisi morib⁹ reuertat̄. Duius p̄positiōis p̄ma p̄o patet ex p̄missis. sc̄dam magister insinuans querit. Utrū hoc sac̄m̄ possit reiterari. Et oñdit p. b. Aug. q̄ nō. q̄a in iuriam facit sac̄o q̄ reiterat sac̄m̄. et sic r̄ndet q̄ Aug. loquit̄ tñ de tribus sac̄is. s. de baptisimo. cōfirmatiōe et ordine que nullo mō iterāda sunt. Alia v̄o septi⁹ iterari p̄nt. vt eucharistia. p̄nā. et m̄rimonium. quare etiā vnctio iterat̄. si em̄ moribus iterat̄ et vnctio q̄ est medicina morbi iterat̄. Et tñ in sp̄ali.

De ordinibus ecclesiasticis.

DI. XX/ III

Hinc ad con-

siderationē sacre ordinatiōis accedamus. Septē sunt spiritualium officioꝝ gradus siue ordines sicut ex sanctorū patrum dictis apte tradit̄. et capitis nostri. s. iesu xp̄i exemplo monstratur. qui omniū officia in se metipso exhibuit. et corpi suo q̄ est eccl̄ia eosdem ordines obseruādos reliquit. Septem autē sunt p̄pter septiformē gratiam sancti spiritus. cuius qui nō sunt p̄cipēs ad gradus ecclesiasticos indigne accedūt Illi v̄o in quoz̄ mentibus diffusa est septiformis gratia spiritus sancti. cum ad ecclesiasticos ordines accedunt. in ipsa spiritualis gradus promotione amplioꝝ gratiā percipere credunt̄.

Quales assumendi sunt ad clerum.

Tales autē ad ministeriū spirituale eligendi sunt clerici.

q̄ digne possint dominica sacramenta tractare. Melius est em̄ domino sacerdoti pau-

cos habere ministros qui possint digne opus dei exercere. q̄ multos inuitiles qui ordinari graue onus inducant. Tales enim decet esse ministros christi qui septiformis gratia spiritus sancti sint decorati. ex quoz̄ doctrina et p̄uerfationis forma eadez gratia in alijs transfundat̄. ne celestes margaritas spiritualium verborū officioꝝ graduum diuinoꝝ sordide vite pedibus conculcent. In sacramento ergo septiformis spiritus. septem sunt gradus ecclesiastici. sc̄z hostiarū. lectores exorciste. acoliti. subdiaconi. diaconi. sacerdotes. Dēs tñ clerici vocont̄. i. sortiti. Corona em̄ signacūm est quo signant̄ in p̄te sort̄ ministerij diuini. Corona regale decus significat. et seruire deo regnare ē. Nā ministri ecclesie reges esse debent. vt se et alios regant. quib⁹ pertrus ait. Vos estis genus electū. regale sacerdotiū etc. Summitas capitis desuper n̄ datur. vt eorum mens ad dñm̄ libera mōstret̄. que reuelata facie gloriā dei p̄templetur. Summitas em̄ capitis est eminentia mentis. denudatio capitis est reuelatio mentis. Clericus em̄ secretorū dei nō ignarus esse debet. Tondent̄ etiam capilli vsq̄ ad reuelationē sensuum sc̄z oculoꝝ et aurium. vt vicia in corde et ope pullulātia doceant̄ p̄cedenda. ne ad audiendū et intelligendum verbum dei p̄pediatur mēs. p̄ quo seruato. reddetur in excelsis corona. Tonsure autem ecclesiastice vsus a nazareis exortus videtur. qui prius crine seruat̄. deinde ob vite continentiaz caput radebant. et capillos in igne sacrificij ponebant. hinc vsus inoleuit vt qui diuinis cultib⁹ mancipant̄. quasi nazarei id est sancti crine posito inueniantur. Sicut ad ezechielē dicitur. Fili hominis sume gladium acutum et duc super caput tuum et barbā. In actibus etiam apostolorū p̄scilla et aculam hoc fecisse legimus. Paulus quoq̄ et alij quidam discipuli christi hoc fecerunt. Recte ergo in quibuslibet gradibus constituti clerici vocantur. quoz̄ nomina et rationes nominum Isidorus exponēs ait. Cleros et clericos hinc appellatos esse credimus. quia Obathias electus est sorte. quem primum per apostolos legimus ordinatum. Clerus em̄ grece. latine sortis vel hereditas dicitur. Ideo ergo dicti sūt clerici. quia de sorte sunt domini. vt quia deum partem habent. Generaliter vero clerici nuncupati sunt omnes qui in ecclesia dei seruiunt. quoz̄ gradus et nomina sunt

Quare septē sunt.

Clemēs pa.

De coronatione.

3ff. in li. 1. de tribus.

hec. hostiarius. lector ꝛc.

De hostiarijs.

Hostiarij idēz etia

idors. niores sunt qui in veteri testō electi sūt ad custodiam templi vt nō ingredere in illō immundus. Dicti autē hostiarij eo q̄ presunt hostijs templi. Ipsi enī tenētes clauē omnia intus et extra custodiūt. atq̄ inter bonos et malos habentes iudiciū. dignos recipiunt. indignos respuunt. An̄ ꝛ eis cū ordinant̄ clauē ecclesie dant̄ ab ep̄o. Et dicitur eis. Sic agite tanq̄ rationem deo reddituri pro rebus que clauibus istis recludunt̄. Hoc officiū dñs in sua p̄sona suscepit qñ flagello de funiculis facto vēdētes et ementes eiecit de templo. Ipse enim se hostiarium significans dicit. Ego sum hostium per me si quis introierit saluabit̄ et ingrediet̄ et egrediet̄ et pasca inueniet̄.

De lectoribus.

Secundus est gra

idors. dus lectorꝝ. lectores a legēdo sicut psalmiste a psalmis canēdis vocati sunt. Illi ei predicant̄ p̄lis quid sequant̄. isti cantant̄ vt excitent ad compunctionē animos audientiuꝝ. licet quidam lectores ita miserabiliter p̄nunciant. vt quosdā ad luctū lamentationemq̄ cōpellant. Idē etia p̄nunciatōres vocant̄ q̄ porro an̄ nunciāt. q̄ tā erit clara eorꝝ vox. vt etiā longe positōrꝝ aures adimpleant. Ad lectores autem p̄tinet lectiones p̄nunciare. ꝛ ea que p̄phete nunciauerūt p̄lis p̄dicare. vt iā ex officio in ecclesia legant̄ p̄phetias et lectiōes. vñ et ei vidēte populo tradit̄ ab ep̄o codex diuinarū lectionū. et dicit̄ ei. Accipe et esto verbi dei relator. habiturus si fideliter impleueris officiū. p̄tem cum his qui bene v̄bum dei ministrauerunt. Qui ad hūc gradum p̄uehit. litterarꝝ scientia debet esse instructus. vt sensum verborum intelligat. vim accentū sciat. distincte legat. ne confusione plationis intellectū auditoribꝝ auferat. Attendat quid indicatiue. quid iterrogatiue sit legendū. vbi sit in orōne faciēda distinctio. Hec enī male seruata. intellectu turbant et alios ad risum puocant. auribus et cordi consulere debet vox lectoris. Hoc officiū impleuit x̄ps cū in medio seniorum libꝝ Esaię ap̄iens. disticte ad intellegendū legit. spiritus dñi sup me ꝛc. Ex q̄

lectoribꝝ datur intelligi q̄ gratia spiritua li clarere debent qui alijs verbū dei annūciant. Hic ordo formā et iniciū a p̄phetis accepisse videt̄. quibꝝ dicit̄. Clama ne cesses quasi tuba exalta vocem tuam.

De exorcistis.

Tertius ē ordo ex

orcistarū. Exorciste autē ex greco in latinū adiurantes vel increpātes vocant̄. Inuo Idors. cant enī super cathecuminos et super eos qui habent spiritum immundū nomē dñi adiurantes p̄ eum vt egrediat̄ ab eis. Ad exorcistas pertinet exorcismos in memoriter retinere. manusq̄ sup energuminos et cathecuminos in exorcizādo imponere. Debet autē habere spiritum mundum qui spiritibus immundis imperat. et malignū expellere de corde suo quem expellit de corpore alieno. ne medicina quā alij facit sibi n̄ p̄sit. et dicat̄ ei. medice cura teip̄m. Hi cū ordinantur accipiunt de manu ep̄i libꝝum exorcismorum ꝛ dicitur eis. Accipite ꝛ habetote potestatem imponendi manus sup energuminos vel cathecuminos. Hoc officio vsus ē dñs qñ salua sua tetigit aures ꝛ linguam surdi et muti dicens. Effeta. q̄ est ad ap̄ire. p̄ hoc docēs nos spiritualiter debere ap̄ire aures p̄cordioꝝ hoim ad intelligendum. et ora ad cōfidendū. vt pulso demone: spiritus sanctus vas suum recipiat. Hoc etiā officio vsus est x̄ps cū de moniacos multos sauanit. Hic ordo a Salomone videtur descendisse qui quendā modum exorcizandi inuenit quo demōes adiurati ex obsessis corporibus pellebantur. Huic officio mācipati exorciste vocati sūt. De quibus christus in euangelio. Si ego in beelzebub eicio demonia. filij vestri. scz exorciste in quo eiciunt.

De acolitis.

Quarto loco succe

dunt acoliti. Acoliti v̄o grece. latine ceroferrarij dicuntur. a deportandis cereis qñ legendū est euangelium vel sacrificiū offerendum. Tunc enī accēduntur luminaria et deportantur ab eis. nō ad effugādas aeris tenebras cū sol eo tpe rutillet. sed ad signum leticie demonstrandum. vt sub typo luminis corporalis. illa lux ostendat̄ de q̄ legitur. Erat lux vera que illuminat oēm ho. vt. in hūc mūdū. Ad acolitū p̄tinet p̄

paratio luminarium in sacrario. Ipse cereum portat. ipse viceolum cum vino et aq̄ suggesta. p̄ eucharistia subdyaconis p̄parat. h̄ij cum ordinantur cum edocti fuerit ab ep̄o qualiter in officio suo agere debeant. ab archidyacono accipiunt candelabrum cum cereo. et viceolum vacuū. h̄o c̄ officium dominus se habere testatur dicens Ego sum lux mundi. qui sequitur me nō ambulat in tenebris. h̄uius officij formā illi gerebant in veteri testō q̄ lucernas candelabri componebant et accēdebant igne celesti. ad illuminandas tenebras aquilonares.

De subdyaconis. S

Quintus ordo sub

dyaconorum. Græce hypodyacones vocantur. Quos nos subdyacones dicim⁹. Qui ideo sic appellantur. q̄a subiacent p̄ceptis et officijs leuitarū. Oblationes enī in templo a fidelibus suscipiunt. et leuitis superponendas altaribus deferunt. h̄i ap̄d hebreos nathinnci vocabantur. i. in humilitate domino seruietes. Ad subdyaconuz pertinet calicem et patenam ad altare christi deferre et leuitis tradere eisq̄ ministrare. Urceolum quoq̄ et aquamanile et manutergium tenere episcopo et presbiteris et leuitis pro lauandis ante altare manibus aquam p̄bere. h̄is lex continentie imponitur. quia altari p̄pinquantes vasa corporis et sanguinis christi portant. An illud implere debent. Mundamini q̄ fertis vasa domini. Ad hos etiam pertinet tantum de oblationibus ponere in altari. quantum sufficere possit populo. nec nō corporales et pallas et substratoria lauare. h̄ij cū ordinantur accipiūt de manu episcopi patenā et calicē vacuum. ab archidyacono vō viceolum cū aquamanili et manutergium. hoc officio vsus est dñs quando lintheose percinxit. et mittens aquā in peluim. pedes discipulorum lauit et lintheo tersit.

De dyaconis. b

Dyaconorum ordo

sextus tenet locuz p̄pter senarij p̄fectionem. h̄ic ordo in veteri testamento a tribu leui nomen accepit vel traxit. Dicunt enim et leuite. p̄cepit quippe dñs moysi vt post ordinationem aaron et filiorum eius. pro suis tribus leui ad diuini cultus ministeria

ordinarentur et consecrarentur domino. et seruirent p̄ israel coram aaron et filijs eius in tabernaculo. Ipsiq̄ gestarent arcam et tabernaculum et omnia vasa eius. et in circuitu tabernaculi excubaret. et in trasportando tabernaculo ipsi deponeret rursusq̄ cōponerent. A viginti vero annis et supra iussi sunt seruire in tabernaculo. quam regulam in nouo testamento sancti patres constituerunt. q̄ hec etas ad ferenda onera est robusta. Leuite ergo ex nomine auctoris vocati sunt. De leui enī leuite exorti sunt a quibus in templo mistici sacramenti misteria explebātur. h̄ij græce dyacōes latine ministri dicuntur quia sicut in sacerdote consecratio. ita in dyacono ministerij dispensatio habet. Ad dyaconum p̄tinet assistere sacerdotibus et ministrare in omnibus que aguntur in sacramente christi sc̄z in baptismo. in crismate. in patena et calice oblationes quoq̄ inferre et disponere in altari. Componere etiam mensas domini et vestire. crucem ferre. et predicare euāgelium et epistolam ad populum. Nam sicut lectoribus veteri testamento. ita dyaconibus nouum predicare p̄ceptū est. Ad ipsum etiam pertinet officium precū et recitatio cathecuminozum nominum. Ipse p̄monet aures habere ad dominum. ipse donat pacem. et ipse annunciat. Quod auctez huic ordini a Moyses statutus est. hoc etiam in nouo testamento representat. cuius dyacono super leuum humerum stola ponitur. et casula in diebus ieiunij complicatur. quia quicquid laboris et sustinētie in hac vita toleratur. quasi in leua portatur donec in dextera. id est in eternitate requies habeatur. h̄ic ordo ab apostolis celebratus est. quādo vt legitur in actib⁹ apostolorum septem viros plenos spiritus sancto ad hoc officium elegerunt. et oratione premissa manus eius imposuerunt. Unde et consuetudo inoleuit vt in omni matrice ecclesia septem dyacones circa christi arā quasi septem colonne assistant. h̄i sunt septem angeli tuba canentes in apocalipsi. Qui quales esse debeant apostolos docet thimotheo scribens. h̄i cum ordinant solus episcopus eis manū imponit. quia ad ministerium applicantur. ponit eis orarium id est stolam super leuum humerum. vt p̄ hoc intelligant se accepisse iugum domini suauē. quo ad sinistram pertinentia. diuino timori subijciant. Accipiunt et textum euangelij. vt intelligāt se esse p̄cones euāgelij.

gelij christi. Hi autē anteq̄ ordinent̄ pben/
tur vt docet apostolus. et sic ministrēt nul/
lum crimen habentes. Hoc officio vsus ē
christus. quando post cenam sacramentū
carnis et sanguinis discipulis dispensauit
et q̄i apostolos dormientes ad orationem
excitauit dicens. Vigilate et orate vt non
intretis in temptationem.

De presbyteris.

Septimus ē ordo

presbyterorum. Presb̄ grece senior inter/
pretatur latine. Non modo pro etate v̄ de
crepita senectute. sed p̄pter honorem et di/
gnitatem quam acceperunt presbyteri no/
minantur. qui morum prudentia et maturi/
tate conuersationis precellere debēt in po/
pulo. vnde scriptum est. Senectus vene/
rabilis est non diuturna nec annorum nu/
mero computata. Cui enim sunt sensus
hominum et etas senectutis vita immacu/
lata. Ideo autē etiam presb̄i sacerdotes vo/
cantur. quia sacra dant. qui licet sint sacer/
dotes tamen pontificatus apicem non ha/
bent sicut episcopi. q̄ ipsi nec crismate frō/
tem signant nec paracitum dant. quod so/
lis debet episcopis lectio actū ap̄loꝝ de/
monstrat. Unde et apud veteres idēz epi/
scopi et presb̄i fuerunt. q̄ illud est nomen
dignitatis non etatis. Sacerdos nomen
habet compositū ex greco et latino. q̄d est
sacrum dans siue sacer dux. Sicut em rex
a regendo. ita sacerdos a sanctificādo dicit̄
est. consecrat enim et sanctificat corpus cri/
sti. Antistes vero sacerdos dicit̄ est ab eo
q̄ ante stat primus em̄ est in ordine ecclesie.
Ad presbyterum autem pertinet sacramē/
tū corporis et sanguinis domini i altari dei
cōficere. Orationes dicere. et dona dei be/
nedicere. Qui cum ordinantur funguntur
eis manus vt intelligant se accepisse grati/
am consecrandi. et charitatis opera debe/
re extendere ad omnes. Accipiunt et skolā
que vtrunq̄ tenet latus. quia debent esse
muniti armis iusticie contra aduersa et p̄/
spera. Accipiunt etiam calicem cum vino
et patenam cum hostijs. vt per hoc sciant
se accepisse potestatem placabiles deo ho/
stias offerēdi. Hic ordo a filijs Aaron sum/
psit iniciū. Summos enim pōtiffices et mi/
nores sacerdotes instituit deus per moy/
sen q̄ ex precepto dei aaron in summuz pō/
tifficem. filios vero eius vixit in minores
sacerdotes. Christus quoq̄ duodecim ele

git discipulos prius quos et apostolos vo/
cauit. quorum vicem gerunt in ecclesia ma/
iores pontifices. deinde alios. lxx. et duos
discipulos designauit. quorum vicem in
ecclesia tenēt presbyteri. Unus autem inē
apostolos p̄ncipes extitit petrus. cuius
vicarius et successor est pontifex summus
Unde dicitur apostolicus qui et papa vo/
catur scilicet pater patrum. Qualis autēz
eligi debeat presbiter. apostolus scribens
thimotheo ostendit. vbi nomine episcopi
presbiterum significat. Hoc autem officio
vsus est christus cum seipsuz in ara crucis
obtulit. idem sacerdos et hostia. et quādo
post cenam panem et vinum in corpus su/
um et sanguinem cōmutauit. Ecce de sep/
tez ecclesie gradibus breuiter elocuti quid
ad quemq̄ pertineat insinuauim̄. Cū/
q̄ omnes sint spirituales et sacri. excellen/
ter tamen canones duos tantuz sacros or/
dines appellari censent. dyaconatus scilicet
et presbiterat̄. quia hos solos primiti/
ua ecclesia legitur habuisse. et de his solis
preceptum apostoli habemus. Apostoli ei
in singulis ciuitatibus episcopos et presb̄i/
teros ordinauerunt. Leuitas etiaz ab apo/
stolis ordinatos legimus. quorum maxi/
mus fuit beatus stephanus. Subdyaco/
nus vero et acolitos procedente tempore
ecclesie sibi constituit.

Quid sit q̄d hic dicit̄ ordo.

Si autēz queritur

quid sit q̄d hic vocat̄ ordo? Sane dici pōt
signaculum esse. i. sacrum quoddam. quo
spiritualis potestas tradit̄ ordinato et of/
ficium. Character ergo spiritualis vbi sit. p/
motio potestatis. ordo vel gradus vocat̄.
Et dicunt̄ hi ordines sacramenta quia in
eoz preceptione res sacra. id est gratia cō/
fertur quā figurant ea que sibi geruntur.

De nominibus dignitatis vel
officij.

Sūt et alia quedā

non ordinum sed dignitatum vel officiorū
nomina. Dignitatis simul vel officij nomē
est episcopus. Episcopatus autē vocabu/
lum inde dictum est. q̄ ille qui episcopus
efficitur superintendat curam. s. subditoꝝ
gerens. Scopin em̄ grece. latine intende/
re dicitur. Ep̄i autem grece. latine specula/
tores interpretantur. Nam speculator est

prepositus in ecclesia dicitur eo quod speculatur atque prospiciat populorum infra se positum mores et vitam. Pontifex est princeps sacerdotum quasi via sequentium. ipse et summus sacerdos nuncupatur. ipse et leuitas et sacerdotes efficit. ipse omnes ecclesiasticos ordines disponit.

De quadripartito ordine episcoporum.

Ordo autem episcoporum quadripartitus est. scilicet in patriarchis, archiepiscopis, metropolitanis, et episcopis. Patriarcha grece summus patrum interpretatur. quia primus. id est apostolicum tenet locum. ut romanus, antiochenus, alexandrinus. sed omnium summus est romanus. Archiepiscopus princeps episcoporum. Archos enim grece latine princeps dicitur. Metropolitane autem a mensura ciuitatum dicuntur. Singulis enim prouincijs preminent quorum auctoritati et doctrine ceteri sacerdotes subiecti sunt. Sollicitudo enim toti prouincie. ipsis episcopis commissa est. Omnes autem superius designati ordines episcoporum nuncupantur. Nota quod archiepiscoporum nomine prelati superius significasse videtur. et metropolitanorum quos nunc archiepiscopos dicimus. horum autem discretio a gentilibus introducta videtur. qui suos flamines. alios simpliciter flamines. alios archi flamines. alios protho flamines appellabant. Sacerdotes enim gentilium flamines dicebantur. qui habebant in capite pillem in quo erat breuis virga. desuper habens aliquid lane. quod cum pestu ferre non possent filum tantum in capite ligare ceperunt. Nudis enim capitibus eis incedere nequas erat. Unde et a filio quo utebantur flamines dicitur. quasi flamines. Sed festis diebus filo deposito pillum imponebant pro sacerdotum eminentia. Vates a vi mentis appellati sunt. cuius significatio multiplex est. Ordo enim sacerdotum modo prophetam. modo poetam significat. Lantorum vero vocatur qui vocem modulatur in cantu. Huius sunt duo genera. precentorum et succentorum. Precentorum qui vocem premit in cantu succentorum qui subsequenter canendo respondet. Locentorum autem dicitur quod resonat. Qui autem non consonat nec concinit. precentorum non erit. Hic breuiter tractatis ammonendi sunt christi ministri. quatenus sicut excellunt ordinis dignitate. ita precellant vite sanctitate. ut plebs eis commissa. eorumque disciplinis edocta. gratanter

eis obediat. et eorum imitatione de die in diem proficiat. a quibus diuina sacramenta percipiunt et missarum solennia audiunt. Absissa autem dicitur vel quia missa est hostia cuius commemoratio fit in illo officio vnde dicitur. Ite missa est. id est sequimini hostiam quam missa est ad celestia tendentes post eam. vel quia missus celestis venit ad consecrandum dominicum corpus. pro quem ad altare celeste deferretur hostia. Unde et dicitur missa est.

Ista est distinctio. xxiiii. h. quarta libri. In qua magister postquam superius determinauit de sacramentis que ordinant ad remedium vniuersalem persone. hic determinat de sacramentis in remedium totius ecclesie. Et diuiditur in duas partes. Primo de terminat de sacramento ordinis. quod ordinatur ad gubernationem ecclesie. et spirituale multiplicationem. Secundo de matrimonio quod ordinatur ad multiplicationem fidelium naturalium. Secunda pars incipit in. xxvi. dist. Prima pars adhuc diuiditur in duas partes. In prima de terminat de sacro ordine. In secunda parte de conferendis hoc sacramentum. et de suscipiendis. Secunda pars in. xxv. dist. incipit. In prima parte tria facit. Primo enim numerum sacramentorum ordinum proponit. Secundo officia et dignitates que ordines sequuntur subdit. Tertio quandam salubrem ammonitionem subiungit. Prima pars versus ibi. Sunt et alia que. Secunda versus ibi. Breuiter tractatis. Tertia versus ad finem dist. In specialissima magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Septem sacros ordines christus in semetipso exhibuit et istos vniuersali ecclesie obseruandos reliquit. Hanc magister in suis proponit primo quod septem sunt gradus siue ordines ecclesiastici. scilicet hostiarum lectores. exorciste. acoliti. subdiaconi. diaconi. et sacerdotes. quorum omnia officia christus in semetipso ostendit. et corpori suo. scilicet ecclesie hos ordines seruandos reliquit. Sunt autem septem propter septiformem scilicet gratiam spiritus sancti cuius gratia qui non sunt principes indigni ad gradus ecclesiasticos accedunt. quod vero prius ad hos ordines accedant hanc gratiam habent. in ipsa promotione amplius accipiunt. Ex quo patet hoc sacramenti effectus. Hi autem ordines propter sui dignitatem dignos requirunt ministros. Ex quo patet suscipiendi conditio. Postea dicitur quod hos ordines preedit clericalis tonsura que quidem corona regalem dignitatem significat. quod vero in summitate capitis nudatio erectionem mentis ad deum pro contemplatione designat. versus autem huiusmodi tonsure institutum habuit a nazareis quorum ritus paulus et christiani imitati sunt. Omnes vero in ordinibus constituti clerici vocantur. quod in sortem domini et hereditatem sunt admissi. clericos enim grece sortis vel hereditas latine dicitur. vel quod omnes diuino seruitio sunt mancipati. Postea de his ordinibus determinat singillatim incipiens ab hostiariis qui sunt primi inter ordines gradus de quibus quatuor determinat. Primo figuram quia figurati sunt in veteri testamentum. to per ianitores qui custodiebant templum ne ingredere in illud immundus. Secundo nominis rationem siue officium. dicunt enim hostiarii. quod presunt hostis templi ut dignos recipiant et indignos excludant. Tertio ordinandi modum quod in eorum ordinatione dantur eis clauis ab episcopo cum determinata forma. Vnde episcopus dicitur. Agite tanquam deo rationem reddituri pro rebus que clauis istis recedunt. Quarto institutionem quod christus hoc officium exercuit. quoniam vendentes et ementes de templo electi. et ipse de se dicit. Ego sum hostium

quod hostiarum designat. Postea dicit de secundo ordine. scilicet lectorum. De quo sex determinat. Primo nomine rationem quia dicunt a legendo. quod enim pronuntiatores vocantur quia per auditum aures eorum vox adimplet. Secundo officium. quia ad eos pertinet prophetias et psalmos legere et eadem populis predicare. Tertio ordinandi modum in ordinatione librum divinorum lectiones ab episcopo accipiunt cum determinata forma verborum. scilicet accipe et esto vbi dei. plator habiturus si fideliter adimpleris parte cum his qui bene vident dei ministrant. Quarto ordinandi modum. quia ad hunc ordinem assumpti debent scientia scripturarum esse instructi ut distincte legant et sic possint auditoribus prodesse. Quinto institutionem. quia hoc officium ipse adimpleuit quando legit illud esate. spiritus domini super me. ut habetur Luca. vi. Sexto figuracionem quia prefiguratum est nunciatum est hoc officium in prophetis. quod dicitur. Clama ne cesses quasi tuba exalta voce tuam. Postea determinat de tertio ordine. scilicet exorcistorum. de quibus quinquaginta determinat. primo nomine rationem. dicunt enim exorciste quasi adiurantes. Secundo officium. quia ad eos pertinet per exorcismos suos demones ab obsessis fugare. Unde dicitur mundi esse qui spiritibus immundis impant. Tertio ordinandi modum quia librum exorcismorum in ordinatione recipiunt ab episcopis cum determinata forma verborum. scilicet Accipite et habetote potestatem imponendi manus super energuminos et cathecuminos. Quarto institutionem quia dominus hoc officium usus est quando salutauit ovis qui tetigit aures et linguam surdi et muti. et demones in multos sanauit. Quinto figuracionem quia a salomone videtur hic ordo primitus descendisse qui quandoque modum exorcizandi inuenit que demones adiurati ab obsessis pellebant cordibus unde et hoc officio mancipati exorciste apud iudeos vocati sunt. Postea determinat de quarto ordine scilicet acolythorum de quo quinquaginta determinat. primo nomine rationem. dicuntur enim acolythi grece cerosferarij latine quia cereos portant ad signum leticie demonstrandum et ad figurandum verum lumen. scilicet christum. Secundo officium. quia ad eos pertinet luminaria portare et preparare ac subdiaconis ministrare in preparacione vicecoli vini et aque. per eucharistiam. Tertio ordinandi modum quia candelabrum cum cereo et vicecolu in ordinatione accipiunt. Quarto institutionem quia hoc officium ipse usus fuit cum dixit. Ergo sum lux mundi. Quinto figuracionem quia lucernas candelabri continebant. Postea determinat de quinto ordine. scilicet subdiaconorum. de quibus quatuor determinat. primo nomine rationem. dicunt enim subdiaconi quia diaconorum preceptis subiacent. hi figurati sunt in veteri testamento per nathinneos de quibus dicit paralenesdra quod erant ministri leuitarum. unde nathinnei dicuntur quasi in humilitate domino seruietes quod subdiaconis conuenit qui sunt ministri leuitarum. Secundo officium. quia calicem et patenam portant. propter quod mundiciam habere debent ut implicant illud. mandamini quod fertis vasa domini sacerdotibus et leuitis ministrant et ornamento altaris speciale cura habent. Tertio ordinandi modum quia patenam et vacuam calicem accipiunt et vicecolu cum aqua et manutergium. Quarto institutionem quia christus hoc officium usus est quando lintheo se precinxit et mittens aquam in peluum pedes discipulorum lauit et lintheo tersit. Postea determinat de sexto ordine. scilicet diaconorum qui sexto loco ponitur ad perfectionem que in eis esse debet. De quibus quinquaginta determinat. primo nomine rationem. quia de tribu leui nomen traxerunt. dicunt enim leuite. Unde primo in eis figurati fuerunt dicunt enim grece diaconi et ministri. Secundo officium. quia ipsi sacerdotibus in sacramentorum dispensacione assistunt et ministrant. noui enim

testamenti predicandi habent officium. Similiter enim leuite qui leno humero stolas portant. quia labores huius vite. quia in leua portant sicut in veteri testamento. Huic ordini a moyse statutum fuit que ad tabernaculum pertinebant portare. Tertio conditionem in institutione diaconi. Apostoli enim elegerunt septem viros plenos spiritu sancto. Hi septem solent esse in principalibus ecclesiis qui etiam septem angelos tuba canentes in apocalypsi significantur. quales autem esse debeant apostolus ad thimotheum docet. qui antequam ordinentur prebati debent. ut si ministrent nullas crimines habentes. Quarto ordinandi modum. quia in ordinatione episcopus eis manus imponit. Nam et apostolus diaconibus quos elegerunt oratione premissa manus imposuerunt. Ponit etiam stola supra leuam humerum. Accipiant etiam diaconi textum euangelij in ordinatione. Quinto institutionem. quia christus hoc officium post cenam viuis est quod sacramentum sui corporis et sanguinis discipulis dispensauit. et quod apostolus dominicus ad orationem incitauit. nam ad diaconos pertinet premonere aures ad deum habere. Postea determinat de septimo ordine. scilicet presbyterorum. de quibus sex determinat. primo enim nomine rationem. dicunt enim presbyteri. id est seniores propter dignitatem et honorem que accepertunt. et quia morum prudentia et maturitate conuersationis in populo precellere debent. Dicunt enim sacerdotes. vel quia sacra dant. vel in sacris sunt duces vel quia sanctificant. Antistes vero dicuntur quia ante alios debent stare. Secundo officium quia ad sacerdotes pertinet ad sacramentum corporis et sanguinis proficere orationes dicere. et dona dei benedicere. Tertio ordinandi modum quia in ordinatione eis manus inungunt. patenam cum hostijs. calicem cum vino accipiunt. et stola que tenet utrumque latus quia contra aduersa et prospera armis iusticie debent esse induti sive muniti. Quarto figuracionem. quia hic ordo in filiis Aaron fuit figuratus et. lxxij. discipulis quos christus designauit quorum vices presbyteri in ecclesia tenent. tamen inter apostolos vnus princeps extitit. scilicet Petrus cuius successor est summus pontifex qui etiam dicitur papa. id est pater. Quinto conditionem. Hi apostoli ad thimotheum ostendit qualis debeat eligi presbyter vbi presbyter nomine episcopi designat. Sexto officium quia christus hoc officium usus est in ara crucis quando seipsus obtulit. ille fuit sacerdos et hostia quando post cenam panem et vinum in corpus et sanguinem suum mutauit. Postea dicit quod solum duo ordines dicuntur sacri. scilicet diaconatus et presbyteratus et hos solos primitiua ecclesia habuit. alios vero processu temporis ecclesia sibi constituit. ex quo patet ordinum differentia quia quidam sunt sacri quidam non. Et dicit quod ordo dicitur quod sacrum per quod specialis potestas traditur ordinato. et hi ordines dicuntur sacramenta quia in eis sacramentum confertur et significatur. scilicet gratia. ex quo patet ordinum quedam conuenientia. quia enim in omnibus huiusmodi gradibus traditur aliqua potestas spiritualis. ideo nomen ordinis omnibus conuenit. quia etiam in omnibus confertur et significatur sacramentum. ideo omnes dicuntur sacri. Postea dicit quod quedam sunt nomina que non ordinem sed dignitatem vel officium nominant sicut episcopi pontifices patriarche et archiepiscopi et metropolitani. Episcopus enim aut pontifex est. quis habet alij intendere et principari quia episcopus dicitur a scopis grece quod latine intendere dicitur unde etiam episcopi grece dicuntur latine speculatores. Nam speculatores prepositus in ecclesia dicitur in eo quod speculari debet mores et vitam populorum infra se positurum. Pontifex est princeps sacerdotum quasi via sequentium. ipse enim summus sacerdos nuncupatur. co

q̄ sacerdotes et leuitas efficit. Deinde dicit q̄ ordo-
 episcoporum quadri partitus est. scz in patriarchis
 archiepiscopis. metropolitans et epis. Patriarcha
 grece summus patrum interpretatur. q̄: primum. id
 est apostolicum tenet locum vt Romanus Antioce-
 nus Alexandrinus. et sic de alijs. Archiepiscopus
 no summus est episcoporum. Et dicit ab archos q̄
 est princeps. Metropolitanus dicit a mensura ciui-
 tatum quibus p̄uenit. Ibi nota q̄ archiepiscopuz pri-
 mates supius significasse videt et metropolitanoz
 nose quos nūc archiepi dicimus. Secda. ppositio est
 bec. Que sunt istoz ordinū officia dare patet ex iam
 p̄dictoz sentētia. Hec patet ex p̄missis vt ipsamet ex-
 primit. ppositio. Tertia. ppositio est bec. Ministri
 xpi maiores qui p̄cellunt ordinis dignitate etiam
 p̄cellere debent vite sanctitate. Cuius rationem as-
 ferit vt plebs eis commissa eoz imitatione semper p̄-
 ficiat. Addit etiam hinc vnde dicitur missa. quia in
 ea mittitur hostia cuius comemoratio fit in sacri-
 ficio. quia missus celestis venit ad consecrandum eā
 Et tm̄ in special.

bi vendicant. cum ipsi in ecclesia non sint
 et cum sint sacrilegi. sacerdotium ammini-
 strant et altare ponunt. Cum nec sacrificia
 ri oblatio illic possit. vbi spiritus sanctus nō
 sit. nec cuiq̄ dominus per eius preces et o-
 rationes prosit. qui dominūz ipm̄ volauit

Hieronymus quoq̄ asserit omnia que of-
 feruntur ab hereticis cōtaminata esse in cō-
 spectu domini. quia licet sancta videantur
 specie sui. tamen quia contacta sunt ab il-
 lo q̄ pollutus est. poluuntur omnia. Idem. Idem super
 amos. Odit deus sacrificia hereticorū et a se p̄ij-
 cit. et quotiens in nomine eius congregati
 fuerint. detestatur fetorem eorum et claudit
 nares suas. Idem. Illi offerunt panē sacri-
 legium etc. Leo etiam testatur extra eccle-
 siam nec rata esse sacerdotia nec vera esse sa-
 crificia. Idem etiam dicit. Per crudelissi-
 mam vesaniam in alexandrina sede omne
 sacramentorū lumen extinctum. Intercep-
 ta est sacrificij oblatio. defecit chrisimatis
 sanctificatio. et patricidalibus manib⁹ im-
 piorum. omnia se subtraxere mysteria.
 Ibis alijsq̄ testimonijs astrui videtur sa-
 cramenta ecclesiastica precipue corporis et
 sanguinis. ordinationis et confirmatio-
 nis per hereticos non posse ministrari.

Hieronymus
 sup. amos.
 Idem super
 amos.
 Leo ad ma-
 tholū con-
 tinopolitani
 ep̄m.

De ordinatis ab hereticis. a

DI. XXV

¶ Olet etiā q̄ri

si heretici ab ecclesia p̄fissi et
 dānati possint tradere sacros
 ordines. et si ab eis ordiati re-
 deunt ad ecclesie vnitatem debeant reor-
 dinari? Hanc questionē p̄plexā ac pene in-
 solubile faciunt doctoz. verba q̄ plurimū
 dissentire vident. Vident em̄ q̄daz trade-
 re hereticos sacros ordines dare nō posse
 nec illos qui ab eis ordinant vident. gra-
 tiam recipere. Dicit em̄ Innocen. arrianoz
 clericos nō videri suscipiendos cum sacer-
 dotij vel ministerij alicuius dignitate. qui
 bus solum baptisma ratuz esse p̄mittit. q̄d
 in nomine patris et filij et spiritus sancti p̄-
 cipit. Dicit etiam eos nō posse dare spiri-
 tum sanctum quem amiserūt. et ordinatos
 ab hereticis caput habere vulneratum. et
 eum qui honorem amisit honorem dare nō
 posse. nec illum aliquid accepisse. quoniam
 in dante nihil erat q̄d ille posset accipere.
 Tradit etiā venientibus ab hereticis per
 manus impositionem laicam tm̄ tribuen-
 dam communionem. nec ex his aliquē cle-
 ricatus honorem vel exiguum surrogare.
 Grego. etiam dicit sacrilegus esse arriano-
 rum consecrationem cum ex eorum manu
 communio percipitur. Ciprianus etiā di-
 cit. Omnia quecunq̄ faciunt heretici car-
 nalia et inania et sacrilega esse. et eoz alta-
 ria falsa. et illicita sacerdotia et sacrificia sa-
 crilega. qui more symiaruz que cum homi-
 nes non sint. formaz imitant. humanam
 vultum ecclesie catholice et auctoritatem si

Autoritates ponit que videtur p̄-
 missis obuiare.

¶ Contra autez alijs

sentire videntur q̄ ab hereticis etiam pre-
 cis. sacri ordines sicut et baptismus tra-
 di valeant. nec ab hereticis redeūtes: qui
 illic ordinati sunt et baptizati. iterum ordi-
 nandi sunt. sicut nec baptizandi. In Au-
 gusti. De hereticis etiam damnatis quod
 quidā dicunt baptismum quod accepit non
 amittit q̄ recedit ab ecclesia. ius dandi q̄d
 accepit amittit. multis modis apparet in-
 aniter dici. Primo quia nulla ostenditur
 causa cur ille q̄ illud baptismum amittere nō
 potest: ius dandi possit amittere. Utrum
 q̄ enim sacramentum est. et quadam con-
 secratione vtrunq̄ homini datur. illud cū
 baptizatus. et illud cum ordinatur. Ideo
 nō licet in catholica ecclesia vtrunq̄ itera-
 ri. Nam si qñ ex ipsa pte venientes etiam
 p̄positi pro bono pacis correcto scismatis
 errore suscepti sunt. et si visum est opus es-
 se vt eadem officia gererent que agebant.
 non sunt rursus ordinandi. Sed sicut bap-

Aug. in lib.
 contra q̄st.
 ad parmensi-
 num.

Grego. in lib.
 iij. dialogo.

Ciprianus mar-
 tir in epla cō-
 tra hereti.

De symonia unde dicitur. et quod sit.

De symoniacis vero non est ambigendum quin sint heretici. qui tamen ante suam degradationem et ordinantur et consecrantur. Et licet symoniaci proprie dicantur qui instar symonis magi impetibiles gratiam precii conducere volunt. et qui per ministerio sacro precium recipiunt in modum greci Grezite vocandi sunt. omnes tamen et dantes et accipientes symoniaci dicuntur et utriusque eadem sententia percipiuntur.

De his qui scienter a symoniacis ordinantur.

Differt tamen inter eos qui ordinantur a symoniacis scienter. et eos qui ignorantur. Qui enim scienter a symoniacis se promiserint consecrari. imo execrari. eorum consecratio omnino irrita est. Qui vero ordinantur a symoniacis quos cum ordinantur nesciunt esse symoniacos. qui et tunc pro catholicis habentur. eorum ordinatio misericorditer sustinetur.

De his qui dicunt se emere corporalia non spiritualia.

Si vero aliqui obie-cerint se non consecrationes emere. sed res ipsas que ex consecratione perveniunt. penitus desipere probantur. Nam quisque horum alter vendit sine quo alter non habetur. neutrum vendere derelinquit.

Distinctio symoniacorum.

Simoniace autem he-resis tripartita est distinctio. Alii enim simoniace a symoniacis ordinantur. Alii simoniace a non symoniacis. Alii non simoniace a symoniacis. Unde Nicolaus papa. Statuimus decretum de symoniaca tripartita heresi. scilicet de symoniacis simoniace ordinatis vel ordinatis. et de symoniacis simoniace a non symoniacis. et de symoniacis non simoniace a symoniacis. Symoniaci simoniace ordinati vel ordinatores secundum canones a proprio gradu decedant. Simoniaci etiam simoniace a non symoniacis ordinati. similiter ab officio removeantur. Symoniacos vero non simoniace a symonia-

Nicolaus papa.

eis ordinatos. misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate in officio permittimus permanere. Quod intelligendum est de his qui ordinantur a symoniacis ignorantes eos esse symoniacos. hoc facit symoniacos non reatus criminis. sed ordinatio symoniaci.

Alexander papa de his qui violenter a symoniacis vel ab hereticis ordinantur.

Similiter cum decer-nit Alexander papa symoniacos omnino damnandos ac deponendos. subintelligendum est nisi violenter quis attractus fuerit. De his enim et a quibuslibet hereticis violenter ordinatis dicit Innocentius. quod possunt habere aliquem colore excusationis si statim discedunt ab eis. et pessimo eorum concilio renunciant.

De etate ordinandorum ita decrevit Nicolaus papa.

Sacri inquit cano-nes sanxerunt ut subdiaconus non ordinetur ante. xlii. annos. nec diaconus ante. xxv. nec presbyter ante. xxx. Deinde si dignus fuerit ad episcopatum eligi poterit. quod nos etiam pariter modum suare iubemus. Item Fabianus. Si quis. xxx. etatis non impleverit annos. nullo modo presbyter ordinetur et si valde sit dignus. quod et ipse dominus. xxx. annorum baptizatus est. et sic cepit docere.

Ista est distinctio. xxv. huiusmodi quarum libri. In qua magister postquam superius determinavit de sacro ordine. tunc post de hoc sacro consecrationibus et suscipiendis determinat. Et tria facit. Primum enim inquit an heretici sacrum ordinis presbyteri conferre seu dare. Secundo ostendit symoniacos fore qui dant per concuniam pro ordinibus et etiam qui aliquid pro ordinibus presumunt accipere Tertio quomodo ignorantur ordinati a symoniaco debeamus misericorditer tolerare. Primum facit usque ibi. de symoniacis vero. Secundum usque ibi. Differt tamen inter eos Tertium usque ad finem dist. In specialiter sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Alii dicunt quod sacra ab hereticis secundum formam ecclesie celebrata sunt vera et rata. Alii autem quod sunt falsa et reprobanda. Hanc magister insinuans querit an heretici ab ecclesia presbyteri presbyteros ordines conferre. Et veterum ordinati ab eis dicit reordinari. Et dicit hanc questionem esse difficilem et propleyam. propter diversitatem doctorum opinantium circa eam. Quidam enim dicunt hereticos non posse ordinare et ordinatos ab eis non esse in suis ordinibus suscipiendos sed tamen ad laicam communionem. Gregorius dicit arrianorum consecrationem sacrilegam esse. Ciprianus dicit sacra hereticorum inania et sacrilega esse. Hieronymus dicit que offeruntur ab hereticis contaminata esse et deodibilia. Leo papa dicit non esse rata sacrificia episcoporum.

tra ecclesia nec vera. Postea ponit contrarium opinionem dicentium ab hereticis ordines tradi posse et ordinatos ab eis non esse iteque ordinandos. quod maxime Augustinus dicitur videre sicut ius habet baptizandi ita etiam et ordinandi. sed heretici tale ius habent ad sui potestatem. catholicis vero ad salutem. Gregorius dicit ordinatum semel non debere reordinari. Postea circa hanc dubitationem tangit diversam opinionem. Quidam enim dicunt hereticos ab ecclesia presbiteros baptizandi ius habere non autem ordinandi. et auctoritates que in contrarium sunt dicit scilicet legi de hereticis que secundum sententiam ecclesie presbiteri tales esse ius habent baptizandi. Alij vero dicunt que facta ab hereticis et presbiteris collata si secundum formam ecclesie referantur vera esse et rata. Alij vero nequaquam. et secundum hanc dicitur varie de his doctores loquuntur. Alij autem dicunt facta ab his collata vera esse in se si forma ecclesie servetur. falsa esse et inania quo ad salutis effectum. damnanda esse dicuntur hereticorum sacramenta. quod presbiteribus et accipientibus sunt in iudicio. et secundum hoc potest intelligi ut dicitur auctoritates supradicte. Alij vero dicunt hereticos in ecclesia ordinatos ius ordinandi habere. eos vero qui in heresi nequaquam. Postea dicit simoniacos esse hereticos et ante de gradationem ordines referre posse. Secunda propositio est hec pro collatione sacrorum ordinum dantes et accipientes pecuniam simoniaci dicunt. et pro tali delicto ambo eadem pena puniunt. Hanc magister insinuans dicit que simoniaci proprie dicuntur emptores a symone mago denominati. vendentes gratiam sic dicitur a seruo elizei. tunc largo nomine utriusque dicuntur simoniaci. Tertia propositio est hec. Qui ignoranter a simoniacis ordinantur ipsorum futurum misericorditer tollere. Hanc magister ponens dicit que ordinati a simoniacis scienter procreationem irritam habent. Qui vero sunt ordinati ignoranter possunt misericorditer in ordine suscipi. Et quod possit aliquis dicere que non emit spirituale ut procreationem sed temporale emit spirituale annexum ut res ipsas que ex procreatione proveniunt. et sic non est simoniacus. Ideo hoc remouet hic dicens que quia aliqua duo sunt coniuncta non vnum sine alio potest emi vel vendi. Postea ponit triplicem distinctionem simoniacae heresis dicens. que quidam simoniaci simoniacae a simoniacis ordinantur. Quidam enim simoniaci simoniacae a non simoniacis ordinantur et versus istos sic ordinatos proprie gradum potest Tertius vero que non simoniacae a simoniacis ordinantur potest misericorditer tolleri dum ignoranter eos que ordinantur simoniacos esse. Addit etiam que cum dicitur ordinatos ab hereticis vel simoniacis esse damnandos est intelligendum nisi aliquis violenter ab eis ordinaret. Ultimo determinat de suscipientibus ordines quod ad etatem dicens. que subdiaconus ante decimum quartum annum. diaconus ante. xxv. annum presbyter ante. xxx. annum ordinari non debent. Et tamen in speciali.

De sacramento coniugij cuius institutio et causa ostenditur.

De malia sacramenta post peccatum et propter peccatum exordium sumpturunt. matrimonij sacramentum etiam ante peccatum legis institutum a domino non tamen ad remedium sed ad officium. Refert enim scriptura Genesim in adam misso sopore. atque vna de costis eius sumpta. et ex inde mulierem formata. virum in spiritu intelligere ad quem

vsus mulier facta esset. post extasim propheticam dixisse. Hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea. propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adhaerebit uxori suae. erunt duo in carne vna.

De duplici institutione coniugij. b

Coniugij autem institutio duplex est. vna ante peccatum ad officium facta est in paradiso ubi esset thorus immaculatus et nuptie honorabiles. ex quibus sine arduo percipent. sine dolore perent. altera post peccatum ad remedium facta extra paradysum. propter illicitum motum deuitandus. Prima ut natura multiplicaret. Secunda ut natura exciperet et vitium cohiberet. Tertia autem ante peccatum dixit dominus Crescite et multiplicamini. et post peccatum omnibus pene hominibus per diluuium consumptis. Quod non ante peccatum institutum fuerit coniugium ad officium post peccatum non ad remedium processit Augustinus testis dicens. Ad sanis est ad officium egrotis est ad remedium. Infirmas enim incontinentie que est in carne post peccatum mortua. ne cadat in ruinam flagitiorum. excipit honestate nuptiarum. Si non peccassent primi homines. sine carnis incentiuo ac feruore libidinis ipsi ac successores eorum uenerunt. Et sic remunerabile est aliquod bonum opus. sic coitus eorum bonus est et remunerabilis. Quia non propter peccatum letalium concupiscentie. lex membris nostris inhaesit. sine qua carnalis non fit commixtio. reprehensibilis est et malus coitus. nisi excusetur per bona coniugij.

Quando secundum preceptum. quando secundum indulgentiam contractum sit coniugium.

Prima institutio habuit preceptum. secunda indulgentiam. didicimus enim ab apostolo humano generi propter vitium fornicationis indultum esse coniugium. Indulgentia vero quod meliora non eligit remedium habet non penitentiam. a qua si quis declinauerit. merebit exitiale iudicium. Ad secundam indulgentiam procedit: voluntarium est non necessarium. alioquin transgressor esset qui illud non faceret. Et potest sane intelligi illud sub precepto dictum hominibus primis ante peccatum. Crescite et multiplicamini. Quo etiam post peccatum tenebatur versus quo est facta multiplicatio. postquam secundum indulgentiam matrimonij factus fuit. Ita etiam post diluuium quod vniuersum pene humanum genus deletum est. secundum preceptum dictum est filiis noe. Crescite et multiplicamini. Multiplicato vero homine secundum indulgentiam factum est. non secundum imperium.

Aug. super Gen. in li. de nuptijs et concupiscentias

DI. XXVI c

tum etiam ante peccatum legis institutum a domino non tamen ad remedium sed ad officium. Refert enim scriptura Genesim in adam misso sopore. atque vna de costis eius sumpta. et ex inde mulierem formata. virum in spiritu intelligere ad quem

Quibus modis accipiatur indulgentia.

Indulgentia autē

diuersis modis accipit. s. pro peccatione pro remissione. p. pmissione. Et est pmissio in nouo testamento de minoribus bonis et de minoribus malis. De minoribus bonis ē coniugium quod non meretur palmam. sed est in remediis. De minoribus malis. i. de venialibus est coitus qui fit causa incontinentie. Illud. s. coniugium indulget. i. cōcedit. Illud vero. i. coitus talis pmittitur id est tolleratur ita q. nō phibetur.

Quod nuptie sint bone.

Fuerunt autēz nō

nulli heretici nuptias detestantes qui taci tani appellati sunt. hi nuptias omnino damnant. ac pares fornicationibus alijsq. corruptionibus faciunt. nec recipiunt in suorum numero: coniugio vtentem marem vel feminā. Quā res bona sit coniugium nō modo ex eo pbatur q. dominus legis coniugium instituisse inter primos parentes. sed etiam q. in canagalilee nuptijs interfuit xps. easq. miraculo commēdauit. aqua in vinum conuersa. Qui etiam postea vtrum dimittere vxorem phibuit. nisi causa fornicationis. Apostolus etiam ait. Virgo non peccat si nubat. Constat ergo rē bonam esse matrimonium. alioquin non esset sacm. Sacramentū em sacrum signum ē.

Cuius rei sacramentum sit coniugium.

Uz ergo coniugii

um sacramentum sit. et sacrum signum est. et sacre rei. s. coniunctionis christi et ecclesie sicut ait apostolus. Scriptum est inquit. Relinquet homo patrem et matrem et adheret vxori sue. et erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico. in christo et in ecclesia. Ut em inter coniuges coniunctio est s. m. consensum animorum et s. m. permixtionem corporum sic ecclesia christo copulatur voluntate et natura. quia idem vult cum eo. et ipse formam sumpsit de natura hominis. Copulata est ergo sponsa sponso spiritualiter et corporaliter. i. charitate ac conformitate nature huius vtriusq. copule. figura est in coniu-

gio. Consensus enim coniugum copulam spiritualem christi et ecclesie que fit p. charitatem significat. Commixtio vero sexuum. illam significat que fit per nature conformitatem.

Qualiter intelligendum sit illis mulier illa non pertinet ad matrimonium cum qua nō est commixtio sexuum.

Inde est qd quidā

doctorum dixerunt. illam mulierem nō pertinere ad matrimonium. que non experit carnalem copulam. Ait em Aug. *Uō du/ Augusti.* bium est illaz mulierem nō pertinere ad matrimonium. cū qua docetur nō fuisse commixtio sexus. Item leo papa. Cum societas nuptiarum ita a principio sit instituta vt preter commixtionem sexuum non habeat in se christi et ecclesie sacramentum. nō dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium. in qua docetur non fuisse nuptiale mysterium. Item August. *Uō Aug. in 8. soliloquijs.* est perfectum coniugium sine commixtione sexuum. Hoc si s. m. supficiem verborum quis acceperit. inducitur in errorem tantū vt dicat sine carnali copula non posse contrahi matrimonium. et inter mariam et ioseph nō fuisse coniugium vel nō fuisse perfectum. quod nephās est sentire. Tanto em sanctius fuit atq. perfectius. q. to a carnali opere immunitus. Sed superius posita ratione dicta intelligendum est. non quin pertineat mulier illa ad matrimonium cum qua nō est permixtio sexuum. sed non pertinet ad matrimonium qd expressam et plenam teneat figuram coniunctionis christi et ecclesie. Figuratur enim illam vniōem christi et ecclesie que est in charitate. Sed non illam que est in nature conformitate. Est ergo et in illo matrimonio typus coniunctionis christi et ecclesie. sed illius tñ qua ecclesia christo charitate vnitur. non illius qua per susceptionem carnis capti membra vniuntur. Nec ideo tamen minus sanctum est coniugium. quia vt ait August. *Aug. in 8. de bono d. gal.* In nuptijs plus valet sanctitas sacramenti. q. fecunditas ventris. Est etiam coniugium signum spiritualis coniunctionis et dilectionis animorum qua inter se coniuges vni debent. Unde apostolus ait *Uiri diligite vxores vras et corpora vestra.*

Ista est distinctio. xxvj. huius quar-
 ti libri. In qua magister postquam superius determinavit de
 sacro ordinis. quod pertinet ad spirituales ecclesie multiplicacionem.
 hic determinat de matrimonio quod pertinet
 ad eius multiplicacionem naturalem. Et dividit
 hic tractat in quinque partes. In prima determinat de ma-
 trimonio in se. In secunda de eius causa efficiente. In ter-
 tia de eius fine. In quarta de eius bonis. In quinta
 de eius causis materialibus. scilicet personis contrahentibus
 Prima pars durat a principio distinctio. usque usque ad. xxvj.
 dist. que incipit. Post hec advertendum. Secunda usque ad
 finem. xxx. dist. que incipit. Exposito que sit effi-
 cients. Tertia usque ad. xxxij. dist. que incipit. Post hec
 de bonis coniugij. Quarta ab inde usque ad. xxxliij.
 dist. que incipit. Tunc superest attendere. Quinta
 usque ad. xliij. dist. que incipit. Postremo de condi-
 tione resurrectionis. In presenti distinctione tria faci-
 untur. Primo tempus et locus institutionis huius sacramen-
 ti demonstrat. Secundo matrimonium condempnates repro-
 bat. Tertio eius mysticam significationem recitat. Pri-
 mum usque ad. l. fuerit nonnulli heretici. Secundo usque ad. l.
 Cui ergo coniugij. Tertium usque ad. finem distinctio. In spe-
 ciali sententia in qua stat in tribus propositionibus. quarum
 prima est hec. Coniugij sacramentum fuit in paradiso ante pecca-
 tum solum ad officium primo institutum nunc secundario in re-
 medium. Hanc magister insinuat perponit primo hoc sacra-
 mentum ante peccatum institutum fuisse quoniam Adam dixit.
 Hoc nunc os ex ossibus meis. et nihilominus post peccatum
 institutum. et sic duplex est institutio. Distinctio autem prima a
 secunda. quia prima facta est in paradiso. secunda extra paradysum
 Item prima facta est ad officium nature multiplicacione. se-
 cunda ad remedium concupiscentie. Item prima fuit in preceptis
 necessitatis. Secunda fuit voluntaria a tempore multipli-
 cationis generis humani. et est accipienda secundum indulgen-
 tiam. quibus per remissionem. quibus per concessione. quibus per
 permissionem. Dic autem per permissionem accipit. permittit au-
 tem coniugij non quasi malum: sed quasi minus bonum.
 Secunda propositio est hec. Heretici dicitur Taciani in
 hoc principio errant quod nuptias condempnant. Hanc ma-
 gister ponens condempnat errorem damnantis et de-
 testantis nuptias. ostendens quod bona res sit matrimo-
 nium per hoc quod christus interfuit nuptijs. et precepit uxorem
 a viro non dimittere. Unde apostolus ad Eph. ait. Viri di-
 ligite uxores vestras sicut propria corpora vestra. Tertia
 propositio est hec. Electorum ecclesia non solum iugitur
 christo specialiter: sed etiam vere et corporaliter. Hanc ma-
 gister insinuat dicit quod matrimonium est signum con-
 iunctionis christi et ecclesie in conformitate nature et si-
 gnificacionis in charitate. Que duo matrimonium
 carnali copula summam perfecte significant. Est tamen
 perfectum matrimonium in quo est consensus animorum
 sine carnali copula. Deficit tamen ab hac perfecta signifi-
 cacione. licet quedam autoritates videntur dicere tale non
 fore verum et perfectum matrimonium. Matrimonium
 enim tale. scilicet ubi est tamen consensus aliorum est signum dilectio-
 nis. qua coniuges inter se uniri debent. Augustinus. enim
 dicit. Plus valet sanctitas sacramenti quam fecunditas
 ventris. Et tamen in speciali.

Que sunt considerata in coniu-
 gio . a

Dist hec aduer-
 tendum est quod sit coniugij. et que sit
 efficiens causa coniugij. et causa
 propter quam contrahi debeat. et que sint bo-
 na coniugij. et quod pro ea excuset coitus car-

nalis. que sint legitime persone ad matrimonium.
 Sunt et alia plura in matrimonio considerata
 que sub compendio perstringentur.

Quid sit coniugij . b

Sunt ergo nuptie
 vel matrimonium viri mulierisque coniunctio
 maritalis inter legitimas personas individu-
 am vite consuetudinem retinens. Ad indivi-
 duam consuetudinem vite pertinet quod absque con-
 sensu alterius neuter continentiam proteriti po-
 test vel oroni vacare. et quod inter eos deus vi-
 uunt vinculum coniugale permanet. ut alij se
 copulare non liceat. et ut inuicem alter alteri
 exhibeat quod quisque sibi. Hanc autem descri-
 ptione legitimum et fidelium tamen matrimonium
 includit.

De consensu que efficit coniugium . c

Efficiens autem cau-

sa matrimonij est consensus. non quilibet: sed per
 propria expressus. nec de futuro: sed de presenti.
 Si enim presentium in futurum dicentes. Accipiam
 te in virum. et ego te in uxorem: non est iste
 consensus efficax matrimonij. Item si con-
 sentiant mente et non expriment verbis vel alijs
 certis signis. nec talis consensus efficit ma-
 trimonium. Si autem verbis expriment quod ta-
 men corde non volunt si non sit coactio ibi
 vel dolus. obligatio illa uxorum que presentium
 dicentes. accipio te in virum. et ego te in
 uxorem. matrimonium facit.

Autoritatibus probatur quod solus con-
 sensus facit matrimonium . d

Quid autem consensus

matrimonium faciat subditis probatur testimo-
 nijs. Sic enim Isidorus. Consensus facit ma-
 trimonium. Item Nicolaus papa. Suffi-
 ciat solus secundum leges eorum consensus. de que
 rum coniunctionibus agit. Quis solus si
 forte in nuptijs defuerit. cetera etiam cum ip-
 so coitu celebrata frustrantur. Item Joh. chry-
 sosto. Matrimonium quidem non facit coitus
 sed voluntas. et ideo non soluit illud separatio
 corporis. Item Ambrosius. Non defloratio virgi-
 nitatis facit coniugium: sed pactio coniugal-
 Ex his apparet quod consensus. id est pactio con-
 iugalitatis matrimonium facit. et extunc coniugium
 est. etiam si non processit vel secuta est copula
 carnalis.

b

I. XX
 VII

p

Joh. Chry-
 sup Wat.

Ambros.

Quā incipiat esse coniugium . e

Quēnim ab ipsa de

Amb. III. de
Virginibus

Isid. in libro
etymo.

Aug. III. de
bono coniugij.

sponsatione in qua pactio coniugal exprimitur iuges sint sanctorum testimonia pbant. **Quēnim** Amb. Cū incipiat coniugium coniugij nomen asciscit. cum coniugis viro coniugium est. nō cū viri admixtione cognoscit. **Item** Isid. Coniuges verius appellantur a p̄ma desponsationis fide. quibus adhuc in eos ignoret coniugalis concubitus. **Item** Aug. Coniunx vocat ex p̄ma desponsationis fide quam concubitu non cognouerat. nec fuerat agnitus. nec pierat. nec mendax manserat coniugis appellatio. vbi nō fuerat nec futura erat carnis vlla commixtio ppter qd̄ fidele coniugium: ambo parentes xpi vocari meruerūt. non solū illa m̄: sed etiam ille pater eius. sicut coniunx m̄ris ei⁹ vtrūq; tñ mente ⁊ nō carne. Ex his euidenter insinuat qd̄ ex tempe quo intercedit cōsensus voluntarius ac marital qui sol⁹ cōiugium facit. veri coniuges sunt sponsus ⁊ sponsa .

Scdm̄ quosdam nō est cōiugium ante carnalem copulā . sed sponsi et sponse sunt . f

Quidā tamen asse

rūt verū coniugium nō contrahi ante traductionem ⁊ carnalem copulā. nec veri coniuges esse aliquos anteq̄m incedat cōmixtio sexus. sed a p̄ma fide desponsationis vir sp̄s. ⁊ mulier sponsa ē nō cōiunx. Sp̄s aut ⁊ sponsas coniuges frequēnt appellari dicunt. non qz sint: sed qz futuri sunt. cuius rei sp̄sionem inuicem fecerūt. ⁊ h̄m̄ b̄ verba p̄missarū autoritatū intelligēda fore tradunt.

Quaratione vtunt . g

Quē vero inter sp̄s

sam ⁊ cōiugē plurimū inter sit. ex eo astruunt. qz licet sponse ante carnalem copulam inconsulto vel nolente sponso mōasterium eligere. quo facto sponso etiam licet aliam ducere. Coniugatus vō vel cōiugata nec continentia nisi ex cōmuni cōsensu suare valeat. nec mōasteriū petere: nisi vterq; continentia parit̄ p̄teatur. **Ex** vō liceat sp̄s se mōasterium eligere autoritatib⁹ sanctorum pbat. **Aut** enī Eusebi⁹ papa. Despo-

Qz sp̄sa p̄t
mōasterium
eligere nō ex
quiritō sp̄si
consensu
Euse. pa .

saram puellam non licet parentib⁹ alij viro tradere. tñ licet sibi mōasteriū eligere **Itē** Greg⁹. Decreta legalia desponsata si conueriti voluerit nullo penitus censuerūt dā: no mulctari. Refert etiā Hiero. qd̄ machabarius inter xpi heremitas p̄cipuus. celebrato nuptiali conuiuio cū vespere thalamus esset ingressurus ex vrbe egrediens transmarina perijt ⁊ heremi solitudinem sibi elegit. **Beatus** etiam Alexius sū ex nuptijs diuina gratia vocatus sponsam deseruit. ⁊ nudus xpo familiari cepit. **His** autoritatibus ⁊ exemplis liquet licere sp̄sis sine cōsensu suarū sponzarū ⁊ conuerso continentia p̄fiteri.

Grego.

Expla

apli.

in 1000

Qd̄ cōiugatus vel coniugata nequeant continentiam p̄fiteri sine alterius consensu . b

Hoc aut cōiugatis

nullatenus licet. Non enī p̄t vir melioris vite p̄positū sumere sine vxoris cōsensu. ⁊ conuerso. **Unde** Greg⁹. scribēs thentisse patricie. Sunt qui dicunt religionis q̄tia coniugia debere solui. **Unde** sciendum est qz ⁊ si hoc lex humana concessit. tñ lex diuina phibuit. Si vō vtrūq; conueniat cōtinentem vitam ducere. hoc q̄s audeat accersare. Sic enī multos sanctorū nouimus cū suis coniugibus ⁊ pus continentem vitam duxisse. ⁊ post ad sancte ecclie regimīa migrasse. Si vō continentiam quam vir appetit mulier non sequit̄. aut quam vxor appetit vir recusat. coniugij diuidi nō potest. qz scriptum est. **Mulier** p̄tatem sue carnis non habet: sed vir. **Similit̄** ⁊ vir potestatem sue carnis nō habet: sed mulier. **Idē** Agathosa latrīx p̄sentium quæta est virū suū contra voluntatem suam in mōasterium esse conuersum. qua ppter experientie tue p̄cipimus: vt diligenti inquisitione discutias. ne forte eius voluntate conuersus sit. vel ip̄a mutare se p̄miserit. ⁊ si hoc reperieris ⁊ illū in mōasterio p̄manere p̄uideas. ⁊ hanc sicut promisit mutare vitam compellas. Si vō nihil horum est. nec quondam fornicationis crimen p̄opt̄ quod licet vxorem dimittere. p̄dicatam mulierem cōmississe cognoueris. ne illius conuersio: vxor̄ relicte in seculo fieri possit perditionis occasio. volumus vt maritum suum illi etiam si iam tonsoratus est reddere debeas. omni excusatione cessante. quia nisi fornicati

onis causa virū vxorem dimittere nulla ra-
tio concedit. Postq̄ em̄ copulatiōe coniu-
gij viri & mulieris vnū corp̄ efficiū. nō pōt
ex pte p̄uerti. & ex pte remanere in seculo.

Itē ex. viij. synodo. Si q̄s coniugat̄ cō-
uertit ad monasteriū velit. non est recipien-
dus nisi h̄us a p̄iuge castimonia p̄fente
fuerit absolutus. Tales ergo tunc sine cul-
pa sequunt̄ xpm̄ relicto seculo. si habēt ex
pari voluntate castitatis consensum. Itē
Si vir & vxor diuertere p̄ sola religiosa in-
ter se consenserint vita. nullatenus sine con-
sensu epi fiat. vt ab eo singularit̄ p̄uiso cō-
stituantur loco. Nam vxore nolente vel al-
tero illorū etiam p̄ tali re matrimoniū non
soluit. Item Auḡ. Si abstines sine vxor-
is voluntate. tribuis ei fornicandi licētia
& peccatū illius tue impurabit̄ abstinentie.
Item Nicolaus papa. Scripsit nob̄ Tha-
berga regina: regia se velle dignitate v̄l co-
pula exui. & sola vita p̄uata esse contentam
desiderare. Cui scripsimus. nō hoc alit̄ fie-
ri posse: nisi eandem vitam vir eius Lo-
tharius elegerit. Ex his p̄t̄ q̄ p̄iugati sine
cōmuni p̄sensu mōasteriū eligere. continē-
tiam p̄fiteri vel habitum religionis sume-
re non valēt. & si fecerint: reuocari debent.
Spōsi nō p̄nt sine cōmuni p̄sensu mōaste-
riū eligere. Vñ videtur inter sponsū et
sponsam coniugium nō esse. Ideo q̄s alit̄
a p̄ma fide desponsatiōis p̄iuges appellari:
non re p̄sentium: sed p̄ futurorū. q̄ ex fi-
de quam ex desponsatiōe sibi inuicem de-
bent. postea efficiunt̄ cōiuges. p̄p̄mis-
sas aut̄ auctoritates q̄bus alit̄ q̄ consen-
sus m̄rimonium facit. ita intelligi volūt vt
p̄sensu vel pactio coniugalis non añ co-
itum faciat m̄rimoniū: s̄ in coitu. Sicut em̄
defloratio v̄ginitatis non facit m̄rimoniū
nisi p̄cedat pactio cōiugal̄. ita nec pactio
coniugalis anteq̄ assit copula carnal̄. Ex
pactione ergo coniugali sponsi & spōse h̄nt
ante coitum. In coitu nō efficiunt̄ p̄iuges
Facit em̄ pactio coniugalis vt q̄ p̄uiserat
sponsa. in coitu fiat coniug.

Responsio ad p̄dicta cū determi-
natione superiorū.

His aut̄ ita respon-
dem. Fit aliq̄ desponsato vbi est cōpro-
missio viri & mulieris de contrahēdo m̄ri-
monio. non est aut̄ ibi consensus de p̄senti.
& est desponsatio habens p̄sensum de p̄sen-

ti. i. pactionem coniugalem que sola fac̄ cō-
iugium. In illa ergo desponsatione vbi est
pollicitatio contrahendi m̄rimonium. spō-
si tantū & sponse sūt: non coniuges. & tali-
bus sponsis licet sine cōmuni consensu con-
tinentiā p̄fiteri & mōasteriū eligere. In ea
nō desponsatione vbi est p̄sensu de p̄senti
p̄iugij p̄trahit̄. & ab illius desponsatiōis p̄-
ma fide veri cōiuges appellant̄. Scdm̄ hāc
distinctionem desponsatiōis: desponsis va-
rioloquunt̄ doctores.

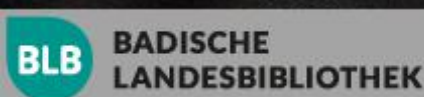
Quō accipiat̄ sponsa in supradī-
ctis capitul̄.

Aliquādo enī spō-

sas vocant̄ q̄ talem habuerūt desponsationē
vbi fuit pactio coniugalis de p̄senti. & ille ve-
re coniuges sunt. Vñ Greḡ. Si q̄s vxorē
desposauerit vel subarrauerit quāq̄ post
modū p̄ueniente die mortis eius nequerit
eam ducere in vxorem. tñ nulli de consan-
guinitate eius licet accipe eam in cōiugio.
& si inuentum fuerit factum. sepe omnino
Item Iulius papa. Si quis desposauerit
vxorem & subarrauerit. & vel p̄ueniente die
mortis. vel irruentibus q̄busdā causis eā
non cognouerit. nec frater eius nec vll̄ de
consanguinitate eius eandem sibi tollat in
vxorem vllō vnq̄ tempe. Item Gregorī.
Qui desposatam. p̄ximi sui puellā cepit
in coniugij. anathema sit ip̄e & omēs con-
sentientes ei. q̄: s̄m̄ legem dei moxi decerni-
tur. Nam diuine legis mos est spōsas ap-
pellare p̄iuges. vt in euāgelio. Accipe ma-
riam p̄iugē tuā. Et in Deut. Si q̄s alteri
sponsam in agro vel quolibet loco oppresse-
rit vel adduxerit in domū suā: moriā. q̄a
vxorem p̄ximi sui violauit. non que iā vx-
or erat: sed que a parentibus vxor fieri de-
bebat. Ex his colligit̄ q̄ sponse q̄dam con-
iuges sunt ante cōmixtionem sexuū. Sed
forte illud mouet q̄d in fine capituli dicit̄.
non q̄ iam vxor erat: s̄ q̄ vxor fieri debebat
qd̄ nō ita intelligi debet q̄si vxor vere nō
fuerit. ex quo pactio coniugal̄ intercessit: s̄
q̄ nondū traducta fuerat. nec res vxoria
intercesserat. s̄. concubitus p̄iugal̄.

Qd̄ aliter accipit̄ in his alijs capi-
tulis sponsa.

Hec etiā sponsa est
que sic viro desponsata est. vt nō intercesse-



Ex concilio
thoburicensi

rit consensus de pñti: sponso futuri. Scdm quem modū illud decretū intelligit. Si q̄s sponsam filij oppresserit. et post filius ei? eā duxerit. pater postea nō habeat vxorē: nec mulier virū. filius qui patris facinus ignorauit aliam ducat. Si coniunx illa fuisset: qd̄ vtiq; foret. si in sponsalibus pactio con iugalis intercessisset. non pmitteret sponso aliam ducere. Ad hec autē pena nō nubē di ex rigore infligitur vt alij terreant. Idē ex eodem. Quidam desponsauit vxorem et dotaui. et cum ea coire non potuit. quam clanculo frater ei? corrupit et grauidā reddidit. Decretū est vt quīs nupta non potuerit esse legitimo viro desponsatā tamen fratri frater habere non possit. sed mecha et mecha fornicationis quidem vindictā sustineant. licita vō eis coniugia nō negentur. De illa desponsatione hoc intelligi debet vbi non fuit consensus coniugalis de pñti. alioq̄n nō liceret eis alia sortiri coniugia. Scdm hoc etiā illud intelligi debet. Statutū est a sacro p̄uentu vt si q̄s spōsaz alterius rapuerit publica p̄nia mulctetur. et sine spe p̄iugij maneat. et si ip̄a eidē crimini p̄sentēs nō fuerit. licentia nubendi alij nō neget. Apparet hāc fuisse desponsatam sine pactione coniugali de pñti. et ideo nō fuisse coniugem. cui viuente sponso alij nubendi licentia nō negat. Sunt em̄ quedam nuptialia pacta de futuro ex q̄bus spōsi et sponse vocant. nec exinde coniuges sunt. Et est pactio quedam coniugal̄ de pñti: q̄ sponsum et sponsam etiam coniuges facit. et vtraq; pactio desponsatio vel sponsalia interdum dicunt. p̄pe tñ sponsalia dicuntur q̄dam solennia pacta nuptialia.

Quare nō statim tradant spōse. m

De nuptialib? pa-

Augusti. ctis vbi est tñ sponso futuri. Aut Aug? . Institutū est vt iam p̄acte sponse non statim tradant ne vilem habeat maritus datam: quam suspirauit spōsus dilatam.

Que spōsa sit vidua mortuo spōso et que non.

Et ē sciendū q̄ illa

spōsa q̄ tñ in futuro est pacta: mortuo sponso nō remanet vidua. q̄ non fuerat vir ei? . vñ si q̄s eā duxerit ad sacros ordines con-

scendere nō phibet. q̄ nō duxit viduam. Vidue em̄ maritus eque sicut bigamus sacerdos fieri phibet. Ex tali autē copula nullus arceat a sacris ordinibus.

Qui alterius sponsam eo mortuo ducit. ad sacros ordines accedere potest.

Secundū hoc in-

telligendū est qd̄ ait Pelagius papa de solo qui mortuo sponso: eius sponsam ducit in vxorē. Nihil est inq̄t. q̄tū ad hunc articulū attinet. qd̄ ei obuiet de canonicis institutis q̄n ad sacros ordines pmoueri valeat. Si vō talis sponsa fuisset inter quam et spōsum eius consensus de pñti intercessisset. eo mortuo vidua remansisset. cui copulatus in coniugio vltorius ad sacros ordines nō accederet cū viduā duxerit. Non est ḡ ambigendū q̄n solus de pñti consensus coniugij efficiat. et exinde veri p̄iuges appellentur. Ideo post talez p̄sensum si q̄s alij se copulauerit. etiā si carnis cōmixtio illic seq̄t ad p̄orem copulā reuocandus est.

Ista ē distinctio. xxvij. hui? quarta libri. In qua maḡ postq̄ superius determinauit de sacro matrimonio sui se q̄tum ad eius institutionem. Sic determinat de eo q̄tum ad eius causam efficientem. Et tria facit. p̄mo ei quid sit m̄rimoniū diffinit. Scdo qualis debeat esse consensus in matrimonio subdit. Tertio que sponsalia coniugij faciūt subdit. p̄mo vsq; ibi. Efficiens autē causa matrimonij scdm vsq; ibi. De nuptialibus pactis. In sp̄ali sententia maḡistri itat in tribus p̄positionibus. quarū p̄ma est hec. Quicunq; alicui p̄ matrimonium legitime copulatur sine alterius consensu ab eo nō sepeatur. Hanc maḡister ponens diffinit matrimonij de cens. q̄ est viri et mulieris maritalis cōmixtio inter legitimas p̄sonas indiuiduam vite consuetudines retinens. Ad quam indiuiduaz consuetudinem p̄inet mutua debiti redditio. et q̄ vnus sine altero cōtinentiam vouere non p̄t. nec se alteri altero viuente copulare. Scda p̄positio est hec. Causa efficiens m̄rimoniū est mutuus consensus p̄ verba de pñti realit̄ expressus. Hanc maḡister ponens dicit q̄ causa efficiens matrimonij est consensus cordium p̄ verba de pñti expressus. aliter matrimonij fieri non p̄t. Et hoc confirmat maḡister p̄ multas auctoritates q̄ dicunt coniugij esse post talem consensum. etiaz si carnalis copula non sequat. Postea dicit quosdam dicere autē carnalem copulam sponsalia esse et nō p̄iugij. et alias dici sponsas et alias coniuges sponsas et non p̄iuges q̄ sit d̄ra inter sponsas et p̄iuges. Ex hoc p̄bat q̄ sponso inuita sponsa potest monasterij eligere et eoueruo. p̄iugatus vel coniugatus non p̄t. Auctoritates tñ aliquando vocant spōsos cōiuges. q̄ futuri sunt p̄iuges. Tertia p̄positio ē hec. Si quis cū sponsa vidua contrahit p̄ hoc bigamiaz nō incurrit. Hanc maḡister insinuans distinguit de sponsalibus

pelagius
papa

Ex concilio
tholetano

dicens q̄ sponsalia de futuro coniugium non faciunt
sponsalia No de p̄nti coniugiu faciunt. q̄ pbat p̄m̄
ta iura. s. q̄ quedam sunt sponsalia de futuro r̄ que-
dam de p̄nti. pbat enim q̄ ista sponsalia differunt.
q̄ post sponsalia de futuro licet sp̄s ad sacre s̄ or-
dines ascendere. nō aut̄ post sponsalia de p̄nti. Et
tū in sp̄ali.

Si consensus de futuro cum iura
mento faciat coniugiu.

DI. XX
VIII

Ic queri debz

Utrū consensus de futuro addi-
to etiā iuramento coniugiu effi-
ciat. vt si quis p̄mittat vel etiam iuret ali-
cui se vsq̄ ad tps placitū illā ducturū. r̄ il-
la p̄mittat vel iuret se illi nupturā. nisi q̄d ta-
lis sp̄sio eos piuges fecit? Si mutato pro-
posito a'f vel yterq̄ ad alienā copulā tran-
sit nunq̄d ob p̄orem sp̄sionē iuramēto s̄-
nitam: secunde federatiōis pactum scinde-
tur? Considera q̄: longe aliud est p̄mittere
r̄ aliud facere. qui p̄mittit: nōdū fac̄. Qui
q̄ p̄misit se in vxorem ducturū aliquā. nō-
dum eam duxit vxorem. r̄ que spondit
se nupturam nondum nupsit. Quomō er-
go coniug. s̄ appellari possunt qui nonduz
contrahunt: sed in futuro se contracturos
iurando p̄mittūt? Item. Si ex vi iuramē-
ti ad futurū p̄tinentis mox efficiuntur con-
iuges. cur iurant in futuro se facturos q̄d i
p̄senti efficiuntur? Item. Si ex quo iurant
mox efficiuntur cōiuges. tūc rem hanc effi-
ciunt quam iurant se facturos. Ideo dico
q̄ cōiugium tunc nō fuit. sed futurū p̄mit-
titur. Si vero ille post vxorem duxit et il-
la marito nupsit. coniugiu vtrinq̄ fuit. et
non potest dissolui. P̄cedens ergo men-
dadium vel piurū. penitentia est corrigē-
dum. sed cōiugium sequens non est dissol-
uendū. Non autē sic est quando iuramen-
tum cōiugii p̄senti cōsensu atestatione
firmat. quia post talem cōsensum si quis
alij se copulauerit. etiam si p̄lem p̄creauerit.
irritum debet fieri. r̄ ipe ad p̄iorem co-
pulam reuocari.

Que videntur obuiare p̄missis
nouellarum institutio.

Premisse autē sen-

tentie videtur obuiare illud q̄d leges tra-
dunt. Si q̄s tactis diuinis scripturis iura-
uerit mulieri se eam legitimā vxorē habi-
turū. vel etiam si in oratorio tale sacramen-
tū dederit. sit illi legitima vxor. Quis nul-

la dos. nulla alia scriptura interposita sit.
Sed hic ostendit quid fieri v' esse debeat.
nō quod tunc fiat. Non em̄ p̄ illud iuramē

Determinatio

tum tunc fit vxor. sed fieri debet. quia iura-
mentum est. Potest et de illo iuramento b̄
dictum intelligi vbi de p̄senti cōsentiunt
ac se inuicem suscipiunt. Illi etiā sententie
qua dictum est solū cōsensum facere coniu-
giuz. videtur obuiare quod euaristus pa-
pa ait. Aliter legitimū non fit cōiugiu nisi
ab his qui sup̄ seminā dñationem habere
videntur. r̄ a quibus custoditur vxor pe-
tatur. r̄ a pentibus sponsetur r̄ legibus do-
tetur. r̄ a sacerdote vt mos est benedicatur
r̄ a panimphis custodia ac solemniter ac-
cipiatur. Itē. Ita legitima scitote esse con-
nubia. A iter vero p̄sumpta. nō coniugia
sed adulteria vel fornicationes sūt nisi vo-
luntas p̄pria suffragata fuerit r̄ vota sic-
current legitima. Hoc autē nō ita intel-
ligendū est tanq̄ sine enumerat̄ non possit
esse legitimū cōiugiu. sed q̄ sine illis non

Que ad ne-
cessitatem. q̄
ad decorē p̄-
nent sacri.

habet decorē et honestatez debitam. In
huius cōi sacramenti celebratione sicut in
alijs quedam sunt p̄tinentia ad substantiā
sacramenti. vt consensus de p̄senti. qui so-
lus sufficit ad contrahendum matrimoni-
um. quedam vero p̄tinentia ad decorē et
solemnitatez sacramenti. vt pentū traditio
sacerdotū benedictio et h̄mōi. sine quibus
legitime fit coniugium. quantum ad virtu-
tem non quantum ad honestatez sacramē-
ti. Sine his ergo non quasi legitimi coniu-
ges. sed quasi adulteri vel fornicatores cō-
ueniunt vt illi qui clanculo nub̄ sūt et vtriq̄
fornicatores essent nisi eis suffragaret̄ vo-
luntas verbis expressa de p̄senti. que le-
gitimum inter eos facit matrimonium.
Nam et consensus occultus d̄ p̄senti per
verba expressus coniugium facit. licet non
sit ibi honestus contractus. sed matrimo-
nium non sancit cōsensu qui in occulto fit.
Si enim alter alij eum dimiserit non co-
gitur iudicio ecclesie redire. et commanere
quasi cum coniuge. quia non potest proba-
ri testibus contractus qui in occulto est fa-
ctus. q̄ si ipsi qui in occulto sibi consense-
runt. eundem cōsensum vo'untarie in ma-
nifesto p̄fiteantur. tunc vtrq̄ p̄pria volū-
tas suffragatur. et legitima vota succuriūt
ad sanciedū piugiu q̄d p̄ occulte fuerat
p̄ctū. Volūtas q̄ vtrq̄ ex p̄ssa i occulto ad
b̄ suffragat vt fiat piugium. manifeste vo-
ex p̄ssa suffragat vt sanciat et roborat ac li-
berū sit ecclie d̄ hoc iudicare si expedierit.

De qua re sit consensus ille. an de carnali copula. an de cohabitatio ne. an de alio.

Hic queritur cu co

ensus de p'senti matrimoniu faciat: cuius rei p'sensus sit ille: an carnalis copule: an co habitationis: an vtriusq: Si cohabitatio nis consensus matrimoniu facit. tuc frater cum sorore: pater cu filia pot p'trabere ma trimonium. Si carnalis copule. tunc inter Maria & Joseph no fuit p'ugiu. p'propo fuerat em Maria in v'ginitate manere: ni si deus aliter facere iuberet. fm qd vid: an gelo dixisse. Quo fiet istud qm viru non co gnosco. i. me non cognituru p'posui. Neq: em q: viru tuc no cog'scebat. necesse erat i: quiri quod posset h're filiu: sed q: se nuq: co gnituru p'posuerat. Dicit em Beda q: in v'ginitate manere disposuerat. Si q: suuz p'positum post consensit in carnalem copu lam videt facta voti rea: mere & si no ope re violata. Dicamus q: consensus coha bitationis vel carnalis copule non facit co iugiu: sed consensus coniugal' societatis v' bis fm p'sens tempus exp'ellus. vt cu vir dicit. Ego accipiam te in meam. non domi nam. non ancilla: sed coniugem. Quia em non ancilla vel d'na daf. ideo nec de sumo nec de imo a p'ncipio formata est: sed de la tere viri ob coniugale societate. Si de sum mo fieret. vt de capite. videref ad domina tionem creata. Si de imo: vt de pedib' videref ad fuitatem subijcienda. Sed qa nec in d'nam nec in ancillam assumif. facta est de medio. i. de latere. q: ad coniugalem societatem assumif. Cum q: sic conueniunt et dicat vir. accipio te in meam coniugem et dicat mulier. accipio te in meum virum his v'bis vel alijs idem significantib' ex p'mitur p'sensus. no copule carnal' vt coha bitationis corpalis: sed coniugal' societati. Ex qua oportet eos cohabitare. nisi forte causa religionis pari voto corpaliter sepa rent vel ad tempus vsq: in finem.

Beda sup lu cam

Ecce in quaz rem fuit ille consensus

Quare de la tere viri for mata sit m'r

Ista est distinctio. xxviii. huius quarti libri. In qua mgr postq: ostensum est q: con sensus est causa efficiens matrimonij. Dic vo osten dit qualis debeat esse consensus qui m'rimoniu facit Et tria facit. Primo inquiritur consensus de futu ro iuramento confirmatus veru facit matrimonium Secdo subdit quid parentum traditio & sacer dotum benedictio faciut ad matrimoniu. Tertio subiungit quo v'bis quibus contrahit m'rimonium non exp'u

mitar consensus copule carnalis. Primu facit a p'ncipio distin. vsq: ibi. Premisse autē sine. Scdm vsq: sibi. Dic querit cum consensus. Tertiu vo vsq: ad si nem distinctois. In speciali sententia mgr stat i tri bus p'positionib' quaz p'ma est hec. No tenet m'ri moniu qd p' p'sensum de futuro contrahit. licz fuerit etiā iuramento stabilitu. Hanc magister insinuans querit p'mo. Atrum consensus de futuro firmat iu ramento faciat verum m'rimonium? Et ostendit p: mo q: non. q: p' talia verba p'mittitur futurus con sensus no p'ns exhibet & p' iuramentu nihil aliud fit q: confirmatio p'missionis sup contracto faciendo. vñ si alter vel vterq: sic p'mittentiu ad aliam copula transferit coniugiu veru fit. & no pot dissolui. nec p' pcedentē sponsonem impedit. Postea obijcit in co trariu hui' p' quantā legē. Et rñdet q: lex illa loquit tur de iuramento adhibito v'bis de p'nti. vel lex di cit post iuramentu de futuro m'rimoniu fieri debere no ante fore. Secda p'positio est hec. Parentu traditio & sacerdotis benedictio ad istius sacramenti p'tinent solennitate. sed consensus mutuos ad ipi' per tinet realitate. Hanc mgr insinuans dicit q: quia su p'radictum est in p'ceptenti distinctione q: solus co sensus facit m'rimonium. Obijcit in contrariu dicen do m'rimoniu no esse si no interueniat dos & benedi ctio & solentis traditio. Et rñdet mgr q: talia sunt de honestate & solennitate sacramenti. occultus em con sensus p' verba de p'senti exp'ellus facit m'rimonium Quis tñ ecclesia talem consensum iudicio non p'cedit Tertia p'positio est hec. Illis v'bis quibus m'rimo nium contrahit consensus copule carnalis & co iuga lis non exp'mit. Hanc mgr insinuans querit. In qd debeat esse consensus faciens matrimoniu. an in co habitationem. Si sic. tunc frater & soror essent con iuges. si vo in carnalem copulam. tunc inter beataz v'ginem & Joseph non fuisset matrimoniu seu con iugium. Et respondet dicens q: consensus ille debet esse in coniugalem societatem. in cuius societatis si gnium mulier no de capite nec de pedibus: sed de la tere viri formata fuit. Et tñ in sp'ali.

Coactio excludit consensum con iugalem.

Portet autem consensus coniugalem liberum esse a coactione. Coactus em co sensus q: nec p'sensus appellari debet. coniu giu non facit. sicut testat vrbanus papa scribens lancio regi arrogatum in d' v'ba. De neptis tue coniugio quam te cuida mi liti daturum necessitatis instate articulo sb fidei pollicitatione confirmasti. hoc equi tate dictante decreuimus vt si illa viru illu omnino vt dicif renuit. & in eadem volun tate persistit. vt viro illi se pro: sus deneget nupturam. nequaq: eam inuitam ac renite tem eiusdem viri cogas co iugiu copulari. Idem. Si v'z esse constitit quod nobis legati iordanis p'ncipis retulerunt. i. q: ipe coactus & dolens filiam suam flentem. et p viribus renitentem rainaldo desp'osauerit quonia legum & canonum autoritas talia

D. XXX

Urbanus papa

Sponsalia non approbat. ne ignorantibus le-
ges & canones nimis durū videat. ita sen-
tentiam temperamus. vt si princeps cum af-
sensu filie id quod ceptum est p̄ficere volu-
erit. cōcedam. Sin autē: legatus n̄ vtraf-
q; p̄tes audiat & si nihil fuerit ex pte Rai-
naldi quod amplius impediatur. ab ipso ior-
dane facim quo consentit hec que dicta sūt
accipiat. & nos canonū & legū sc̄pta sequen-
tes. deinceps non phibemus. quin alij vi-
rosi voluerit p̄dicta eius filia n̄ in domo
nubat. Ex his apparet coniugiū fieri inter
consentientes & spontaneos. non inter reni-
tentes & inuitos. Verū tamen qui inuiti et
coacte coniuncti sunt. si postea ab aliq̄ tē-
poris spacio sine cōtradictione & querimo-
nia cohabitauerint facultate discedēdi vel
reclamandi habita consentire vident. & cō-
sensus ille consequēs supplet. qđ p̄cedens
coactio tulerat.

In libro pandectarum.

Cōsentire autē pro-

bat qui euidenter non tradidit. In illud.
In sponsalibus eorum consensus exigē-
dus est quorū in nuptiis desiderat. Intel-
ligitur tamen semper patri filia consentire
nisi euidenter dissentiat. Item. Sponsalia
sicut nuptie consensu fiunt contrahentium
& ideo sicut in nuptiis. ita & in sponsalibus
patri familias filiam consentire oportet. qđ
si patris voluntati non repugnat. consenti-
re intelligit.

Ista ē distinctio. xxix. hui⁹ quar-
ti libri. In qua magis postq̄ supius determinauit de
causa efficiente. Dic autē determinat de impedimen-
tis cause efficientis. Et circa hoc duo facit. Primo
enim ponit aliquid qđ impedit consensum ne m̄rimo-
nium possit facere. Secdo ponit secundū impedi-
mentum cuiusmodi est error. s. in sequenti distin. In spo-
ciali snia magis stat in hac p̄positione. Coniugal con-
sensus oportet qđ nō sit coactus sed voluntarius. Hāc
magis insinuans. p̄ponit p̄mo qđ consensus p̄ coactio-
nem extortus non facit m̄rimonium. quia nec cōsen-
sus appellari debet. quod auctoritatē p̄firmat. Po-
stea dicit qđ si post talem coactionem subsequens cō-
sensus interuenerit. vt pote si sūt cohabitauerint. & cōtra-
matrimoniu non reclamant. videntē consentire & con-
sensus ille subsequens supplet qđ p̄cedēs coactio tu-
lerat. Unde patet correlarie qđ qui in p̄ncipio vite cō-
iungunt si non discedūt oportunitate habita consen-
tire vident. Et iterū quemadmodū in nuptiis ita in
sponsalibus debet esse consensus voluntarius. Ultio
dicit qđ ille dicit consentire qđ manifeste & euidentē nō
contr. dicit. & talis tacitus consensus non soluit ma-
rimoniu. sed etiam sponsalia p̄tiosa confirmat. Et
tū in special.

De errore qui euacuat cōsensu

Ec solum co- DI. XXX

actio impedit vel excludit cōsen-
sum. sed etiam error. Non autē
omnis error consensum impedit. Est enim
error alius p̄sone. alius fortune. alius con-
ditionis. alius qualitatis. Error p̄sone qñ
hic putatur esse homo ille. & est alius. Er-
ror fortune quando putat esse diues qđ pau-
per est. vel econuerso. Error conditionis qñ
putatur esse liber qđ seruus est. Error quali-
tatis quando putat esse bonus qđ malus ē.
Error fortune & qualitatis coniugij cōsen-
sum non excludit. Error v̄o conditionis con-
iugalem consensum euacuat. De qua con-
ditione postmodū tractabim⁹. Error quo-
q; p̄sone cōsensum iugalem non admittit.
vt si quis feminam nobilem in coniugium
petat. & p̄ ea alia ignobilis tradat ei. non ē
inter eos iugium. qđ nō cōsensit vir in istā
sed in aliam. vt si quis p̄mitteret mihi se v̄e
diturum aurum. & p̄ auro offerret mihi au-
ricalcum. & ita me deciperet. nūqđ diceret
cōsensisse in auricalcum: nūqđ volui eme-
re auricalcū. nec qđ in illud cōsensi. quia cō-
sensus nō nisi voluntatis est. Sicut ergo er-
ror materie excludit cōsensum. ita & in cōiu-
gio error p̄sone. Sed obijciat de Jacob:
qđ p̄ Rachel septem annis seruit: & suppo-
sita est ei Iya. nūqđ error p̄sone excludit cō-
iugium. cum nō in eam: sed in Rachel con-
senserit. Sed quod ibi factum. in misterio
gestum nō improbe tradit. ibi tñ & si non p̄-
cessit. secutus est consensus. nec ex illo con-
cubitu qui consensum p̄cessit fornicarij tu-
dicantur. cum ille maritali affectu eam co-
gnouerit. & illa vxorio affectu debitum per-
soluerit putans lege p̄rogentiarū & pater-
nis imperijs se illi iure copulatā. Excusaf
etiam qđ dei consilio in misterio ita actū est.
Hodie etiam excusaf ille cui inscio vxor-
is foroz lectuū eius ingressa se subijceret.
que cum sine spe coniugij p̄petuo manere
censeatur. ille tamen qui cognouit eam per
ignorantiam excusaf. quod p̄ simile proba-
tur. Si enim diabolus transfigurans se in
angelum lucis credebaf bonus. non est er-
ror: p̄culosus. Et autē vir ille in illaz mulie-
rem non consenserit: ex simili ostendit. Si
quis hereticus nomine Augustini vel Am-
brosij alicui ca: holicō se offerret. cumq; ad
sue fidei imitationem vocaret. si ille assenti-

Oppositio

Solutio



ret. in cuius sententiâ fidei diceret p̄sensisse
Non in hereticorū sectam: sed in integritatem
fidei quam ille hereticus se mentiebatur
habere. Error hō fortune cōsensum nō ex-
cludit. Que enim nubit pauperi putās illuz
esse diuitem. non pōt renūciare p̄ori condi-
tioni quā errauerit. Nec error qualitatis
vt si quis ducat vxorem meretricē vel cor-
ruptam quam putat esse castam vt hōines
nō pōt eam dimittere.

De cōiugio M̄arie et Ioseph. b

Præmissis aliquid

addendum est de mō illius p̄sensu. qui in-
ter M̄ariā et Ioseph intercessit. Sane cre-
di potest non solū M̄ariā sed etiā Ioseph
apud se disposuisse hōginitatem suare vel-
le: nisi deus aliter iuberet. eosq; sic cōsen-
sisse in p̄iugalem societatez. vt vterq; de al-
tero reuelante sp̄sancto intelligeret q; hōgi-
nitatem suare vellet. nisi deus aliē inspira-
ret. sed illam voluntatem hōbis nō expresse-
rant. postea hō ex presserunt et in virgini-
tate p̄manserunt. Consensit ḡ M̄aria in ma-
ritalem societatem: sed nō in carnalē copu-
lam. nisi de eadem specialiter deus p̄cipet.
cuius etiā consilio in maritalem cōsensit
copulam. q; hōginitatem suare volebat. et
ideo nō aliter cōsensisset in coniugales so-
cietatem: nisi familiare dei consiliū habuisset.
De qua Aug. sic ait. Beata maria p̄-
posuit se suaturam votum hōginitatis in
corde: sed ip̄m votum non expressit in ore.
Subiecit se diuine dispositioni. proposuit
se p̄seueraturam hōginem: nisi deus aliter ei
reuelaret. Cōmittens ergo hōginitatem suā
diuine dispositioni cōsensit in carnalem co-
pulam. nō illam appetendo: sed diuine inspi-
rationi in vtroq; obediendo. postea hō illi
cū viro labijs expressit. et vterq; in hōgini-
tate p̄mansit.

Aug. in li. de
vitijs et con-
cupiscentijs.

¶ perfectum inter eos fuit coniu-
gium. c

Inter quos vt ait

Aug. p̄fectum fuit coniugium. perfectus ḡ
dem non in significatōe: s; in sanctitate. Sā-
etiora sunt enim cōiugia pari voto p̄tinen-
tium. Unde Aug. Quod deo pari voto
et cōsensu voueratis. ambo p̄seuerant red-
dere debuistis. a quo p̄posito silapsus est

Augusti.

ille. tu saltem p̄seuera. Non q; pariter tenu-
pabatis a cōmixtione carnali. ideo marit-
tuus esse destiterat. imo hō tanto sanctius
cōiuges manebatis. q̄to sanctora concor-
diter placita suabatis. P̄fectum ḡ fuit
marie et ioseph p̄iugium in scititate. P̄fectum
etiā fuit s; triplex bonū p̄iugij. fide. s. plē
et sacm. Omne enim nuptiarum bonum vt
ait Aug. impletum est in illis parentibus
xp̄i. fides. plēs. sacramentū. P̄rolem co-
gnoscimus ip̄m dominū. Fidem q; nulluz
adulteriū. Sacramentū q; nullū diuortij.
Solutus ibi nuptialis concubitus non fuit.
q; in carne peccati fieri nō potuerat sine pu-
denda cōcupiscentia carnis. que accidit ex
peccato. sine qua concipi voluit ḡ sine pec-
cato futurus erat. Et licet nō intercessisset
cōiugalis cōcubitus. cōiuges tñ vere fue-
runt: mente nō carne. sicut et parentes. q; uis
Ambro. dicat p̄fectum fieri cōiugium
p carnalem copulam. In omni inq; matri-
monio p̄iunctio intelligit sp̄ialis. quā cō-
firmat et p̄ficat coniunctorū commixtio cor-
poralis. Sed intelligendū est coniugij p̄fi-
ci cōmixtione corporali. nō q̄tum ad verita-
tem vel sanctitatem p̄iugij: s; q̄tum ad si-
gnificationē. q; p̄fectius vnionem xp̄i et
ceteris tunc figurat.

Aug. in li. de
bono p̄iug.

De causa finali cōiugij. d

Exposito que sit ef-

ficiens causa m̄rimonij. p̄sequēs est ostē-
dere ob quam causam soleat vt debeat con-
trahi m̄rimonium. Est igit final' causa ma-
rimonij contrahēdi p̄ncipalis procreatio
plis. p̄pter hoc enim instituit deus p̄iugij
inter p̄mos parentes. quibus dixit. Cresce-
te et multiplicamini et c. Secūda est p̄ pec-
catum Ade vitatio fornicationis. Unde
apostolus. P̄ropter fornicationem vnus-
quisq; habeat vxorem suā. et vnaqueq; ha-
beat virū suum. Sunt et alie cause honeste
vt inimicorū reconciliatio. et pacis reinte-
gratio. Sunt etiam et alie cause min' hone-
ste p̄pter quas aliquādo contrahit. vt vi-
ri mulierisq; pulchritudo. que animos amo-
re inflammatos sepe impellit inire p̄iugij.
vt valeant suū explere desiderij. Quēst
q; et diuitiarū possessio frequē est p̄iugij
causa. et alia multa que cuiq; diligentia ad-
hibenti facile est discernere. Nec est assen-
tiendum illis q; dicunt nō esse p̄iugium qd
p̄pter has causas minus honestas cōtra-

bitur. Constat enim ex pmissis coniugium fieri ex comuni sensu vobis de presenti expresso. Quis amor ad hoc attraxerit Cui rei documentum prestat Jacob qui Rachel decora facie et venusto aspectu amavit. ea quod multum diligens ait. Serviam tibi pro Rachel septem annis. In Deuteronomio etiam legitur. Si videris in medio captiuorum mulierem pulchram et adamaueris eam. voluerisque uxorem habere. introduce eam in domum tuam etc.

¶ malus finis non contaminat sacramentum.

Et licet fine non bono contrahatur coniugium. quoniam species contrahentis mouet animum. coniugium tamen bonum est. quia vita mala vel intentio puerua alicuius factum non contaminat. habuit autem coniugium Marie et Joseph alias causas speciales. scilicet ut virgo solatio viri sustentaretur. et ut diabolo partus celaretur. ut Joseph esset testis castitatis. defendens eam ab infamia suspicionis. ne ut adultera damnaretur.

Ista est distinctio. xxx. huius quarti libri. In qua magister postquam superius determinauit de impedimento coactionis. hic determinat de impedimento erroris. Et tria facit. Primo enim determinat de impedimento erroris. Secundo determinat de matrimonio beate virginis. Tertio quomodo principalis eius causa sit preceptio prolis. Primum versus ibi. Premissa aliquid. Secundo ab inde versus ibi. Est igitur finalis. Tertium versus ad finem distinctio. In speciali sententia magister stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. In matrimonio contrahendo quatuor errores possunt contingere. quorum duo dinoscuntur ipsi solvere. Hanc magister ponens proponit primo quod error potest dissolvere matrimonium non quidem error qualitatis vel fortune. sed error conditionis. ut quoniam putat esse liber qui suus est. Similiter error persone impedit matrimonium. sicut si petit hanc mulierem. scilicet nobilem in matrimonio. et datur sibi alia. scilicet ignobilis. sicut etiam si aliquis emat aurum et datur sibi auricalcum. non est venditio. sed deceptio. Et est error persone quoniam putat hunc esse alium. Error autem conditionis est quoniam qui liber creditur seruus est. Error fortune est quando creditur diues esse qui pauper est. Error qualitatis est. quando creditur pulcher qui turpis est. vel quoniam creditur bonus qui est malus. Postea obijcit in contrarium de Jacob qui pro errore accessit ad Lyam. et respondet quod hoc mystice gestum fuit. nec fuit illud matrimonium propter illum errorem. sed propter consensum qui postea accessit. Excusatur tamen Jacob de fornicatione. quia ad eam accessit uxorem suam credens. et sic maritali affectu eam cognouit. et illa uxoris affectu debitum persoluit. sicut aliquis excusaretur accedens ad fornicatorem uxoris quam in loco nesciens inuenerit. Et sicut excusaretur aliquis accedens angelum malum credens

bonum esse. et sicut consentiens opinioni illius quem crederet Augustinum vel Ambrosium esse non peccaret. Secunda propositio est hec. Et si inter Mariam et Joseph perfectum coniugium fuerit. tamen Mariam licet in sua virginitate permanere proposuit. Hanc magister insinuans querit in quo consenserunt Maria et Joseph quando fuit inter eos matrimonium celebratum? Et respondet secundum beatum Augustinum quod beata virgo proposuit seruare virginitatem: nisi de ei alter reuelaret. sed ipsi uotum non expressit ore. committens virginitatem suam diuine dispositioni: consensit in copulam maritalem siue in societate conjugalem ex familiari consilio spiritus sancti. Et iam secundum beatum Augustinum implicite licet non explicite consensit in carnalem copulam. non illam appetendo: sed diuine dispositioni in utroque. scilicet virginitate et committitione obediendo. Postea simul cum viro expressit labijs uotum. et uterque in virginitate permansit. Postea dicit quod illud coniugium perfectum sit sanctitate licet non significatione. quia coniugium quod est sine carnali copula quod sit perfectum quantum ad veritatem. sanctum quantum ad sanctitatem coniugij. non tamen quantum ad significationem. quia non tam perfectam significat unionem christi et ecclesie sicut coniugium per carnalem copulam consummatum. et quod illud coniugium perfectum fuit ostendit per tria bona matrimonij que ibi fuerunt. scilicet fides. proles et sacramentum. Proles enim fuit christus. fides quia nullam adulterium. Sacramentum quod nullum dimortium.

Tertia propositio est hec. Principalis causa contrahendi matrimonium est prolis procreatio. Secunda est fornicationis vitatio. Sunt etiam quedam alie cause minus honeste. ut pulchritudo viri vel mulieris. vel abundantia pecunie et diuitiarum. Sicut etiam quedam alie honeste cause. sicut inimicorum reconciliatio. et pacis reintegratio. et huiusmodi. Postea renouet errorem quorundam dicentium propter causam minus honestam matrimonium non contrahitur. dicendo quod propter huiusmodi causas non impeditur quin sit matrimonium. et quoniam etiam sit bonum matrimonium. quia malicia vel puerua intentio alicuius non commaculat sacramentum. nec eius bonitatem impedit. quod autoritatibus confirmat. Ultimo dicit quod intentio beate virginis Marie et Joseph sunt quedam cause speciales. Prima fuit ut virgo vir solatio et auxilio sustentaretur. Secunda fuit ut partus virginis diabolo celaretur. Tertia fuit ut Joseph sit testis castitatis beate virginis ut possit defendere eam ab infamia suspicionis. ne ut adultera lapidaretur. Et tamen in speciali.

De tribus bonis coniugij.

Dist hec de bono d. xxxi
 nis coniugij que sunt. et qualiter eorum excusent dicendum est. Tria sunt principaliter bona coniugij. Unde Augustinus. Nuptiale bonum tripartitum est. scilicet fides. proles. factum. In fide attendit. ne post vinculum coniugale cum alio vel alia coeat. In prole ut amanter suscipiat religiose educet. In factum ut dimissa nec causa prolis alteri coniungatur.

De duplici separatione. b

Separatio aut gemi

na est copialis. et sacramentalis. Corpali-
liter possunt separari causa fornicationis et ex
comuni sensu causa religionis siue vsq; ad
tempus. siue vsq; in finem. Sacramentali-
ter separari non possunt dum viuunt si legiti-
me persone sint. Manet enim vinculum con-
iugale inter eos etiam si alius a se disceden-
tes adhaerit. Unde Aug^o. Usq; adeo ma-
nent inter viuentes semel inita iura nuptia-
rum. vt potius sint inter se coniuges etiam
separati qm cum alijs quibus adhaerunt. Item
Manet inter viuentes quoddam coniuga-
le vinculum. quod nec separatio nec cum al-
tero copulatio possit auferre. Sic apostro-
ta anima de coniugio xpi recedens etiam
fide pdita. sacramentū fidei non amittit qd
lauacro regenerationis accepit. Redderet
enim redeunt si amisisset abscedens. Hic aut
hoc qui recesserit ad cumulum supli. ij: nō
ad meritum pmtj. Item. Quibus placuit
ex consensu ab vsu carnalis concupiscentie
in perpetuum continere. absit vt vinculum in-
ter illos coniugale rumpat. imo firmi^o he-
ret quo magis ea pacta secum gerit. q̄ cha-
rius concordiusq; seruanda sunt. non volu-
ptarijs corporū nerib^o: sed voluntarijs ani-
mō affectibus. Et attende q̄ tertium bo-
num coniugij dicitur sacm. non q̄ sit ipsum
coniugium: s̄ q̄ eiusdem rei sacre signum est.
id est spūalis et inseparabilis coniunctionis
xpi et ecclesie.

Hec tria nō assunt oī coniugio. c

Et est scienduz ab

aliquibus contrahi coniugij vbi h tria bōa
nō comitant. Deest enim fides vbi vir cū
alia. et mulier cum alio coit. Hoc q̄ bonum
ita coniugio adhaeret. vt ex eo si assit ampli^o
comendat coniugium. Si nō assit. non inde
annihilatur. Que enim adultera est: nō ideo
coniugij nō est. imo si coniugij nō esset. adul-
tera non foret. Quod cum sit. culpa comit-
titur. sacramentū nō non cassat. Bonū q̄
prolis nō omnibus adest coniugibus. Qui-
dam enim pari voto continentia fuerant. alij
petatis defectu vel alterius rei causa ge-
nerare nō valēt. Nec oēs illi etiam q̄ plen-
recipiūt bonum plis habent. Nam bonuz
plis dicit non ipsa proles: sed proles spes.

que ad religionem non refer. imo ad here-
ditariam successionem. vt cum q̄s heredes
terrene possessionis habere desiderat: sed
spes ac desiderij quo plis ad hoc querit:
vt religione informet. Multi ergo proles
habent qui tñ bono plis carent. nec ideo ta-
men coniugium esse definit. Sacm nō ita in-
separabiliter coniugio heret legitimariū pro-
narum. vt sine illo coniugium nō esse videat
q̄ semp manet inter viuentes vinculi con-
iugale. vt etiam in terueniente diuortio for-
nicationis causa. coniugalis vinculi firmi-
tas nō soluat. Vbi nō non inter legitimas
personas contrahit coniugij nō adest illud
bonum quod dicitur sacm q̄ potest solui ta-
lium copula. de q̄bus post dicet. Et nō
coniugium sit inter eos qui coniugali affectu
non tamen grā plis: sed explende libidinis
conueniūt. nec fornicarij sed coniuges ap-
pellentur ostendit Aug^o. in q̄ns. Solut q̄-
ri cum masculus et femina. nec ille maritus
nec illa vxor alterius: sibi met nō filiorū p-
creandorū: s̄ p incontinentia solius concu-
bitus causa copulant ea fide media vt nec
illa cum altero. nec ille cum altera faciat id.
vtrū nuptie sint vocande? Et pōt fortasse
non absurde h appellari conubiū. si vsq; ad
mortem alicuius eorū id inter eos placue-
rit. et proles generationem q̄uis nō ea cau-
sa coniuncti sunt. non tamen vitauerint vt
ve nolint sibi nasci filios. vel etiam opere
malo aliquo agant ne nascantur Ceteruz si
vel vtrūq; vel vnum horū desit. non inue-
nio quomō has nuptias appellare possim?
Etenim si aliquam sibi ad tempus adhibu-
erit donec aliquam dignam honorib^o aut
suis facultatibus inueniat quam in coniu-
gio adducat. animo ipso adulter est. nec cū
illa quam cupit inuenire: sed cum ista cum
qua sic cubat. vt cum ea non habeat mari-
tale consortiū. Ecce coniuges dicunt q̄ so-
lius concubitus causa conueniūt. si tamen
proles generationem aliquo malo dolo nō
vitent.

De his qui pcurant venena steri-
litas. d**Qui vero venena**

sterilitatis pcurant. nō coniuges sed fornicarij
sunt. Unde Aug^o. Aliquando eousq;
peruenit hec libidinosa crudelitas vel libi-
do crudelis. vt etiam venena sterilitatis
procuret. et si nihil valui. rint: conceptos

Aug^o. de bo-
no coniugaliAug^o. de bo-
no coni.

fetus inter viscera aliquo modo extinguat vel fundat. volendo plenam suam interire quae vivere. aut si in utero vivebat. occidi antequam nasci. Proterius si ambo tales sint conjuges non sunt. et si ab initio tales fuerunt. non sibi per connubium sed per stuprum potius conuenerunt. Si vero ambo tales non sunt audeo dicere aut illa quodammodo est mariti meretrix. aut ille adulter uxoris.

Quando sunt homicidae qui procurant abortum.

Hic queri solet de

his qui abortum procurant quoniam iudicentur homicidae vel non? Tunc puerperium ad homicidium pertinet. quoniam formatum est et animam habet ut Augustinus super Exodus. asserit. Informe autem puerperium ubi non est anima uiua. lex ad homicidium pertinere noluit. Dicit etiam Augustinus. quod informe puerperium non habet animam. ideoque mulctatur pecunia. non redditur anima per animam. sed iam formato corpori anima pars. non in conceptu corporis nascitur cum semine deriuata. Nam si cum semine et anima existit de anima. tunc et in se aie quotidie peccat cum semine fluxu non proficit natiuitati. Primum oportet domum copaginari. et sic habitatorum induci. Cum ergo lineamenta compacta non fuerint. ubi erit anima? Item Hieronymus. ad Galatas. Semina paulatim formantur in utero. et tandem non reputat homicidium. donec elementa confecta suas imagines membrarum suscipiant. His apparet tunc eos homicidas esse: qui abortum procurant. cum formatum est et animatum puerperium.

De excusatione coitus qui fit per hec bona.

Cum ergo hec tria

bona in aliquo coniugio simul concurrunt. ad excusationem coitus carnalis ualent. Quando enim suata fide thori causa. plures conjuges conueniunt. sic excusatur coitus ut culpa non habeat. Quando vero deficiente bono plures. fide tamen seruata conueniunt causa incontinentie. non sic excusatur ut non habeat culpam: sed ueniale. Unde Augustinus. Coniugal concubitus generandi gratia non habet culpam. Concupiscentie uero satiare: sed tamen cum coniuge propter thori fidem: ueniale habet culpam. Item. Hoc quod coniugati uicti concupiscentia utuntur inuicem. ultra necessitate

tem liberos precreandi. ponam in his pro quibus quotidie dicimus. Dimitte nobis debita nostra etc. Ubi autem hec bona defuncta sunt. fides. et plures. non uidentur coitus defendi a crimine. Unde in sententiis sexti pythagorici legitur. Omnis ardentior amator propter uxoris adulter est. Item Hieronymus. Sapiens iudicio amat coniugem non affectu. non regnat in eo impetus voluptatis. nec preceps fertur ad coitum. Nihil est feditus quod uxorem amare quasi adulteram. Qui dicitur se causa humani generis uxoribus iungi intenditur saltem pecudes. et postquam uenit uxoris intumuerit. non prodant filios. nec amatores se uxoris exhibeat: sed maritos. Idem In matrimonio opera liberorum concessa sunt. voluptates autem que demeretricum amplexibus capiuntur. in uxorem damnate.

De indulgentia apostoli quomodo sit accipienda.

Sed si concubitus

qui sit causa prolis culpa carer. quid apostolus sine indulgentiam permittit. ita enim ait. Hoc autem dico sine indulgentia. Cui enim prestatur uenia nisi culpe. Per hoc etiam quodam probare uolunt nuptias esse peccatum: sed ut predictum est. indulgentia alia est concessio nis. Egerat apostolus de nuptiis et de carnali coitu. et ad utrumque retulit illud. hoc autem dico sine indulgentiam. Indulgentiam enim nuptie sine concessionem et concubitus nuptialis qui sit tantum causa plis. Concubitus uero qui est propter necessitatem generandi. ob incontinentiam indulget sine permissionem. quod ubi est aliqua culpa: sed leuis. Ideoque non iubetur nec conceditur: sed permittitur. quod non est laudabilis: sed uenialis. De hoc Augustinus. sic ait. Augustinus. Forte aliquis dicet. si ueniam concessit apostolus. ergo peccatum sunt nuptie. cui enim uenia: nisi peccato conceditur. Idem quod in firmitate permittit sine ueniam. audeo dicere peccatum esse. ueniam namque concessit apostolus concubitus attendit coniugatorum ubi est incontinentie malum. Incontinentie malum est quod uir cognoscit uxorem. etiam ultra necessitatem precreandi liberos. sed et ubi est nuptiarum bonum. Non enim quia incontinentia malum est. ideo coniugium. ubi est concubitus propter intentionem generandis non est bonum. non propter illud malum culpabile est hoc bonum. sed illud malum sit ueniale propter bonum nuptiale. Quod

Quod sit malum incontinentie

Aug. de bo
no pugi

nō reprehendit apl's: sed malū in continētie.
Item. Cōcubitum qui non sit causa plis.
nuptie non cogunt fieri. sed impetrāt igno
sci. si tamen nō ita sit minus vt impediāt tē
pora que orationi debēt. nec immutentur
in eum vsum qui est contra naturam. Con
cubitus em̄ necessarius causa generādi in
culpabilis. et solus ipse nupcialis est. Ille
vō qui vltra necessitatē p̄greditur. non ra
tioni sed ibidini obsequit. et hunc non exi
gere. sed reddere cōiugine fornicet ad con
iugem p̄tinet. Si vō ambo tali cōcupiscen
tie subigunt. et rem faciunt que non est nu
ptiarū. Cuius delicti non sunt nuptie hor
tatrices sed deprecatrices. Decus quidez
pugale est castitas p̄creandi et reddendi
carnalis debiti fides. Hoc est opus nupti
arum. qd̄ ab omni peccando defendit apo
stolus dicens. Non peccat virgo si nupse
rit. Cum ergo culpabilis non sit generandi
intentione concubitus. qui p̄prie nuptijs
imputāndus est. Quid fm̄ veniaz concedit
apostolus. nisi q̄ p̄iuges debitū carnis ex
poscunt. nō p̄paginis voluntate. sed libi
dinis voluptate. Que tñ voluptas non p̄
pter nuptias cadit in culpā sed p̄pter nup
tias accipit veniam. Immoderata ergo p̄
gressio: fm̄ veniā cōcedit. Quo circa t̄ hic
laudabiles sunt nuptie q̄ etiā illud qd̄ nō
p̄tinet ad se. ignosci faciunt p̄pter se. Non
em̄ concubitus est quo seruitur cōcupiscen
tie agitur vt impleatur se. us quem postu
lant nuptie. Omnino ergo in genē suo na
ptie. bone sunt. q̄ fidem thori seruant. et p̄
lis suscipiende causa vtrunq; sexum com
miserant. t̄ impietatem sepationis horrent.
Sancitati etiam coniugij nec coniunx in
fidelis obesse potest. sed potius fidelis pro
dest infideli. vt apostol' docet. Ex his oñ
ditur q̄ coniuges qui causa prolis tantum
conueniunt. vel qui exigentibus debitum
reddunt. defendit a peccato sanctitas con
iugij. bonumq; nuptiale. Si em̄ absq; pec
cato non posset fieri cōcubitum coniugalis
non precepissz dominus post diluuiū eos
copulari dicens. Crescite et multiplicamini.
cū iam sine carnali concupiscētia nō possit
commiseri.

Aug. contra
italianū heret
icam.

Qd̄ non omnis delectatio carnis
peccatum est.

Sed forte aiūqs di
cet omnem carnis concupiscētiaam et dele
ctationem que est in coitu malam eē et pec

catum. quia expeccato est et inordinata.
Et nos dicimus illam concupiscētiaam se
per malam esse. quia feda est. t̄ pena pecca
ti. sed non semp peccatum est. Sepe enim
delectatur vir sanctus fm̄ carnē in aliqua
re vt requiescendo post laborem. edendo
post esuriam. nec tamen talis delectatio est
peccatum. nisi sit immoderata. Sic et dele
ctatio que fit in coitu coniugali. cui assunt
illa tria bona a peccato defendit. Videtur
tamen beatus Greg'. aliter sentire. s. q̄ sine Greg.
peccato nō possit fieri carnalis p̄mixtio di
cens. Vir cum p̄pria cōiuge dormiens. ni
si lotus aqua ecclesiam intrare non debet.
Quāuis diuerse hoim nationes de hac re
diuerse sentiant. et alia custodire videant.
Romanorum tamen semp ab antiquiori
bus vsus fuit. post amixtionē p̄prie con
iugis. et lauacri purificationem querere t̄
ab ingressu ecclesie paululum temperare.
Nec hoc dicentes culpam deputamus eē
cōiugij. sed quia ipsa licita admixtio con
iugis sine voluptate carnis fieri nō potest
a sacri loci ingressu est abstinendum. q̄ vo
luptas ipsa sine culpa nullatenus esse po
test.

Determinat auctoritatē.

Hoc autem ne p̄di
ctis obuiet. intelligendum est in illis q̄ nō
gratia prolis conueniūt. quoz voluptas
non est sine peccato. t̄ vir aliqui reperit
possunt adhuc amplexus carnales experi
entes qui non interdum conueniant p̄ter
intentionem procreande prolis. Hoc autē
quorū sit: ab ingressu ecclesie abstinē
dum est. Et q̄ ita intelligendum sit Grego
rius consequenter ostendit. Siquis vō
sua coniuge. non cupidine voluptatis ra
ptus: sed tñ creandoz liberorū grā vti
tur. iste profecto siue de ingressu ecclesie. si
ue de sumēdo corporis dominici mysterio
suo est iudicio relinquendus. quia probi
beri a nobis non debet accipere qui i igne
positus nescit ardere. Cum vō non amor
creande sobolis: sed voluptas dominatur
in opere. amixtionis. habeant cōiuges
etiā de amixtionē sua quod desēat. Tūc
autem vir qui post amixtionem coniu
gis lotus aqua fuerit etiam sacram cōi
mitionem valeat accipere. cum ei fm̄ p̄prie
nitam senten. iam ecclesiam etiaz licuerit in
trare.

Ista est distinctio. xxxj. huiusmodi quar-
 ta libri. In qua magister postquam supra determinavit de causa
 efficiente et finali matrimonij quod ipsum constituit. Dicere non
 determinat de bonis matrimoniis que sunt cause ho-
 nestantes matrimonij actum. Et tria facit. Primo enim
 bona matrimonij enumerat. Secundo aborsum. pcuran-
 tes fore homicidas determinat. Tertio bonum mat-
 monij coitus a peccato excusare declarat. Primum facit vs-
 que ibi. Qui vero venena sterilitatis. Secundo vsque ibi.
 Cum ergo hec tria bona. Tertium vsque ad si. dis. In spali
 snia magister stat in tribus propositionibus. Primum est hec
 In matrimonio dicitur triplex bonum est. scilicet fides. ples.
 et sacram. Hanc magister insinuans inducit tria esse bona
 matrimonij. scilicet fides. ples et sacram. Ad fidem autem pti-
 net ut vir ad aliam mulierem non accedat: nec mulier aliam
 virum admittat. Ad plem autem ut amanter suscipiat
 et religiose educat. Ad sacram vero ut conjugium non
 separet. Aliquid autem seget corporaliter ex aliqua causa.
 non in sacramentaliter per totam hanc vitam. quod autorita-
 tibus confirmat. Addit etiam quod sacram quod est tertium ma-
 trimonij bonum non est ipsum conjugium. sed eiusdem rei signum
 cuius est conjugium. scilicet spiritualis et inseparabilis coniunctio et ec-
 desie. Postea dicit quod bonum plus et bonum fidei aliquid in
 matrimonio deficiunt. nunquam tamen deficit bonum quod est
 sacram. Postea dicit quod illi contrahunt ad inuicem inco-
 tinentie causa dicitur tamen sit peccatus tractus et non vi-
 tetur generatio plus verum matrimonium contrahunt. Illi
 vero qui venena sterilitatis. pcurant vel similia mala.
 veri coniuges non sunt. Secunda propositio est hec. Qui ve-
 uena sterilitatis apponunt non coniuges: sed potius fornicarij
 existunt. et si post infusionem ale abortiuum. pcurant se
 esse homicidas non dubitent. Hanc magister insinuans dicit
 vix illi qui abortiuum. pcurant sint homicide. Et rident
 quod sic. si principium est formatum et animatum aliter non. Ter-
 tia propositio est hec. Tria bona federis conjugalis sic
 ordinant ut non sit ibi culpa mortalis. Hanc magister po-
 nens dicit quod tria predicta bona matrimonij sic ordinant
 imo excusant actum matrimonij ut peccatum non sit. vel quod si
 de thori fuerit coniuges pueniant causa plus. vel ut motus
 tale non sit ut quod si fuerit fuerit incontinentie causa.
 Ultimo obijcit in contrarium tripliciter. Primo per apostolum qui
 actum conjugalem sine indulgentia peccat dicitur. hoc autem
 dico sine indulgentia. sed indulgentia vel venia non
 est nisi peccati. ergo a culpa non excusat maritalis con-
 cubitus. per quod etiam quodammodo probant ipsum esse peccatum.
 Et respondet magister distinguendo de indulgentia. Est
 enim indulgentia concessio et promissio. Concubi-
 tus ergo conjugalis qui sit causa plus indulget sine peccato.
 nem sicut minus bonum. Sed concubitus qui sit cau-
 sa innocentie indulgetur sine promissione sicut minus
 malus. excusatur tamen huiusmodi actus conjugalis per
 matrimonij bona dummodo tamen sit infra limites ma-
 trimonij. Sed si excedat limites non excusat. quod
 multis autoritatibus declarat. Secundo opponit per
 hoc quod omnis concupiscentia et delectatio que sunt in
 coitu mala sunt et inordinata. et ita est peccatum. Et
 responderet illam concupiscentiam semper esse malam
 et inordinatam inordinatione penali que est peccati pec-
 cati. non tamen est semper inordinata inordinatione
 culpabilis. quod non semper est peccatum. Illa ergo delecta-
 tio coitus conjugalis per bona matrimonij defendi-
 tur: nisi sit immoderata et ultra conjugij terminos se-
 extendens. Tertio obijcit per autoritatem beati Gre-
 gorij qui dicit quod post accessum ad vxoress debet huiusmodi
 ab ingressu ecclesie abstinere. quia voluptas ipsa que
 est in coniunctione carnali sine culpa non est. Et respo-
 det quod hoc intelligendum est quando ad vxoress acced-
 dit incontinentie causa. vel quia vix sine incontin-
 tia accedat. Et tamen in spali.

De solutione carnal' debiti. a

DI. XXX II

Sciendū etiam

Sciendū etiam est. quod cum in omnibus alijs vir
 possit mulieri ut caput corpori. est
 enim vir caput mulieris. in soluendo tamen car-
 nis debito pares sunt. Ideo apud vtrique
 pariter scriptum in hac causa sibi inuicem sibi
 et inuicem. Vir debitum reddat vxori. sicut
 et vxor viro: quod mulier non habet potesta-
 tem sui corporis: sed vir. sicut et vir non habet
 potestatem sui corporis: sed mulier. Quod nec
 mulier ad alium virum. nec vir ad aliam mulierem
 potestatem sui corporis habet. nec vir ad continentiam
 nec mulier potestatem habet sine mutuo con-
 sensu. sed alter alterius potestatem habet cor-
 poris. ut possent aliter non liceat aliter negare
 debitum. In hoc enim pares sunt. quod nec vi-
 ro nec mulieri corpus suum licet alij trade-
 re. sed sibi inuicem debitores sunt in hac causa.
 ne peccandi detur occasio. per quod non do-
 minium tollit viro: sed vitium. Debent enim si-
 bi coniugati non solum ipsius sexus sui con-
 miscendi fidem liberorum pcreando: can-
 sa. que prima est in ista mortalitate societas.
 verum etiam infirmitatis inuicem excipien-
 de ad illicitos concubitus deuitando mu-
 tuam quodammodo seruitutem. ut et si alteri
 eorum continentia placeat. nisi ex alteri con-
 sensu non possit. Ad hoc enim neuter habet pote-
 statem sui corporis. quod adeo verum est.
 ut etiam quod non filiorum procreandorum: sed in-
 firmitatis et in continentie causa experit vel
 ille de matrimonio vel illa non sibi aliter erutz
 negent. ne per hoc incidant in danabiles cor-
 ruptelas. Reddere enim debitum coniuga-
 le nullius est criminis. exigere autem ultra
 generandi necessitatem. culpe. scilicet venialis.
 Fornicari vero vel mechari. puniendi. scilicet cri-
 minis.

Aug. in li. de bono coniugali

et neuter continere valeat nisi ex communi consensu. b

Quod sine consensu

Quod sine consensu vxoris vir continere non valeat. subdi-
 tis probat testimonij. Sicut enim Augustinus. Si di-
 cat vir continere iam volo. nolo autem vxor
 potest. Quod enim tu vis illa non vult. Nam
 quod per continentiam tuam illa debet fieri fornicaria.
 Si alij nupserit te viuo. adulteralerit.
 Non vult tali lucro deus tale damnum con-

Aug. super psal. xlvj.

pensari. Redde debitū. et si nō exigis: redde. Pro sanctificatiōe pfecta deus tibi cōputabit. si nō qđ tibi debet exigis s̄ reddis qđ debes vxori. Idē. Scđm vba apostolica etiā si vir continere voluisset et tu noluisse. debitū tibi reddere cogeret. et illi deo imputaret infirmitatē. si nō sue sed tue concederet infirmitati. ne in adulteriū caderes. Quisq; ergo compatiens infirmitati vxoris reddit non exigit debitū. aut si ppter p̄riam infirmitatem ducit vxorem plangēs potius. q; sine vxore esse nō potuit q̄ gaudens quia durit. securus expectat dies nouissimum. Idem. Una sola causa eē potest qua te ad id quod vouisti non mō non hortamur: sed etiam phibemus implere. si forte tua coniunt hoc tecum suscipere animi vel carnis infirmitate recusaret. Nā uenda talia non sunt a cōiugatis. nisi ex cōsensu et voluntate cōmuni. et si prepropere factum fuerit magis est corrigenda temeritas q̄ p̄soluenda promissio. Non enim deo exigit si quis ex alieno aliquid uouerit: sed potius vsurpare uetat alienum. Idē Apostolus nec ad tempus ut uacet oroni: nisi ex consensu uoluit coniugem carnali inuicem fraudari debito. Idem. Manifestus est ita uoluisse legem feminam s̄ viro esse. ut nulla eius uota que abstinentē causa uerit reddantur ab ea. nisi auctor fuerit uir pmittendo. Nam cū ad peccatū eiusde; uiri prinere uoluerit lex: si p̄us permisit: et postea phibuerit. nō tñ dixit ut faciat mulier quod uouerit. q; p̄missa iam p̄us a viro fuerat. Viri dixit esse pctm̄. quia abnu-it qđ p̄us cōcesserat: non tñ mulieri ex hoc iussum dedit. ut cum p̄us uir ei concesserit postea si phibuerit cōtemnaē. Ex his apparet q; uir vel mulier continentia deo offerre nō pōt sine cōmuni consensu. nec alē alteri debitum negare debet. Si nō quilibet eorum alterum a suo iure absoluerit. ad p̄teritam fuitutem nunqđ reuocare poterit. Hoc enim uidetur Aug. supra uoluisse. Quibusdam uidetur q; mulier nō discēdens a domo uiri. que viro pmittente continentiam uouerit vel pmiserit. eodem prohibente soluere non ualeat. hoc ppter dignitatem uiri qui est caput mulieris. Sed melius hoc intelligit in tali casu: ubi uir cōcedit mulieri uouere p̄tinentiā et añ uotuz phibet implere. Si nō habitū mutauerit nō pōt reuocari. s̄m illud. Qui vxore suaz uelare pmiserit. aliā non accipiat: sed similiter p̄uertat.

Aug. ad editiam

Aug. in li. 8 adulteris cōiugis

Ex p̄silio re-mēsi.

Quibus temporibus cessandum sit a coitu.

Et licet debituz po

scenti sp̄ sit soluendū. nō licet tñ quib; die p̄scere. An Aug. Christiano cui; vxore sua aliquā licet p̄uenire. aliquā nō. Propter p̄cessiōis em̄ dies et ieiuniorū aliquā non licet cōuenire. q; etiā a licitis abstinentū est. ut facilius impetrari possit qđ postulat. Idē Quoties em̄ vel dies natiuitatis vel reliq; festiuitates aduenerint. nō solū p̄cubinarū p̄ortio: sed etiā a p̄p̄is vxorib; abstinet. Item Amb. Si cā p̄creandorū filiorū ducitur vxor. non multū t̄pus p̄cessum uideat ad ip̄m vsū. q; et dies festi et dies p̄cessiōnis et ip̄a ratio p̄ceptus et partus: iuxta legem cessare vsū carnis his debere t̄pōibus demonstrant.

Aug. in li. 8 q̄stione 141 et v. c. 14.

Ambros.

Hieronymus uidetur dissentire a p̄missis.

Illi autēz quod di

ctū est reddere debitū non esse peccatū. uideat obuiare qđ ait Hiero. Quicūq; vxori debitū reddit. uacare nō pōt oroi: nec carnes agni edere. Itē Si panes p̄positionis ab his qui vxores suas tetigerant comedi non poterant. q̄tomagis panis qui de celo descendit non potest ab his qui cōiugalibus paulo ante hēserē complexibus uolari atq; contingi. Non q; nuptias cōdemnemus: sed q; eo t̄pe quo carnes agni manducaturi sumus: uacare a carnalibus operibus debeamus. Hoc capitulum maxime ad ministros ecclesie p̄tinere uideat: quib; non licebat sacra officia celebrare atq; mysteria tempe coniugalis amplexus: q; etiā p̄sentia sp̄s sancti non datur. An idem ait Connubia legitima carent q̄dem peccato. nec tñ t̄pe illo quo iugales act̄ geruntur. p̄sentia sp̄s sancti dabit etiā si p̄pheta esse uideat. q; officio generatiōis obsequit.

Hiero. in p̄p̄. c. 10.

Hiero. in p̄p̄. c. 10.

Quibus tempibus non sunt celebrande nuptie.

Nec solum in ope

re carnali obfauanda sunt t̄pa: sed etiā in celebrandis nuptijs. s̄m illud. Non oportet a septuagesima vsq; in octauam pasce et tribus hebdomadibus ante festum sancti Johannis. et ab aduentu domi vsq; post ep̄-

phantiam celebrare nuptias. Ad si factus fuerit sepen. Item Nicolaus papa. Nec uxorem ducere nec coniugia facere qdrage simali tpe puenire posse villo mo arbitroz.

De diuersis coniugij legibus. a

Verit hic de DI. XXX III

q antiquis patribus q ples simul legunt habuisse vxores vel concubinas vtru peccauerit? Ad qd dicimus p varietate temporu varia inuenit dispensatio conditoris. Ab exordio em tps inter duos tm adam. s. et eam inchoatu est coniugiu. deo p os Ade dicente. Ad adhibe bit vxori sue: et erit duo i carne vna. et sm inchoatiois modu inter duos tm p omnes successione temporu straheret coniugiu. si p mi homies in obedientia pstitissent. Post eoz vo copulam filij et filie eozu mrimonio coniuncti sunt. sed vnus uni tm. Jo aute fratres sororibus sunt copulati. qz no erant alie mulieres vel viri. qbus ade filij v filie fungent. Primus oim Lamech duas legitur simul habuisse vxores. et hoc in eo arguitur. qz p expletione carnal voluptatis id fecisse phibet. Postea vo cum iam pene omes homies falsis djs fuirent. paucis i cultu dei pmanentibus cosultum est a deo plures in matrimonio copulare sibi. ne illi paucis deficientib: cultus noticia dei deficeret. In Abraam viuente vxore ad ancillam intrauit: et ex ea genuit Jacob etiaz liberis et ancill se copulauit. Et filie Loth pfe ebrio vfe sunt. Cum em ceteris in idolatria relictis abraam et filios eius in peccatariam plin sibi dñs elegisset. rite multarum fecunditate mulieru populi dei multiplicatio querebat. qz in successione sanguinis erat successio religionis. Unde etiam in lege maledicta erat sterilis. que non reliquebat semen super terram. Hinc etiaz sacerdotibus coniugia decreta sunt. qz in successione familie. successio est officij. Non q abraam vel Jacob deliquit. qz preter vxorem filios ex ancilla quesuit. nec illorum exemplo preter coniugale debitum. fecunditatem in aliqua licet alicui querere. cu illorum coniugia nostroru equant virginitati. et imoderatus vltus coniugij nri tps. turpitudinem fere initef fornicationis illius temporis. De hoc Aug. sic ait. Antiquis iustis no fuit peccatu q pluribus feminis vtebatur. nec q naturam hoc faciebant. cum non lasciuendi causa: sed gignendi hoc faceret nec contra morem. qz eo tpe ea fiebant. nec pceptum. qz nulla lege erat prohibitum. Idem. Obijciunt Jacob quatuor vxores quod quando mos erat. crumet non erat.

Augusti.

Ista est distinctio .xxxiij. huius

quarti libri. In qua magr postq superius determinauit de bonis matrimonij quibus actus matrimonialis excusaf. Dic determinat de ipso actu fm q accipit rationem debiti. Et tria facit. Primo em pponit quod vir et mulier in soluendo et petendo coniugij debitum par habeat dominu. Secdo ostendit quod reddere coniugale debitum nullu sit crimio. Tertio subiungit quod no quolibet die nec vir nec mlier licite pot petere. Quarto et secundu a pncipio distit. vsqz ibi. Et licet debitum posseti. Tertiu vo vsqz ad fi. di. In specialia magr stat in tribus ppositioib: quar pma e hec. In soluendo et reddendo carnis debitum vir et vxor habent par dominu. Hanc magister insinuans proponit pmo q cu vir in omnibus pnt mulieri sicut caput corpus. in redditione tm debiti partes sunt. qz alter hz alterius copozis pntem vt alteri posseti non licet alteri debitum denegare. siue poscat causa prolis pcreande siue incontinentie causa. quod autoritati bus confirmat. vbi etiam dicit q sic habet alter alterius copozis pntem. q sicut nec mulier ad alius virum nec vir ad aliam mulierem potestatem hz accedendi. ita nec ad continentium sui copozis hz potestatem nisi mutuo consensu. Secda ppositio e hec. Licet nullus criminis sit reddere debitum coniugale. tam e exigere vltra generandi necessitatem est delictum veniale fornicari vo aut mechari est mortale. Hanc magister insinuans subdit q reddere coniugale debitum nullus est criminis. exigere vltra generandi necessitatem venialis est culpe. s; fornicari aut mechari puniendi est criminis. Postea pbat pluribus autoritatibus q coniuges ne fraudent ad inuicem carnale debitum sine consensu comuni tenere non pnt. qd supra supposuerat. Postea querit si vir vxori consenserat vt continentia deo offerat et a suo iure ea absoluat. vtrum possit licentiam data reuocare? Et respodet q in hoc casu si ei consenserat vouere continentia. et votum phiberet hoc implere. hoc vñ potest. sin autem post reuocare non pot. Tertia ppositio est hec. Nullus in matrimonio licite potest debitum carnis quolibet die exigere seu poscere. Hanc magister insinuans dicit. q licet debitum posseti sit pfoluendum. non tm licet quolibet die exigere seu poscere. sicut in diebus festiuis siue pcessionis et ieiunioru. qd autoritatibus confirmat. Postea ostendit q beatus Hieronymus vult q reddere debitum sit qm peccatu quod est contra pdicta. Dicit enim beatus Hieronymus qui vxori debitum reddit non pot orationibus vacare nec sumere carnes agni. i. eucharistia. Dicit etiam q non semp est reddendu debitum. vt in diebus qbus est orationibus vacandu vel eucharistia sumenda. Et respondet q dictum Hieronymi referendu est ad ecclesie ministros. quibus non licet sacramenta offerre vel mysteria celebrare tpe coniugalis amplexus. Ultimo dicit q sicut in carnali commixtione sic et in celebrandis nuptijs sunt tempora obseruanda. quia non quibuscuqz temporibus sunt nuptie celebrande. Tempora quibus non sunt nuptie celebrande sunt a septuagesima vsqz ad octauam pasce. et tribus septimanis ante festum Johannis baptiste. et ab aduentu domini vsqz post epiphania. quod si factum fuerit separantur. vt dicit magister. Et tm in specialia.

Stc patriarche coniugibus excipientib' se
men suū miscbant. non ꝑcupiscentia ꝑfici
ende voluptatis: sed ꝑuidentiā ꝑpagāde
successionis. sicut apostoli auditorib' suis
admirantibus doctrinā suā cōdelectabā
tur. non auiditate consequēde laudis: sed
charitate semināde veritatis. Idem alibi
Antiquis tempibus cum adhuc salutē nrē
mysterium velāret. iusti officio ꝑpagandī
nuptias contrahēbant. non victi libidine:
sed ducti pietate. qui multo facilius conti
nere possunt ꝑ vellent. Utebant tamen cō
iugibus. ꝑ plures vni viro habere licebat
quas castius habebat q̄ nunc vna quilibz
istorū in q̄bus videmus. q̄d fm ventaz cō
cedit apostolus. habebant em̄ eas in ope
re generandi. non in morbo desiderij. Itē
Amb. Dixit Sara ad Abram. Ecce cōclu
sit me dñs vt non pariam. Intra ḡ ad an
cillam meā ꝑ filium facias ex ea. ꝑ ita factū
est. Considera ꝑmum q̄ abraam ante legeꝝ
Moysi ꝑ an̄ euangelium fuit. Nō ḡ i legē
cōmisit Abraam: sed legem ꝑuenit. Nō dū
em̄ interdictū videbat. Secūdo considera
q̄ non ardore aliquo vage successus libidi
nis. non petulantis forme captus decore.
ancille contubernio coniugalē post habuit
thorū. s; studio querēde posteritatis ꝑ ꝑ
pagandē sobolis. Adhuc post diluuiū ra
ritas erat humani generis. erat etiā religio
nis. Deniq; ꝑ Loth sancti hanc filie causā
querēde posteritatis habuerūt: ne genus
deficeret humanū. ꝑ ideo publici muneris
gratia ꝑuātam culpam ꝑtexit. Itē Aug'.
Iustus quis capiat dissolui ꝑ esse cū xpo
tamen sumit alimentū: nō cupiditate viuē
di: sed officio ꝑsulendi. vt maneat quod ne
cessarium est ꝑpter alios. Sic misceri femi
nis iure nuptiarū officiosum fuit sancti vi
ris non libidinosum. Qd em̄ est cib' ad sa
lutem hoīs. hoc est concubir' ad salutē hu
mani generis. ꝑ vtrūq; non est sine delecta
tione carnali. q̄ tñ modificata ꝑ refrenata
ꝑantia in ysum naturalem redacta libido
esse non pōt. Qd aut in sustentādo vitā illi
citus est cibus. h̄ est in querēda ꝑle forni
carius vel illicitus cōcubitus. ꝑ qd est i ci
bo licito immoderatioꝝ appetitus. h̄ est in
ꝑiugibus ventaz ille concubitus.

Non ꝑfert virginitas Iohannis
castitati Abrae.

Qz vō castitas vir
ginalis non ꝑferat in merito coniugali ca

Ambro.

Augusti.

stirati Abrae Aug' ostendit in q̄es. Sicut
non est impar meritū patie in Petro q̄ ꝑas
sus est. ꝑ in Iohanne q̄ ꝑassus non est. sic
non est impar meritū ꝑtinentie in Iohāne
q̄ nullas exptus est nuptias. ꝑ in Abraam
q̄ filios genuit. Nam illi' celibatus ꝑ isti'
cōubiū ꝑ tempoꝝ distributionē xpo mili
tauerunt. sed ꝑtentiā Iohānes in opere
Abraam in solo habebat habitu. Melior
est aut castitas celibum q̄ nuptiar'. Qua
rum vna Abraam habebat in ysu. ambas
in habitu. Caste em̄ ꝑ iugali' vixit. Esse
aut castus sine coniugio potuit. sed tūc nō
oportuit. Item Hiero. Quis ignoret sub
alta dispen satione dei omēs retro sanctos
eiusdem fuisse meriti cui' nūc xpiani sunt?
Quō abraam an̄ placuit in ꝑiugio. sicut
xgines placent in castitate Seruiuit ille le
gi ꝑ tempore suo. fuimus ꝑ nos legi ꝑ tē
pori nrō. in quos fines seculorū deuenit
Ex his apparet q̄ sancti ꝑres an̄ legem sine
peccato plures habuerūt vxores vel con
cubinas. Eas em̄ nūc vxores appellat scri
ptura. nunc ꝑcubinas. Rachel tñ ꝑ Ly
ambe vxores fuerūt. non ꝑcubine.

Oppositio

Si quis opponat

q̄ fidem thori non fuabant illi ꝑres. Dic
mus in h̄ fuasse fidem thori' qz nō alijs
ꝑꝑrijs vxoribus vel ancillis miscbantur.
Ecce q̄ fuerit ꝑsuetudo in hac re an̄ legem.
Legis xpo tpe interdixit Moyses car
nalem copulā fieri cum mfe. cum nouera.
cū sorore. cū nepte. cū amita. cū matertera.
cū nuru ꝑ alijs q̄busdā. ꝑpermisit auteꝝ di
uortij fieri dato libello repudiij. in quo vir
scribebat causas ꝑ q̄bus vxorem repudia
bat. ꝑpermisit aut aliā ducere dato ꝑꝑri
bello. qd ꝑpter duriciā cordis eoz ꝑmissū
xps dicit. Non vt ꝑcederet discidiū: s; vt
tolleret homicidiū. ꝑpermisit fieri mala: ne
fierent peiora. ꝑ hoc ꝑmittendo non dei iu
sticiam demonstrauit. sed in peccatore mi
nuit culpam.

Cui licebat plēs h̄re vel non.

Bed nunquid sub

lege licebat habere plures vxores? Audi
qd scriptum est in Deuteronomio Nō ha
bebit vxores plurimas que alliciāt animas
eius. Super quem locum ait Augustinus

Manifestum est salomonem hoc pceptu transisse. David aut plures habuit. nec pceptum preterijt. Permissum est enim regi plures habere. no plurimas que allicient animam multiplicare. Cum tn additur vt non eleuetur cor eius. alienigenas prohibum esse videtur. Veru tamen multiplicatio vxorum generaliter phibita e. Permissum est autem regi plures habere. p no multiplicare. Veniente autem plenitudinis tempore quo christi gratia vbiq est dilatata. reducta est lex nuptiarum ad priorem honestioremq institutionem vt vnus vnus in figura christi et ecclesie contugatur. Ne queritur electio muneris in successioe generis. sed in perfectione vite et sinceritate scientie. et virginitas fecunditati pferet et sacerdotibus continentia indicat.

De viginitate metis et carnis.

Melior est aut vir-

ginitas mentis q carnis. Unde Ambro. Tolerabilis est mentem virginem q carnem habere. vtrumq bonum est siliceat. Si non liceat. saltem non casti homini sed deo simus. Virgo prostrui pot. adultera ri non potest. nec lupanaria infamat castitatem. sed castitas etiam loci abolet in famiam. Idem. Non potest caro ante corrupti. nisi mens ante fuerit corrupta. Ite Iudorus. Non potest corpus corrumpi nisi prius animus corruptus fuerit. Abunda enim a contagione anima: caro no peccat. In fine huius capli aperit quomodo veru sit. nisi anima prius fuerit corrupta. corpus non posse corrumpi scilicet peccato.

Illud etiam Augustini aduertendu est. Sicut inquit sanctius e mori fame q idolatrias velci. Ita sanctius est defungi sine liberis. q ex illicito coitu stirpem querere. Unde cumq no nascantur homines. si parentum vitia non sectent: et deum recte colant. honesti et salui erunt. Semen em ex qualicunq homine. dei creatura est. et eo male vtenti male erit. non ipsum aliquando malum est.

Ista est distinctio. xxxiiij. huius quarti libri. In qua magister post q supius determinauit de bonis matrimonijs. Die at determinat quo hec bona fuerunt in matrimonijs antiquoz patrum. Et tria facit. Primo em antiquis patribus fore concessam plures hie vxores declarat. Secdo continentiam abrae continetie iohannis compat. Tertio tempore euagely vginitate pcellere fecunditate insinuat. Primum facit vsq ibi. Ad no castitas. Secdo vsq ibi. Melior ee aut virginitas. Tertium vsq ad fine dist.

In speciali snia magistri stat in tribus propositionib quaru prima est hec. Ex diuina permissione antiqui patres plures habuerunt vxores non expletioe carnalis voluptatis. sed quia successione sanguis erat successio religionis et fidelitatis. Hanc magist et insinuans querit vtrum antiqui patres sine peccato plures vxores vel concubinas habuerunt. Et respondens permittit q fm diuersitate temporuz varia fuerit dei dispositio. Ante ptem inter duos tm fuit coniugium inchoatum fm que inchoationis moduz p pmi parentes in obedientia pstitissent p tps successione inter duos tm fuisse matrimonialis tractus. Post ptem primis parentibus ad inuice conuenientibus et plem pcreantibus filij eorum et filie iuncti sunt sed vnus tm vni et fratres sorozib copulari sut quia no erant alie mulieres et viri quibus filij. Ade et filie iungerent. Lamech autem primus omnium legit duas vxores habuisse. quod in eo reprehenditur. ideo qz p expletione carnalis voluptatis hoc fecerit. pcessu no tps cum iam quasi omnes homines deos colerent. paucis in cultu dei remanentibus diuina dispensatione consultum est vt viri possent sibi plures vxores in matrimonium copulare ne cultus vel noticia dei deficeret illis paucis deficientibus: sicut patet in Abraam et Jacob. Unde et ex lege maledicta erat sterilitas que non reliquebat semen super terram. Secunda propositio est hec. Continentia quam Iohannes habuit actu hanc Abraam potuit serua re solo habitu. Hanc magister insinuans dicit in commendationem coniugij antiquoz patrum q virginalis castitas non pferitur i merito antiquoz patruz coniugali castitati. qd auctoritate Augu. determinat dicens. Sicut non est impar meritum continentie in Iohanne qui nullas exptus est nuptias. et in Abraam qui filios genuit. Nam illius celibatus et istoz con nubium p tempis distributione xpo militauerit. h continentiam Iohannes in ope Abraam solo habitu habebat. Postea obijcit q antiqui patres habentes plures vxores no videntur fecisse fidem thori. Et respondens dicit. q fide thori seruabant q pps tm vxoribus vel ancillis. et no alijs mulieribus iungebant. et sic patet que fuerit ante legem matrimonij consuetudo. et q in matrimonio antiquoz patru fuerunt predeterminata mrimonijs bona. Postea determinat de matrimonio tpe legis dicens. q tempore Moysi fuit mrimonijs determinatu et qtu ad legitima ru psonaz determinatione. q: no licebat copulare carnaliter patri vel sorori vel nouerce vel nepti amite et matertere et quibusda alijs psonis. Et ena qtu ad segregatione q: pmissit moyses dato libello repudij diuortium fieri et aliam ducere. in quo quidem libello vir scripsit causas ppter quas repudiebat vxorem qd ppter duriciam cordis eoz pmissum est vt manus malu. s. homicidii tolleret. Postea qrit qbus lz sub lege habere plures vxores et quibus no. Et respondet q multiplicatio generaliter est phibita. permissum tamen est regi plures habere vxores sed no multiplicare. i. plurimas habere. qz talis multiplicatio ppter carnales actus mentem eneruat et allicit. Ad dit etia q adueniente tpe plenitudinis iuxta priorē et honestiore institutione vn tm vni coniugij i figura xpi et ecclesie. Tertia ppositio est hec. In hoc qdem tpe virginitas fecunditati pcellit et continentia sacerdotibus inducit. Hanc magister insinuans dicit q hoc tpe virginitas fecundati pcellit et continentia ipis presbyteris pcepit cu tm in lege fecunditas virginitati pferre et sacerdotibus iugia indicere inducit. Ultimo dicit q virginitas mentis melior est et commendabilior. q virginitas carnis quod auctoritate confirmat. Et tm in speciali.

Am. in li. 8
rginibus.

idorus.

Aug. in li. 8
ono iuga.

2

De personis legitimis . a

DI. XXX.
III**Hinc superest**

attendē que persone sint legitime ad p̄rahendū m̄rimo-
nū. Legitime iudicant̄ p̄so-
ne fm̄ statuta patrū q̄ diūsa sunt. Alie nā/
q̄ fuerit legitime añ legez. alie sub lege. alie
in tpe gratie. Itē in primitiua ecclia q̄dam
erant legitime que mō nō sunt. Earū vero
q̄ mō legitime sunt vel illegitime. quedam
sunt plene legitime. quedā omnino illegiti-
me. quedā medie. Plene legitime sūt q̄b̄
nō obuiat votuz p̄sentie. vel ordo sacer.
vel cognatio. vel dispar cultus. vel p̄ditio
v̄ nature fragilitas. et si q̄d est aliud. De/
nitus vero illegitime sunt. p̄ votū. p̄ ordi-
nem. p̄ cognationem. p̄ disparem cultum.
Medij x̄o sunt nec plene legitimi. nec om-
nino illegitimi p̄ frigiditatē. p̄ conditionē
Si em̄ tales iungunt̄ ignoranter. comma-
nere possunt quibusdā accedentibus cau-
sis. et eisdē deficientibus diuidi.

De frigidis sepandis. b

De his enī qui cau-

Gregor.

sa frigiditatis debituz reddere nō p̄nt. con-
sult Greg. vt p̄maneat. Sz si mulier cau-
satur dicens. volo esse mater et filios. p̄cre-
are. decrevit vt vterq̄ eoz septima manu
ppinquoꝝ iuret. q̄d nunq̄ carnaliter p̄ue-
nerunt. et tūc mulier sc̄bas nuptias contra-
hat. Vir autē q̄ frigide nature ē. absq̄ spe
p̄iugij p̄maneat Sit em̄ sic. Interrogastis
de his q̄ matrimonio iuncti sunt et nubere
nō p̄nt. si ille aliam vel illa alium ducē pos-
sit. de quibus scriptuz est. Vir et mulier si
se cōiunxerint. et post dixerit mulier de vi-
ro q̄ coire nō possit cū ea Si p̄t p̄bari q̄d
dicit p̄ iustū iudiciū. aliū accipiat Si x̄o il-
le acceperit aliaz. separent̄. Item. De his
requisisti q̄ ob causas frigide nature dicūt
se nō posse inuicē opam carnis dātes p̄mi-
seri. Iste x̄o si nō p̄t ea vti p̄ vxore. hēat
eā quasi sororem q̄d si retinaculū coniuga-
le noluerit rescindere. maneat vtriq̄ in-
nupti nam si huc nō potuit naturalit̄ con-
cordare. quō alteri p̄ueiet. Igit̄ si vir aliā
vxorē vult accipere. manifesta patet ratio. qz
suggerente dyabolo odij fomitem. exosaz
eam habuerit. et ideo eā dimittere menda-
cij falsitate molitur. Q̄ si mulier causatur
dicit volo esse mater et filios. p̄creare. vter

q̄ eoz septima manu ppinquoꝝ tactis sa-
cro sanctis reliquijs iureiurando dicat. vt
nunq̄ p̄ cōmixtionē carnis p̄iucti. vna ca-
ro effecti fuissent. Tunc videt̄ mulierē se/
cundas posse p̄trahere nuptias. humanū
dico p̄pter infirmitatē carnis eoz. Vir at̄
q̄ frigide nature est. maneat sine p̄iuge. Q̄
si et ille aliā p̄iugem acceperit. tunc hi q̄ iu-
rauerāt p̄iurij crimine rei teneant̄. et peni-
tentia pacta p̄iora cogant̄ recipere conu-
bia. Hoc seruandū est cum vterq̄ idem fa-
retur. Sed vir si asserit se debitū reddidit̄
se vxori. et illa diffiteat̄. cui potius fides ha-
benda sit. merito querit̄. De hoc ita statu-
tum est. Si quis ita acceperit vxorē et ha-
buerit eā aliquo tpe. et ipsa femina dicat q̄
nunq̄ coisset cū ea. et ille vir dicat q̄ sic fecit
In veritate viri consistat qz vir est caput
mulieris. Hoc de naturali impossibilitate
statutum est.

De his qui maleficijs impediti co-
ire non possunt. c**De maleficijs at̄ im-**

pedimento hoc tenendū decernit. Q̄ si p̄/
fortiarias et maleficas cōcubitus nō seq̄t̄
hortādi sunt quibus illa eueniunt vt spū
p̄tritis et humiliato dō et sacerdoti de om-
nibus peccatis p̄fessioneꝝ faciant et lachry-
mis atq̄ elemosynis orationib̄ et ieiunijs
dño satisfaciant. et p̄ exorcismos ac cetera
ecclesiastice discipline munimina ministri
ecclie tales sanare p̄curet̄. Quod si nō po-
tuerint. separari valebunt. Sed postq̄ alias
nuptias expetierint illis viuentibus q̄bus
post iuncte fuerint. p̄ioribus quos reliq̄-
rāt. etiam si possibilitas concubēdi eis red-
dita fuerit. reconciliari nequibunt. Quod
in fine huius capituli p̄tinet̄ ex rigore ma-
gis dictum intelligendū est q̄ ex canonica
equitate. Vel intelligendū est nō posse re-
conciliari p̄ioribus nisi iudicio ecclesie q̄
diuisio facta fuerat.

De furiosis addit. d

Furiosi quoq̄ dū

in amentia sunt. matrimoniuꝝ contrahere
nō valent. Unde Fabianus. Neq̄ furio-
sus neq̄ furiosa matrimoniuꝝ cōtrahere
possunt. sed si contractum fuerit nō sepen-
tur. Itē Nicolaus papa. Ibi qui matrimo-
nium sani contraxerunt et vni ex duobus

vel ambobus amētia vel furor vel aliqua infirmitas accesserit. ob hanc infirmitatez talium cōiugia solui nō possunt. Sicut ē etiā sciendum de his qui ab aduersarijs excecant. vel membris truncant vā barbaris execti fuerint.

De his qui cum duabus sorozib² dormiunt.

De his etiā qui cū duabus sorozibus vel cum duobus fratribus dormiunt videndū est. quid censeant canones. Qui dormierit cū duabus sorozibus. et vna ex illis an fuerit vxor. neutraz ex ipsa habeat. nec ipsi adulteri vnq̄ i coniugio copulent. Itē nec pprie vxori licet sibi reddere debitū. quā sibi reddidit illicitam: sorozē eius cognoscendo. nec p^o mortem vxoris licet ei vel adultere copulari i coniugium. Itē zacharias papa. Lōcubui isti cum sorozē vxoris tue. si fecisti. neutra habeas. et vxor tua si non fuerit cōscia sceleris et continere non vult: nubat in domino cui vult. Tu vero et adultera sine spe iugij maneatis. et dum viuitis penitentiā agite. Quod ait cui vult nubat. intelligendum est post mortem viri. Unde Grego. Qui vxores suas in adulterio dephēdūt nec illi nec illa etiā vxozē accipiat vel aliu virū q̄diu ambo viuunt. Si vero adultera mortua fuerit vir eius si vult nubat. ad altera vō nūq̄ et si mortuus fuerit vir ei² sed omnibus diebus penitentie lamēta p^o soluat. Hic de illo adulterio agitur. quod cum cognato viri vel cum cognata vxoris committitur.

Non est dimittenda vxor p^o aliqua macula seu deformitate corporis.

Illud etiā sciendū est q^o p^o aliqua infirmitate vel macula corporali. non licet viro vxozem dimittere et econuerso. sed debet alter alteri subsidia p^o videre. Unde Augustinus. Si vxozē q̄s habeat sterile siue deformem corpore. vel debilem membris. vel cecam. vel claudaz vel surdam. vel si quid aliud. siue morbis vel laboribus doloribusq̄ confectā. et q̄cūq̄ excepta fornicatione excogitari potest vehementer horribile. pro societate. fideq̄ sustineat.

Ista est distinctio. xxxiii. huius quarti libri. In qua magister postq̄ superius determinauit de matrimonio q̄tus ad eius institutionē. significationē. et q̄tus ad eius causam efficientē et finalē et q̄tus ad eius bona. Dic determinat de eo q̄tus ad cām materialē et q̄tus ad psonas contrahentes. Et tria facit. Primo em determinat q̄ psonae sunt legitime ad cōtrahendū mrimoniū. Secūdo ostendit q̄ q̄sq̄ matrimonio. ppter frigiditatē maxie ad instātia vni² sit solū dūz. Tertio q̄s furiosi dum sunt in amentia actuali p^otrahere nequeunt. Primū facti vsq̄ ibi. De his est q̄ cā frigiditatis. Secūdo vsq̄ ibi. furiosi quoq̄. Tertio vō vsq̄ ad finē dī. In spāllūtia magister stat i trib² p^opositionib² quaz p^oma est hec. Quēdā psonae ad cōtrahendū mrimoniū sunt plene legitime quedaz omnino illegitime q̄dā i medio p^ostitue. Hanc magister insinuans p^oponit p^omo q^o ad mrimoniū p^otrahendum a lique psonae fuerūt legitime an legē. alie sub lege. alie tpe grē. q̄dā etiā psonae i p^omitua ecclia erant legitime q̄ mō nō sunt. Illaz vō q̄ nō sunt legitime v^o illegitime quedā sunt plene legitime vt ille quib² aliqd̄ impedimētū nō obuiat. quedā vō sunt oīno illegitime. vt ille quib² obuiat ordo sacerdotalis v^o p^ognatio vel disparitas cultus. q̄dā sunt medie q̄ nec plene legitime nec oīno illegitime vt ille quib² obuiat frigiditas vel cogitatio. tales em si ignorant p^oiungunt p^omanere p^ont et eisdē deficientibus diuidi p^ont. Secūda p^o p^o est hec p^opter frigiditatē maximā iugium sepat et vir alteri nunq̄ p^oiungat. Hanc magister ponens dicit q^o illi q̄ cā frigiditatis debitum reddere nō p^ont. p^ont sic p^omanere si volunt. Si autē mulier causet seu cōqueratur dicens q^o vult esse mater et filios. p^ocreare decretum est q^o vterq̄ cōiugum septia manu p^opinquoq̄ iuret q^o nunq̄ carnaliter p^ouenerunt. et hoc ita fieri debet p^omo vir et mulier iurabunt q^o nunq̄ carnaliter cōuenerunt et tūc septē de p^opinq̄s q̄ mel^o p^ont scire veritatē p^o signa p^oabilia. iuret q^o credunt eos verū dī xisse. et tūc mulier scdas nuptias cōtrahere p^ont. vir autē q̄ est frigide nature absq̄ spe cōiugij manere dī Si em ille etiā vxozē duceret cogendus est ille redire ad priorē. Quā autē impedimentū ex vtraq̄ parte p^ouenit vterq̄ dī remanere innupt². Dic igit mod² quand² est q̄ vterq̄ iugum idē fateat. sed vir si asserat. mulier autē diffidet. in hoc vero potius abibenda est fides viro q^o caput mulieris ē vir. q̄d magister confirmat auctoritate. Postea dicit q^o si aliqd̄ maleficiuz p^ocubitus nō sequat illi q̄b² hoc euenit hortandū sit vt de oib² p^ontent cōmissis et satisfaciāt de eis deo. Ministri vō ecclie p^o exorcismos et ecclesiastica sacramēta tales sanare et p^ocurēt. et si nō p^ont sanari separari poterunt postq̄ tū alias nuptias expecterūt viuētibus illis quibus iuncte fuerunt. non poterunt reconciliari prioribus quos reliquerant etiam si possibilitas coeundi eis restituta fuerit nisi iudicio ecclie quo diuiso facta fuerat. Tertia p^opositio est hec. Furiosi et amentes totaliter non possunt contrahere matrimonium legaliter. Hanc magister insinuās dicit q^o furiosi dum sunt in amentia contrahere non possunt. quod auctoritatibus confirmat. Postea dicit q^o ille qui dormit cum sorozē vxoris sue neutram illarum habere debet. Et tū ipse q̄ adultera nūq̄ debent coniugio copulari. Quod magister multis auctoritatibus probat. Ultimo dicit q^o non licet viro vxozem dimittere nec econuerso. ppter aliquā infirmitatem corporalem. sed debet alter alteri subsidia p^ouidere. quod auctoritatibus confirmat. Et quib² patet q^o qui per legitimum matrimonium coniunguntur copaliter non possunt postmodum separari aliquatē. Et tū in speciali.

Eodē iure uti vir et mulier, a

De etiā notā

DI. XXX / V

b dū est q̄ cū dñs pcedat vxorem dimitti causa fornicationis viro. eadē licetia non tollit feminis. Cū Hiero. p̄cepit dñs vxorem nō dimitti excepta cā fornicationis. et si dimissa fuerit. manere innuptā. Quicquid viris precipitur. hoc consequenter redundat ad feminas. Non em̄ adultera vxor dimittenda est. et vir mechus tenendus Item. Apud nos quod non licet feminis. eque nō licet viris. et eadem seruitus pari condicione censetur. Ex his ostendit q̄ mulier potest super fornicatione virum conuenire. vt vir mulierem. Unde Innocenti⁹ papa. Christiana religio adulteriū i vtroq̄ sexu pari ratione condemnat. sed viros suos mulieres non facile de adultero accusant. viri autem liberius vxores suas ad ulteras apud sacerdotes deferre cōsueverunt. et ideo mulieribus prodito earū crimine negatur cōiunio. virozum autē latēte commisso. non facile quisq̄ ex suspitionibus arceat. qui tñ submouebit. si eius flagitium detegatur.

Hierony. de morte fabiole.

Innoc. papa

Qd fornicariam nequit dimittere vir nisi ipse expers fuerit et everso. b

Sivero querit an

adulter adulterā possit dimittere causa fornicationis? Dicim⁹ qz nequit adultera vxor dimitti a viro. nisi et ipse expers fornicationis existat. et econverso. Cū Aug⁹. Nihil iniquius est q̄ causa fornicationis dimittere vxorem. si et ipse conuincitur fornicari. Occurrit em̄ illud. in quo alterū iudicis teipm̄ p̄demnas. Quapropter quisq̄s fornicationis causa vult abijcere vxorem. prior debet esse a fornicatione purgat⁹. qd̄ similiter et de femina dixerim. Idem. Indignantur mariti si audiant adulteros viros pendere similes adulteris feminis penas cum tanto grauius eos puniri oportu erit quātomagis ad eos ptinet et virtute vincere exemplo regere feminas. Ex his apparet q̄ adulter adulteram dimittē non valet et econverso.

Augusti.

Qd possunt recōciliari qui sepantur causa fornicationis. c

Si quis aut fornicationis

expers fornicariam dimiserit. alij copulari non pōt. sed cōtinere optet vlad dimissam redire. sic et de femina. Unde et ap̄ls. His qui matrimonio iuncti sunt. p̄cipio nō ego sed dominus vxorē a viro non discedere. q̄ si discesserit maneat innupta. aut viro suo reconcilietur. et de viro addit Et vir vxorem nō dimittat. Sed Ambro. ait. Ideo nō subdit de viro sicut de muliere. quia licet viro aliaz ducere. Sed hoc a falsarijs in ambrosij libro posituz creditur Supplendum em̄ esse in viro quod de vxore premisit. apte dicit Augusti. sic. Quare non addit de muliere qd̄ premisit de viro. nisi q̄ similez formā vult intelligi. vt si dimiserit q̄ causa fornicationis pmittit. maneat sine vxore aut reconciliet vxori. Idē Si nec nubere illi conceditur. viuo viro a quo recessit. nec huic alterā ducē viua vxore quā dimisit. multominus fas est. illicita cū quibuslibet stupra committere. Idē Et nō facile dimittat vxor dñs solā fornicatōis causam excepit. ceteras vero vniūfas molestias si que extiterint iubet p̄fide coniugali et p̄ castitate fortiter sustineri. et mechum dixit qui a viro solutā duxit. Et his ostenditur q̄ si causa fornicationis sit sepatio. nō pōt vir vel mulier in aliā transire copulam. Possunt aut recōciliari et cohabitare sicut prius. si dimissuz alter reuocare voluerit.

Ambros.

Aug. super eplam ad romans.

Que p̄dictis vident obuiare. d

Dicit tamen iohā

nes Chrisosto. Sicut crudelis et iniquus est qui castam dimittit. sic fatuus est et iniquus qui retinet meretricem. Patronus em̄ turpitudinis est qui celat crimen vxoris. Item Hiero. Tum mulier vnā carnem in aliā dimiserit. et se fornicatiōe a marito seperauerit. non debet teneri. ne virū quoq̄ sub maledicto faciat. dicente scriptura. Qui tenet adulteram stultus est et insipiens. Idem ad amandum presbyterum scribens de quadam que viro suo viuente alij nupserat. sic ait. Rem nouam loquor imo non nouam sed veterē. que veteris testamenti auctoritate cōfirmatur Si reliquerit scdm̄ virū mulier et recōciliari voluerit priori. non potest.

Iohannes Chrisost.

Hieros.

Beterminatio. c

Sed hec omnia in-

teelliga sunt de illa que ab adulterio rece-
dere noluit. nec per pñiam peccatum dele-
re. Ad si vir scienter patit. cōsentire videt
Si em̄ in adulterio p̄seuerare elegit. patro-
nus turpitudinis et lenocinij reus marit?
habebitur. nisi eā adulterij reaz facere vo-
luerit. Si aut̄ a peccato recesserit et p̄ peni-
tentiam illud purgauerit. poterit viro re-
cōciliari. Tñ Aug. Quid tibi durus vide-
tur vt post adulterium recōciliē cōiungat
fides assit nō erit durū. Cur ei adhuc dpu-
tamus adulteros. quos credimus pñia ef-
se sanatos. Idē. Nō erit turpis nec diffici-
lis etiā post patrata et purgata adulteria
reconciliatio coniugij. vbi p̄ clauis regni
celorum nō dubitat fieri remissio peccato-
rum. nō vt post viri diuortij adultera re-
uocetur. sed vt post xpi p̄fortiuz adultera
non vocetur. Item Grego. Debet recipere
repeccatricem que pñiam egit. sed non se-
pe. Item Hermes. Si vir scierit vxorē su-
am deliquisse et nō egerit pñiam mulier. s̄
p̄manet in fornicatione sua et vir viuūt cū
illa. vir reus erit et particeps peccati eius
Et si mulier dimissa egerit pñiam et volue-
rit ad virū reuerti. debet recipere peccatricē
que pñiam egit. sed non sepe.

**De illis qui se ante polluerūt p̄
adulterium.**

Solet etiam queri

an valeat duci in coniugium que prius est
polluta per adulterium? De hoc Leo pa-
pa ait. Nullus ducat in matrimonij quaz
prius polluit adulterio. Item. Relatū est
auribus sanctorum sacerdotum quendam
alterius vxores stupro violasse. et in super-
meche iuramentum dedisse. q̄ post legiti-
mi mariti mortem si superuueret. duceret
eam in vxorem. quod factum est. Tale er-
go connubium phibemus et anathemati-
zamus. h̄is alijsq̄ autoritatibus vetatur
in coniugium copulari. qui se prius adul-
terio maculauerunt. Sed e contra Augu-
ostendit dicēs. Veniq̄ mortuo eo cū quo
fuit verū coniugium. fieri potest coniugium
cū qua precessit adulterium. Idē posse fi-
eri sane licitas nuptias ex personis illicitate
p̄iunctis honesto placito subsequente ma-
nifestum est

Determinatio.

Sed hec ultima au-

toritas de concubinīs loquit̄. prohibens
concubinās posse transire ad honestū pla-
citum nuptiarū. si castitatem et fidem sua-
re velint. Prima vero autoritas augustini
de illis ait. qui de peccato penituerunt. et
nihil in mortem viri machinati sunt nec vi-
uente viro fidem adultere dedit mech. q̄
eam in cōiugio duceret si superuueret. Qui
vero hec faciunt. alijs premissis autorita-
tibus prohibetur copulari.

Ista est distinctio xxxv. huius

quarta libri. In qua mgr̄ post q̄ sage⁹ determinauit &
impotētia coeundi. que accum matrimonij impedit
Hic aut̄ determinat de separatione thori. p̄pter forni-
cationem que s̄llr̄ matrimonij tollit vinculo matri-
monij durate. Et duo facit. Primo em̄ ostendit quo-
modo vterq̄ coniugium p̄t. alium dimittere. p̄t for-
nicationē. qm̄ ipse est a fornicatione immunis Seco-
subiungit quo null⁹ possit ducere in matrimonio qua
polluit in adulterio. Primū facit vsq̄ ibi. Solet etiā
queri. Scdm̄ vsq̄ ad finē dis. In speciali sn̄a magi-
stri stat in duabus p̄positionibus quaruz prima est
hec. Et si vir vxorē dimiserit causa fornicatōis. alte-
ri non nubat ea viuente in statu huius corruptōnis
Danc magister insinuans. p̄ponit primo q̄ sicut licet
viro causa fornicationis vxorē dimittere ita eadē cā
dimittere licet vxori virum. quod autoritatibus pro-
bat. Postea dicit q̄ illud quod dictum est debet itel-
ligi si ille qui alterum vel alterā dimittit similis crimi-
ni nō subiacet. Adultera autē adulterum dimittere
nō p̄t causa fornicatōis. qd̄ autoritatibus probat
Postea dicit q̄ si causa fornicationis facta fuerit se-
paratio. nō p̄t vir vel mulier in aliam copulā conis-
ga'em transire. p̄nt aut̄ recōciliari et cohabitare si-
mul si prius dimissam alter reuocare voluerit. quod
autoritatibus probat. Postea inducit plures auto-
ritates que dicunt q̄ si vir sciat vxorem suam deliquis-
se. et nō egerit mulier pñiam et in fornicatione p̄ma-
neat. et hoc pactat vir cū ea viuens et cohabitās. vt
deē consentire et reus et p̄iceps esse huius peccati.
et ideo retinere eā nō debet. Si hō mulier dimissa a
peccato discesserit et pñiam illud purgauerit. po-
terit viro reconciliari. et vir talē debet recipere. s̄ non
sepe. Secda p̄posito est hec. Cur nō p̄t ducere vxorē
quam prius per adulterij polluit. si ipsa in mor-
tem viri machinata fuerit. seu si vir dederit fidē q̄ eā
ducat. si vir non superuuerit. Hāc magister ponēs
probat autoritate leonis pape. Obijcit tamen con-
tra hoc magister p̄ autoritates sanctorū. quas soluit
dans eaz sanā intelligentiā. Et tñ in speciali.

**Si pro extrema conditione va-
leat vxor separari a viro et ecouer-
so.**

Hinc de cōdi

DI. XXXVI

VI
tione videamus an valeat cō-
iugij diuidere? Ad qd̄ dici-
mus qz nō negat̄ igenua pos-
se nubere suo. s̄ si nescit esse fuitus p̄ditio-
nis. libere p̄t dimitti cū fuitus ei⁹ fuerit

3

dephensa. fm illud Si quis ingenuus ho-
mo ancillā alterius vxore acceperit. et est
mat qd ingenua sit. si ipsa femina fuerit po-
stea in seruitutē delecta. si eā a seruitute re-
dimere pōt faciat. si nō pōt. si voluerit ali-
am accipiat. Si vxo ancillam eaz scierat et
collaudauerat. post eā vt legitia habeat.
Item ex eodē. Si femina ingenua acceperit
seruū. sciens q seruus esset. habeat eū.
qz oēs vnū p̄rem habemus i celis. vna lex
erit viro et femine. Cum dicitur sciens illum fi-
uum. datur intelligi. q si nescierit illuz ser-
uum esse nō cogitur manere cū ipso Si em̄
p̄ditionis dolū patitur. nō cogit adherere
et cuius fraude decepta est. Si autē scierit
vir p̄ditionem mulieris vel ecōuerso. non
valet eā dimittere. Vñ Zacharias papa.
Si quis liber ancillā in matrimonio acce-
perit. nō habet licentiā dimittendi eā. si cō-
sensu amboꝝ p̄iuncti sunt. nisi ob forni-
cationem. De illis agit qd alterutrius cō-
ditio nota est qñ p̄iunguntur.

In concilio a
pud vmeriā.

Zacharias
papa.

De copula serui et ancille diuer-
sorum dominorum. b

Queritur etiam si

seruus vnus ancillā alterius acceperit an
sit inter eos p̄iugiū? De hoc etiā ita statu-
tum est. Dicitū est nobis q quidam legiti-
ma seruoꝝ matrimonia potestatiua qua
dam presumptione dirimant. nō attenden-
tes illud. quos deus coniungit homo non
separet. vnde nobis visus est vt p̄iugia ser-
uorum nō dirimant etiā si diuersos dños
habeant. sed in vno p̄iugio p̄manētes do-
minis seruiant suis. Et hoc in illis obser-
uandū est vbi legalis cōiunctio fuit. et per
voluntatē dñoz. Attende finem huius
capituli vbi videt̄ innui preter voluntatē
dñozum inter seruū et ancillā nō posse cō-
trahi p̄iugium. vel si p̄trahitur non esse ra-
tum. Quibusdā tñ videt̄ inter eos posse fi-
eri p̄iugium. dñis ignorantibus.

In concilio ca-
bilonensi.

De viro qui se facit seruus vt di-
uidatur ab vxore. c

Illud etiaꝝ notan-

dum. q si mulier virum liberum acceperit
et ille vt causam p̄stet discidiū se alicuius
seruum fecerit. nec ille vxorem dimittere.
nec illa ob vinculum coniugij in seruitutē
redigi poterit. Vnde illud. Perlatum est
ad sanctam synodum. q quidam ingenuus

Inthburien-
si concilio.

ingenuam acceperit vxorem. et post filioꝝ
procreationem: occasiōe diuortij: cuiusdā
seruum se fecerit. vtrū et mulierem necessa-
rio tenere debeat. et si tenuerit. an illa etiā
seruituti subijci debeat quæsitus est? Judi-
catum est vxorem minime debere dimitti.
non tamen ob christi legem mulierē in ser-
uitutem redigi. dum ille nō ex p̄sensu con-
sugis se seruum fecerit: quem liberum ipsa
maritum acceperat.

De etate contrahentium. d

Hoc etiam sciēduꝝ

est q pueri ante. xiiij. annos. et puellæ ante
xij. annos fm leges matrimoniuz inire ne-
queunt. q si ante prædicta tempora copu-
lam inierint. separari possunt quousq; volun-
tate et assensu parentū iuncti fuerint. Qui
vero in pueritia copulati post annos pu-
bertatis nolunt se relinquere. sed in cōiū-
gione permanere. iam ex hoc efficiunt cō-
iuges. et deinceps nequeunt separari. Itē
Sponsalia ante septennium contrahi non
possunt. solo enim consensu contrahuntur
qui interuenire nō pōt nisi ab alterutra p̄-
te intelligat̄. qd inter eos agit.

Duo illa executi sumus cum alioꝝ quo-
rundam adiectione quibus cōiugium sol-
ui potest. nec tamē solui semper necesse est
Nūc de alijs que personas illegitimas pe-
nitus faciūt. addendū est. et p̄mū de ordie.

Ista est distinctio. xxxvj. huius

quarti libri. In qua magister post q̄ superius de ter-
minauit de impedimentis antecedentibus matrimo-
nium contrahendum et de superuenientibus in con-
tractum. hic vxo determinat de incidētib; in ip̄o con-
tractu. sicut est error conditionis. Et duo facit. Pri-
mo em̄ determinat de impedimento seruilis cōditio-
nis. Secōdo de impedimento ex defectu etatis. Primū
facit a principio distinctionis vsq; ibi. Hoc etiam est
sciendum. Secundū vxo vsq; ad finē distinctionis. In
speciali sententia magistri stat in tribus p̄positio-
nibus quarum prima est hec. Cum p̄sona de p̄cella ser-
uitute contrahens ignoranter eam potest dimittere
et alteri coniungi matrimonialiter. Hæc m̄ḡ infimū
ans querit primo vtrum seruitus cōiugium diuide-
re possit. Et respōdet q libera pōt accipere seruum et
ecōuerso liber ancillā. s; si mulier nesciat viri p̄ditōꝝ
vel et ecōuerso vir mulieris cū seruitus fuerit depre-
hensa potest libere dimittere eaz. Si autem sciuerit
mulieris cōditionem vel ecōuerso non pōt dimitte-
re. quod autoritatibus confirmat. Postea querit si
ambo. s. vir et mulier sint seruilis cōditionis. vtrum
possit inter eos esse coniugium. Et respondet ex au-
toritate eiusdem concilij q sic. dum nō fiet cōiunctio
ex voluntate dominoz. Quis dicunt alij q etiam do-
minis ignorantibus possit inter eos fieri coniugium
Postea dicit q si mulier accepit virum liberum et il-
le postea fecerit se seruum occasione diuortij. non il-
le potest vxorem dimittere. nec illa p̄ matrimonij vñ

tulum potest in seruitute redigi. dum ille non ex assensu conjugis se seruum fecerit. quod auctoritate eiusdem patris phat. Seda ppositio est hec. Sponsalia non contrahunt nisi ab altera parte sciatur quid iter eos in tali facto agatur. Hanc quidem ppositionem magister insinuans dicit. qd si leges pueri ante decimum quartum annum et puella ante duodecimum annum non possunt matrimonium inire. qd si fecerint ante predicta tempora separari poterunt. Qui autem in puricia copulantur et post annos pubertatis nolunt se dimittere sed in coniunctione permanere. ex hoc efficiuntur coniuges. et deinceps nequeunt separari. Ad dit etiam qd sponsalia ante septimum annum contrahi non possunt. qd postea etiam qd ab utraque parte intelligatur quid inter eos agatur. Ultimo dicit determinatum esse de duobus impedimentis conjugii quibus solui potest nec tunc solui tempus est necesse. Et tunc in speciali de sententia huius distinctionis.

In quo ordine nequeat fieri coniugium.

Unt igitur

quidam ordines in quibus nullatenus potest contrahi coniugium. et si intercesserit copula:

fit diuortium. ut sacerdotibus. dyaconis. titur sortiri coniugium. nisi religionis habitum sumpserit vel continentie votum fecerint. Unde Leo papa. Clericos. lectores. ostiarios. exorcistas. acolitos. si extra votum et habitum inueniunt et continentiam profiteri nolunt. vxores ducere virginem ecclesie romana permittit. non viduam vel repudiatam. qd deinceps nec ad subdyaconatum puebi poterunt. nec laicos vxorem sortiri nisi si virginem. vel bigamus ad clericatum.

Item ex carthaginensi concilio placuit episcopos. presbiteros. dyaconos. subdyaconos etiam ab vxoribus abstinere. qd si non fecerint etiam ab ecclesiastico remoueant officio. Leteros vero clericos ad hoc non cogit. Item Leo papa. Lex continentie eadez est ministris altaris que episcopis et presbyteris. qui cum essent laici vel lectores. licite vxores ducere potuerunt. sed cum ad predictos puenerunt gradus. cepit eis non licere qd licuit. Item in. vii. synodo. Si quis eorum qui ad clericum accedunt voluerit nuptiali lege mulieri copulari. hoc ante ordinem subdyaconatus faciat. Item calixtus papa. Presbyteris. dyaconibus. subdyaconibus. monachis. concubinas habere seu matrimonium contrahere penitus interdicimus. contracta quoque matrimonia ab huiusmodi personis disiungi. et personas ad penitentiam debere redigi. iuxta sanctorum canonum distinctionem iudicamus. Item

Gregorius. Nullum facere subdyaconum episcopi presumant. nisi qui se caste victurum promiserit. qd nullus debet ad ministerium altaris accedere. nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

De interfectoibus suarum coniugium.

His adiciendum est de occisoibus suarum coniugium. De quibus Nicolaus papa scribit radulpho biturice si archiepo. Interfectores suarum coniugum sine iudicio. cum non addis adulterum vel aliquid homini. quid aliud habendi sunt quam homicide. Et per hoc ad penitentiam redigendi. quibus penitus denegatur coniugium. Hic videtur Nicolaus permittere maritis per adulterio aut alio huiusmodi vxores suas interficere sed ecclesiastica disciplina spiritali gladio non materiali criminosos feriri iubet. Unde idem Nicolaus. Inter hec nostra sanctitas addere studuit. si cuius vxor adulterium perpetraverit. vtrum marito eius secundum mundanam legem interficere liceat. Sed sancta dei ecclesia nunquam mundanis cõstringitur legibus. gladium non habet nisi spirituale. Item pius papa. Quicumque propriam vxorem absque lege et sine causa interfecerit aliamque duxerit. armis depositis publicam agat penitentiam. et si contumax extiterit anathematizetur usquequo consentiat.

Ista est distinctio. xxxvij. huius quarti libri. In qua magister post superius determinauit impedimentis que faciunt personas medias plene legitimas et penitus illegitimas. Dic vero determinat de impedimentis que faciunt personas omnino illegitimas. Et circa hoc duo facit. Primo dicit quod per ordinem sacrorum matrimonium impediatur. Secundo quod per vxoricidium impeditur. Primum facit a principio distinctionis usque ibi. his adiciendum secundum deo ab inde usque ad finem dist. In speciali infra magistri stat in duabus ppositionibus quarum prima est hec. Hoto continentie cõstricti vel in sacris ordinibus vel in religione cõstituti matrimonium contrahendi ab ecclesia sunt prohibiti. Hanc magister insinuans dicit quod sunt quidam ordines in quibus nullatenus potest contrahi coniugium. et etiam si intercesserit copula fit diuortium sicut sacerdotibus. dyaconis. subdyaconis. In alijs vero ordinibus permittitur fieri coniugium nisi religionis habitum sumpserint. vel votum continentie fecerint. quod pluribus auctoritatibus confirmat. Secunda ppositio est hec. Et iuxta canonico quod legibus mundanis non astringitur vxorem interficiat matrimonium interdicat. Hanc magister insinuans dicit quod occisoibus suarum coniugium penitus coniugium denegatum est tales sic criminosos ecclesiastica disciplina gladio spiritali et non materiali corrigere iubet. unde tales debent publicam penitentiam agere. et si contumaces fuerint excommunicantur quousque consentiant. Et tunc in speciali.

Innocentius papa. Decernimus ut his qui ordinem subdyaconatus acceperint et insuper vxores duxerint vel concubinas habuerint officio atque ecclesiastico beneficio careant. Cum cum ipsi tempore et vasa sunt sacrarum spirituum sancti esse debeant et dicitur in dignum est eos cum bilibus et immundicijs de seruire.

Pius papa.

DI. XXX. VII

eo papa

carthaginiensi concilio

eo papa.

calixtus papa.

De voto. a

OL. XXX / VII.

Hinc de vo-

to inspiciamus. Votū est te-
stificatio quedam pmissiois
spontaneae. que deo et de his
que dei sunt proprie fieri debet. Sunt tamē
et vota stultoꝝ que frangenda sunt.

De votoꝝ differentijs. b

Sciēdū vō qd vō-

torum aliud est commune aliud singulare
Commune vt illud quod in baptismo om-
nes faciunt cū spondent renūciare dyabo-
lo et pompis eius. Singulare vt cum ali-
quis sponte pmittit seruare virginitatem
et continentiam vel aliquid huiusmodi. Itē
singulare votū. aliud est priuatū. aliud so-
lenne. Priuatū est in abscondito factū. so-
lenne vero in conspectu ecclesie factū. Itē
priuatū votoꝝ si violatur. peccatū est mor-
tale. solenne vō violare peccatū et scanda-
lum est. Qui priuatū faciunt votum con-
tinentie: matrimonij contrahere nō dnt
quia contrahendo mortaliter peccant. Si
tamen contraxerint non separent. qz pba-
ri nō potest quod occulte factum est. Qui
vero solenniter vouent: nullatenus comu-
gium iure queunt. quibus nō solū nubere
sed et velle damnabile est. Unde August.
In coniugali vinculo si pudicitia serua-
damnatio non timetur. sed in viduali con-
tinentia et virginali excellentia. virtus mu-
neris amplioris expetitur. qua expetita et
electa et vota oblata iā nō solū capescere
nuptias. sed etiam si non nubatur. nubere
velle damnabile est. Nouentibus em vir-
ginitatem vel viduitatem non solū nube-
re sed etiam velle damnabile est. Ad apo-
stolus ostendit thimotheo scribens. Ado-
lescentiores viduas deuita. Cum enim lu-
xuriate fuerint. in christo nubere volūt id
est cum post votum continentie in delictijs
egerint vitam. non dico nubunt sed nube-
re volunt in christo. quasi tunc non sit pec-
catum. sed qd sit ostendit subdens. Habent
tes damnationem. et quare? subdit quia p-
mam fidem irritam fecerunt. et si non nu-
bendo. tamen volendo. vt voluntate que
a proposito cecidit appareat esse damnata
sive sequantur nuptie siue nō. Damnatur
enim ppositi fraus. damnatur tales. quia

Aug. ad in-
lianā de san-
cta viduitate

penitētie fidem primam irritam fecerunt id
est votum. vel in voto violato fidem quā
in baptismo professi sunt. Si autem p vo-
luntate nubendi damnantur. constat. si eā
effectui mancipauerint reuocandum id es-
se in irritum easqz arcendas redire ad ppo-
situs. Unde Gregorius. Viduas a propo-
sito recedentes viduitatis sup quibus nos
consuluisi. credo te nosse a sancto Paulō
nisi conuertantur olim esse dānatas. quas
et nos apostolica autoritate damnandas et
a communione fidelium atqz a luminibus
ecclesie arcendas fore censemus. vsqz quo
obediāt episcopis suis. et ad bonum quod
ceperunt inuite aut voluntarie reuertant.

Greg. ad b-
nificium.

De virginibus nō velatis. c

De virginibus au-

tem non velatis si deuiauerint. a predeces-
sore nostro Innocentio papa tale decretū
habemus. Hec que nondum sacro velami-
ne. recte tamen in proposito virginali sem-
per se simulauerunt permanere. licet vela-
te non fuerint. tamen si nupserint aliquo
tempore his agenda penitentia est. qz spō-
sio earum a domino tenebatur. Si enim
ter homines soler bonifidei contractus nul-
la ratione dissolui. quantomagis ista pol-
licitatio quam cum deo pepigit solui sine
vindicta non poterit. Item. Si virgines
nondum velate taliter publica penitentia
puniuntur. et a cetu fidelium vsqz ad satis-
factionem excluduntur. quantomagis vi-
due que perfectōis etatis et maturioris cō-
siliū existunt. et habitum religionis assump-
serunt. et deinde apostatauerunt. atqz ad
priorem vomitum sunt reuerse. a nobis et
ab omnibus fidelibus. a luminibus eccle-
sie. et a cetu fidelium vsqz ad satisfactionē
sunt eliminande. et carceribus tradende.
Ex his apparet virgines vel viduas: vo-
to continentie astrictas. siue fuerint vela-
te siue non. nullatenus coniugium sortiri
posse. Quod itidem de omnibus intelligen-
dum est. qui continentiam vouerunt. Quō-
enim ante erat licitum. post votum fit illicitum.
Non est igitur pretermittendum
quod Innocentius papa de viduis et pu-
ellis decreuit que christo spiritualiter nu-
bunt. si postea publice nupserint. non eas
admittendas esse ad penitētia. nisi hi qui-

Aug.
interie-
cipit.

Innoc. 4.

bus se iunxerant de mundo recesserint. Si enim de omnibus hec ratio custodit: ut quecumque viuentem viro alteri nupserit. ad altera habeatur. nec ei agende penitentiae licentia conceditur nisi viro de illis fuerit defunctus. Quot magis de illa tenenda est. que ante se immortalis sponso iunxerat. et post ad humanas nuptias transmigraverit. Attende quod non solum coniugium talibus negare videtur sed etiam locum penitentiae. Sed non ita intelligendum est. ut aliquando excludantur a penitentia que digne penitentiam agere volunt sed ille non sunt admittende ad penitentiam que ab incestus copula discedere nolunt. quia post religionis propositum non potest deo reconciliari. per penitentiam. quae ad habitum sue professionis redire neglexerit. Tunc ille cui se coniunxerat ei defunctus erit. cum ab eius illicitis amplexibus hec penitentia recesserit. Cum ergo dicitur eas non esse admittendas ad penitentiam. nisi hi quibus se iunxerant de mundo recesserint. subaudiendum est eis. Tunc enim eis viri de mundo recesserunt et defunguntur. cum ab eorum concupiscentia iste se alienant. Quem sensum similitudo subdita declarat et confirmat.

Quam grande malum sit adulterium.

De vir et mulier

legitime coniuncti sunt. constat alterum altero viuentem ad aliam non posse transire copulam. alioquin adulterium committit. de quo clemens papa ait. Quid in omnibus peccatis adulterio est grauius. Secundum namque in penis tenet locum. quem primus illi habent qui aberrant a deo. Grauiissime ergo peccant adulteri. grauius fornicari. sed cum actus his grauius incestuosi. quos omnes transcendent praeter naturam delinquentes. Unde Augustinus. Adulterij malum vincit fornicationem. vincitur ab incestu. Peius enim est cum matre quam cum aliena vxore dormire. sed horum omnium pessimum est quod contra naturam fit. ut si vir membro mulieris non ad hoc concessio utatur. hoc execrabilius fit in meretrice. sed execrabilius fit in vxore.

De illis qui post longam captiuitatem redeunt.

Hic queritur de illis feminis. que putantes viros suos interem-

ptos vel in captiuitate vel ab iniqua dominatione nunquam liberandos. in alio coniugio transferunt. si illi qui putabantur perisse remeauerint. vtrum eis reddi debeant. et an secundi fornicati sunt. et ipse ree adulterij. De hoc Leo papa sic ait. Necesse est ut legitimarum federa nuptiarum reintegranda credamur. et remotis his que hostilitas intulit. procurandumque est ut recipiat quisque quod proprium est. ne culpabilis iudicetur. et quasi alieni iuris persuasor habeatur qui personam eius mariti qui iam non esse estimabatur assumpsit. Sic enim multa que ad eos qui in captiuitatem ducti sunt pertinebant. in ius alienum transire potuerunt. et tamen plene iusticie est. ut eisdem reuersis reformentur. Ideoque si viri post longam captiuitatem reuersi. ita in dilectione suorum coniugium perseuerant. ut eas cupiant in suum redire consortium. Dimittendum est et inculpabile iudicandum quod necessitas intulit. et restituendum quod fides poscit. Sin autem aliquae mulieres ita virorum posterorum amore sunt capte ut malint his coherere quam ad legitimum transire consortium. merito sunt notande. ita ut ecclesiastica communione priuentur. que de re excusabili contaminationem criminis elegerunt. Redeant ergo in suum coniugia statim. quia sicut mulieres que ad viros suos reuertuntur noluerint impie sunt habende. Ita ille que redeunt merito sunt laudande. Ex his ostenditur illos qui taliter iunguntur ut credant virum interemptum per ignorantiam. aliquam excusationem habere de peccato. et tantum primam copulam esse legitimam. non secundam. veniam tamen habere si careat obprobrio male voluntatis. Sed si quis relicta in patria sua vxore in longinqua abiens regionem aliam ducat vxorem. deinde penitentia ductus eam dimittere velit asserens se aliam habuisse que viuit. nec ecclesia permittat. que quod ille asserit ignorat. queritur an in hac secunda copula sit coniugium? Sane dici potest non esse coniugium et mulierem de crimine excusari per ignorantiam. virum autem adulterium admisisse. Sed ex quo ad primam redire volens nec valeret cogitur ecclesie disciplina hanc tenere. incipit excusari per obedientiam et timorem. de hoc quod poscenti mulieri debitum reddit. a qua ipse nunquam poscere debet. et sic de alijs huiusmodi sentiendum est.

Leo papa

Ista est distinctio. xxxviij. huius quarti libri. In qua magister postquam superius determinauit de impedimento ordinis. Hic autem determinat de impedimento voti. Et tria facit. Prima enim distinctio nem voti permittit. Secundo quale votum matrimonium impediatur subdit. Tertio quomodo viri longe a feminis propter captiuitatem sequestrati eas repetere possint subiungit. Primum facit a principio dist. viij. ibi. Qui enim solenniter. Secundo versus ibi. Hic queritur de illis feminis Tertium versus ad finem dist. In speciali infra magister stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Totum commune est quod omnes accipiunt cum spondet dyabolo et eius pompis renunciare. Singulare vero est cum quis spondet virginitatem seruare. Hanc magister insinuans proponit primo quid sit votum. Et dicit quod votum est testificatio quedam promissio spontanea que de his que dei sunt propter heri debet. Sunt tamen aliqua stultorum vota que frangenda sunt. Postea distinguit de voto. et ostendit quod votum matrimonium impedit. et dicit quod votorum aliud est votum commune et aliud singulare. Commune est illud quod in baptismo faciunt omnes cum spondent se renunciare dyabolo et pompis eius. Singulare est cum quis sponte promittit virginitatem vel aliud huiusmodi. Item votorum singularium aliud est priuatum ut illud quod est factum in abscondito. Aliud solenne ut illud quod est factum in facie ecclesie. Priuatum autem votum si violenter peccatum mortale est. Si autem solenne violenter peccatum mortale et scandalum est. Secunda propositio est hec. Omne quod licite promittimus debemus seruare totum siue sit priuatum siue solenne votum. Hanc magister insinuans dicit quod qui priuatum votum continentem faciunt matrimonium contrahere non debent. quia contrahendo mortaliter peccant. Si autem contrahunt non sepant quia perari non potest quod occulte actum est. Qui autem solenniter vouerit nullatenus inire queunt. Continentiam igitur vouentes siue sint virginis siue vidue siue velate siue non velate coniugium nullatenus contrahunt. Quod autem fuit illicitum pro voto tamen sit illicitum. quod auctoritate confirmat. Postea dicit quod isti qui continentiam solenniter vouerunt si aliquo tempore contrahunt debent ab ingressu ecclesie et a cetera fidelium separari. donec humiliter satisfactant et ad bonum quod cepant siue iure siue voluntarie redeant. quod auctoritate probat. Obijcit tamen in contrarium per Innocentij auctoritatem. qui dicit illos qui primo spiritualiter nubent si postea publice nupsent. non solum ad coniugium sed nec ad priam recipiendos esse nisi quibus se coniungerunt de mundo recedant. Et respondet magister quod intelligenda est auctoritas Innocentij de illis qui ab incestus copula desistere nolunt qui non sunt ad penitentiam admittendi tamen qui digne priam agere volunt a priam non excludunt et talibus ab illicitis complexibus recedentibus illi quibus se coniungerunt defuncti sunt. Postea dicit quod quoniam vir et mulier legitime sunt coniuncti non potest alter altero viuente ad aliam copulam transire. Alioquin adulterium committit. quod est grauissimum peccatum huiusmodi grauius incestus et adhuc amplius vitium contra naturam. quod auctoritate probat. Ex predictis infero quod tamen illud votum quod per susceptionem sacri ordinis et professionem est solennizatum. dirimit matrimonium contractum et nullum aliud contrahendum etiam sit publicatum. Tertia propositio est hec. Viri redeantes ex longa captiuitate quos femine putabant fore mortuos prius uxores suas repetere ex iuris prete. Hanc magister insinuans querit de illis feminis que putantes viros suos interfectos in captiuitate vel nunquam liberados ad aliorum coniugia transierunt. si illi que putabant posse remeauerint. vtrum eis reddi debeant. et an ipse sunt ree adulterij. Et respondet quod prima copula legitima erat. que tamen sic coniungunt propter ignorantiam habent aliquam excusationem de peccato. sed tamen non caruerunt opprobrio male voluntatis. exigit ergo iusticia vt vi-

ris reuersis uxores reforment que si hoc voluerint laudate sunt. Si autem ad legitimum consortium redire non lucrint sed cum posterioribus viris remanere merito sunt excommunicande. et ecclesiastica communione priuande quod de re excusabili per amonitionem elegerunt criminis. et hoc auctoritate confirmat. Ultimo querit de illo qui uxore sua relicta in patria sua abijt in longinqua regione et ibi aliam ducit. priam ductus vult eam dimittere asserens se habuisse aliam qui viuere nec ecclesia permittat que quod ille asserit ignorat. Querit vtrum in hac copula sit coniugium. Et respondet quod non. tamen mulier propter ignorantiam a crimine excusat. vir autem commisit adulterium sed ex quo vult ad priam redire nec potest cogi iudicio ecclesie hanc tenere. et tunc probedietur et timore scilicet excusari. Tamen reddere debet ei debitum sed nunquam debet ea excogere seu poscere. Et tamen in speciali.

De dispari.

Est hec de di-

spari cultu videndum est hec est enim vna de causis quibus pro ne illegitimis sunt ad contrahendum matrimonium. Non enim in christiano cum gentili vel iudea inire coniugium. quia etiam in veteri testamento prohibetur est fideles viros infideles ducere vt oroz. domino dicente. Non accipias uxores de filiabus alienigenarum filijs tuis. ne traducas eos post oculos suos. Iuxta hoc domini preceptum iudeorum coniugia cum alienis inita heredes se parauit. hoc idem etiam in nouo testamento suat. Unde Augustinus. Ne nubat femina nisi suae religionis viro. Vt ne vir tales ducat uxorem. Idem vt dicitur iubet dominus. docet apostolus vtrumque precipit testamentum. Item Ambrosius. Cane christiane gentili vel iudeo filiam tuam tradere. cane ne gentile vel iudeum vel alienigenam. id est hereticam et omnem alienam a fide tua uxorem accersias tibi. Item. Si quis iudee siue christiana iudoe siue iudea christiano carnali consortio miscetur qui cumque tamen nephas admiserit a christiano cetero protinus segregetur. Ex his aliisque pluribus testimonijs apparet non posse contra huiusmodi coniugium ab his qui sunt diuersae religionis et fidei.

De coniugio fidelis et infidelis et duorum infidelium.

Huius autem videtur

obuiare quod apostolus ait de imparibus coniugijs. Ego dico non dominus. Si quis fratrem huius uxorem infidelis et huius sentit habitare cum illo: non dimittat illam. et si qua mulier etc. Sed aliud hoc est aliud illud euidenter ostendit Augustinus. Ibi enim agit de illis coniugijs fidelium et infidelium. qui contrahunt ab eis in dispari religione et fide manentibus. Apollonius vero ait de illis qui vni-

DI. XXXIX

Amo. in lib. p. 10.

Amo.

Aug. ad Gal.

Aug. ad Gal.

Aug. ad Gal.

us eiusdem infidelitatis fuerunt qm̄ cōiun-
cti sunt. Sed cū venisset euangelium alter
sine altera credidit. Intelligis ne qd̄ dicas
Attende vt rem ipsam diligentius expla-
nem. Ecce cōiuges duo vnus infidelitatis
fuerunt qm̄ coniuncti sunt. nulla de his q̄-
stio est que ptineat ad illud p̄ceptū vete-
ris et noui testamenti. quo p̄hibet fidelis
cū infideli copulare cōiugium. Jam sunt
iuges et ambo adhuc sunt infideles. Ta-
les sunt adhuc q̄les coniuncti sunt. Venit
q̄ euangelij p̄dicator: credidit eorū vnus
vel vna. sed ita vt infidelis cū fideli habita-
re consentiat. nō iubet dñs vt fidelis infide-
lem dimittat taliter coniunctū. Nec ap̄tus
iubet vt non dimittat. sed consulit. vt si q̄s
aliter agat nō sit transgressor. sicut et d̄ vir-
ginibus cōsultat. Nonnet aut̄ qd̄ est lucran-
di occasio cū possit licite relinquere sed nō
expedit. Tunc enim nō expedit id quod li-
citur est quādo pmittitur quidem. sed im-
pius vsus alijs aufert impedimentū salu-
tis. sicut discessio fidelis ad infideli. quam
nō p̄hibet dñs. q̄ corā illo non est iniusta
sed ap̄tus ne fiat consilio charitatis suadet.
vt nemo in ea re iussione necessitate tenea-
tur. sed consilij voluntate libere faciat.

Ex his monstratur inter fideles iugi-
um esse. et consiliū ap̄ti nō obuiare p̄cepto
dñi. quo iubet fidelem non iungi infideli.
et si coniuncti fuerint separari. Legit enim
q̄ heldras p̄pheta. imo dñs p̄ euz iussit il-
raelitis vxores dimittere alienigenas. per
quas ibant ad deos alienos. non ille p̄ ma-
ritos acquirebatur deo. Recte hoc p̄cep-
pit. q̄ per moysen iusserat dominus ne q̄s
vxorem alienigenam duceret. Merito er-
go quas duxerant domio prohibente do-
mino iubente dimiserunt. q̄ vt ait Amb.
Non est imputandum matrimonij qd̄ ex-
tra decretum dei factum est. sed cognosci-
tur emendandum. vt qm̄ fidelis infideli co-
pulari. Sed vt ait Aug. cum cepisset gen-
tibus euangelij p̄dicari. iam iunctos gen-
tiles gentilibus comperit cōiugibus. ex q̄
bus si nō ambo crederent. s̄ vnus vel vna
et infidelis cum fideli consentire et habitare
nec p̄hiberi a domino debuit fidelis infide-
lem dimittere nec iuberi. Ideo non prohibi-
beri. quia iusticia permittit a fornicate di-
scedere. Et infidelis hominis fornicatio ē
maior in corde. nec vera eius pudicitia cū
coniuge dici potest. quia omne quod non
est ex fide peccatum est. q̄uis verā fidelis
habeat pudicitiam. etiam cū infideli coniu-

ambo. f.
August. ad
lencium.
n est vera
licitia fide-
cū infideli

ge que non habet veram. Ideo aut̄ nec iu-
beri. qui nec p̄tra iussionez domini gētiles
fuerūt ambo cōiuncti Licetū ē erat p̄ iusti-
ciam fideli infidelem dimittit. e. sed licitum
nō erat faciendum propter liberā beniuo-
lentiam. Evidenter apparet et inter infi-
deles coniugium esse. et apostoluz de illis
agere. qui in infidelitate coniuncti fuerūt
et post alter ad fidem conuersus est. cum q̄
etiam fidelis habitare p̄sensit. et hunc non
dimittere fideli p̄sultit ap̄tus. q̄ forte p̄ fidez
saluabitur infidelis.

De fornicatione spiritali ob quā
potest dimitti coniunx.

Potest tamen licite
dimittere. q̄a in infideli est fornicatio. si
nō corpis. s̄m̄ mentis. Lausam em̄ fornicationis
dñs exceptit. Fornicationē vero ge-
neralem et vniuersalē intelligere cogimur
nō mō. s̄. corpalem sed et spūalem. de qua
Aug. ait. Idolatria et quelibet nora sup-
stitio fornicatio est. Bñs aut̄ pmisit eā for-
nicationis vxorem dimitti. sed nō iussit. et
sic dedit apostolo locū monēdi. vt qui vo-
luerit nō dimittat. p̄t talē licite dimittere
Si em̄ fornicatio carnis detestāda ē in cō-
iuge. q̄tomagis fornicatio mētis. id est in
fidelitatis.

Aug. in ser-
mone domini
in monte.

Pro q̄b̄ vitijis possit dimitti. .o

Si autē queris an

p̄pter aliud vitium nisi p̄pter infidelitatē
vel ydolatriam possit dimitti? Attēde qd̄
Aug. ait. Si infidelitas fornicatio est. et
ydolatria infidelitas. et auaritia ydolatria
non est dubitandum et auariciam fornicationem
esse. Quis ergo q̄libet illicitam cō-
cupiscentiam potest a fornicationis gene-
re sepearare. si auaricia fornicatio est: Ex q̄
intelligitur q̄ p̄pter illicitas concupiscentias
non tm̄ que in stupris cum alienis vi-
ris vel feminis committūtur. sed ob qual-
libet que animam a lege dei aberrare faci-
unt et pernitiōse corrumpi. possit sine cri-
mine et vir vxorem suam dimittere et vx-
or virum. Item. Rectissime dimittitur si
viro suo dicat. non ero vxor tua. nisi mihi
de latrocinio diuitias congreges. vel nisi
solita lenocinia exerceas aut si quid aliud
facinosum vel flagitiosum a viro suo ex-
petat. Tūc ille si veraciter penitens est. ha-
betq̄ fidem per dilectionē operantē. mem-

Aug. in lib.
de sermone do-
mini in monte

Aug. de fide
et opibus.

bū qđ euz scandaliz at amputabit. Ex his appet qđ nō solū infidelitas sed etiam que- libet concupiscentia qđ pñitiose turpiterqđ corrūpit. fornicatio spiritualis est. p̄ quaz vir vxorē vel vxor viz dimittere pōt. Lō- sulit tñ apls ne fidelis dimittat infidelē vo- lentem cohabitare. nec a deo reuocare.

Si fideli liceat aliā ducere infide- li discedente vel dimissa. e

Hic querit si fide-

lis dimittat infidelem. vñ infidelis a fideli discedat. an liceat fideli aliā ducere? Vide tur autoritas testari qđ illa viuente alteraz ducere nō valeat. Amb. em̄ verba apli ex- ponens ait. Alioquin si disceditis ab inui- cem et volētes cohabitare dimittitis. et ali- is vos copulatis: adulteri estis. ⁊ filij vñi qđ de hac copula nascunt. immundi. i. spurij sunt. Itē. Si quis habuerit vxorem virgi- nem an̄ baptisimū: viuente illa post baptis- imū alteram habere nō potest. Crimina em̄ in baptismo solūntur nō coniugio.

Ambrosius.

Ex concilio
meldensi.

Que premisissis contraria vidē- tur. f

Sed e contra Am-

bro. testat Si infidelis dicit apls discedit: discedat. Nō em̄ est seruituti subiect? fra- ter aut soror in huiusmodi. qđ nō debet re- uerentia coniugij ei qđ horret autozē coniugij. Nō est em̄ ratū matrimoniū qđ sine deuo- tione dei est. et ideo nō est pctm̄ ei qđ dimit- titur ppter deū. si alij se copulauerit. Con- tumelia em̄ creatoris soluit ius matrimo- nij circa eū qđ relinquit ne accuset alij copu- latus. Infidelis aut discedens et in deum peccat et in matrimoniū. nec est suanda ei fides coniugij. qđ iō recessit ne audiret xpm̄ eē deū xp̄tanoz coniugioz. Si vñ ambo credi- derint p cognitionē dei cōfirmat coniugij.

De terminatio. g

Attende hic predi-

ctis p̄traria posse videri. ita vt sibi ambro- sius p̄tradere videatur. Sed distinguen- dum est hic aliud esse dimittere volentē co- habitare. aliud dimitti ppter deuz ab illo qđ horret nomen xpi. Ibi em̄ lex beniuolen- tie nō suaf. Hic veritas custodit. ⁊ iō euz liceat dimittere volentē cohabitare. nō tñ

ea viuente aliā ducere lz. Discedentē vero se qđ non oportet. ⁊ ea viuente aliā ducere lz. Sed hoc nō est intelligendū nisi d̄ his qđ in- fidelitate sibi copulati sunt. Sed si ad fidē vterqđ p̄uersus est. vel si vterqđ fidelis ma- trimonio coniunctus est. et post alter eoz a fide discesserit. et odio fidei cōiugem reliq̄- rit dimissus discedentē nō comitabit. nec tamen illa viuente alterā ducere poterit qđ inter eos fuerat ratum coniugium. qđ non potest dissolui.

Quidā dicunt coniugium nō esse in- ter infideles. et quare. h

Sūt tamē nōnulli

qđ inter infideles asserūt non esse coniugij. qđ nec rata nec legitima est eoz copula. Rata nō est. qđ solui pōt. nec legitima. qđ apls ait. Omne qđ non est ex fide pctm̄ est. Eozum aut coniunctio nō ē ex fide. ⁊ ideo pctm̄ ē. Nō est erga coniugij. qđ nullū coniugij pctm̄ est. Aug. etiā dicit. qđ nō est vera pudicitia in fidelis cū fideli. Sed vero negat esse pudi- citia. nō qđ infidelij coniugij nō sit vey. sed qđ nō habet illud triplex bonuz qđ excusat coitū et meret premium. Item illud apli. Omne qđ nō est ex fide: peccatū est. nō ita intelligendū est. vt quicquid sit ab infideli- bus peccatū sit. sed omne quod sit cōtra fi- dem. i. p̄scientiā: male sit. et ad gehennam edificat. Vel in omni eo qđ infidelis facit peccat. non quia illud facit. sed qđ non eo- modo illud facit quo debet. non referens ad debitum finem.

Qđ legitimū sit coniugium infidelij- um sed nō ratum. ⁊ quare. i

Copula ergo mari-

talīs que est inter infideles coniugium est legitimū. sed nō ratum. Legitimū qđ est inter legitimas personas. sed non ratum. quia sine fide. Coniugium vero fidelij est legitimū ⁊ ratum. si tamen legitime sunt persone. Qđ autem legitima sit infidelijum coniunctio Augusti. testatur dicens. Ex- or legitima societate cōiuncta sine vlla cul- pa relinquitur si cum viro ch̄stiano p̄ma- nare noluerit. Ex hoc etiam probat qđ in- fideli ad fidem conuerso apostolus consu- luit infidelem non dimittere. Quod nō fa- ceret. si nō esset inter eos legitimum cōiugi- um. Legitimū est qđ legali institutione vel prouincie moribus nō contra iussione do- mini contrahitur.

Aug. de
de fide
ribus

us aliter cōputamus. Ego ⁊ frater meus
vna generatio sumus. p̄mumq; gradū effi-
cimus. Rursus filius meus ⁊ fratris mei fi-
lius sc̄da generatio sunt. ⁊ secundū q̄dus fa-
ciūt ad hūc modū cetere successiōes. Inter
illos v̄o q̄ sex cōputat̄ q̄dus: ⁊ illos q̄ septē
cōputant q̄dus. nulla in sensu existit diuer-
sitas. q̄uis in numero q̄dum varietas vi-
deatur. Ultima v̄o generatio si a fratrib⁹
sumat inisiū numerandi septima inuenit̄.

Quare sex gradus cōputant̄. c

Quare v̄o sex com

putet̄ Ihs̄. ip̄e aperit dicens. Cōsanguini-
tas dum se paulatim pp̄aginū ordinib⁹ di-
rimens vsq; ad vltimū gradū p̄traxerit et
pp̄inquit̄as esse desi- rit. tunc p̄mum lex in
matrimonij vin- ulū eam recipiet. ⁊ quodā
modo incipiet reuocare fugientē. Ihs̄ autē
vsq; ad sextum generis gradū cōsanguini-
tas constituta est. vt sicut. vj. etatib⁹ mun-
di generatio ⁊ hominū stat⁹ finit̄. ita pp̄in-
quit̄as generis tot gradibus terminet̄. In his
sex gradibus oīa pp̄inquitatū nota p̄tinē-
tur. vltra quos nec affinitas inueniri nec suc-
cessio p̄t̄ amplius pp̄agari. Sc̄dm̄ alios
septem q̄dus ideo computant̄: vt ita post
septem gradus p̄s̄us sponse iungat̄. sicut
post hāc vitā q̄ septem dieb⁹ agit̄ eccl̄ia
x̄po iungit̄. Ihs̄ autē occurrit illud q̄d
Greg⁹. Augustino angloꝝ ep̄o a quo re-
quisitus fuerat. quota generatione debeāt
copulari. referibit sic. Quedam lex roma-
na p̄mittit. vt siue fratri vel sororis seu duo-
rum frat̄ū germanoꝝ seu duarū sororum
filius ⁊ filia miscant̄. Sed experimēto di-
dicimus ex tali coniugio sobolē non posse
succrescere. Un̄ necesse est vt quarta vel
quinta generatio fidelitū licenter sibi cōiun-
gatur. Sed post mltū t̄ps̄ idē Greg⁹. a fe-
lice messine sicilie p̄sule red̄situs. vtrū Au-
gustino scripserit vt angloꝝ quarta gene-
ratione contracta m̄rimonia nō soluerent̄.
inter cet̄era talem reddidit rationē. Quod
scripsi Augustino angloꝝ ep̄o. ip̄i etiā an-
gloꝝ genti que nup̄ ad fidem venerat: me a
bono quo cepat metuendo austeriora rece-
dere. specialit̄ ⁊ non generalit̄ me coḡscas
scripsisse Nec ideo hec̄cis scripsi vt postq̄
in fide fuerint solidati. si infra pp̄iam con-
sanguinitatem inuenti fuerint: nō sepentur
aut infra affinitatis lineā. i. vsq; ad septimā
generationem iungant̄.

Quare septē

De dispensa-
tiōe Bre. cr.
ga anglos

Jobes Chry-
solste. Cōstan-
tinopolitan⁹
ep̄s.

Ista est distinctio. xl. huius quar-
ti libri. In qua mgr̄ postq̄ sup̄ius determinauit de i-
pedimentis matrimonij disparis cultus quod red-
dit p̄sonam illegit̄mā ad contrahendū respectu ali-
cuius p̄sonē p̄pter distantia ad ip̄am. Dic̄ determi-
nat de impedimentis m̄rimonij q̄ faciūt p̄sonā illegi-
tam ad contrahendū respectu alicui⁹ p̄sonē p̄pter
pp̄inquitatem ad ip̄am. Et tota inia mgr̄ d̄stat in
hac dist̄in. circa hoc. s. q̄ cognatio carnal̄ ⁊ sp̄ialis
m̄rimoniū impediūt. Sentētia in hac distinctiōe stat
in ista. p̄positiōe. Cognatio quedam dicitur carnal̄.
q̄dam v̄o sp̄ialis. ⁊ infra quartū gradum nō possūt
cognati inire m̄rimoniū. vt dicit decretal̄. Hanc ma-
gister insinuans. p̄ponit p̄mo de cognatiōe ⁊ affir-
mate esse dicendū. de q̄bus duab⁹ subdit q̄ cognati ⁊
affines in septimo gradu ⁊ infra copulari nō debēt
q̄d p̄ autoritates p̄bat. Postea dicit q̄ gradus p̄san-
guinitatis a diuersis diuersimode cōputat̄. Quidā
em̄ vt Ihs̄. cōputat sex gradus. ip̄m em̄ p̄sanguinita-
tis truncū inter gradus non cōputat. q̄ inter patrē
⁊ filiū negat eē p̄sanguinitatis gradus: s̄cū quasi sint
vna caro. Si ergo supposito filio ⁊ filia fratre et so-
rore q̄si truncō. in p̄mo nepos ⁊ neptis. in sc̄do. pne-
pos ⁊ pneptis. in tertio abnepos ⁊ abneptis. in q̄r-
to adnepos ⁊ adneptis. in quinto trinepos ⁊ trine-
ptis. in sexto trinepotis nepos ⁊ trinepotis neptis.
Alij v̄o q̄ p̄rem̄ in p̄mo gradu ponūt. inter p̄rem̄ q̄-
dem ⁊ filiū ponunt esse cognatiōis gradū. Et hi se-
ptem gradus computant. ⁊ quis varij in n̄bet o gra-
dū inueniant. nulla t̄m̄ existit diuersitas q̄tū ad ter-
minū: s̄cū t̄m̄ q̄tū ad inisiū. Postea mgr̄ assignat h̄ cō-
putatiōis q̄dum rōem. Ultimo p̄ponit in p̄trariū p̄
Grego. q̄ scribens Augu. anglicoꝝ ep̄o a quo r̄ q̄si-
tus fuerat quota generatione deberēt cōnubia fieri
dicit q̄ p̄t̄ licite fieri in quarta ⁊ q̄nta generatione.
Sed ad hoc r̄det ip̄m dicit Grego. qui dicit se hoc
non generalit̄ dixisse: sed specialit̄ cōcessisse genti an-
glicoꝝ qui nup̄ ad fidem venerunt: ne a bono q̄d in-
ceperant metuendo austeriora recedant. quibus t̄m̄
postea in fide solidatis dicit hoc non licite: s̄mo si in-
fra cōsanguinitatis lineam pp̄iam aut affinitatis
lineam pp̄iam septimā. s. generationem inueni fuer-
int. copulari nō sepant̄. His dictis mgr̄ addo ex di-
ctis doctorū alioꝝ q̄ mgr̄ sententia de gradib⁹ cō-
sanguinitatis dudum habita p̄ summum pontificem
est remota. Et t̄m̄ in sp̄iali.

De gradibus affinitatis. a

Hinc de affini

tate videndum est. de qua Gre-
gorius ait. Porro de affinitate
quam dicitis parentela esse q̄ ad virum ex
pte vxoris: seu que ex parte viri ad vxorē
p̄tinet. manifesta ratio est. q̄ si fm̄ diuinā
sententiam ego ⁊ vxor mea sumus vna ca-
ro. profecto mihi ⁊ illi mea suaq; parente-
la pp̄inquit̄as vna efficitur. Quo circa et
soror vxoris mee in vno ⁊ p̄mo gradu eri-
mus. filius v̄o ei⁹ secundo gradu erit a me.
nep̄ v̄o in tertio. Idēq; vtriq; in cet̄is agē-
dū est in successiōib⁹. Vxorē v̄o pp̄iq̄ cui⁹
cūq; q̄dus sit. ita me oportet attendere. que

DI. XL

Admodum ipsius q̄ gradus aliqua semina proprie ppinquitatis sit. Quod nimirum vxoꝝ meo de ppinquitate viri sui in cunctis cognationis gradibus cōuenit obseruare. Qui vxo aliorum sentiunt antichristi sunt. Item Julius papa. Equalis vir coniugatur consanguineis pprijs & consanguineis vxoꝝ. Item Isidorus. Sane consanguinitas que in pprio viro consuanda est. etiā in vxoꝝ parentela de legenuptiarū custodienda est. q̄ constat eos duos fuisse i carne vna. Itē cōmunis est illi vtraq̄ parentela. Item Julius papa. Nullū in vtroq̄ sexu p̄mittimus ex ppinquitate sui sanguinis vel vxoꝝ vsq̄ in septimum generationis gradum vxoꝝ ducere. vel incesti macula copulari. quia sicut non licet cuiq̄ de sua consanguinitate christiano. sic nec de consanguinitate vxoꝝ iugem ducere ppter carnis vnitatem. Item Greg⁹. De affinitate consanguinitatis p gradus cognationis placuit vsq̄ ad septimam generationem obseruare. Nam & hereditas rerum p legales instrumentorū diffinitiones sancta. vsq̄ ad septimū gradum heredum p̄cedit successionem. Non em̄ eis succederent nisi de ppagine cognationis deberet. His auctoritatib⁹ insinuat. & que sit affinitas et vsq̄ ad quem ḡdum sit obseruanda. s. vsq̄ ad septimū.

Clarē traditiōes de affinitate. b

Sed alij videntur

concedere in quinta generatione inter affines contrahi coniugiū. & in quarta etiam si contractum fuerit non separi. At em̄ Fabianus papa. De ppinquis qui ad affinitatē p virum & vxoꝝ veniūt. defuncta vxoꝝ re vel viro in quinta generatione iungant. In quarta si inuenti fuerint non separent. In tertia vxo ppinquitatem non licet vxoꝝ alterius accipere post obitum eius. Equā iter vir iungat in matrimonio eis q̄ sibi consanguinei sunt. & vxoꝝ sue consanguineis post mortem vxoꝝ. Ecce hic concedit in quinta vel quarta ppinquitate affiniū fieri coniugiū. Julius etiā papa ait. Statutū est vt relictā p̄is vxoꝝ sue. relictā fr̄is vxoꝝ sue. relictā filij vxoꝝ sue. nemo sibi in m̄rimoniū sumat. relictam vxoꝝ consanguineū vxoꝝ sue vsq̄ in tertiā pgeniez nemo in vxoꝝ sumat. In quarta vxo & quinta si inuenti fuerint non separent. Ecce q̄

varie de affinitatis obseruatione loquuntur auctores. Alij em̄ vsq̄ ad septimū gradum eam obseruari sanciūt. Alij vxo in quinto vel quarto matrimonia contracta nō diuidūt. Sed illi veritatis rigorem. isti in sc̄ie dispensationem vident pponere. P̄t enim ecclesia dispensare in copula affinium vsq̄ ad tertium gradum. sicut Greg⁹. dispensauit in quarto gradu consanguinitatis. Illud autē non est p̄tereundum quod Grego. Grego. Cenerio episcopo scripsit. Sedes apostolicam consulere decreuisti. si mulier copula nuptiali extraneo viro iuncta cogitioni eius p̄tineat. si eo defuncto cognatio maneat vel sub alio viro cognationis vocabla dissoluant. vel si suscepte soboles possunt legitime ad hōis viri cognationis transire copulam. Si vna caro fuerit. quō aliq̄ eorum potest ppinquus vni p̄tinere: nisi p̄tineat alteri. hoc minime posse fieri credendum est. Porro vno defuncto. in superstite affinitas non delet. nec alia copula conjugalis affinitatez copule hōis soluere valet. sed neca terius coniunctionis soboles placet ad affinitatis hōis viri consortium transire. Si quis ergo sacrilego & temerario auso in defuncto querit ppinquitatem extinguere. vel sub altero affinitatis vocabula dissipare vel susceptas soboles alteri copule ppinquitati hōis credit legitime sociari. hic negat dei vbum validum esse qd̄ dixit. Erunt duo in carne vna. Ecce hic p̄hibet si mortuo p̄mo viro vxoꝝ eius alij nupserit. filios de secundo viro genitos ducere vxoꝝ de cognatione hōis viri. quia filij mediante matre ad cognationem hōis viri p̄tinent. cum quo mater eorū vna caro extiterat. hoc idem etiam Innocenti⁹ Innocē ipa. papa ait. Si qua mulier ad secundas nuptias transferit & ex eis sobolem genuerit. nullatenus potest ad consortiū cognationis prioris viri p̄tingere. hoc autem obseruandum est vsq̄ ad septimū generis gradum. s̄ maxime vsq̄ ad tertium & quartum. sicut supra positum est.

Si coniugiū sit inter eos qui nota consanguinitate diuidunt. c

Et est sciendū q̄ ec

clesia infra p̄dictos gradus consanguinitatis coniunctos sepat. Si autem ignorāter coniuncti fuerint in conspectu eccle & post-

Ex concilio naacensi

In concilio redensi

ablan papa

Julius papa

Grego.

Innocē ipa.

modum pbata consanguinitate eiusdez in dieio separati. Queritur vtrum copula illa coniugiu fuerit. Quibusdam videt no fuisse coniugiu. q: non erant legitime psonae: sed tamen de crimine excusant p ignorantiam. r quasi coniugiu reputat. quia bona fide r p manum ecclesie conuenerunt. Unde r filij eoru legitimi habentur. Alij do dicunt fuisse coniugiu licet no essent legitime psonae. quia talium coniunctiones vocant canones coniugia. vbi de psonis agitur q: rum testimonio consanguineoru sit dirimenda coniunctio. Unde Urbanus papa. Si duo viri vel tres consanguinitatem iureiurando firmauerint. vel ipsi forte confessi fuerint: coniugia dissoluant. Si no neutrum contigerit episcopi eos p fidem christi obtestentur. quatinus palam fateantur si se recognoscunt consanguineos. Si se iudicio episcoporum segregauerint in alia mrimonia non phibeant contrahere. Idem. Notificamus tibi vt cum tres vel duo ex ppinquoibus eius qui accusant hanc ppinquitatem iuramento firmauerint. vel si duo vel tres ex antiquioribus ianuentibus: quib? hec ppinquitas est nota qui bone fame et veraci testimonij sint. remoto amore. timore pccio r omnimalo studio. pdicta firmauerint. sine mora coiugia dissoluant. Consanguineos no extraneoru nullus accuset. vel consanguinitatem in synodo computet sed ppinqui ad quoru noticiam ptinet. Si aut pgenies tota defecerit. ab antiquioribus r veracioribus quibus ppinquitas tota nota sit. episcopus canonicè requirat. et si inuenta fuerit: separentur. Ecce quibus accusantibus r testificantibus dirimenda sit consanguineoru coniunctio que iugiu vocat.

Quibus psonis testificantibus sint videnda coniugia.

Urbanus papa.

Richardus la nuenis episcopus.

Fabianus papa.

Distinctio utilis.

Hic dicendum est q

Quid sit fornicatio.

Quid sit stuprum.

Quid sit adulterium.

Quid sit incestus.

aliud est fornicatio. aliud stuprum. aliud adulterium. aliud incestus. aliud raptus. Fornicatio licet sit genus omnis illiciti coitus qui sit extra vxorem. tamen specialitè intelligitur in vsu viduaru vel meretricum vel pcurbaru. Stuprum ppe est yginum illicita defloratio. Adulterium est quasi alieni thori violatio. vnde adulterium dicitur quasi alterius thori accessio. Incestus est consanguinearu vel affinu abusus. Unde incestuosi dicuntur q consanguineis vel affini-

bus suis abutunt. Raptus admittit cum puella violenter a domo patris educit. vt corrupta in vxorem habeat. siue puelle siue parentibus vis illata constiterit. h morte mulctat. sed si ad ecclesiam cu rapta confugerit. p uilegio ecclesie mortis impunitatem mereat. Attendendum est etiaz illud Alexandri qui ait. Ex frater soror ve vxoris tue cognati dicuntur equiuocationis iure sit. r necessitate vulgaris appellationis potius q vlla cognationis causa. Vxor enim fratris fratrisa potius q cognata vocat. Abariti frater leuir dicitur. Duorum fratrum vxores ianitricis vocantur qsi eandem ianuam intrantes. Viri soror glos appellatur. Sororis aut vir non habet speciale nomen: nec vxoris frater.

Alexander papa.

Ista est distinctio. xij. hui? quartu libri.

In qua magister post q superius determinauit de impedimento consanguinitatis. Dic determinat de impedimento affinitatis. Et tria facit. Primo enim ostendit q affinitas matrimonij impedit contrahendum r contractum dissoluit. Secundo quedaz vitia distinguit. Tertio nomina affinitatu adiungit. Primum facit vsq ibi. Dic dicendum est. Secm vsq ibi. Attendendum est etiam illud Alexandri. Tertiu do vsq ad fine distinctiois. In speciali sententia magistri stat in tribus ppositionib? quaz ppa est hec. Qui infra affinitatis gradum phibitu coniungunt habita noticia ab inuicem separent. r eoru filij legitimi habeant. Hanc magister insinuans proponit primo quid sit affinitas dicens q est parentela que ad viru ex pte vxoris r ad vxorem ex pte viri ptinet. Quia em vir r vxor vna sunt caro r rdnabiliter ppinquitas r parentela vnus efficit alterius vt sit vna vtriusq. vnde vir r soror vxoris sunt in pmo gradu. filij do sororis sunt in secundo gradu a viro. neptis no i ter no gradu. r sic deinceps. Dicit em q affinitas vsq ad septimu gradum generatiois matrimonium impedit. sicut r consanguinitas. qd autoritatibus probat. Postea obijcit in contrariu p autoritates que dicunt q in affines pot coniugiu rtrahi in quarta r quinta generatione. Et respondet q autoritates sunt intelligende fm misericordie dispensationem. pot tamen etiaz dispensari in copula affinu vsq ad tertium gradum sicut ena Gregorius. dispensauit in quarto gradu consanguinitatis. Postea querit vtruz affinitas maneat q uis transeat matrimonij. vt si mulier alicui viro copulata ad cognationem eius pertineat vtrum eo defuncto mrimonium maneat vel dissoluat. Et determinat p plures autoritates q maneat affinitas matrimonio transeunte: que affinitas impedit matrimonium ad pdeterminatos gradus acti matrimonium pmaneret. Postea dicit q coniunctos infra pdictos gradus consanguinitatis vel affinitatis ecclesia separent. Querit etiam si ignoranter in conspectu ecclesie coniunguntur r postmodu consanguinitate pbata eiusdem iudicio ecclesie separent vtrum illa copula sint coniugiu? Et respondet q qdam dicunt q no erant persone legitime. ideo non fuit coniugium. Excusatur tu p ignorantiam a crimine. q: bona fide r per manum ecclesie conuenerunt. Alij r filij eoru legitimi habeant. Alij do dicunt fuisse coniugium: que non

fuerunt p[ro]p[ri]e legitime. quia canones tales coniun-
 ctiones legitimas vocant. Addit etiā quorū testimo-
 nio hec coniunctio sit diuidenda. et dicit q[ui] p[ro] tres vel
 duos ex p[ro]p[ri]is quibus q[ui] iuramento confirmat hoc
 verū esse quod dicunt. vel si p[ro]genies tota deficeret
 p[ro] antiquiores quibus tota p[ro]p[ri]etas nota sit asser-
 tum fuerit q[ui] affines sint. sine mora sepandi sunt. q[ui]
 autoritatibus p[ro]bat. Secūda p[ro]positio est hec. Que
 sit differentia inter stuprū. adulteriū. incestum et for-
 nicationem. hec littera dat sufficientem explanatio-
 nem. Hanc insinuans distinguit diuersa peccata. s.
 fornicationem. stuprum. adulteriū. incestum et raptū
 dicens. q[ui] quis fornicatio sit genus omnis illiciti coi-
 tus qui sit extra v[er]o[rum]. tamen specialiter intelligē-
 da est abusus viduarum vel meretricū vel concubi-
 narum. Stuprum v[er]o est v[er]ginum illicita defloratio
 Adulteriū est aliena th[er]m[is] violatio Incestus v[er]o
 est consanguinearū vel affiniū abusus. Raptus v[er]o
 est cum puella violenter de domo patris educitur vt
 corrupta in v[er]o[rum] habeat. Tertia p[ro]positio est hec.
 Et cautius fiant coniugia ponit ing[er]t quēdam affini-
 tatum nota. que insinuans dicit q[ui] frater v[er]o[rum] et so-
 ro[rum] eius dicunt cognati viri p[ro]pter nominū carētiā
 v[er]o[rum] v[er]o fratris dicit p[ro]ter fratrilla q[ui] cognata. fra-
 ter v[er]o mariti dicitur leuir. v[er]o[rum] v[er]o duorū frat[er]
 tantrices vocant. quasi eandem ianuam intrantes.
 Soror v[er]o viri vocatur glos. vir autem sororis non
 habet speciale nomen. nec sororis frater. Et dicitur
 notanter quēdam affinitatum nomina. quoniam nota
 singulariū affinitatum non sunt imposita. p[ro]p[ri]e occul-
 tas rerū. p[ro]p[ri]etates non latentes. sed circūloquunt[ur]
 alijs nominibus. ideo necesse est vnum nomen plu-
 ra significare. vt inquit philosophus. Et t[er]m[in] in sp[eci]a-
 li de sententia huius distinctionis.

De spūali cognatione.

a

De parentalium

graduum famola questione ali-
 quid licet minus sufficienter di-
 ximus. It[er]um de spūali cognatione addam[us]
 que etiā p[ro]sonas impedit vt non sint legiti-
 me ad inuendas nuptias. Tria q[ui]da[m] sunt
 consanguinitas. affinitas et spūalis germa-
 nitas. Consanguinitas est inter eos qui iū-
 guntur fm lineam generis. Affinitas inter
 eos qui genere quidem non sunt coniuncti
 sed mediante genere sunt sociati. vbi q[ui]da[m].
 Vxor filij fratris mei que non est de gene-
 re meo p[ro] ip[s]m qui ē de genere meo mihi af-
 finis facta est et ego illi. Spūalis p[ro]ximitas
 est inter compatrem et cōmatrem. et in[ter] eos
 quorū vnus alterū de sacro fonte leuauit:
 vel in cath[er]izatione aut confirmatione te-
 nuit. Est etiam inter filios eiusdem hominis
 carnales et spūales.

Qui sint filij spūales.

b

Spūales filij sunt
 quos de sacro fonte leuamus. vel in cathe-

zizatione seu confirmatiōe tenemus. Filij
 etiā et filie spūales eorū sunt. qui trine mer-
 sionis vocabulo eos sacro baptisate tin-
 gunt. Dicit[ur] etiam spūalis filia sacerdotis:
 que et peccata sua confitetur. Unde Sima-
 chus papa. Omnes quos in penitētia sus-
 cipim[us] ita nostri spūales sunt filij. vt et ip[s]i
 quos vel nobis suscipientibus vel sub tri-
 ne mersionis vocabulo mergentib[us] vnda
 baptisati regenerauit. Siluester etiam am-
 monet vt ad suam filiam penitentialem nul-
 lus sacerdos accedat. q[ui] scriptur[us] est. D[omi]n[us]
 quos in penitētia accepimus ita nostri fi-
 lij sunt vt in baptismo suscepti. quorū o[mn]iū
 flagitiosa est commixtio. Et autem compa-
 ter et cōmater sibi iungi nequeant. nec pater
 spūalis. nec mater filie vel filio spūali. ex cō-
 cilio Maguntinensi doceat. De eo q[ui]d in[ter]
 rogasti si aliquis filiolum suū duxerit v[er]o-
 rem. et de eo qui concubuit cum matre spū-
 tuali. et de eo qui filium suum baptizauit et
 v[er]o[rum] eius eum de fonte suscepit: hac cau-
 sa vt discidium fieret coniugij. si post in ta-
 li copula possunt p[ro]manere sic responden-
 dum est. Si filiolum aut cōmatrem suū ali-
 quis in coniugij duxerit: sepandos esse iu-
 dicamus: et graui penitētia plectendos.
 Si v[er]o coniuges legitimi vel vnus vel am-
 bo ex industria hoc fecerint vt filij suū de
 fonte susciperent. si innupti manere volue-
 rint bonum est. Sin autem: grauis peniten-
 tia in sidia ori iniungat[ur] et simul maneat. et
 si p[ro]uaricator coniugij supuiterit. acerrima
 penitētia mulctet[ur]. et sine spe coniugij mane-
 at. Ex his apparet q[ui] aliquis filiolum suam
 vel cōmatrem non potest sibi copulare tu-
 p[ro]p[ri]aliter. et si p[ro]sumptum fuerit: sepandi
 sunt. Qui autem legitime coniuncti sunt: non
 idem sepandi sunt. quia alter eorū in sidio-
 se filium de fonte leuauit. Quod etiam Ni-
 colaus confirmat dicens. Nolle desideras
 ytrum mulier que viri filium ex alia femina
 genitum de sacro fonte leuauerit: postmo-
 dum possit cum eodē viro copulari. Quos
 ideo cōiungi posse decreuimus. q[ui] fm ca-
 nones sacros nisi amborū p[ro]sensu nulli[us] re-
 ligionis obtentu debet coniunx[ur] dimittere
 cōiugem. cū ap[osto]l[us] p[re]cipiat. Nolite fraudari
 inuicem: nisi forte ex consensu ad t[er]pus et c[etera].
 Ideo. Dicitur est nobis quāsdam feminas
 desidiosas. q[ui]sdam v[er]o fraudulenter vt a vi-
 ris suis separant. p[ro]p[ri]e filios coram epi-
 scopis ad p[ro]firmandū tenuisse. Unde nos
 dignū duximus. vt si qua mulier filij suū
 desidiosa aut aliqua fraude coram episcopo

Sima. pa.

Silue. pa.

In concilio
Magunt.

Nico. papa.

Ex cōcilio ta-
bilonensi

tenerit ad confirmandū ppter fallaciaz vel fraudem. q̄diu uiuat penitentiā agat. tñ a viro suo nō sepetur. Item Joh. pa. Ad limina sancti Petri homo noīe Stephanus ueniens nostro p̄sulatui innotuit q̄ filium suū in extremo uite positum nondū baptizauit. eūq̄ pprijs manib⁹ suscepit. atq̄ p̄ hōi negotio: reuerentia tua p̄satum hominē a sua coniuge iudicauit eē separandum. Quod fieri nullatenus debet: dicente scriptura. Quos deus cōiūxit homo non sepet. Et dñs non dimittere yrorem: nisi causa fornicatiōis iubet. Et nos tanta auctoritate freti dicimus dimittendū esse et inculpabile iudicandū qd̄ necessitas intulit. Nam baptizandi opus laicis fidelibus: si tñ necesse fuerit libere conceditur. Uñ si supradictus hō filiū morientē aspiciens ne aliam p̄petuo p̄ire dimitteret. vñ da baptizati lauit. vt eum de pt̄ate mortis eriperet bñ fecisse laudat. Ideoq̄ sue yrori sibi iam olim legitime sociate impune dū uixerit iudicamus manere coniunctū. nec ob hoc separari debere. His alijsq̄ pluribus auctoritatibus edoceat coniuges nō esse separandos si post legitimā copulam al̄ alterius filium de fonte leuauerit. vel in confirmatione tenuerit.

Quid p̄missis obuiat. c

His autē obuiare videt quod Deus dedit papa ait. Perueit ad nos dyaconus sanctitatis vestre eplam deferens q̄ q̄dam viri et mulieres p̄terito sabbato pascale p̄ magno populi incursum nescientes filios suos suscepissent de lauacro. Lupis q̄ scire an p̄pter hoc debeant viri ac mulieres ad pprium vsum redire vel non? Nos x̄o hac rem mesti. p̄orum inquisiuius dicta. et inuenimus in archinis. id est in armarijs apostolice sedis. iā talia cōtigisse in pluribus ecclesijs. quaruz episcopis ab hac apostolica sede uolentibus scire ytrū viri ac mulieres redirent ad pprium. Beate mēorie sancti p̄res Juli⁹ papa. Innocenti⁹ et Celestini⁹ cuꝫ episcoporum plurimozū consensu in apostolorū p̄cipis ecclesia p̄sidentes talia rescripserūt et confirmauerūt. vt nullo modo se in coniugio reciperent viri ac mulieres quicūq̄ hac ratione suscepserūt natos. sed separaret se. ne suadente diabolo tale vitium inuale-

Deus dedit papa.

scat. Item. Si quis filiastrum vel filiastraz suam ante episcopū tenuerit ad confirmationem. separet ab yroze sua. et alia nunq̄ accipiat. Hec autē vel ad terrore dicta sunt: nō q̄ ita esset faciendū: s̄ ne illud fieret summo peccato cauendū. vel de ill' est intelligendū q̄ p̄us filios suos vicissim de fonte suscepserūt. q̄ fierent iuges. P̄missis autē auctoritatibus omnino p̄sentendū est. vt siue pprium siue tñ viri filii. mulier de fonte suscepserit nō ideo a viro separet. Ad de viro s̄r oportet intelligi.

De copula spūalium vel adoptiuorum et naturalium filioꝝ. d

Quā autē spirituales

vel adoptiuū filij naturalibus copulari nequeant. Nicolaus papa testat̄ ita inq̄ens. Ita diligere debet hō eum q̄ se suscepit de sacro fonte sicut patrem. Inter fratres et filios spūales q̄tuita et sancta cōmunio est. q̄ dicenda nō est consanguinitas: s̄ habenda spūalis p̄mitas. vñ inter eos arbitroz nō posse fieri legale iugū. q̄ nec inter eos q̄ natura et eos q̄ adoptione filij sunt: uenerā de leges m̄fonia p̄trahi p̄mittūt. Item. Si inter eos nō p̄trahit m̄fonia q̄s adoptio iūgit. q̄to pot̄ a carnali oportet inter se p̄ubernio cessare. q̄s p̄ celeste facim̄ regeneratio sancti spūs vincit.

Nicolaus papa ad p̄sulatū garosū.

Si filij qui añ paternitatē vel post nati valent cōiungi. e

Hoc autē quidam

uolūt intelligere de illis tñ filijs. q̄bus cōpatres facti sunt. De alijs x̄o q̄ añ paternitatem vel post geniti sunt cōcedunt q̄ legitime et licite p̄nt. Quibus videt cōsentire Urbanus secundus dicens. Sup̄ q̄bus p̄suluī nos tua dilectio. hic videt respondendū. vt et baptismus fit: si instāte necessitate femina puerū in noīe trinitatis baptizauerit. et q̄ spūalium parentū filij vel filie. ante vel post copaternitatē genite p̄nt legitime iungi. p̄ter illam p̄sonaz qua cōpatres effecti sunt.

De copulatoꝝ q̄ añ cōpaternitatē vel p̄nati. Urban⁹ p̄.

Pascalis papa. f

Pascalis x̄o secundus. post cōpaternitatē genitos copulari

phibet scribēs regino epō. Post susceptū filiū de fonte vel filiā spūalem q̄ ex cōpatre vel ex cōmatre fuerint nati matrimonio iūgi non possunt. Illud etiam notandum est qđ in triburiensi concilio legif. Si qđ sue spūalis cōmatris filiam fortuitu ⁊ ita p̄tinentē rerū casu in conjugū duxerit. maturiori sūato ꝑcilio habeat atq; legitimo cōnubio honeste opam det.

Si quis ducere possit duas cōmatres alterā post alteram.

Solet etiam queri

si cōmatrem vxoris post eius obitū qđ ducere valeat? De hoc Nicolaus pa. sic scribit. Sciscitat a nobis sanctitas v̄ra: si qđ duas cōmatres habere valeat vnam post alterā? In quo meminisse debes scriptum esse. Erūt duo in carne vna. Cum q̄ cōstet q̄ vir ⁊ mulier vna caro efficiunt. restat v̄rum cōpatrem constitui mulieri cui assumpta vxor cōmater erat. ⁊ ideo virū illi femine non posse ꝑiungi que cōmat̄ ei⁹ erat cum qua idem fuerat vna caro effect⁹. Ihuic aut̄ illud contrariū videt. Qui spūalem habet cōpatrem cuius filiū de lauacro acceperit. ⁊ vxor eius cōmater nō est. licet ei defuncto cōpatre suo eius viduā ducere in vxorem. quos nulla generatio spūal̄ scernit. Item ex eplā p̄ascal pape. Post vxoris obitū cū cōmatre vxoris conjugio copulari. nulla ratio vel autoritas videt ꝑhibere. Non enī ꝑ carnis vnionē. ad vnionem spūs transit. Sed sciendū est q̄ autoritas Nicolai de illo ait q̄ vxori sue debitum reddidit postq̄ cōmater illi⁹ extitit. Alie x̄o autoritates de illo agūt cui⁹ vxor postq̄ a viro suo derelinquit illi⁹ cōmater effici. nec post cōpaternitatē a viro suo agnosci. vel de viro poti⁹ agunt. cui⁹ vxor an defungit q̄ ab eo agnoscat.

Si vir et vxor possint simul tenere puerū.

Solet etiam queri

Si vxor cum viro siml' debeat in baptismo suscipere puerū? De hoc Urban⁹ ait q̄ vxor cum marito in baptismo siml' nō debeat suscipere puerū: nulla autoritate videt vel reperi ꝑhibitu. sed vt ip̄a puritas spūalis paternitatis ab oi labe ⁊ infamia conferuetur immunis. decreuim⁹ vt vtriq; sil' ad b

aspirare nō p̄sumant. qz x̄o piaculare flagitium cōmisit q̄ duab⁹ cōmatrib⁹ vel sororibus nupsit. magna p̄nia debet ei iniungi.

De secūdis et tertijs nuptijs et de inceps.

Sciendū est etiam

q̄ nō solū ꝑme vel scđe nuptie sunt licite: s̄ etiā tertie ⁊ quarte non sunt damnade. In Aug⁹. Scđas nuptias oīno licitas aplis cōcedit. De tertijs aut̄ ⁊ q̄rtis: ⁊ de vltra plurib⁹ nuptijs solent hoīes mouere quēstiones. Si quis audeat diffinire quod nec aplm̄ video diffinisse. Sit enī. Si dormierit vir eius cui vult nubat. Nō dicit ꝑmul vel scđs vel tertius vel quatuorlibet: nec nō bis diffiniendū est qđ nō diffinit aplus. vñ vt breuif respondeā nec illas nuptias deo dānare. nec eis verecūdiam numerositatis auferre. nec ꝑ humane verecūdie sensum audeo dicere. vt q̄rties voluerit nubāt nec ex meo corde ꝑter ꝑscripture autoritatem quatuorlibet nuptias damnare. Idem testat̄ Hiero. Ego nunc libera voce exclamo nec dānari in ecclā bigamā imo nec trigamā: ⁊ ita licere q̄nto ⁊ sexto quemadmodū scđo marito nubere. Apl̄s tñ bigamos a sacerdotali honore excludit. Sed h̄ nō facit ꝑ vitio bigamie. imo ꝑ sacri vtute. vt sit vna vnus sicut vnica vnici. Illō tamē cesariens̄ ꝑctij videt̄ innuere bigamiaz esse ꝑctiū. ꝑdesbyterū in q̄t in nuptijs bigami ꝑadere nō ꝑuenit. qz cū p̄nia bigam⁹ indigeat. qđ erit ꝑsbyr̄ q̄ talib⁹ nuptijs possit ꝑbere ꝑsensum? S; h̄ de illo intelligi pōt: q̄ ꝑme vxori insidiatus putat̄ desiderio scđe vel ꝑ signaculo sacri illud dicit qđ in bigamo nō suat̄. Amb. etiā dicit. q̄ ꝑme nuptie tñ a dño sunt institute. scđe x̄o sunt ꝑmissae. ⁊ ꝑme nuptie s̄ b̄ndictioe dei celebrant̄ sublimif. Scđe x̄o etiā in p̄nti carent glā.

Ista est distitio. xliij. hui⁹ quar̄ti libri. In qua mgr̄ postq̄ superius egit de impedimento ꝑꝑinquitatis carnal'. Dic aut̄ agit de impedimento ꝑꝑinquitatis spūalis. Et q̄tuor circa hoc fac. ꝑ: io enī ostendit quōd ꝑsanguinitas ⁊ affinitas etiam cognatio spūalis impediūt m̄rimoniū. Scđo quōd ex baptismo ⁊ ꝑfirmatione cognatio qđā ꝑtrahit ꝑpter qđ m̄rimoniū iuste dissoluit. Tertio quōd vir ⁊ vxor licite de baptismo puerū siml' leuare non p̄t. Quarto quōd tertie vel q̄rte nuptie nec ꝑhibite nec damnabiles existūt. Prīmū facit a ꝑn. di. vsq; ibi. Spūales filij sunt. Scđm ab inde vsq; ibi. Solet etiā q̄ri. Tertium vsq; ibi. Sciendū etiam. Quartū vsq; ad finem

Et triburiensi concilio

Nicola⁹ pa. cōsta. epō.

Et triburiensi concilio

Determinatio

Urbanus papa

Aug⁹. iii. de viduitate.

Amb. super eplam ad corinth.

distin. In spali sua mēsi stat in quoz ppositibz
 quaz pma est bec. Mrimonim impediat pangu-
 nitas et affinitas et etiam spalis germanitas. Danc
 mgr insinuans pponit pmo post pdicta dicenduz cē
 de cognatōe spali. q etiam reddit psonas illegitias
 ad contrahendū. Distinguit aut tria que ppinquita-
 tem dicūt et mrimonim impediat. s. panguinitates
 et affinitatem et spalem ppinquatem. Et dicit Con-
 sanguinitas est int eos q iungunt fm lineā generis.
 Affines aut sunt qnō generatiōe sunt iuncti: sed me-
 diante pinctiōe carnali sunt sociati. Sz spāl ppin-
 quitas sz illa q est inter cōpatrē pueri carnalē et cōma-
 trem spalem. et inter illos quoz vnus alterū de sa-
 cro fonte leuauit. aut in cathexizatiōe vel in pfirmi-
 tione tenuit. et inter filios eiusdem hoīs carnales et
 spales. Secda ppositio est bec. Dūtaxat ex duobz
 sacris. s. baptismo et pfirmatiōe spalis cognatio ori-
 tur ex q mrimonij contractus dissoluit. Danc magi-
 ster insinuās dicit q spales filij sunt quos de sacro
 fonte leuauit. aut in pfirmatiōe tenemus. Di-
 citur filius vel filia spalis ipse sacer dotis q vel que
 eius peccata confitetur. vl quā baptizat. qd anto-rita-
 tibus pbat. Postea dicit q cōmal et pater sibi ma-
 trimonio contigi nō pūt. vt p spalis filie spūaliter
 li. nec mar spalis filio spali. et si factū fuerit debet
 separari. Si aut post legitimū mrimonij contractū al-
 ter pinguim insidiose. s. vt ab alio separet filiū de sacro
 fonte leuauerit aut in confirmatiōe tenuerit. non p-
 pter hoc sunt sepandi. q autez hoc fecerit: pnsa casti-
 gandus est. Obijcit tñ ptra hoc mgr p qsdā autori-
 tates q ex pte dicit eos q de lauacro natos suscepe-
 rit: sepandos esse. Mgr aut soluit illa dicta esse ad
 terrore: vt sine ope teneant. nō aut q ita sit faciēda.
 vel ille autoritates loquunt de ill qui pns q coniu-
 ges fierent filios suos vel viroz de fonte sacro susce-
 perunt. Postea dicit q filij spales vel adoptiui ali-
 cuius naturalibz filijs nō pūt cōiungi in mrimonio.
 qd autoritatibus pbat. Quidā tñ volūt tñ intelli-
 gere de ill filijs qbus cōpatres facti sunt. De ill xō q
 an cōpaterinitatē vel post geniti sunt cōcedunt q li-
 cite et legitime coniungi possunt. et p bis facit auto-
 ritas Urbani pa. Quedā tñ autoritas dicit etiaz p-
 cōpaterinitatē genitos copulari nō posse. Postea
 qrit vtrum quis cōmatrem vrozis sue post ei obituz
 in vrozē ducere possit: Et rñ det q nō. qd autoritatē
 bus confirmat. Obijcit tñ cōtra hoc qsdā auto-
 ritates quarū dat intelligentiā. Tertia ppositio est
 bec. Vir et mulier vroz eius nō possit licite puerū de
 baptismo suscipere. Danc insinuās qrit. Si vroz simul
 cū viro debeat in baptismo puerū suscipere? Et respō-
 det p autoritatē Urbani pape q nō. Quarta ppositio
 est bec. Tertie et quarte et quinte nuptie nō sunt
 damnande. tñ pme sunt sollemniter venerande. Danc
 cū ppositionem mgr insinuās dicit. q nō solum p-
 me nuptie sunt licite: sed etia secunde nuptie et tertie
 quarte et quate damnande non sunt. Qd etiam auto-
 ritatibus pbat. Qd aut apse bigamos a sacer dotali
 honore excludit. hoc nō facit p tūto vitio bigamie
 sed p sacri signaculo. qd ibi nō fual. Cū etia pime
 nuptie sub bndictione celebrant. Et tñ in spali.

**De resurrectione et iudicij cōdi-
 tione.**

O. XLIII.

**Distremo de
 conditiōe resurrectiōis et mō
 resurgentiū. necnō et de iudi-
 cij et misericōdie qlitate breuiter**

differendū est. Sibus qstionibz q de hac
 re moueri solent satisfacere nō valeo. resur-
 rectorā tñ carnē oim qcunqz nati sunt atqz
 nascenē et mortui sunt et morienē nullaten⁹
 ambigere debet xpianus. Sicut em Elias.
 Resurgēt mortui. et resurgent q erant in se-
 pulchris. Et apse. Nolum⁹ vos igno. fra-
 de doz. vt nō cō. sic et ceteri q spez nō hnt.
 scz resur. hoc em vob di. in ver. do. q: nos
 q vi. qui re. su. nō p. eos qui doz. Qm ipse
 do. in iussu et in vo. ar. et in tu. dei descē. de
 ce. et mor. qui in xpo sunt re. pmi. Deinde
 nos q vi. qui relin. si. ra. cum illis in nu. ob
 ui. xpo in aera. et sic semp cum dño erimus
 his xbis et veritas resurrectiōis et causa
 atqz ordō resurgentiū pclarissime insinuat.

De voce tube.

**Causa enī resurre-
 ctionis mortuozū erit vox tube q in aduen-
 tu iudicis ab oibus audiet. et cuius xute
 excitabunt mortui. et de monumentis resur-
 gent. Unde ppheta. Habit voci sue vocē
 xutis. i. effectum resuscitandi mortuos.
 Et Jobes euangelista ait. Venit hora in
 q oēs qui in monumentis sunt audient vo-
 cem filij dei. et pcedent q bona fecerūt in re-
 surrectionem vite. qui xō mala egerunt in
 resurrectione iudicij. Si xō queris cuius
 vel qualis erit vox illa? Apse dicit q erit
 archangeli. i. ipius xpi: q est pnceps arch-
 angelozū. Vel vox erit alicui⁹ vel pluriuz
 angeloz. Eadēqz sz tuba. qz erit manifesta.
 et nouissima: qz p⁹ eā nō erit alia. Hec tuba
 (vt ait Aug⁹). ē clamor: de quo sz in euā-
 gelio. Media nocte clamor fact⁹ est. ecce
 spōsus venit exi. obuiā ei. Tube nomie ali
 qd euidēs et pclarū signum intelligit. Qd
 vox archangeli et tuba dei ab apse sz. et in
 euāgelio vox filij dei. et clamor appellatur.
 qd signū mortui audiet et resurgent.**

De media nocte.

**Media autē nocte
 dicif vetur. vt ait Aug⁹. Nō p hora tem-
 poris: s. qz tūc veniet cū nō sperat Media
 nocte. s. cum valde obscurū erit. i. occul-
 tum: veniet. Dies em dñi sicut fur i nocte
 ita veniet. Idō tñ non incongrue intelli-
 medie noctis tpe vetur. qz vt ait Cassio.
 hoc tpe pmo genita egypti pculsa sunt. qñ
 etiam spōsus venturus est. Plurib⁹ etiaz
 locis. testant⁹ autores q aduentus xpi**

Aug. de p-
no. et veat.

Cassio super
occurū.

dies dicit dñi. non p qualitate tps: s rez
q: tunc cogitationes ⁊ pñtia singulorum
patebūt. Unde in Daniele. Vetus die
rum sedit. ⁊ libri aperti sunt coram eo. Li-
bri sunt pñtie singulorū. que tūc aperiē-
tur eis vel alijs. ⁊ tunc implebit. Nihil oc-
cultum qd non reuelet. Adueniēte autē
summo iudice. nō solū aeris tenebre illumi-
nabunt: sed abscondita cordiū manifestabū-
tur. Virtute ḡ diuina fiet vt cuiq; opa sua
bona vel mala cuncta in memoriā reuocen-
tur. ⁊ mentis intuitu mira celeritat e cernā-
tur. vt accuset vel excuset hoīem pñtia. ea-
q; teste damnet. vel saluet.

De memoria electorū si tunc pre-
cedentia mala teneat.

Hic querit vtruz

e'ctis tunc assit memoria pcedentiū malo-
rum sicut bonorū? Quēdā autoritates vi-
denē bonos tradere nō habituros tūc me-
moriā pcedentiū malorū. i. peccatorum
vel tormentorū. Sit em̄ Esa. Ego creō ce-
los nouos ⁊ terram nouā. ⁊ nō erūt in me-
moria pōra. ⁊ non ascendet sup cor: s gau-
debitis in eternum. Itē. Obluioni tradi-
te sunt angustie pōres: ⁊ abscondite ab ocu-
lis nostris. Que de futuro exponens Ihe-
ro. ait. Obluioni tradent pōra mala. quia
forsitan in futuro pñtie conuersationis me-
moria omnino delebit succedentib; bonis
eternis. ne sit pars malorū pōris angustie
memorari. Sed hec ⁊ his similia pñt acci-
pi sic: vt non excludant memoriā pcedentiū
malorū: sed ex ea molestiam ⁊ lesionez amo-
ueant. Nō em̄ eorū memoria sanctos pñ-
stabit: vel eorū beatitudinem obsuscabit: s
ḡtiores deo reddet. Vñ sup psal. lxxx viij.
ait Grego. Quō in eternū misericordias dñi
canit: qui miserie nō meminit. Quō autem
plena beatitudo: si memoria reatus mentē
tangit. Sed sepe leti tristium meminimus:
⁊ sani de lozū meminimus sine dolore. ⁊ in-
de ampli; leti ⁊ ḡtī sumus. Ex his apparz
q; si pōrum malorū memoriā sancti habe-
būt in futuro. nō eis tñ erit ad penā vel glo-
rie derogationem: s ad gratiarū actionem.

Si vō querit vtrū peccata que fecerūt
electi pdeant tunc in noticiam oim. sic ma-
la damnandorū omnibus erunt nota. Nō le-
gi hoc expressum in scriptura. Unde nō ir-
rationabiliter putari potest peccata hic p

penitentiam tecta ⁊ deleta. illicetiam tegi
alijs. Alia vō cunctis ppropalari.

De his qui viui reperient.

Querit solet vtruz

illi quos viuos inueniet xps nunq; omni-
no morituri sunt: an ipō temporis puncto
quo rapiuntur obuiam christo: ad immor-
talitatem mira celeritate sint trāsituri. Nō
enim dicendū est fieri non posse. vt per ae-
ra in sublime portent. in illo spacio ⁊ mori-
antur ⁊ reuiuiscant. Ad hunc autē sensum
quo estimemus illos in paruo spacio ⁊ pas-
suros mortem ⁊ accepturos immortalita-
tem apostolus nos vrgere videtur vbi di-
cit. Omēs in xpo viuificabimur. Et alibi.
Quod seminas non viuificatur: nisi prius
moriatur. Cur aut nobis incredibile vide-
atur illam multitudinem corporum in aere
quodammodo seminari. atq; ibi pñt im-
mortalitē ⁊ incorruptibilitē reuiuiscere. cum
credam; in ictu oculi futuram resurrectiōz
⁊ in mēbra sine fine victura. tanto veloci-
ter rediturū antiquissimorū cadauerū pul-
uerem. Sed vellem de his poti; audire do-
ctiores. Si ergo sanctos q; reperient chri-
sto veniente viuetes ei; obuiam rapientē
crediderim; in eodem raptu de mortalibus
corporibus exituros. ⁊ ad eadē mox immor-
talia redituros. nullas in verbis apostoli
patiemur angustias. generaliter accipien-
tes illud quod dictum est. Omēs quidem
resurgemus. s. tam boni q; mali: s non oēs
immutabimur. s. in solennitate resurrectiōis
De hoc etiam Ambro. ait. In ipō raptu
eorum qui viui reperient mors erit ⁊ resur-
rectio. vbi anima quasi p soporem egressa
de corpore. eidem in momento reddatur.
Econtra vō scribens ad Tharcellam Ihe-
ro. testari vidz. dicens quosdam in fine se-
culi adueniente xpo non esse morituros: s
viuos repertos in immortalitatem repen-
te mutandos. Horū autem quod veri; sit.
non est humani iudicij distinare.

Quō intelligitur xps iudex viuo-
rum et mortuorū.

His autē adijcien-

dum est dupliciter intelligi quod dicitur.
Christus iudicaturus viuos et mortuos.

Aut enim viui accipiunt q̄ in aduentu eius
viui reperient, licet in raptu moriantur. et
mortui q̄ ante decesserant. vel viui et mor-
tui q̄ accipiunt iusti et iniusti.

Quo omnes incorrupti. **G**

Quo ex predictis

sane credi valeat omnes resurrecturos. cre-
dendum est etiā q̄ omnes resurgent incor-
rupti. nō utiq̄ impassibiles. q̄ mortē pati
entur eternam: sed sine diminutōe mēbroz
oia humani corpis habituri mēbra. nec tñ
glā ac specie impassibilitatis induent.

Ista ē distinctio. xliij. hui⁹ quar-
ti libri. In qua m̄gr postq̄ superius egit de sacramē-
tis. hic agit de resurrectione et gloria resurgentiu
ad quam sacramenta pducunt. et etiam p̄ oppositū
de reprobōrum pena. Et circa hoc tria facit. Primo
em̄ ostendit resurrectionis veritatem et eius temp⁹.
Secundo subdit sanctos h̄c memorā eozū que. s. h̄
sustinuerūt. Tertio annectit electozū peccata nō pu-
blicari que hic confessi fuerūt. Primo facit a princi-
pio distinctōis vsq̄ ibi. Hic querit vtrū electis. Se-
cundū vsq̄ ibi. Si nō querit. Tertiu vsq̄ ad finē di-
stinctionis. In sp̄ali sententia m̄ri stat in tribus p-
positionibus quarū p̄ma est hec. Iuxta fidem ortho-
doxam et parā debemus credere omnem carnē re-
surrecturam esse. Hanc magister insinuans pponit
p̄mo resurrecturā futuram esse et fideles q̄ in christo
dormierūt resurgent. q̄s auctoritate apostoli pbat.
Postea dicit q̄ causa resurrectionis est vox tube. cu-
ius virtute excitabunt mortui. que q̄dez vox dicitur
tuba. q̄ est omnibus manifesta. dicit autē nouissima
q̄ post eam non est alia. q̄ quidem vox alibi clamor et
alibi vox filij dei appellatur. Vox autē illa erit christi
vel vnius vel plurimozū angelozū. Postea ostēdit re-
surrectionis tempus occultum esse et ignotū. ppter
quod medie nocti compas cum dicit sponus media
nocte venturus. Secūda ppositio est hec. Et si sancti
p̄mōzū malozū memoriā habeant. hoc tñ nō erit eis
ad glorie derogationem: sed magis ad gaudium et
gr̄arum actionem. Hanc m̄gr insinuans querit vtrū
electi habeant memoriā p̄cedentū malozū. Et re-
spondet q̄ habeant malozū p̄teritōzū memoriā. ex
quo tñ in nullo tristabunt. nec eis erit ad penā vel
glorie minoratiōe vel derogatiōe: sed gr̄arum acti-
onem. Tertia ppositio est hec. Electozū peccata p
penitentiam hic deleta ibi nō erunt alijs manifesta.
Hanc m̄gr insinuans subdit. q̄ etiam illo mō pecca-
ta regunt que hic p penitentia sunt deleta. ita q̄ nul-
lo manifestabunt. Alia nō cunctis p̄palabuntur.
Postea dicit sibi incertum esse vtrū aliq̄ sine morte
ad iudicium puenient. sicut videt dicere Hiero. De
illis q̄ in aduentu viui raptent x̄po obutam. vel vtrū
illi qui viui repient subito moriant. et sic ad resurre-
ctionem transcant. q̄s magis videt velle ap̄s. Ulti-
mo dicit licet omnes resurgant incorrupti. i. cū mem-
brozū integritate. non tñ omēs resurgent impassi-
biles in glā. Et tñ in sp̄ali.

De etate et statura resurgentiu. a

Plent autem **DI. XL**
III

nonnulli percontari et querere:
an in eadem etate et statura cor-
poris omnes resurrecturi sint. Quidam pu-
tauerunt omnes resurrecturos fin mensu-
ram etatis et stature christi. Ideo q̄ ap̄s
ait. Donec occurramus omnes in virum
p̄fectum in mensuram etatis plenitudinis
christi. Sed his verbis non eadem resur-
gentibus assignat statura: s̄ etas. Dēs em̄
in eadez etate resurgēt in qua x̄ps mortu⁹
est et resurrexit. cuiuscūq̄ etatis mortui fu-
erint. Virū autē posuit non vt distingueret
sexum: sed vt significaret p̄fectionē virum
quam tñc habebūt. sed non omēs eandem
staturā corporis obtinebunt. **Ans Aug.**
Non ait in mensuram corpis vel stature: s̄
etatis. q̄ vnusquisq̄ suam recipiet mensu-
ram corpis quam vel habuit in iuuetute:
etiam si senex obiit. vel fuerat habiturus si
an̄ est defunctus. Etas nō erit illa ad quā
p̄uenit x̄ps. s̄ iuuenilis. vt̄ circa. xxx. ānos
Triginta enim duum annozū et trium mē-
sium erat etas christi in qua mortuus est et
resurrexit. Non est autem fas dicere q̄ re-
surrectione accedat corpi magnitudo quā
nec habuit hic nec erat habiturū diu viuē-
do. nec maiora corpora redigenda sunt ad
modum dominici corpis. Periret em̄ mul-
tum de illis corporibus. cū nec peritur⁹ sit
capillus. vt̄ ait dominus. Capillus de ca-
pite vestro nō p̄bit.

Resurget quicquid fuit de sub-
stantia et natura corpis et in eadē
parte corpis. **b**

Non enī perit deo
terrena materies de qua mortaliuz creatur
caro: sed in quemlibet puluerem cinerem
ue soluat in quoslibet alitus aurasq̄ dis-
fugiat. et in quācūq̄ aliozū corpōzū substan-
tiā. vel in ip̄a elementa vertatur. in quo-
rumcūq̄ animalium vel hominū cibū car-
nemq̄ mutetur. illi aīme in puncto tempo-
ris redit. que iilam carnem p̄mitus vt̄ ho-
mo fieret cresceret. viueret. animauit. Ipsa
ḡ terrena materies que discedente aīme fit
cadauer: non ita resurrectione reparabitur
vt̄ ea que dilabuntur. et in alias atq̄ alias
rerum species vertuntur. quamuis ad cor-
pus redeant vnde dilapsa sunt. ad eadē

q̄s corporis ptes vbi fuerūt redire necesse sit. Alioquin si capill' redit quod tā crebra tonsura detrahit. si vnguibus quod toties depressit erectio. immoderata et indecēs cogitantibus resurrectiōem carnis. et ideo nō credentibus occurrit infirmitas. S3 quem admodum si statua cuiuslibet solubil' metalli igne liqueceret: vel conteret in puluerem: vel confunderet in massam. et eam vellet artifex rursus ex illius materia et quantitate reparare. nihil interesset ad eius integritatem que particula materie cui mēbro statua redderet. dum tñ totū ex quo constituta fuerat restituta resumeret. Ita de' mirabilis atq; ineffabilis artifex de toto quo caro nostra extiterat. eam mirabili celeritate restituet. nec aliqd attinebit ad eius reintegrationem: vtrum capilli ad capillos redeant et vngues ad vngues. an q̄cqd corū pierat mutet in carnem et in ptes alias reuocet: curante artificis prudentia ne quid indecens fiat. In decōrū q̄pe aliqd ibi non erit. sed quicqd futurū est hoc decebit. quia nec futurū est. si nō decebit.

grua fili
ado p crem
lum statue.

et sancti sine omni deformitate resurgent.

Hoc autē in corporibus sanctorū intelligendū est. de quibus consequent' adūgit. Resurgent ḡ sanctorū corpora sine ylo vitio. sine vlla deformitate. sicut sine vlla corruptiōe quāta felicitas erit. ppter quod et spūalia dicta sunt. cū pculdubio corpora sint futura: non spiritus. Ex his apparet q̄yna erit etas oim resurgētium. s. iuuenilis. statura q̄o diuersa. scilicet quam q̄sq; habuerit in iuuenili etate. v' erat habiturus si añ est defunctus. Nec de sba qua hoīs caro creat aliqd p̄bit: s̄ oim parti ulaz ante dispersarū collectione integ: abiq; naturalis sba corporis. Sāctorūq; corpa sine omni vitio fulgida sicut sol: resurgent. p̄scis cūctis deformitatib' quas hic habuerūt.

Aug. i. eodē.

Si mali tunc habeant quas hic habuerunt deformitates.

De reprobis autē queri solet an cū deformitatib' hic habitis resurgent: hoc autē Aug' nō asserit: s̄ du-

Aug. i. eodē.

blum relinquit ita inq̄ens. Quicūq; ab illa p̄ditōis massa q̄ p adam facta est non liberant' p xpm. resurgent q̄dem etiam ipsi vnusquisq; cū sua carne. s̄ vt cuz diabolo eiusq; angel' puniant'. Etrū q̄o ipi cum vitijs et deformitatibus suorū corporū resurgant quecūq; in eis gestarūt inq̄rendo laborare qd opus ē. Nō em̄ fatigare nos d̄z incerta corū habitudo vel pulchritudo q̄rum erit certa et sempiterna damnatio. Ecce non diffinit an tunc habeant deformitates q̄s hic habuerūt reprobōrū corpora.

et non consumunt' corpa que tūc ardebunt.

Si vō queritur de corpibus malōrū quō in igne ardeāt et nō consumant' Aug'. varijs exemplis astruit et sempiternis ignibus ea ardere et non consumi illa cōbustione. sicut anim' cui' presentia corp' viuit et dolore pati pōt et mori non pōt. hoc em̄ erit tūc in corpib' dānatorū. qd nūc esse scim' in animis omnīū.

Si demones corporali igne cremantur.

Querī etiam solet

an demones corporali igne ardeant: Ad qd Aug'. super Scenism' r̄ndens ait. Cur non dicam' quibus miris vris tñ modis etiam spūs incorporeos posse pena corporalis ignis affligi. si spiritus hoīm etiam ipi incorpei et nūc poterunt includi corporalibus mēbris. et tūc poterunt corporū suorū vincul' insolubil' aligari. Gehenna illa q̄ stagnum ignis et sulphuris dicta est. corpūs ignis erit. et cruciabit damnatorū corpa hoīm v' demonū s̄ solida hoīm. aerea demonū. Unus enim vtriscq; ignis erit. vt veritas ait. De q̄ igne si querit. qualis vel vbi sit: Aug'. sic respōdet. Ignis eternus cuiusmodi sit: et in quā mūdi vel rerū p̄te futurus sit. hoīm scire arbitror: neminē nisi forte cui spūs diuinus ostendit.

Aug'. super Scenism'

Qualis vel vbi sit ille ignis.

Si aīe sine corpibus sentiūt igne corpalem.

Lum autem cōstet animas igne materiali in corporibus cruciandas: queri solet. an interim ante resurrectionem corporum anime defunctorū

Julianus.

reprobatorum materiali igne cremantur? De h
 Julianus toletane ecclesie episcopus Gre
 gorij dicta secutus ita scripsit. Si uiuentis
 hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore;
 cur non post mortem etiam corporeo igne te
 neatur? Teneri autem per ignem spiritum dicimus;
 ut in tormentis ignis sit. videndo atque sen
 tiendo. Quod autem non solum videndo; sed et
 iam experiendo anima ignis tormentum pati
 tiatur. ex euangelio colligitur ubi ueritas
 uoce diues mortuus dicitur in inferno se
 pulsus. cuius anima quod in igne teneatur in
 sinuat cum Abraam deprecatur dicens. Absit
 te Lazarum ut intingat ex. di. s. in a. ut re.
 lin. m. qz cru. in hac flamma. Dum ergo pecca
 torem diuitem damnatum in ignibus ueri
 tas prohibet. quis sapiens reproborum animas
 teneri ignibus neget? Precipue cum huma
 nam animam corporis similitudinem habere
 doceat Augustinus. ita inquit. Proferri ani
 mam habere posse similitudinem corporis
 et corporalium omnino membrorum quibus
 renuit. potest negare animam esse que in som
 nis uidet vel ambulare se vel sedere vel huc
 atque illuc gressu vel etiam volatu ferri. hoc
 sine quadam similitudine corporis non fit.
 Proinde si hanc similitudinem etiam apud
 inferos gerit. non corpalem; sed corpori simi
 lem. ita etiam in locis uidetur esse non cor
 poralibus; sed corporalium similibus sicut
 in requie sicut in doloribus. In Cassiani etiam
 voluminibus legitur quod non sint octose. ne
 que nihil non sentiant. cum diues ille in in
 ferno se flamma cruciari clamat. Unde pro
 batur animas defunctorum non solum suis sen
 sibus non perire; sed nec istis affectibus scilicet
 tristitia. gaudio ac metu carere. et ex
 his que sibi in illo generali examine reseruan
 tur eas quedam iam incipere per gustare.

Augusti
sup Gen.

De abortiuis fetibus et mon
stris.

Illud etiam inuesti
 gari oportet si abortiuus fetus et monstra re
 surgent et qualia. De quo Augustinus. ita ait
 Occurrit de abortiuis fetibus questio: qui
 iam nati sunt in uteris matrum. sed non ita
 ut iam possint renasci. Si enim resurrectu
 ros eos dixerimus. De his qui iam forma
 ti sunt tolerari potest utrumque quod dicitur.
 Infomes vero quis non procliuus perire
 arbitretur. sicut semina que concepta sunt
 non fuerunt. Scrupulose quidem inter do

Aug. i. ench.

Attende

ctores queri ac disputari potest. quando in
 cipit homo in utero uiuere. an sit quedam
 uita occulta que nondum motibus uiuentis
 appareat? Negare enim uixisse puerperia: que
 ideo membratum excecant. ut eiciantur ex
 uteris pregnantium. ne matres etiam si mor
 tua ibi relinquunt occidant. impudenter ni
 mia uidetur. Ex quo autem incipit homo ui
 uere ex illo utique iam mori potest. mortuus
 uero ubique illi potuit mori euenire quod
 ad resurrectionem non pertineat. respire ne
 queo. Neque enim et monstra qua nascuntur
 et uiuunt quodlibet cito moriantur aut re
 surrectura negabuntur: aut ita resurrectu
 ra credenda sunt. sed potius correcte eorum
 emendatamque natura. Absit enim ut illum
 bimembrem quem nuper natum in oriente
 fratres fidelissimi qui cum uiderunt retule
 runt. Et sanctus Hieronymus. scriptum reliquit.
 et unum hominem duplicem ac non potius
 duos: quod futurum erat. si gemini nasce
 rentur resurrecturos estimemus. Ita et ce
 tera que nimia deformitate monstra dicun
 tur. ad humane nature figuram resurrecti
 onem reuocabuntur.

De mltis.

De binito.

Ista est distinctio. xliiij. huius quart
 ti libri. In qua magister postquam determinauit de ueritate
 resurrectionis et eius conditionibus. Dic determinat
 de conditione resurgentium. Et duo facit. Primo i
 uestigat in qua etate resurgent. Secundo quomo
 do oēs resurgent in perfecta omni membrorum integritate.
 Primo usque ibi. Non enim perit. Secundum usque ad
 finem distinctionis. In speciali sententia magister statit
 duabus propositionibus quarum prima est hec. Absque
 ulla ambiguitate omnes homines resurgent in per
 fecta etate qua christus resurrexit: sed non in eadem sta
 tura. Hanc magister insinuans dicit quod omnes homi
 nes resurgent in etate qua christus resurrexit. sed non in
 statura christi. sed quilibet in statura sua resurget quaz
 prius habuit in iuuenili etate. Vel quam si ante obiit
 habiturus erat circa. xxx. annum. Secunda propo
 sitio est hec. Et si generaliter omnes resurgent cum
 omni membrorum integritate. specialiter tamen electi abs
 que ulla uicio resurgent et deformitate. Hanc magister ponens
 dicit quod oēs homines cum membrorum integritate resurgent.
 In quodcumque enim elementum transeat materia corporis
 humani. illi corpori reddet ubi prius fuit animata. Ita
 tamen quod non tota materia reddet illi parti. sed tota
 toti corpori reddetur ordinata sine omni indecentia
 Sicut enim statua alicuius solubilis metalli igne lique
 sceret vel conteretur in puluerem. vel confunderetur
 in massam. et eam uellet artifex rursus ex illius ma
 teria et quantitate reparare nihil interesset ad eius
 integritatem que materie particula redderetur illi
 uel illi membro statue. dum tamen totum ex quo con
 stituta fuerat restituta resumeret. sic in resurrectione
 nihil interest que pars materie ex qua corpus consti
 terat ad particularum corporis redeat. ex quo nihil de
 materia peribit. sed tota materia toti corpori sine ulla
 indecentia reddetur. Ultimo gloriam corporum resur
 gentium ponit dicit quod corpora sanctorum resurgent sine

Et ad
 aut si
 giter q
 incorp
 resurg
 Aug.
 quom
 nichil
 re uer
 hndet
 legent
 gnetid
 reur ge
 in q
 Deo
 lis.
 xlv
 p
 dly
 p
 rita
 bent
 fact
 am
 qu
 ede
 in
 re
 Aug. h
 de op
 De
 Aug. l
 De
 Aug. p
 sic of
 dem
 hor
 hui.

vlla incorruptio. q̄ incorruptibilia & impassibilia sine vlla oneris difficultate. q̄ erūt subtilia & agilia. Et addit maḡ sine vicio & deformitate. quia erunt si cut sol fulgida sine vlla corruptione. Et addit maḡ gister q̄ damnati etiam cum membris suis resurgēt incorrupti & cum integritate membroru. At̄ autē resurgēt cum deformitatibus quas p̄as habuerūt. Auḡ. non vult determinare nō s̄m s̄m ip̄m debēt animos fatigare incerta corū habitudo seu pulchritudo quoru est certa & eterna damnatio. Alio querit vtrum abortiu fetus & monstra resurgēt? Et respondet dicens de abortiuis. q̄ si aliqui vixerunt: resurgēt. alioq̄ non. de monstris etia dicit q̄ resurgēt: sed non monstra. q̄ monstra fetus & abortiu resurgēt absq̄ deformitate & monstruositate. Et t̄m in sp̄ali.

De diuersis animarum receptaculis. a

N. XLV

Reterea scien

p dum est q̄ omnes aime (vt ait Auḡ) cum de hoc seculo exte- rint diuersas habent receptiones. bone ha bent gaudium. male v̄o tormenta. Sz cuz facta fuerit resurrectio. & bonoru gaudium amplius erit. & maloru tormenta grauiora quando cum corpore torquebunt. Ex his ostendit q̄ maius erit gaudium sancto:ū in resurrectioe & post: q̄ fuerit ante. & q̄ di uersa receptacula habebunt aime sancto:ū. De quibus idem Auḡ. ait. Temp̄ qd̄ inē hominis mortem & vltimā resurrectionem interpositū est. animas abditis receptacul̄ continet. sicut vnaqueq̄ digna est vel reque vel erumna pro eo quod sortita est in carne dum viucret.

la. sag. Jo.

Aug. de ver. s. apostoli.

De suffragijs defunctorū. b

Neq̄ negandū est

Aug. sench

vt ait Auḡ. defunctorū aimas pietate suo rum viuētū releuari. cum p̄ illis sacrificiū mediatori offertur vel elemosyne s̄nt in ec- clesia. Sed hec eis t̄m p̄sunt q̄ cū viuerent hec sibi vt postea possent p̄desse meruerūt. Est enī quidam viuendi modus nec tā bo- nus vt non requirat ista post mortem. nec tam malus vt ei non p̄sint ista post mortē. Est v̄o talis in bono vt ista non requirat. & est rursus talis in malo. vt nec his vale- at. cū h̄ vita transierit: adiuari. Quo cir- ca hic omne meritum comparat̄ quo pos- sit post hanc vitam quispiam grauari vel

Quibus pro sint ofoes et elemosyne et sacrificium et bndi.

releuari. Nemo autem speret quod hic ne- glexit cum obierit apud deum promereri. Non ergo ista que pro defunctis commen- dandis frequentat ecclesia illi apostolice sunt aduersa sententie qua dictum est. Om- nes stabimus ante tribunal christi. vt refe- rat vnusquisq̄ s̄m ea que per corp̄ gessit. scilicet bona vel mala. quia etiam hoc meri- tum sibi quisq̄ cum in corpore viucret cō- parauit. vt possent ei ista p̄desse. Nō enim omnibus profunt. & quare? Non nisi pro- pter differentiam vite quam quisq̄ gessit i corpore. Cum ergo sacrificia siue altaris si ue quarūcunq̄ aliarū elemosynarū p̄ ba- ptizatis omnibus offerunt. p̄valde bonis gr̄arum actiones sunt. p̄ non valde malis sunt p̄piciationes. Sed pro valde malis. & si nulla sunt adiumenta mortuorū. tamen qualescunq̄ viuorum consolationes sunt. Quibus v̄o profunt. vel ad hoc profunt. vt sit plena remissio. vel certe vt tollerabi- lior sit ip̄a damnatio. Oracionibus q̄ sati- ete ecclesie & sacrificio salutari & elemosy- nis que pro eorū spiritibus offeruntur. non est dubium mortuos adiuari. vt cuz eis misericordius agatur a domino: q̄ eo- rum peccata meruerunt. Hoc enim a patri- bus traditum tota obseruata ecclesia. Et p̄ eis qui in comunione corporis & sangui- nis domini defuncti sunt. cum ad ipsum sa- crificium loco suo commemorentur oratur ac pro illis quoq̄ id offerri commemorat̄. Non est ergo ambigēdum ista prodesse de- functis. sed talibus qui ita vixerunt ante mortem: vt possint eis hec vtilia esse post mortem. Nam qui sine fide operante p̄ di- lectionem eiusq̄ sacramentis de corpore exie- runt. frustra illis a suis huiusmodi pietatis officia impenduntur. cuius dum hic essent pignore caruerunt. non misericordiam sibi thesaurizantes: sed iram. Non ergo mor- tuis noua merita comparantur cum p̄ eis aliquid boni operantur sui. sed eorum pre- cedentibus. consequentia ista redduntur. Nam istam quisq̄ finiens vitaz: nisi quod in ea meruerit: non poterit habere post eaz. Ecce quibus & qualiter profint illa que p̄ defunctis frequentat ecclesia. mediocriter malis suffragant̄ ad penemittigationē. me- diocriter bonis ad plenā absolutionē. Qui non habent tāte p̄fectionis merita vt nō in- digeāt iuari p̄ paupes quorū est regnum celo:ū quos si fecerūt amicos de mōna inquitatis. Quoru tanta est p̄fectio vt his

Aug. in sermone de ver- bis apostoli.

Aug. de verbis apostoli
 adiutorijs nō indigeāt: quales sūt aposto-
 li & martyres. Et cū ait Aug^o. Iniuria ē
 p̄ martyre orare in ecclesia. cui^o nos debe-
 mus orationibus cōmendare. p̄ alijs autē
 defunctis oraf.

De officijs sepulture.

Aug^o. in sermone de verbis apostoli.
De pompis vō ex
 equiarū idem Aug^o. ita dicit. Pompa su-
 neris agmina exequiarū. sumptuosa dil-
 gentia sepulture. viuorū sunt qualiacumq;
 solatia: nō adiutoria mortuorū. Quia si ali-
 quid p̄dest impio sepultura p̄ciosa. obierit
 pio vilis vel nulla. Preclaras exequias in
 conspectu hoīm purpurato illi diuiti exhi-
 buit turba famulorū. s̄ multo clariores ī cō-
 spectu dñi v̄ ceroso illi pauperi ministeriū
 exhibuit angelorū. qui eū extulerūt non in
 marmoreū tumulū: s̄ in Abrae gremium.

Aug. i codē.
 Sit tñ cura mortuos sepeliendi & sepulcra
 construendi. q̄: hec in scripturis sanctis in-
 ter bona opera deputata sunt. nec solum in
 corpibus patriarcharū aliorūq; sanctorū.
 sed etiam in ipius domini corpore q̄ ista fe-
 cerunt laudati sunt. Impleant igit̄ homi-
 nes erga suos officia postremi muneris et
 sui humani leuamenta meroris. Verū illa
 que adiuuant spiritus defunctorum scilicet
 oblationes orationes multo obseruan-
 tius p̄eurent.

**De duob^o bonis quorū alter plu-
 ra post mortē habet auxilia.**

Solet moueri que

sitio de duobus vno diuite altero paupere
 pariter sed mediocriter bonis q̄ p̄dicti suf-
 fragijs indigent & meruerunt p̄ter p̄ mor-
 tem iuari. pro altero vō id est pro diuite
 speciales & cōmunes sunt orationes mul-
 tesq; elemosynarum largitiones. pro paupe
 vō non sunt nisi communes largitiones &
 orationes. Queritur ergo an tñ iuuet pau-
 per paucioribus subsidijs quantūz diues
 amplioribus. Si non pariter iuuatur: non
 ei redditur s̄m merita. Absruit enim pari-
 ter iuari. quia pariter boni extiterunt. Si
 vō tantum suffragij consequit̄ quantūz di-
 ues: quid contulerūt diuiti illa specialiter
 p̄ eo facta? Sane dici potest non ei magis
 valuisse generalia & specialia q̄ pauperi so-
 la generalia suffragia. & tamen p̄ofuerunt

Responso.

diuiti specia'ia non quidez ad aliud v̄ ma-
 gis a'iquid. sed ad idēz ad quod generalia
 vt ex pluribus & diuersis causis vñūm p̄-
 ciperetur emolumentum. Potest tamen di-
 ci aliter illa plura subsidia contulisse diuiti
 celeriozem absolutionem: nō pleniozem.

*Secundū
 loz*

**Quibus suffragijs iuuabunt me-
 diocriter boni qui in fine inueniē-
 tur.**

Sed iterū querit̄

de aliquo mediocriter bono qui talib^o in-
 digens suffragijs in ip̄o consummatōis ar-
 ticulo cum reliquis migrabit: si solu^o fue-
 rit. Pro eo non offertur vltierius sacrificiū
 vel oratio vel elemosyna. nec habebat tan-
 te perfectionis merita. que his suffragijs
 non egerent. Nunquid ergo saluabitur?
 Estimo cum quasi per ignem transcuntem
 saluari meritis & intercessionibus celestis
 ecclesie. que pro fidelibus semper interce-
 dit voto & merito donec impleat̄ x̄ps.

**Quomodo sancti glorificati audi-
 unt preces supplicantium et quo-
 modo intercedunt p̄ nobis ad do-
 minum.**

Sed forte queris

nunquid preces supplicantū sancti audiūt
 & vota postulantiū in eorum noticiāz per-
 ueniūt? Non est incredibile animas sancto-
 rum que in abscondito faciei dei veri lumi-
 nis illustratione letantur: in ipius contem-
 platione ea que foris agunt̄ intelligere. q̄-
 tum vel ill' ad gaudiū vel nobis auxilium
 p̄tinet. Sicut cū angelis ita & sanctis qui
 deo assistunt petitiones nostre innotescunt
 in verbo dei quod contemplantur. vnde &
 dicuntur angeli oratiōes & vota nostra of-
 ferre deo. non quia eum doceant. s̄ q̄ eius
 voluntatem sup̄ eis p̄su'āt. Unde Aug^o.
 Angelis qui sunt apud deum innotescunt
 petitiones n̄re vt quodammodo eas offe-
 rant deo & de his cōsulant. & quod deo iu-
 bente implendū esse cognouerint. hoc o-
 bis euidenter vel latenter reponēt. Unde
 & angelus hominibus ait. cūz oraretis ora-
 tionem vestram obtuli deo. Ad omnia qui-
 dem sciendū sufficit deo sua perfectio. habz
 tamen nuncios. id est angelos. non qui ei

*Aug. de
 oratio*

que nescit annūciēt. (Nō enim sunt vlla q̄ nesciat) s̄ bonū eorū est de opibus suis ei⁹ p̄sulere veritatem. et hoc est qd̄ ei dicuntur nōnulla nūciare. non vt ip̄e ab eis discat: s̄ vt ab eo ip̄i p̄ vbum eius sine corpali sono nunciāt etiā qd̄ voluerit ab eo missi ad q̄s voluerit. totū ab illo p̄ illud vbum eius au dientes. i. in eius veritate inueniētes. qd̄ si bi faciendū: quid q̄bus et qm̄ nunciandum sit. Nam et nos orantes eū. nō eū docemus qd̄ nouit (vt ait vbum eius) pater vester qd̄ vobis necessariū sit priusq̄ petatis ab eo. **Hec ista ex pte cognouit: s̄ futura oia tem poralia atq̄ in eis etiā: qd̄ et qm̄ ab illo pe tituri fueramus. et quos et de q̄bus reb⁹ vt exaudir⁹ vel non exauditurus esset sine iūctio aī p̄sciuit.** Nō q̄ d̄: angelus oratōes n̄ras offerre deo. q̄si deus tunc nouerit qd̄ velimus et quo indigemus q̄ oia aī q̄ h̄at sicut et postq̄ facta sunt: nouit. sed q̄ neces se habz rationali creatura tpales causas ad eternā veritatē referre siue petendo qd̄ er ga se fiat. siue p̄sulendo qd̄ faciat.

Qd̄ dictum est de angelis attribu it sanctis animabus.

Si autem angeli a

deo p̄ vbum eius discunt petitiōes nostras et quid de his implendum sit et qd̄ nō. Cur non credamus et animas sanctorum dei fa ciem contemplantiū in eius veritate intelli gere p̄ces hominū. et que implende sint vel non. Inde est qd̄ deus dicitur exaudire pre ces quorūdam non solū quādo effectū mā cipāt: sed etiā qm̄ innotescit curie angelo rum et sanctarū animarū quid inde futurū sit vel non. et quid cognoscunt in dei volū tate esse volunt et ip̄i. Adeo em̄ supne volū tati addicti sunt: vt nihil p̄ter eius volūta tem queant velle. Intercedūt q̄ ad deū p̄ nobis sancti. et merito: dum illorum merita suffragantur nobis. et affectu dum vota nos tra cupiunt impleri. Quod tamen non fa ciunt: nisi in voluntate dei implenda didi cerint. Oramus ergo vt intercedant p̄ no bis. id est vt merita eorum nobis suffragen tur. et vt ip̄i velint bonum nostrum. q̄ eis volentibus deus vult et ita fiet. Et p̄ remis sis constat qd̄ cum quibusdam misericordi⁹ agit deus q̄ eorum peccata meruerit. s. cuz mediocriter malis: qui suffragijs ecclie iu uantur.

Ista est distitio. xlv. hui⁹ quar ti libri. In qua mgr̄ postq̄ ostensum est de his q̄ ad resurrectionē pertinent. Dic determinat de his que pri nent ad resurrectionē remunerand⁹ et punitionē. Et circa hoc tria facit. Primo em̄ ostēdit quōd aīne q̄ ei to a corpibus sepant habitaculū iuxta sua merita vel demerita reddant. Secūdo quōd defunctis exequie vi uorū p̄ eis facte suffragant. Tertio inquit vtrum bi in patria p̄ nobis deprecant. Primo facit vsq̄ ibi De suffragijs defunctorū. Secūdo vsq̄ ibi. S̄ forte q̄ ris. Tertio vsq̄ ad fi. distit. In spēali infra mgr̄ stat in tribus p̄positionibus quarū p̄ma est hec. Quans cito aīne in morte a suis corpibus sepant mor. p̄ mō suozū meritorū diuersis habitaculū reddentur. Vāc mgr̄ ponens dicit qd̄ aīne defunctorū iuxta sua me rita diuersis habitaculis reddentur vsq̄ ad diez iudicij. Post iudiciū vō earum pena vel gloria auge bitur. quod autoritate beati Augu. p̄bat. Cū in se ro qd̄ sicut facta resurrectione pena malozū augef. ita gla seu beatorū gaudiū plus p̄cietur. Sedā. p̄posi tio est hec. Illi de orationibus et elemosinis ecclie illic hunc p̄fectum recipiūt: q̄ hic talia vt eis p̄feci rint meruerūt. Hanc mgr̄ insinuans dicit mortuos viuozū suffragijs iuari. si tū hoc meruerūt dum vi uerent. Postea subdit qd̄ ista que hic p̄ defunctis fre quentat ecclia mediocriter malis suffragant ad pe ne mitigationem. et mediocriter bonis ad pene selu tionem. Et facta p̄ valde bonis qui suffragijs non indigent sunt gr̄arum actiōes et facta p̄ summe ma lis qui iuari non possunt. Quis nō sunt eis adiūm ta: sunt tamen ad viuentiū consolationem. qd̄ autozū tate beati Augustini cōfirmat. Postea dicit qd̄ pom pe que sunt in obsequijs sunt ad viuozū solaciū: nō ad mortuozū suffragiū. laudabile tamē ē circa mor tuozū sepulturam curam impendere. Postea mo uet questionem de diuite et paupe: quozū vterq̄ cum sit mediocriter bonus suffragijs indiget. et ambo pa riter post mortem meruerūt iuari. et p̄ diuite sunt multa suffragia generalia et specialia. p̄ paupe vō tm̄ generalia. vtruz iuuetur pauper pauciorib⁹ suf fragijs q̄tm̄ diues amplioribus. Et videtur qd̄ sic. qd̄ vterq̄ meruit iuari et equaliter boni fuerūt. Con trarium aut videtur quia als nihil conferret specia lia suffragia diuiti pro eo facta. Et respondet magi ster qd̄ tantū valent pauperi sola generalia suffragia q̄tm̄ diuiti generalia et specialia suffragia. et tamen p̄fuerunt specialia suffragia diuiti non ad aliud vel maius aliquid: sed ad idem ad quod generalia vt ex pluribus causis vnum p̄cipere emolumentum. Vel potest dici illa plura suffragia diuiti cōtulisse celero rem absolutionem et non pleniorē. Postea querit de illo qui suffragijs indiget et moriat in ip̄a consumma tione seculi quādo vterius suffragia impendi non poterunt vtrum talis saluabilē? Et respondet qd̄ tal p̄ ignem tunc futurum et p̄ orationes celestis ecclie saluabilē. Tertia p̄positio est hec. Angeli orationes nostras deo offerunt. et ea que hic apud nos agūtur recognoscunt. Hanc magister insinuans querit. vtz sancti preces nostras et vota sibi p̄recta audiant et sciant? Et respondet qd̄ angeli et sancti diuinā faciem videntes ea que apud nos geruntur cognoscunt q̄ tum ad eorum gaudium p̄tinet et nostrum auxilium. vnde et angeli dicitur orationes nostras semp offer re deo. non tanq̄ deum instruentes: sed quid circa nos agendum sit ad eius veritatem ducentes. vnde preces nostre dicunt exaudite quādo celesti curie ea rum exauditio innotescit: seu earū euentus futurus manifestat. Et tū in spēali.

Si valde malis detur mitigatio pene.

DLXLVI

Ed querit hic

de valde malis. vtruz ripsi ali qua penarum mitigatione dei misericordiam sentiāt vt minus q̄ meruerit puniantur? Quidā autumant eos nullaz releuationē pene habituros. qđ p̄firmāt Jacobi autoritate dicētis. Iudiciū sine misericordia fiet illi q̄ non fecit misericordiam. Aug. etiā ait Misericordia hic. iudiciū in futuro. Idez distinguēs quō oēs vie dñi sint misericordia et veritas ait. Erga sanctos omēs vie dei misericordia. erga iniquos omnes veritas. qz r̄ in iudicando subuenit. r̄ ita non deest misericordia. r̄ in miserando id exhibet qđ p̄misit. ne desit veritas. Erga omnes autem quos liberat r̄ damnat oēs vie sunt misericordia r̄ veritas. qz vbi non miseret: vindicte veritas datur. Dicēs vbi nō miseretur dat intelligi aliqd a deo fieri vbi ip̄e nō miseret. Sed his occurrit qđ ait Cassio. sup psal. l. loquens de misericordia et pietate dei. He due inquit res iudicio dei semp ad iuncte sunt. Ergo r̄ in punitione malorum non est iusticia sine misericordia. Idem de iudicio r̄ misericordia ait. Hec duo mutua societate sibi iunguntur. In his breuif omnia opera dei includit. Aug. q̄ respōdens illis qui reprobōz supplicia finem habitura contendunt. ita illorum repellit opinioem. asserens reprobos p̄petuo puniēdos vt eorum supplicia mitigari aliquaten⁹ nō neget. Frustra inquit nōnulli eternā damnandorum penam r̄ cruciatūs sine intermissione p̄petuos humano miserent affectu. atqz ita futurū esse nō credūt. Nō quidem scripturis aduersando diuinis: sed p̄ suo motu dura queqz mollicendo r̄ in leuiorem flectendo sniam. q̄ putant in eis terribilius esse dicta q̄ veri⁹. Non em̄ (inquiūt) obliuiscet misereri de⁹. aut contineat in ira sua misericordias suas. hoc qđez in psalterio legit. sed de his intelligi q̄ sunt vasa misericordie. qz r̄ ip̄i non p̄ meritis suis: sed deo miserante de miseria liberant. Aut si b̄ ad omnes estimant pertinere. non iō necesse est vt damnationem opinent finiri posse eorum. de q̄bus dictum est. Ibūt h̄j in suppliciu eternū. Ne hoc mō putet habitura finem felicitas eozū. de q̄bus econtrario dictum est. Iusti autē in vitā eternā. Sed penas damnatoruz certis temporib⁹ estimēt

Au. i ench. cōtra illos q̄ asserūt malorum cruciat⁹ terminādos.

(si hoc his placet) aliquatenus mitigari. Et sic quippe intelligi pōt manere ira dei in illis. i. ip̄a damnatio. Hec em̄ vocatur ira dei non diuini animi p̄turbatio. vt in ira sua. i. manente ira sua nō cōtineat miserationes suas. nō eterno supplicio finē dando. sed leuamen adhibendo. vel in terpotēdo cruciatibus. qz nec psalmus ait ad finendam iram suā vel post irā suā. sed in ira sua Que si sola esset: alicnari a regno dei r̄ carere magna multitudine dulcedinis dei tam grandis tñ est pena. vt ei possint nulla tormenta que nouim⁹ cōparari. si illa sit eterna. ista autē sit quālibet multis seculis longa. Manebit ergo sine fine mors p̄petua dānatoruz. et ip̄a omnib⁹ erit cōmunis. sicut manebit cōmuniter oīm vita eterna sanctoruz. Ecce ita asserit hic penas reprobōrum nō esse finiendas. qđ nō improbat si dicatur eozū supplicio aliqđ leuamen adhiberi. Unde nō incongrue dici pōt deuz et si iuste id possit. non omnino tñ punire malos in futuro quātū meruerunt. sed eis aliquid q̄rtū cūqz mali sint r̄ pena relaxare

Determinat premissas auctoritates.

Quod ergo dicitur

est iudiciū sine misericordia fieri illi q̄ non fecit misericordiam. ita intelligi pōt. qz iudiciū damnatiōis fiet illi q̄ nō fecit misericordiam. p̄ eo q̄ fuit sine misericordia. vel fiet iudiciū ei sine misericordia. liberante r̄ saluante. qui tñ in aliq̄ pene alleuiatiōe misericordiam dei sentiet. Ita cum dicit misericordia hic. iudiciū in futuro. nō negat q̄n i futuro sit misericordie effectus r̄ in electis qui p̄ misericordiam ab oi miseria liberabunt. r̄ in reprobis qui minus q̄ meruerit cruciabitur. Sed hic non sine causa dicitur fieri dei misericordia: r̄ iudiciuz in futuro. qz r̄ hic multis modis miseretur deus. q̄bus nō miserabit tunc. Vocat em̄ deus nunc peccatores et iustificat. qđ tunc non faciet. r̄ tūc reddet singul⁹ fm merita sua. manifeste iudicabit: qui nunc occulte iudicat. Cui⁹ occultū iudiciū (vt ait Aug.) intelligitur pena qua quisqz vel exerceat ad purgatiōz vel mouetur ad conuersionem. vel si contemnit excecatur ad damnationez. Occultum ergo iudiciū dei pena dicitur. qua iudiat purgando. conuertendo vel excecando. Iudicia quoqz dei interdum appellant dispensationes eius de omnibus rebus

De occulto iudicio. Aug. super psal. 119.

Un. Quā incōprehēfibilis sūt iudicia ei⁹ et iudicia ei⁹ abyssus multa. Iudiciū autē quo in futuro iudicabit. intelligitur sentētia iudicis qua ventilabitur area. i. diuidētur localit⁹ boni a malis ministerio angelorum. et isti in vitam ducent. illi in supliciū mittent qui nunc simul mixti sunt.

De iusticia ⁊ misericordia dei.

Sed quomodo iusticiam dei et pietatem. id est misericordiā

supra coliodorus duas esse res dixit. que semper adiuncte sunt iudicio dei Iusticia em̄ dei et misericordia nō due res sunt sed vna res. i. vna diuina essentia est. sicut supra pluribus auctoritatibus ostensum est. Quia nō est deo aliud esse misericordē q̄ misericordiā. nec iustū quā iusticiam. sed idem p̄orsus. Nec aliud est ei esse misericordem q̄ iustum. vel misericordiā q̄ iusticiam sed omnino idem. quā nō denomiatiue sed essentialiter hec de deo dicuntur. Cur ergo dicit scriptura de operibus dei quedā esse misericordie. quedam iusticie? Si enim iusticia dei misericordia est. quecumq; sunt opera misericordie. esse videntur iusticie ⁊ cōuerso. His responderi potest sic. illis locutionib⁹ quibus huiusmodi op̄a sunt distinctiones. vt alia misericordie. alia iusticie. alia bonitati attribuantur. nō diuersitas subiacētis. id est rei his vocabulis significare exprimitur sed varietas sensuū et effectuum in creaturis monstratur. Cum em̄ dicitur deus iustus v̄ iusticia. essentia diuina predicatur. et etiā q̄ ipse sit distributor. et iudex meritorū itelligi datur. Ita ⁊ cum dicitur misericors. essentia diuina predicat. et insuper q̄ ipse sit miserorū liberator: intelligi datur. Similit̄ cū dicitur bonus. essentia diuina predicatur: Et cū d̄ deus. et insup auctor: omniū bonorum ostendit. Ita et cum d̄ deus. essentia diuina predicat. ⁊ ipse timendus oñditur. Inde ergo quedā opa misericordie q̄dam iusticie dicunt. nō quin diuina essentia hec et illa operet. et quin hec et illa sint opa diuine essentie que dicitur misericordia et iusticia. sed q̄ quedā sunt quibus iudex et equus distributor. quedā quibus ostenditur miserator: Misericors em̄ dicitur in natura miserator: in exhibitione. ⁊ in q̄busdam operibus dicitur effectus esse misericordie in quibusdaz effectus iusticie. nō q̄ alio efficiat iusticia. aliud misericordia dei si ad essentiam referas. sed q̄ ex quibusdā

effectibus intelligit iudex. ex quibusdā miserator. vel vt quibusdā placet iustus ⁊ misericors. Sed fm̄ hoc occurrit q̄stio. quō ex alijs ostendat iustus et ex alijs misericors cū sit idem et esse iustū et esse misericordem: Si em̄ fm̄ eandē ratione d̄ iustus et misericors. ex eo ope quo intelligit iustus intelligitur misericors et e conuerso Sed dixi supra q̄ d̄ deus iustus et misericors ita eadē diuina essentia significat. et fm̄ eā idē p̄dicat vt etiā quedā diuersa intelligant. Intelligimus em̄ p̄ hoc eū eē miseratorē ⁊ iustū iudicem. Ad euidētē **Origenes** genes ostendit dicēs. Omnia que dei sunt christus est. ipse sapientia eius. ipse fortitudo. iusticia. sanctitas. ipse prudētia. S; cū vnū sit in subiacenti p̄ varietate sensuum diuersis nuncupat vocabulis. Aliud em̄ significat sapientia. aliud iusticia. Quādo em̄ sapientia d̄. disciplinis te diuinarū humanarūq; rerum instruce intelligitur. Quādo iusticia. distributor: vel iudex meritorū insinuat. Ita et prudentia cū d̄. doctor et demonstrator bonarū vel malarū rerū vel neutrarū intelligit.

Autoritatibus probat quedam iusticie. alia misericordie. alia bonitati attribui.

Quā aut quedā opera misericordie. quedā iusticie. quedā bonitati attribuant.

in scripturis facile est reperire. Et d̄ misericordia quidē et iusticia manifestum est. de bonitate vero et misericordia amplius latet. Sed Aug⁹. docet illa opa pp̄ie ad misericordiā p̄tinere quibus aliqui a miseria liberant. Ad bonitatem nō solū illa. sed facturam et gubernationem naturalū ita dicens. Ad misericordiaz p̄tinet q̄ a peccatis mūdāt et de miseria liberat. Ad bonitatem nō q̄ celū et terram et omnia valde bona creauit vt essent. Idēz **Idem super psal. xxxij.** Celi non indigent misericordia. vbi nulla est miseria. in terra hominis abundat miseria et supabūdat dei misericordia. Miseria ergo hominis et misericordia dei plena est terra nō celi. qui nō indigent misericordia. indigent tamē regēte domo. Omnia em̄ indigēt domino ⁊ miseria et felicia quia sine illo miser nō subleuat. felix nō regitur. Item alibi. Misericordia est erga miseros. bonitas erga quoslibet. Interdū tamen misericordia large accipitur vt bonitas.

sententia dicit.
e op̄o iusticie et misericordie dei ⁊ ostentatio.
Responso

Aug⁹. super psal. cxxxv.
Idem super psal. xxxij.

Quo vnuerse vie dñi dicatur misericordia et veritas.

Post hec considera-

ri oportet. ex quo sensu vnuerse vie domini dicantur misericordia et veritas. Hoc multipliciter recipit expositiones. Vniuerse enim vie dñi misericordia et veritas quibus ad nos venit. vt ait Aug. sup psal. intelliguntur duo aduentus. Primus in quo manifesta et multipliciter misericordia nobis exhibuit. et scōs in quo requirendo merita iusticiā exhibebit. Vniuerse etiam vie dñi. i. quibus ad dñm ascendimus sunt iusticia qua a malo declinamus et misericordia qua bonū facimus. In his enim duobus omne bonū meritū includit. Sed cū supius. Cassiod. dixerit in his duobus omnia opa dei includi. merito queri potest an in omni ope domini hec duo merito sibi iungantur? Quibusdā placuit nō in omni ope dñi hec duo concurrere sicut effectus dico. nā sicut eētā nō diuidit misericordia a iusticia. sed vnū est. Verū sicut effectū nō in omni ope dñi dicunt esse misericordiam et iusticiam sed in quibusdā fatentur tñ misericordiam et alijs iusticiam. atq; in alijs misericordiam et iusticiam. Fatetur tñ dñm oia q̄ fecit misericorditer agere et iuste. referentes rōnes dicti ad dei voluntatē q̄ iusticia est et misericordia. nō ad effectus misericordie et iusticie q̄ sūt in rebus. Alijs autē videt q̄ sicut dicitur deus omnia opa sua iuste facere et misericorditer. ita procedendū sit in omni ope dei iusticiā esse et misericordiam. i. clementiā sicut effectū vel signū q̄ nullū opus dei est in quo nō sit effectus vel signū equitatis et clementie siue occulte siue aperte. Aliqñ enim manifesta est clementia siue benignitas et occulta equitas. aliquādo econuerso.

Ista est distinctio. xlvj. h. quartū libi. In qua magis post supius determinauit de remuneratione et punitione aliarū an iudiciū et resurrectionē. Sic determinat de diuina iusticia et misericordia quibus predicta diuina pensant. Et in huius dist. in spali stat in ista ppositioe. In pmitatione damnatorū hominū et angelorū iusticia et misericordia seruat creator eorū. Hanc magis insinuat querit. virū circa damnatos sit aliqua dei misericordia. Et arguit sicut quosdā q̄ non per plures auctoritates. Postea obiicit q̄ quosdā auctoritates et pbat penas damnatorū nunq̄ esse finēdas. Postea soluit dicens q̄ circa dānatos est aliqua dei misericordia in pene impositioe et mitigatione nō tamen penitus in absolutioe vel occulta peccatorum reuocatione. sicut contingit in p̄senti. Et ex hoc p̄bat solui auctoritates in p̄trarium adducte q̄ nō omnino misericordiam dei a dānatis excludunt. Addit etiam qd̄ p̄ occultū dei iudiciū intelligat. quōq; enim intelligit pena qua aliquis exercit ad purgationem vel mouet

ad p̄uersionem vel si contemnit execrat ad damnationem. quādoq; intelligit dei dispositio s̄ omnibus rebus quōq; vero finalis sententia que in futuro malos a bonis sepabit. Postea querit cur dei misericordia et iusticia idē sint qualiter quedā opa attribuunt misericordie. et alia iusticie. Et r̄ndet q̄ hoc est p̄pter diuersitatē p̄notatorū vel diuersarum de deo conceptionum. p̄pter quā etiā diuersitates aliqua diuine bonitati attribuunt aliqua misericordie. bonitas et respicit gratuitā dei donationes. misericordia vō a malo liberationē. Postea querit quō intelligendum sit q̄ vnuerse vie dñi sunt misericordia et veritas. Et r̄ndet q̄ hoc ideo dicitur q̄ cum sit duplex aduentus dei. vnus misericordiam alius iusticiā respicit. vel hoc p̄ tanto dicitur q̄ ad deum vnus mala declinando p̄ iusticiā. bona opa faciēdo p̄ misericordiam. et sic vnuerse vie dñi misericordia et veritas quibus ad deum iuuandant. Et r̄ndet sicut quosdā q̄ nō sicut effectum. sed q̄ in quibusdā sit tñ misericordia et in quibusdā tñ iusticia. in quibusdā misericordia et iusticia sūt. Dicunt tñ in omni ope dei p̄neri ambo sicut essentia. q̄ vna et eadē voluntas dei est iusticia et misericordia. Alij vō dicunt q̄ etia sicut effectum vel signū in omni ope dei concurrunt simul misericordia et iusticia. ita q̄ nullū opus dei sit in quo nō sit effectus vel signum equitatis et misericordie siue occulte siue aperte. Et tñ in spali.

De sententia iudicij.

Ulet etiā q̄ri

qualit̄ dabit iudicij sententia DI. XLVI

Sz nō ē p̄spicū id explicare II

Nō enim scriptura aperte diffinit

an voce illa p̄ferant. Ulete b̄ndicti. et Ire maledicti. an virtute iudicis ita fiat p̄ficiētijs singulorum attestantibus. vt mō dicit futurū vt iudicis potentie effectus. ipsius dictione significet. Illa etiam. Esurui et nō dedistis mibi manducare et b̄mōi. magis p̄scientijs exprimenda plurimi putant q̄ verbis. q̄ ap̄tus in momento et in ictu oculi misterij cōsumandum tradit Sed illud ad resurrectionis statū tñ referunt non ad iudiciū. qui alij iudicij sententiā et malorum increpationes et bonorū premia verbis exprimenda asserunt.

Quo iudicabunt sancti quō.

Non autem solus

christus iudicabit. s̄ et sancti cū eo iudicabunt nationes. Ip̄e enim ap̄tus ait. Sedebitis et vos sup duodecim sedes iudicātes duodecim tribus isrl. Nec ē putāduz q̄ duodecim ap̄tis tñ b̄ p̄miserit xp̄s. Ubi enim sedebit paulus q̄ pl̄ oibus laborauit si non ibi sedebunt nisi. xij. Per duodecim ergo sedes p̄fectio tribunalis. i. vnueritas iudicātijs intelligit. s. om̄s p̄fecti q̄ relictis oibus secuti sūt xp̄m. Per duodecim tribus vnitas iudicandorum. Iudicabunt vero eos

De b̄ndict sedebit.

sancti nō mō coopatione. sed etiā autoritate et potestate. In Gladij ancipites i manibus eoz. i. sentētia de bonis et de malis in potestate eoz. Si vero queris que erit eoz potestas vel autoritas in iudicando? Puto nō ante posse sciri q̄ videat. nisi diuina reuelatione quis didicerit.

De ordinibus eoz qui iudicandi erunt.

Erunt autē quatuor

ordines in iudicio. Due quippe sunt partes. electoz. s. et reproboz. vt Greg. i moral. ait. Sed bini ordines eisdem singulis partibus continent. Alij em iudicant et p̄eunt. alij nō iudicant et pereunt. Alij iudicantur et regnant. Iudicant et p̄eunt quibus dominica in clamatione dicit. Esuriui et nō deditis mihi man. et c. Nō iudicant et pereunt quibus dñs ait. qui nō credit iam iudicatus est. Eozum em damnatio toti ecclesie nota est et certa. et ideo dicunt tunc nō iudicari. qz ad p̄spectum districti iudicis cū aperta damnatione sue infidelitatis accedent. Qui vero p̄fessionē fidei sine opib⁹ habent: iudicabunt et peribunt. i. redarguentur vt pereant. Qui vero nec fidei sacramenta tenuerunt. increpationem iudicis in se fieri nō audient. qz infidelitatis sue tenebris p̄iudicati. eius quē despererant inuentione redargui nō merent. Illi aut saltez verba iudicis audient. qui eius fidem saltem verbo tenuerunt. Illi aut in damnatione sua eterni iudicis nec verba p̄cipient. q̄ eius reuerentiam nec verbotenus seruare voluerunt et ideo illi iudicandi dicunt. Ex electoz vero pte alij iudicant et regnant. s. qui vite maculas lazymis tergunt. et elemosynaz super inductione operiunt. quibus iudex veniens in dextera cōsistentibus dicit. Esuriui et dediti mihi mandu. Alij aut nō iudicant et regnāt. qui etiā p̄cepta legis p̄fectōri virtute transcendūt. qz nō hoc soluz quod lex p̄cepit implere cōtenti sunt. sed et qd ad p̄fectionem consulit implere student. De quibus p̄pheta ait. Dominus ad iudiciū veniet cum senatoribus populi sui. Et salomon de ecclesie sponso loquens ait. Nobilis in portis vir eius qñ sederit cū senatoribus terre. et Job ait. Nō saluat impios et pauperibus iudiciū tribuit. Iij ergo recte sub generali iudicio nō tenent. sed in

dices veniunt. qz et p̄cepta generalia viuendo vicerunt. et omnib⁹ relictis xpm secuti sunt. Recte pauperibus iudicium tribuit. qui quāto huic mundo magna humilitate despecti sunt. tanto tunc maiori culmine potestatis excrescent. De talibus dicitur. Qui vicerit dabo ei sedere mecum in throno meo sicut et ego vici et sedi cū patre meo in throno eius. Vincens dñs cum patre in throno sedet. qz post passionis certamen et resurrectionis palmam q̄ patri esset equalis. omnibus claruit. Nobis vero in throno filij sedere. est ex eiusdem filij potestate iudicare. Quia em iudicandi p̄ncipatum ex eius virtute p̄cipimus: quasi in throno eius residemus. Ex his apparet qz etiā p̄fectōres sancti cū xpo iudicabunt potestate. et quare quidam dicunt iudicandi alij non iudicandi.

De ordine iudicij et ministerio angelozum.

Luz autē in euāge

lio legatur. qz dñs mittet āgelos suos qui colligent de regno eius omnia scandala. et mittent iniquos in caminū ignis. Et item Exibunt angeli et sepabunt malos de medio iustoz. et mittent eos in caminū ignis. Et itē. Mittet angelos suos cū tuba et cōgregabunt electos a quatuor ventis. et p̄pheta dicit. Congregate illi sanctos eius. Ministerio angelozum illa impleri dubitandū nō est. Domino em veniente ad iudiciū p̄cedet ante eū ignis quo comburet facies mundi huius. et p̄bit celū et terra. nō s̄m substantiā. sed s̄m speciem que immutabitur. celū quidē aereum nō ethereū. Tñ em ascendit ignis in iudicio. q̄tuz ascenderunt aque in diluuis. Ille aut ignis malis qui repti fuerint viui. erit p̄sumptō bonis vero nō. Et ait Aug. Hoc erit incendium mundi sanctis. qd fuit caminus tribus pueris. In quibus si aliquid purgandum fuerit p̄ illuz ignem purgabit. Alijs vero nullā ingeret molestiā. Purgato vobis ignem mundo. et ad iudiciū veniete domino emittetur vox illa magna qua resurgent omnes mortui. et tunc ministerio angelozum ventilabitur area. quia boni p̄gregabuntur ibi de quatuor partibus mundi angelico ministerio. quo et rapient obuias xpo in aera. reprobi in terra qua dilexerunt remanētibus. Et tunc p̄conia illa bonorum: esuriui. et dedistis mihi māducare. et

inrepatioes ille maloru. esuriui et non de
dist. mibi madu. rē. pferent. vel sono vo/
cali. vel alio modo. Dentq. pferet senten
tia sup. vtrorsq. Venite bndicti. et ite male
dicte rē. Et ministerio angelorum virtute
dei coopante. mittent mali in caminum ig
nis. hoc est in infernum.

Si post iudiciū demones perūt
hoibus ad puniendum. c

Et solet queri vtz
in inferno malis ad puniendū p̄sint demō:
nes post iudiciū. quos carnifices tortores/
q. animarū scriptura appellat? Apostolus
dicit. q. xps tunc euacuabit omnem princi
patum et potestatem et virtutē. Dum em̄ du
rat mūdus: angeli angelis. demōes demo
nibus. homines hominib. p̄sunt. Sz om
nibus collectis. iam omnis p̄latio cessabit

Hinc quidā putant post iudiciū demo
nes non habere potestates cruciandi ho
mines sicut modo. Sed vt demones vru
te dei cruciari sine creature ministerio asse
runt. sic reprobos homines ibi nō p opati
onem demonū. sed virtute diuina tantum
eternis subijci cruciatib. Premissa tamē
auctoritas nō id cogit sentire. que et si asse
rat tūc nec demones demonib. nec hoies
homibus p̄esse. non diffinit tñ an demo
nes p̄sint hominibus ad torquendū. vñ
quibusdaz videtur eos sic cōstare hoibus
tortores in pena sicut extiterūt in centrores
in culpa.

Ista est distinctio. xlviij. hui. quar.
ti libri. In qua magister postq. ostensum est de remu
neratioe et punitione p̄cedente iudiciū generale. hic
vero determinat de ipso iudicio et p̄tinentibus ad ip
sum. Et tria facit. Primo em̄ agit de modo iudicij et
assessorib. Secdo de angelis iudicandos ad iudicium
p̄gregantib. Tertio de demonibus dānatos puniē
tibus. Primū vsq. ibi. Nō aut solus xps scdm vsq.
ibi. Et solet queri. Tertium vero vsq. ad finē distin.
In speciali sententia magistri stat in tribus. p̄positō
nibus quarum p̄ma est hec. In extremo iudicio vni
uersitas p̄fectoz iudicabit collegium reproborum.
Hanc magister insinuans p̄ponit primo q. quidā po
nunt iudiciū non voce vel scriptura. p̄ferendum q̄a
apostolus dicit illud fieri icru oculi. Sed diuina vir
tute attestantib. conscientijs singuloz qua pena vel
quo p̄mio digni sunt. Alij vō p̄trariū ponūt et vba
p̄missa apostoli resurrectionis statū et nō de iudicio in
telligunt. Postea dicit q. nō solus christus iudicabit
sed vniuersitas p̄fectoz cū eo qui p̄ duodecim sedes
intelligunt. vt p̄ duodecim trib. isrl. vniuersitas iudi
candoz designat. Iudicabit aut sc̄i nō soluz coope
ratione sed etiā auctoritate et potestate. que tñ sit il
la eoz potestas in iudicando. anteq. videat sc̄i non
pōt. nisi quis hoc diuina reuelatione didicerit. Po

stea dicit q. quatuor erunt ordines i iudicio. Alij ve
ro iudicantur et pereunt. Alij vō nō iudicant et pe
reunt. Alij vero iudicant et saluant. Alij nō iudicā
tur et saluant sicut per exēpla declarat. Secūda pro
positio est hec. Ministerio angeloz p̄gregabuntur
ad iudiciū exercitus iudicandoz. Hanc magister po
nens ostendit quid angeli faciant. et dicit q. eoz mi
nisterio p̄gregabunt omnes ad iudiciū quozum mi
nisterio ignis cōflagrationis p̄cedet quo combure
tur facies vniuersi. s. huius mundi. et tantū ascēdet
quātum ascenderunt aque in diluuis. purgato autē
per ignem mūdo diuina virtute et angeloz ministe
rio resurgēt. boni vō angeloz ministerio rapiuntur
obuiam in xpo acra. Reprobi vero in terra quā di
lexerant remanebunt. Postea se quec iudiciū distri
ctum et vltimū. vltima sententia iudicis p̄feret qua
p̄olata iusti ibunt ad vitā eternā. Mali vero angelo
rum ministerio virtute dei coopante mittent in infer
nū. Tertia p̄positio est hec. Reprobi dānati p̄ ce
tremum iudiciū punient in inferno ministerio demo
num. Hanc magister ponens querit. An homi
nes post iudiciū puniant in inferno virtute demonū
Et r̄ndet fm̄ Iud. q. nō. q. post iudiciū cessabit om
nis p̄latio. Alij vō dicūt q. qui fuerūt in centrores in
culpa erunt tortores in pena. Et tñ in sp̄ali rē.

De forma iudicis. a

Olet etiā q̄ri

in qua forma christus iudica
bit: In forma vtiq. serui iu.
dicabit. que oibus in iudicio
D.L.XLV. III

apparebit vt videant mali in quē pupugel
runt. Diuinitatē vero eius mali non vide
bunt. Unde Esayas. Tollatur impius ne
videat gloriā dei. Humanitatē videbūt
vt timeant. diuinitatem vero non. ne gau
deant. Diuinitas enim sine gaudio videri
non potest

Quōd appebit tūc in forma fui. b

Sed cum in forma

humana constat eum appariturum. queri
tur an in forma illa gloriofa appareat sicut
vere est. an in forma qualis in passione ex
titit: Quidam putant a malis talem vide
ri qualez crucifixerunt. id est infirmā. quia
dicit scriptura vt videant in quem pupu
gerunt. Sed aperte Aug. dicit formā ser
ui gloriofatam a bonis et a malis tunc vi
deri. sic. Cum in forma serui gloriofata iu
dicantem viderint boni et mali. tolletur i
pius vt non videat claritatem dei que de
us est. quā soli mūdo corde videbunt. q̄b
erit eis vita eterna. Forma ergo humana
in christo gloriofata videbit acūctis. vñ/
de et christus dicitur iudicaturus. quia fi
lius hominis est. Ita em̄ legitur in euāge/
Aug. 100

De loco iudicij.

D

Putat quidam do

minū descensurū in vallam iosaphat in iudicio. eo q̄ ipse per Jobelem prophetam sic loquitur. Congregabo omnes gentes. et deducā eas in vallem iosaphat. et discipulabo tibi cum eis. In cuius capituli expositione ita reperi. Hoc quidam pueriliter intelligunt q̄ in valle que est in latere montis oliueti descensurus sit dominus ad iudicium. quod friuolum est. quia non in terra. sed in spacio huius aeris sedebit contra locum montis oliueti ex quo ascendit. et sicut Johannes Chrysostomus dicit. Angeli deferent ante eum signum crucis. vñ in euangelio veritas dicit. Et tunc apparebit signum filij hominis etc. Josaphat autem interpretatur iudicium domini. In vallem ergo Josaphat. id est iudicij domini congregabuntur omnes impij. Iusti vero non descendent in vallem iudicij. id est damnationem. sed in nubibus eleuabuntur obuiā christo.

De qualitate luminariū et tēporis post iudicium.

E

Veniente autē ad

iudicium domino in fortitudine et potestate magna. sol et luna dicuntur obscurari. non sui luminis priuatione. sed superueniente maioris luminis claritate. Virtutes quoque celorum. id est angeli dicuntur moueri. non metu damnationis vel aliqua perturbatio ne pauoris. sed quadam admiratione eorum que viderint. Unde Job. Columne celi pauent aduentū eius. Ante diem vero iudicij sol et luna eclipsim patient. sicut iohel testatur dicens. Sol conuertetur in nebras et luna in sanguinem antequā veniet dies domini magnus et horribilis. Magnus vero dicitur propter magna que sibi fient. Cum autem factum fuerit celum nouum et terra noua. tunc erit lux lune sicut lux solis. testante Esaia. et lux solis septemplex. id est sicut lux septem dierum. quā quantum luxit sol in prima conditione septem dierum ante peccatum primi hominis. tantum lucebit post iudicium. Adinorata enim fuit lux solis et lune aliorumque siderum per peccatum primi hominis. sed tunc recipiet sol mercedem sui laboris. quia septēplex lucebit. et tunc non erit vicissitudo diei

Q 3

Quare ipse iudicatur? Non Johannes. et potestatem dedit ei iudicium facere. quia filius hominis est. Non quod ipse ex virtute hominis sit iudicaturus vel quod ipse solus sine patre et spiritu sancto iudicium sit facturus. sed quia ipse solus in forma serui iudicans bonis et malis videbitur. Cum ergo pater non iudicat quoslibet. sed omnem potestatem dedit filio. non ita est intelligendum quasi filius solus iudicet et non pater. sed quia forma filij humana cunctis in iudicio apparebit. non in forma infima sed gloriosa. Iudicabit autem ex virtute diuinitatis non sine patre et spiritu sancto. et apparebit terribilis impijs. et mitis iustis. Erit enim terror malis et lumen iustis.

Quare secundum formam serui dicitur Christus suscitaturus corpora.

Et sicut dicitur christus

secundum formam serui iudicaturus propter causam similitudinis. ita etiam dicitur suscitaturus corpora mortuorum secundum humanitatem. cum tamen virtute diuinitatis sit suscitaturus. non humanitati. Sed hac ratione illud dicitur. quia in humanitate suscepit quod est causa nostre resurrectionis. id est passionem et resurrectionem. Ideo ei ascribitur secundum hominem suscitatio mortuorum. Unde Augustinus. Per verbum filium dei sit animarum resurrectio. Per verbum factum in carne filium hominis sit corporum resurrectio. Item. Iudicat et suscitatur corpora non pater. sed filius secundum dispensationem humanitatis. in qua minor pater est christus. in eo quod est filius dei: est vita que viuificat alias. In eo quod est filius hominis. iudex. Ecce secundum formam humanitatis dicitur suscitaturus corpora et iudicaturus. Iudicaturus autem quia illa forma cunctis in iudicio apparebit. et suscitaturus quia in eadem forma meritum et causam resurrectionis nostre suscepit. Et quia secundum eandem formam vocem dabit qua mortui de monumentis resurgent et procedent secundum quod deus est. Viuificat animas non pater tantum quia non tantum pater vita est. sed et filius cum eo et spiritus sanctus eadem vita est que pertinet ad animam non ad corpus. Corpus enim non sentit vitam sapientie. sed anima que illuminatur a lumine eterno. Licet ergo christus potentia diuinitatis viuificet animas et suscitetur corpora et iudicet. non otiose tamen et preter rationem ei secundum formam dei tribuitur viuificatio animarum et secundum formam serui iudicium et resuscitatio corporum.

et noctis. sed tñ dies. Un Zacharias. Et erit dies vna que nora est dño. nō dies neq; nox. et in tempore vesperi erit lux. quia tunc non erit veritas diei et noctis que mō est. sed continua dies et lux. Esaias tamen videtur dicere q; tunc nō luceat sol vel luna loquens congregationi sanctorū. Non erit tibi inquit amplius sol ad lucendū p diem. nec splendor lune illuminabit te. sed erit tibi dñs in lucem sempiternam. Sed his verbis non negat solem et lunam tunc lucere. sed significat his qui tunc erunt in eterna beatitudine. nullū lucis vsū p̄stare. quia vt ait Hiero. super eundem locūz Celi terreque solis atq; lune nob̄ cessabit officium. et erit ipse dominus lumen suis i p̄petuum. Potest etiaz intelligi illud Esaię ea ratione dictum. quia sol et luna tunc nō habebunt ortum et occasum sicut nunc. vñ Isid. illud Esaię quasi exponēs ait. Post iudicium sol laboris sui mercedem suscipiet. Unde ppheta. Lucebit septemplex et nō veniet ad occasum nec sol nec luna. s̄ in quo creati sunt stabunt. ne impij in tormentis sub terra positi fruantur luce eorum. Unde Abacuc. Sol et luna steterūt in ordine suo. Ecce apte dicit solem et lunā tūc lucere. sed stabiliter pmanere. vbi etiam significat infernū esse sub terra. Si vō queritur quis sit vsus lucis solis et lune tunc? Fateor ne ignorare q; in scripturis nō me minime legisse.

Ista ē distinctio. xlviii. huius quartū libri. In qua magister postq; ostensum est quomodo fiet iudiciū generale q̄tū ad modū iudicij et ministros iudicis. Sic agit de eo q̄tū ad psonā iudicis. Et tria facit. Primo em̄ ostendit in qua forma xp̄us ad iudicium veniens apparebit. Secūdo subdit locum vbi iudicabit. Tertio annectit quō corporibus celestibus post iudiciū maiorē claritatē dabit. Prīmū of q; ibi. Putant quidā. Scdm vsq; ibi. Veniente autē ad iudiciū. Tertium vsq; ad finem distū. In speciali sententia magistri stat in tribus ppositionib; quarū prima est. Christus apparens in forma humana iudicabit viuos et mortuos virtute diuina. Hanc magister insinuat. pponit pmo christum fm formam hominis iudicaturum esse. q; deitas a malis videri non potest. Postea dicit q; iudicabit in forma hominis gloriosa in qua deus a bonis et a malis videbit. Addit autē q; iudicabit virtute diuinitatis. vñ quod dicitur in Johan. q; pater dedit potestatem filio iudicium facere q; filius hominis est. nō est tñ intelligendum q; ex virtute humanitatis sit iudicaturus. vñ q; ipse solus sine patre et spiritu sancto iudiciū sit facturus. sed q; ipse solus in forma serui iudicās a bonis et a malis videbit. fm quē etiā modū intelligendum est q; pater nō iudicabit quemq; sed omne iudicium dedit filio. Addit etiā q; xp̄s apparēbit terribilis impijs. iustis autē mitis. Erit em̄ terror malis et lumen iustis. Postea declarat p simile qd̄ dixerat. sicut em̄

fm formā serui xp̄s d̄ iudicaturus ppter dictā castam virtute quidē diuinitatis. ita etiā virtute diuinitatis et nō humanitatis resuscitabit mortuos. tamē fm formā humanā sibi suscitatio mortuorū attribuitur. q; in ea meritū et causam n̄e resurrectionis. s̄ et etiā redēptionis accepit. et passionē et resurrectionem. qd̄ autoritatibus cōfirmat. Secūda ppositio est hec. Et dicit Jobel. ppheta vallis iosaphat ē locus extremi iudicij. Hęc m̄gr̄ insinuat ponit autoritate Jobel. ij. c. vbi Jobel. diē. Iudicabit xp̄s i valle iosaphat. q̄a in spacio illius aeris sedebit. vel q̄a ad hanc cum malis ibi disceptabit in iudicio. Ponit etiā effectū iudicij. q; eo viuente in fortitudine magna et potestate ad iudiciū sol et luna dicunt obscurari nō ppter sui luminis priuationem sed ppter claritatem iudicij supuenientem. Dicunt etiā virtutes celorum. i. angelorum moueri ex ammiratione visorūz nō metu damnationis nec p̄turbatione pauoris. Postea dicit. q; ante diem iudicij ad literas stelle obscurabuntur et eclipsim patient. vt ostendit autoritate Jobelis dicentis. Sol pueret in tenebras et luna in sanguinē anteq; veniet dies dñi magna et horribilis. Tertia ppositio est hec. Celi luminaria facta i mundi inuocatione erūt q̄ nūc sunt lucidiora. Hanc insinuat dicit. q; post iudiciū facta inuocatione mundi huius luminaria maiorē claritatē recipiēt. qd̄ autoritate Esaię pbat. Tertio videlicet erit lux lune sicut lux solis et lux solis septemplex. Si em̄ omnia ppter peccatū hominis deteriora sunt. ita post reparationem eius omnia meliorabunt. et si quę autoritates vident dicere solē et lunā cessare intelligendū est q; tum ad motū vel q; beati eorū lumine nō indigebunt. Quis tamen tunc futurus sit vsus solis et lune dicit se ignorare. p̄t tñ dici p̄babiliter q; est in decorum et p̄fectionem vniuersi et in manifestationem laudis. Et tñ in speciali.

De differentia mansionum in celo et inferno.

Dist resurre- D. XLIX
ctōez vero facto vniūso imple
toq; iudicio: suos fines habebunt ciuitates due. vna xpi
alia dyaboli. Una bonorū. altera malorū
vtraq; tñ angelorū et hominū. Istis voluntas. illis facultas nō poterit esse peccandi vel vlla cōditio moriendi. Istis in eterna vita feliciter viuentibus. illis infeliciter in eterna morte sine moriendi potestate durātib; qm̄ vtriq; sine fine. Sed in beatitudine isti. alij p̄stabilius. in miseria vō illi. alius alio tolerabilius pmanebūt. Ex his apparet q; sicut boni differenter glorificabuntur. alij magis. alij minus ita et mali differenter in inferno punient. Sicut ei in domo patris. id est in regno celorū mansiones multe sunt. id est p̄miorum differentie. ita et in gehenna diūse sunt mansiones id est suppliciorum differentie. Omnes tamen eternam penam patientur sicut om̄s electi eundem habebunt denarium quem

Castellus

erere. aut volet aliqd quod deerit. aut de/ erit aliquid quod voluerit. quicquid ama/ bitur aderit. nec desiderabit quod non ad/ erit. Et omne quod ibi erit bonum erit. et/ summus deus summus bonū erit. et qd est/ omnino beatissimus. ita semp fore certum/ erit. Beatos autē esse se velle omnium ho/ minū est. beatos se esse velle omnes in cor/ de suo vident. nec tamen omnium est fides/ qua ad beatitudinē puenitur.

Si quid de deo cognoscit aliquis/ qd ibi nō intelligant omnes. c

Solet etiam queri

vrū aliquid de deo cognoscat aliquis ma/ gis merit? vt petrus. quod non cognoscat/ aliquis minus meritis vt linus? Plurib?/ videtur qd omnia de deo ad beatitudinem/ spectantia oēs communiter electi cognos/ cant sed differenter. Nihil em̄ in deo nos/ cible maius digniusq; videtur q̄ eum in/ telligere trinū et vnū. hoc autem omnes/ tunc per speciē cognoscent. Unde sequitur/ vt nō sit aliquid beatitudinis p̄tines in cog/ nitum alicui beator. Omnes ergo cuncta/ illa videbūt quoz cognitio seruit beatitu/ dini. sed in modo vidēdi differēt. Alius/ em̄ alio magis. alius alio minus fulgebit.

De paritate gaudij. d

Solet etiam queri

an in gaudio dispares sint. sicut in clara/ te cognitionis differūt? De hoc Aug? ait/ **Abulte mansiones in vna domo erunt scz/ varie premioꝝ dignitates. sed vbi de? erit/ omnia in omnibus. erit etiaz in dispari cla/ ritate par gaudium. vt quod habebūt sin/ guli. cōmune sit oibus. q; etiam gloria ca/ pitis omniū erit p vinculū charitatis. Ex/ his dat̄ intelligi qd par gaudiū omnes ha/ bebunt. et si disparē cognitionis claritatez/ q; p charitatem que in singulis erit pfecta/ tū quisq; gaudebit de bono alteri? q̄tuz/ gauderet si in seip̄o haberet. S; si par erit/ cunctoz gaudiū. videt̄ qd par sit omniūz/ beatitudo: qd cōstat oino non esse. Sed qd/ dicit pōt qd beatitudo par eēt si ita esset par/ gaudiū vt etiā par esset cognitio. sed quia/ hoc nō erit. nō faciet paritas gaudij pari/ tatē beatitudis. p̄dōt etiā sic accipi p gau/ dium. vt nō referat̄ paritas ad intentionē/ affectionis gaudentium. sed ad vniuersita/ tem rerum de quibus gaudebitur. quia d**

Aug? in li. 6
ciuitate dei.

omni re vnde gaudebit vnus. gaudebunt/ omnes.

Si maior sit beatitudo sanctorz/ post iudiciū. c

Post hoc queri so-

let si beatitudo sanctorum maior sit futura/ post iudiciū q̄ interim? Sine omni scru/ pulo credendum est eos habituros maio/ rem gloriā post iudiciū q̄ ante. q; et ma/ lus erit gaudium coruz. vt supra testatus/ est Aug. et amplior erit eoz cognitio. An/ de Hierony. Peracto iudicio ampliozem/ gloriā sue claritatis deus demonstrabit/ electis. Si quem mouet quid opus sit spl/ ritibus defunctorum corpora sua in resur/ rectione recipere. si eis potest sine corpo/ ribus summa beatitudo preberi. Diffici/ lis questio est. nec potest a nobis perfectē/ diffiniri. sed tamen dubium nō est et raptā/ a carnis sensibus hominis mentes. et post/ mortem ipsa carne deposita non sic videre/ posse incommutabilem substantiam. id est/ deum. sicut sancti angeli vidēt. siue alta la/ tentiori causa. siue ideo quia inest ei natu/ ralis quidam appetitus corpus amminu/ stradi. quo retardatur quodāmodo ne to/ ta intentione. pergat in illud summum ce/ lum. donec ille appetitus cōquiescat. Por/ ro si tale sit corpus cuius sit difficilis et gra/ uis amministratio sicut hec caro que cor/ rumpitur. multo magis auertitur mens ab/ illa visione summi celi. Proinde cum hoc/ corpus iam non animale sed spirituale re/ ceperit equata angelis habebit perfectum/ nature sue modū obediens et imperās vi/ uificata. et viuificans tam ineffabili faculta/ te. vt sit ei glie qd fuit sarcine.

Ista est distinctio. xlix. hui? quar/ ti libri. In qua magister postq; ostensum est de perti/ nentibus ad iudiciū generale. Dic autem psequē/ ter agit de finali remuneratione bonorum. Et circa/ hoc tria facit. Primo enim distinguit remunerando/ rum. scilicet bonorum et malorum meritum. Secūdo/ quidē subdit quomodo omnibus inest beatitudinis/ desiderū. Tertio etiam consequenter annectit non/ omnes equaliter habere beatitudinis premiū. Pri/ mum vsq; ibi. Solet etiam queri. Secūdo vsq; ibi/ Sed si par erit cunctoz. Tertium vsq; ad finem/ distinctionis. In speciali sententia magistri stat i tri/ bus propositionibus quarum prima est hec. Et ciui/ tas bonorum post iudiciū consummanda est in glo/ ria ita maloz in miseria. Hanc magister insinu/ ans dicit post iudiciū ciuitatem bonoz consum/ mandam esse in gratia. ciuitatem maloz in pena. Que tamen pena et gloria diuersimode a diduer?

Hieron. 12
Dicit.

Solut sc
narras.

Aug? lib.
6 de ciuitate dei.

his participant. Secunda ppositio est hec. Constat omnē hominē naturalē petere beatitudinē. Hanc magis ponēs qrit. Quid sit intelligēdū q oēs appetūt beatitudinē. cū non oēs cognoscunt beatitudinē mirum est quomodo eam appetunt. Et videt respondēre magister. q omnes sciunt que sit beatitudinis ratio nesciunt tamen vbi talis ratio inueniatur. Subdit q nō sit vera beatitudinis ratio. habere qd deleat. sed habere quod homo vult et nihil mali velle. quod autoritatibus pbat. Querit postea. Utrū inter bonos vnus alio in deo plura recognoscat. et respondet q nō saltē de punentibus ad beatitudinē sed in modo cognoscendi est differentia. Tertia ppositio est hec. In regno celorū nō est omnino equalis beatitudo electorum. Hanc magister ponēs querit. Utrum differenter deū videntū equale sit gaudium. Et respondet fm quosdā q sic. non tamē erit beatitudo equalis que nō solum in gaudio sed etia in cognitione p̄sistit. fm alios nō equale est gaudium quo ad omnia de quibus gaudendum est. nō tamen quo ad modum gaudendi. nec quo ad intentionē affectionum gaudendū. Postea dicit q sine dubio beatitudo sanctorum post iudicium maior erit q̄ ante. quia maior est gaudium et perfectior erit cognitio. Et tū in speciali rē.

Si mali in inferno peccabunt. a

Icorit que

stio ex premissis ducēs originē. Supra em̄ Aug. loquens de malis in inferno dānatis. et bonis in celo glorificatis. dixit. q nec bonis volūtas. nec malis facultas esse peccādi poterit. Et de bonis quidem constat. sed de malis a quibus volūtatē mala non remouet queritur. quomodo sit verum eos non posse peccare. imo quomodo verum sit eos non peccare cum malam habeant voluntatē? Quidā autumnant illam voluntatē nō esse peccatū. sed supplicium tm̄. Alij vero peccatū esse fatent. sed p̄ illud eos nō mereri aliquam penā. q nō est ibi locus merendi. Illud ergo peccatū dicunt non esse meritū supplicij sed supplicium mali meriti quod in hac vita precessit. De hoc autem Augustinus ita dicit. Tēpus acquirēdi vitam eternam in hacnā vita deus hominibus dedit. vbi voluit etiam penitentiā esse fructuosam. ideo hic penitētia fructuosa est. quia potest hic homo depōsita ne quicia bene viuere. et mutata voluntate. merita simul operaq̄ mutare et ea gerere que deo placeant. Quod qui in hac vita non fecerit. habebit quidē penitentiā in futuro seculo de malis suis. sed indulgentiam in conspectu domini non inueniet. quia et si erit stimulus penitentiā. tamen nulla erit ibi correctio yo-

luntatis. Et talibus em̄ ita culpabitur iniquitas sua. vt nullatenus ab eis possit vel diligi vel desiderari iusticia. Volūtas em̄ eorum talis erit vt habeat semp in se malignitatis sue supplicium nunq̄ tamen recipere possit bonitas affectum. Quia sicut illi q̄ cum christo regnabunt nullas in se male voluntati reliquias habebūt. ita illi qui erunt in supplicio eterni ignis cum dyabolo et angelis eius deputati. sicut nullas habebunt vltērius requiem. sic bonam nullatenus poterunt habere voluntatem. Et si cut coheredibus christi dabitur perfectio gratie ad eternam gloriā. ita confortibus dyaboli cumulabit ipsa malignitas penas quando exterioribus deputati tenebris: nullo illustrabuntur interiori lumine veritatis. Ex his apparet reprobos in inferno penitentiā sic gesturos. vt per eam prauā voluntatē non deserant. et illa maligna volūtas erit eis ad cumulū pene. per quā tamen non merebuntur quia nullus mereatur nisi in hac vita.

Quare dicuntur tenebre exteriores.

Hic queri pōt qua

re ille tenebre quibus inuolentur mali in gehenna dicunt tenebre exteriores. Quia tunc mali penitus extra lucem corporalem et spiritualem scilicet domini erunt. Nunc enim et si patiant tenebras in cecitate mentis. non tamen penitus extra lucē dei sunt nec corporali luce priuantur. De h̄ Aug. sic ait. Ira dei et in iudicio erit. et hic est in cecitate mentis cum dantur mali in reprobū sensum. Ibi exteriores tenebre erunt quia tunc peccatores penitus erunt extra deū. Quid est enim penitus esse extra deū nisi esse in summa cecitate. Si quidem habitat deus lucem inaccessibilem. Hec autem tenebre hic iam incipiunt in peccante cum ab interiori dei luce secluditur. sed nō penitus dum in hac vita est. Ecce quare ibi peccator dicit pati exteriores tenebras et non hic. quia ibi secludetur penitus a luce dei. qd nō hic. Sed quomodo intelligēda est illa seclusio. An quia non videbunt deū p̄ speciē? Sed nec aliq̄s videt h̄ deū p̄ speciem. An p̄ dissimilitudinē quā fac peccatū inter deum et hominē. Sed et hic multi p̄ graua peccata elongat a deo. An q̄a

DI. L

Solut scdm lucros.

Aug. in li. 5 fide ad petrū

Aug. super psal. 91.

deū odiunt ita vt velint eū nō esse? Sz r h
multi deū oderūt. de qbus scriptū ē. Sup
bia eoz q te oderūt ascēdit sp. Que est q il
la elongatio? Sane exteriores tenebre in
telligi pnt quedā malignitas odij et volū
tatis que tūc excrecet in mentibus repro
borū. et quedā obliuio dei. qz tormentozū
interioz et exteriorū doloribus adeo affi
cientur et turbabunt. vt ab illis ad cogitā
dū aliquid d deo vix vel raro vel nūq mē
tem reuocent. Et qui nimio premunt pon
dere. a deo stupescunt et turbant. vt inte
rīm in alta cogitationē non extendant. sed
illuc tendit impetus cogitationis vbi sen
titur vis doloris. Sed in hac vita null' a/
deo malus est. vt penitus se cludat a cogi
tatione dei. qui nec perdit appetitum beati
tudinis et quendā boni amorē quem natu
raliter habet rationis creatura. Illas aut
exteriores et pfundissimas tenebras repro
bos ppeffuros post iudiciū dicit August.
opponens de illo diuite q in inferno posit'
eleuans oculos vidit abraam et in synu ei'
lazarum. cuius comparatione coactus est
pnteri mala sua vsqz adeo vt et fratres ro
get ab hi s pmoneri. Qd ante iudiciū fa
ctum legif. sed post iudiciū in pfundiori
bus tenebris erunt impij. vt nullā dei lucē
videbunt cui consteant.

De animabus damnatorum. si
quam habent noticiam eoz que
hic fiunt.

Preterea queri so

let si reprobos aie que nūc in inferno cru
ciant noticiā hnt eoz que circa suos i hac
vita gerunt. et si aliquo mō doleant super
infortunjs suoz caro: Hanc questionez
Aug. commemorat ex pte eā explicans. ex
pte vō insolutā relinquens. Sit em. Que
ret aliqs an vllus dolor tāgat mortuos de
his que in suis p' mortez ptingūt. vel quō
ea que circa nos agunt nouerint spūs de/
functor. Cui rñdeo magnā esse questionē
nec in pnti differendā. Verūm breuē di
ci pōt. q est cura mortuis de suis caris. vt
de diuite legif q dū tormēta apud inferos
patere: leuauit oculos ad Abraā. et inter
alia dixit. Habeo em quinqz fratres mitte
aliquē ex mortuis vt testes illis ne et ipi ve
niant in hūc locū tormentoz. Habent em
mortui curā de viuis quos sciūt viuere qz
nec in locis penarū vidēt eos. vbi diues si
ne fratrib' erat. nec in reqe beatoz vbi la-

Aug. super
psal. cxiij.

zarū et abraā quib' longe agnoscebat. Qd
tū ideo psequens est eos scire que circa ca
ros suos agunt hic vel leta vel tristia.

Quō accipienda sunt que de la
zaro et diuite legunt.

Si quis autē que
rat quō itelligat qd de lazaro et diuite legi
tur? Audiat augustini rñsum dicentis. Si
quis putat animas corpe exutas locis cor
poralibus pnteri cū sint sine corpore non
deerunt q faueant et diuite sitientē in loco
corpali fuisse pntendat. ipsamqz aiām cor
poreā preparasse linguaz. et stillā de lazari
digito cupisse. Sed melius ē dubitare de
occult' q litigare de i certis. diuite in supli
cio pauperē in refrigerio esse non dubito.
Sed quō itelligat diuitis lingua. digit'
lazari. flāma inferni. sinus abrae. et hmoi.
vix a mansuetis. a p'tetiosis nūq inuenit.

Si se vident boni et mali.

Queri etiam solet

vrū vicissim se vident illi q sunt in iferno
et illi q sunt in gloria? Sicut sancti tradit
et boni malos. et mali bonos vident vsqz
ad iudiciū. Post iudiciū vō boni videbūt
malos. sed nō mali bonos. Et Greg. In
fideles in imo positi añ diez iudicij fideles
sup se in requie attendūt quoz gaudia p'
templari nō possunt.

De chaos inter bonos
et malos.

Sed cur sancti ma

los in tormentis videant. nōne aliq cōpas
sione erga eos mouent. Nōne eos d tormē
tis liberari cupiūt? Recole illud euangeli
cū qd abraā diuiti rñdit. Inter nos et vos
chaos magnū firmatum est vt hi q volunt
hinc trāsire ad vos nō pnt. neqz inde huc
trāsire. Quid ē illud chaos iter bonos
et malos. nisi hinc iusticia. inde iniqtas q
nullatenus sociari valent. Adeo em sancti
dei iusticie addicti sunt vt nulla ppassione
ad reprobos trāsire valeant. nulla peis
inter sanctos fiat inccssio. Quō g inde vo
lunt aliq trāsire ad illos sed nō pnt. qz si d'
iusticia admitteret. nō fieret eis molesta li
beratio eoz. Vel ita dicunt velle et nō pos
se. nō qz velint et nō possint. sed qz et si vel

ego. sup
cam.

lent nō possent eos iurare. De h̄ ita Greg.
ait. Sicut reprobi a penis ad gloriā sancto
rū transire volunt et nō possunt. ita iusti
per misericordiā mente ire volunt ad posi
tos in tormentis vt eos liberent s̄ non pos
sunt. q̄ iustoz anime et si in nature sue bo
nitate misericordiā habent. iam tunc auto
ris sui iusticie iuncte tanta rectitudine cō
stringunt. vt nulla ad reprobos compasi
sione moueantur.

Qd̄ visa impioꝝ pena non minuit
beatoꝝ gloriā.

Postremo querit̄

an pena reproboꝝ visa decolorēt gloriā
beatoꝝ: an eozum beatitudinē pficiat: De
hoc ita Greg. ait. Apud animū iustozum
non obfuscatur beatitudinē aspecta pena re
proboꝝ. q̄ iā vbi cōpassio misericordiā nō erit.
minuere beatoꝝ leticiā nō valebit. Et licz
iustis sua gaudia sufficiant. ad maioreꝝ in
gloriā vidēt penas maloz quas p̄ gratiaz
euasert. q̄ d̄ dei claritatē vidēt. nil in crea
tura agit qd̄ videre nō possint. Nō est au
tem mirādū si sancti iā immortales repro
bos videant mentis intelligētia. cū pp̄he
mortales adhuc videre hec oia meruerūt
Egredient̄ ḡ electi nō loco sed intelligētia
vel visione manifesta ad videndū impioꝝ
cruciatu. quos videntes nō dolore affici
ent̄. sed leticia faciunt agentes gr̄as de
sua liberatione visa impioꝝ ineffabili cala
mitate. Vñ Esaias impioꝝ tormenta del
scribens et ex eoz visione leticiā bonoz
exp̄imens ait. Egredient̄ electi. i. et vide
bunt cadauera virozū q̄ p̄uaricati sunt in
me. vermis eoz nō moriet̄. et ignis nō ex
tinguet̄. et erūt vsq̄ ad facietatem visōis
omni carni. i. electis Letabit̄ em̄ iustus cū
viderit vindictam.

Greg. super
ucam.

Hieros. sup
aiam.

Hec de pedib⁹ sedentis sup solū excel
sum quos seraphin duabus alis velabant
scriptozū r̄ si nō auditori cōmemorasse suf
ficiat. qui a facie exorsus sedētis. p̄ media
ad pedes vsq̄ via duce puenit.

Ista ē distinctio. i. r̄ vltima hui⁹
quarti libri. In q̄ maḡ postq̄ determinauit de glia
beatoꝝ. Dic̄ n̄r declarat de pena malozū. Et circa
hoc in hac vltima dist. tria facit. Primo cuz inquit
an damnati habeāt facultatē peccādi. Secdo an sciat
ea que agunt in hoc mundo. Tertio an sancti in celo
videāt donatoꝝ penā in inferno. Primū facit a prin
cipio distin. vsq̄ ibi. Preterea queri solet. Scdm̄ ab
inde vsq̄ ibi. Postremo querit̄. Tertio vsq̄ ad fineꝝ
distin. Et t̄m̄ in generali. In speciali sententia mḡri

stat in tribus p̄positionib⁹ quaz p̄ma est hec. Mala
volūtas damnatoꝝ put̄ existit extra merendi statū
est pena et nō culpa nec peccatū. Hanc magister insi
nuans querit primo vtrū veruz sit qd̄ dicit Aug⁹. q̄
in malis et damnatis nō est facultas peccandi. cū t̄m̄
p̄tinue habeant malaz voluntatem. Et respōdet fm̄
quosdā q̄ illa mala voluntas non est peccatū sed pena
fm̄ alios vero est culpa sed per eam nihil demerent̄.
quia non sunt in statu demerendi. Magister autē p̄
mam opinionē approbat. i. q̄ talis voluntas sit pe
na. q̄ sicut cedit bonus ad gloriā qd̄ non p̄nt h̄re ma
lam voluntatē ita malis in penā q̄ nō p̄nt habere bo
nam voluntatē Postea querit cur mali dicunt esse in
tenebris exteriorib⁹. Et r̄ndet q̄ hoc id̄ d̄. q̄ penit⁹
erunt a visione excludi. t̄m̄ p̄pter maliciā voluntatis
t̄m̄ p̄pter oblitōnē quā in eis causabit grauitas tor
mentoz. Vñ iudiciū tamen nō tam pfundas penas
patient̄ sicut post iudiciū. Secunda p̄positio ē hec.
Damnati q̄ in inferno tormenta patiunt̄ non recogno
scunt. ea que in mūdo agunt. Hanc magister ponēs
querit. Vtrū damnati cognoscunt ea que in mundo
agunt. Et r̄ndet q̄ non habent t̄m̄ curam aliquā de
suis notis qm̄ non vidēt eos secū in tormentis nec in
gloria cū beatis. Vbi etiā subdit q̄ anime a corpore
bus separe in loca corporalibus p̄nt detineri ad pe
nā. et ponit exemplū de diuite damnato. Qualit̄ au
tem sint intelligenda de diuite et lazaro dicit esse ou
bium et incertū. Tertia p̄positio est hec ante extre
mū iudiciū beati in celo absq̄ p̄passione vident dam
natos et eoz tormenta in inferno. Hanc magister in
sinuans querit. An illi qui sunt in inferno et q̄ sunt
in gloria se vicissim et mutuo videāt. Et r̄ndet q̄ an
iudiciū boni malos et mali bonos vident. post iudici
um vero t̄m̄ boni malos videbunt et non e conuerso.
Postea querit quō possunt videre d̄natos absq̄ cō
passione. Et r̄ndet q̄ hoc ideo est. q̄ voluntas eoz
perfecta est et conformis diuine voluntati et iusticie.
Postea querit vtrum ex hoc q̄ sancti vident penas
damnatoꝝ eozum gloriā minuat vel gaudiū augeat.
Et r̄ndet q̄ ex hoc eozū gloriā et gaudiū augebitur.
qd̄ pluribus autoritatib⁹ p̄bat Vltimo magister ep̄i
logat fine op̄i imponēs et tangit Esaię visionem. vj.
ca. qui dicit. Vidi d̄m̄ sedentem sup solū excelsum
et eleuatū et plena erat omnis terra. i. dom⁹ a mae
state eius r̄ ea que sub ipso erāt replebant tēplū. se
raphin stabāt super illud. sex ale vni r̄ sex ale alteri.
duab⁹ velabant facie ei⁹ et duab⁹ velabant pedes ei⁹
et duab⁹ volabāt r̄ clamabāt alē ad alterū r̄ dicebāt
Sanctus sanctus sanctus d̄s deus exercitum. ple
na est omnis terra gloriā eius que Quidē visio a d̄
ontio sic exponit̄. p̄ sedentē i solio dicit resignari ip
sum d̄m̄. p̄ solū excelsum ipsam eminentiā d̄ine natu
re. p̄ domū supiorē significat̄ excelsoꝝ nature do
magis p̄pinq̄ q̄ ei⁹ maiestātē plenē r̄p̄sentat̄. p̄ tem
plū nō inferiores creature. i. corpales q̄ inferiori mō
diuinā p̄cipāt bonitatē. Hui⁹ autē sedētis sup thro
nū facies ipaz diuinā essentiā significat. et ea q̄ in ei⁹
eternitate fuerūt ante p̄stitutionē mūdi. Per pedes
nō significat̄ ea q̄ post fineꝝ mūdi erūt in glia b̄toꝝ
r̄ i penā d̄natoꝝ. p̄ media nō ea q̄ cursu medij t̄p̄is
agunt Seraphin autē facie sedentis supra thronū et
pedes eius velare dicūt. q̄ misteris et̄ne diuinitatis r̄
future b̄titudinis et miserie ad plenū nō reuelant. s̄
duab⁹ alis velabāt q̄ de his q̄ medio t̄p̄e agunt nos
q̄tū op⁹ est misterio angeloz instrumur. inē quos se
raphin p̄matū tenet. Eozūq̄ volat⁹ p̄ p̄cessū reuela
tiōis eoz in nos demonstrat. Sic igit̄ mḡ breuit̄ et
subtilit̄ ep̄ilogat sp̄at̄ q̄tū ad vltimā p̄tē h̄ q̄tū lib.
dicēs sibi sufficere p̄memorasse p̄dicta d̄ pedib⁹ sedē
tis manētis i maiestate tri. sup solū excelsum. i. d̄ his q̄

funt in tempore iudicij quos pedes seraphin duab⁹
alio velabant et eorum ministerio non sunt ad plenu
reuelata. Secundo epilogat generaliter q^u ad to
tius libri processum dicens q^u ipse exorsus est incipi
piens a facie sedentis sup solum excelsum .id est ab
ipsa deitate trinitatis de qua in primo lib. egit proce
dit per media que de duratione mundi aguntur que
sunt creature et peccata de quibus egit in secundo.
Reparatio et virtutes de quibus egit in tertio libro

Et ecclesiastica sacra de quibus egit in p^{ri}ma pte huius
quarti libri .duce xpo q^u e vita pueniendi usq^{ue} ad pe
des .i. usq^{ue} ad ea que in fine mundi et etia que p^{ri} mu
dum agunt .sicut resurrectio corpo^{rum} .punitio dana
tor^{um} et gloria bono^{rum} q^u in delectatione et cognitione
dei consistit .vt sic a deo incipiens eius doctrina termi
netur in deo q^u est causa a qua omnia et finis ad que
omnia ordinantur . Cui hono^{rum} et gloria decus et im
perium in secula seculor^{um} . Amen.



**Liber Sententiarum magistri Petri Lombardi: cum conclusionibus
magistri Henrici Borichem: sacrum litterarum interpretis eximij . Ac
subtilissimis sancti Thome problematibus . ad studentiu exercitationez
faciliozemq^{ue} in eiusipsius scriptis materiaru inuentionem . cuius libror^{um}
seriatim annotatis . Additis insup quibusdam articulis in certis faculta
tibus erroneis et infide catholica suspectis . Parisius doctrinaliter et au
toritative a catholicis tractatoribus pdemnatis . explicit . Impensis atq^{ue}
singulari opera Nicolai Kesslers civis Basiliens^{is} . ad honorem sancte et
Individue trinitati ac fidei catholice augmentu et tuitione q^u diligentissi
me impressus . Anno incarnationis d^{omi}ni post mille simu quaterq^{ue} centesi
mum octogesimo nono . Tertio vero kalu Decembris .**